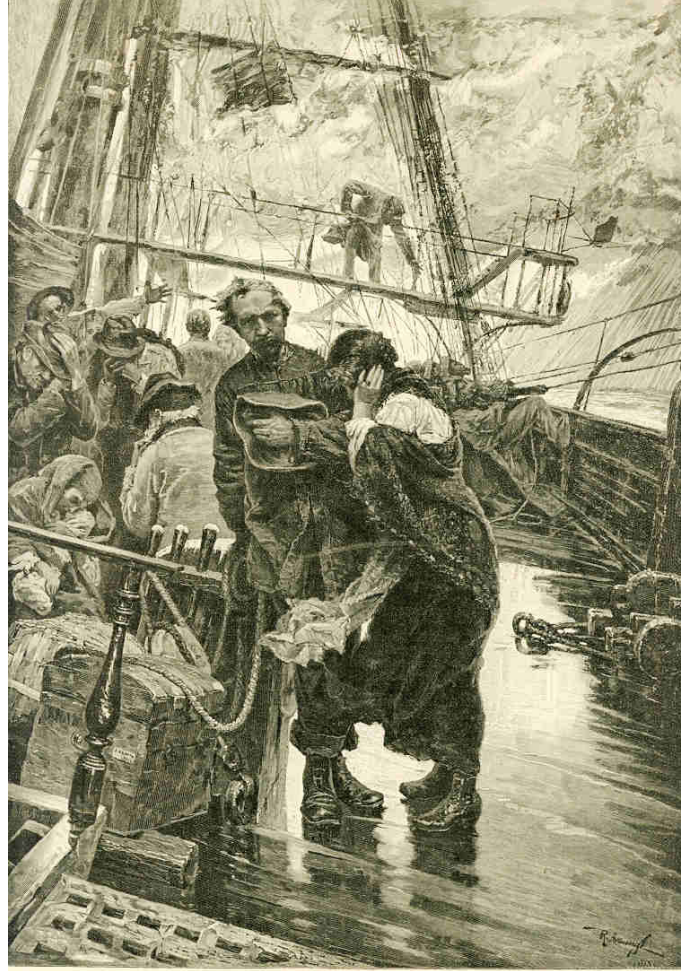

GÖÇ ÜZERİNE

R. Armenise
Die Auswanderer.

1891’lerde göçmenleri taşıyan bir geminin güvertesi. Alman Göç Müzesi’nin ziyaretçileri, göçmenlerin Amerika’ya giderken ne yaşadıklarını, kamaraların orijinal halini yansıtan bölmeleri gezerek keşfedebilirler.

YAZARLAR

Aydan Özoğuz
Prof. Dr. Wolf D. Bukow
Armin Laschet
Dr. Hıdır Çelik
Torsten Jäger
Gregor Gysi
Prof. Dr. Rainer Geißler

Karl Brenke
Prof. Dr. Gudrun Hentges
Simone Peter
Ahmet Külahçı
Pascal Thibaut
Pantelis Valassopoulos
Alison Smale

Andrea Tarquini
Luis Doncel
Prof. Dr. Klaus J. Bade
Prof. Dr. Horst Pöttker
Manuela Schwesig
Prof. Dr. Antonius Holtmann

Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke
Dr. Simone Blaschka-Eick
Katharina Fegebank
Prof. Dr. Jochen Oltmer
Prof. Dr. Wolfgang Kaschuba
Martin Schenk

GÖÇ ÜZERİNE*

© Staatsarchiv Bremen / Foto: Karl Edmund Schmidt

Artık hiç kimseyi kabul edemeyiz. Bremen'e yerleşme yasağı getirildi.

* Bu dosya, PoliTeknik'te yayınlanmakta olan "GÖÇ" konulu yazıları içermektedir. Dosya yeni yazılarla birlikte düzenli aralıklarla güncellenecektir.

3. Güncelleme - 1 Kasım 2019

İÇİNDEKİLER

3. SAYFA

Aydan Özoğuz

6. SAYFA

Prof. Dr. Wolf D. Bukow
Çifte Vatandaşlık ve Seçim Hakkı

10. SAYFA

Armin Laschet
"Federal Hükümetin
Entegrasyon Politikası –
CDU'nun Pozisyonu"

13. SAYFA

Dr. Hidir Çelik
Paralel Toplum Tartışmalarına
Eleştirel bir Yaklaşım:
Paralel Toplumun Alternatifi
Ortak Toplumsal Yaşam
ve Toplumsal Katılımcılıktır

16. SAYFA

Torsten Jäger
Yanlış Yerde Tasarrufa Gitmek –
ya da: Entegrasyonun Bir Bedeli Var

19. SAYFA

Gregor Gysi
Göç Politikaları Üzerine

22. SAYFA

Prof. Dr. Rainer Geißler
Geçmişteki Yabancı Suçlarından
Günümüzdeki Göçmen Suçlarına

25. SAYFA

Karl Brenke
Almanya'nın Nitelikli İşgücü
Açığı Var mı?

27. SAYFA

Prof. Dr. Gudrun Hentges
Sarrazin ve Pirinççi –
Aynı Madalyonun İki Yüzü mü?

32. SAYFA

Simone Peter
Engellere bir Son

34. SAYFA

Ahmet Külahçı
Pegida ve Almanlar

37. SAYFA

Pascal Thibaut
PEGIDA Hakkında

39. SAYFA

Pantelis Valassopoulos
PEGIDA Hakkında

41. SAYFA

Alison Smale
PEGIDA Hakkında

42. SAYFA

Andrea Tarquini
PEGIDA Hakkında

43. SAYFA

Luis Doncel
İspanya Pegida'nın Hızlı Yükselişi
Karşısında Şaşkın ve Endişeli

44. SAYFA

Prof. Dr. Wolf D. Bukow
PEGIDA –
Modernleştirilmiş İrkliliğin Ulusal
Devletin Yeniden Güçlenmesine Nasıl
Bir Katkı Sunabileceği Üzerine

49. SAYFA

Prof. Dr. Klaus J. Bade
Almanya'da Göç ve Toplum
Politikaları – Bir Dram

51. SAYFA

Prof. Dr. Horst Pöttker
Başarılı bir Entegrasyon Modeli mi?
Ruhr Polonyalıları Almanya'yı Haklı
Nedenlerle Terketti

54. SAYFA

Manuela Schwesig
Çeşitlilik ve Toplumsal Bağlılık:
Çocuk ve Ailelerin Daha İyi Bir
Katılımı İçin

57. SAYFA

Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke
İspanyollar Geliyor! Biraz Tarih Bilgisi

60. SAYFA

Prof. Dr. Antonius Holtmann
Osnabrück Kırsalından Ohio ve
Indiana'ya (ABD).
19. Yüzyıl Başlarında Alman Göç
Sorunları

69. SAYFA

Dr. Simone Blaschka-Eick
Schaumburg'dan Schaumburg'a:
ABD'nin Orta Batısında bir Alman
Yerleşim Yeri

72. SAYFA

Prof. Dr. Klaus J. Bade
Sığınmacı Krizi ve Dünya Mülteci
Zirvesi: Hiç Ders Çıkarıldı mı?

75. SAYFA

Katharina Fegebank
Hamburg'da Sığınmacılar -
Görevi Fırsata Çevirmek

GÖÇ ÜZERİNE

© Staatsarchiv Bremen / Foto: Karl Edmund Schmidt

Artık hiç kimseyi kabul edemeyiz. Bremen'e yerleşme yasağı getirildi.

İÇİNDEKİLER

78. SAYFA

Karl Brenke
Mülteci Göçü – Almanya için
Muhtemelen Ekonomik bir Kazanç
Olmayacak

81. SAYFA

Prof. Dr. Jochen Oltmer
Ait olup da istenmeyenler: İkinci
Dünya Savaşı Sonrasında Alman
Sığınmacılar ve Sürgün Edilenler

84. SAYFA

Martin Schenk
Ama Önsavaş Ne Zaman Başlayacak?
Entegrasyon Tartışmasının
Kültürselleştirilmesi

88. SAYFA

Prof. Dr. Wolfgang Kaschuba
Konuk İşçiler ve Sığınmacılar: Eski ve
Yeni "Yeni Almanlar" mı?

91. SAYFA

Prof. Dr. Jochen Oltmer
Federal Almanya Güncel Olarak
Küresel Mülteci Hareketlerinin Neden
Hedefi Haline Geldi?

93. SAYFA

Prof. Dr. Franz Hamburger
Hoşgeldin Kültürü ile Vur Emri
Arasında
Ulusal Devlette Karşıklıklar Üzerine

SAYFA 97

Prof. Dr. Paul Mecheril
Sığınmacıları Konuşmak –
Diğerleri Üzerine İmgeler

SAYFA 101

Prof. Dr. Claus Melter
Dünya Göç Toplumunda Paylaşım ve
Eşitlik Pazarlığının Tarihsel ve Güncel
Çatışmaları

SAYFA 105

Prof. Dr. Franz Hamburger
"Köln'de Faslı Genç Erkekler"
Sığınmacıları Önlemenin Yeni Ana
Motifi

SAYFA 109

Hosay Adina-Safi
Yeni Göçmen Öğrencileri
Alman Eğitim-Öğretim Sisteminde
Nasıl bir gelecek Bekliyor

SAYFA 112

Christoph Bongert
1709 Sığınmacı Krizi.
Londra'da Alman Dilekçiler

SAYFA 115

Prof. Dr. Wolf-D. Bukow
migration policy
Küreselleşmiş Ulusal Devlet Çağı

SAYFA 118

Dr. Derya Özkul
Göç ve Sosyal Haklar

SAYFA 123

Prof. Dr. Jochen Oltmer
Geçmiş bir Bakış:
1989/90'dan Bu Yana Doğu Avru-
pa'dan Batı Avrupa'ya İşçi Göçü

SAYFA 125

Prof. Dr. Werner Nell
Göç Toplumu Bakış Açısından
Kırsal Bölgeler

SAYFA 128

Prof. Dr. Wolfgang Kaschuba
Kent Kültürü: Azınlıkların Anayurdu
mu?

SAYFA 130

Prof. Dr. M. Murat Erdoğan
Sınırlamanın En Kibar Çerçevesi:
"Misafirlik"
"Almanya'da Türk 'Göçmenler'
ve Türkiye'de Suriyeli 'Sığınmacılar'
– Statü Kaybının Sonuçları" –

SAYFA 133

Prof. Dr. Wolf D. Bukow
Milliyetçilik Sonrası bir Göç Politika-
sının Avrupa'nın Başat Ayrımına Nasıl
Dönüşeceğine Dair

KÜNYE | IMPRESSUM

PoliTeknik

Türkçe Gazete
Türkische Zeitung

Erscheinungsweise:
Üç ayda bir
Quartalsweise
Unentgeltlich
Ücretsiz
ISSN 2198-8706

Yayınlayan Kurum/
Herausgeber:
Zeynel Korkmaz
Verein für Allseitige Bildung e.V.

Genel Yayın Yönetmeni/
Visdp / Chefredakteur:
Zeynel Korkmaz

Posta adresi:
Postfach 25 03 48
40092 Düsseldorf

Internet adresi:
www.politechnik.de

İletişim/Kontakt
info@politechnik.de

Aydan Özoğuz

Göç ve Mültecilerden Sorumlu Devlet Bakanı

17 Aralık 2013'te Federal Hükümetin Göç ve Mültecilerden Sorumlu Devlet Bakanı görevine atandım. Bu makam 1978'de kuruldu – o dönem “Yabancı İşçi ve Ailelerinin Entegrasyonuna Destekten Sorumlu Devlet Bakanlığı” ya da farklı bir ifadeyle “Federal Hükümetin Yabancılardan Sorumlu Devlet Bakanı” adını taşıyordu. Bu görevdeki ilk Devlet Bakanı Heinz Kühn, 1979'da, 35 yıl sonra Almanya'daki toplumsal durum açısından hala büyük ölçüde geçerliliğini koruyan bir memorandum yayınladı:

“İvedi bütünleştirici çalışmaların ağırlıklı noktalarını özellikle genç kuşak ve bu nedenle her şeyden önce okul öncesi, okul ve de meslek eğitimi alanı oluşturmak zorundadır.”

Heinz Kühn okul öncesi dönemde ve okulda dil desteği, gençlerin meslek eğitime ve iş piyasasına engelsiz erişim talepleri, anadili dersleri, İslam din dersleri, ebeveynlerin eğitim sistemiyle ilişkilerinin güçlendirilmesi ve semtlerde yürütülecek sosyal çalışmalar gibi bütünleştirici çalışmaların hızlandırılmasını zorunlu görüyordu. Sıralanan bu eylem alanları bugün bakıldığında güncelliğini hala koruyor. O dönemin Alman siyaseti günümüzde varolan sorun bilincinin ve gerçeklik duygusunun salt küçük bir izini dahi taşıyor olsaydı, Heinz Kühn'ün sunduğu bu memorandum yol gösterici bir belge olabilirdi. Ancak Kühn'ün önerileri siyasi eyleme neredeyse hiç nüfuz edememiştir – Bonn menşeli Almanya politikası açınmakta olan bu yeni çoğulculuğu kabullenmeye 1979'da henüz hazır görünmüyordu.

Ama artık günümüzde bir adım ilerideyiz: Almanya bir göç ülkesi olma düşüncesini büyük ölçüde benimsemiş görünüyor. Özellikle demografik dönüşümün ilerlediği bu zamanlarda, göç, onunla bağlantılı sorumlulukları gözardı etmeksizin, artan oranda bir fırsat olarak görülüyor. Toplumumuzun entegrasyon konusunda kaydettiği bu sevindirici gelişmenin bir ifadesi de, elbette birçok insan için sesletilmesi zor olan Türkçe adım ile benim, Heinz Kühn'ün halefi olarak Federal Hükümetin Entegrasyondan Sorumlu Bakanı görevin atanmış olmamdır.

Ve buna rağmen hoşgörülü bir birlikteliğin güçlendirilmesi ve fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesi hedeflendiğinde, sorunlar varlığını birçok yönden hala sürdürmeye devam ediyor. Çünkü benim için entegrasyon şunu ifade eder: Kökeninden ve dininden bağımsız olarak herkese eşit katılım fırsatları – eğitim, iş ve toplumsal katılım şansı.

Başbakanlık Resmi Makamı'nda görev yapan bir Devlet Bakanı olarak, tüm Federal Bakanlıklarla birlikte ortak görev olan entegrasyona yoğunlaşmak ve ülkemizde yaşayan insanlar için somut düzeltilmelere ulaşmak istiyorum.

Benim ivedilikle üzerine eğilmek istediğim konu, 2000 yılından sonra Almanya'da doğup büyüyen yabancı aile çocuklarının seçim yapma zorunluluğunun kaldırılmasıdır. Gelecekte artık ebeveynlerinin vatandaşlığıyla Alman vatandaşlığı arasında bir seçim yapmakla karşı karşıya kalmamalıdır. Şu anda Federal İçişleri Bakanlığının hazırladığı, birlikte yürütülen ve birçok resmi dairenin katıldığı, koalisyon sözleşmesinde öngörülen bir yasa tasarısını olanaklı kılacak ve ayrıca belediyelerin ve ilgililerin bürokratik yüklerini en aza indirecek uygun bir çözüm üzerinde duruluyor. Seçme zorunluluğu, yerini çok sayıda yeni yükümlülük ve sınırlandırmalara bırakarak kaldırılmamalıdır.

Yeni görevimin ilk haftaları ve aylarını yoğun olarak meşgul eden diğer bir konu da, Doğu Avrupa'dan gelen güncel göç ve Almanya'da bu olguya nasıl yaklaşacağımızdır. Bu bağlamda birahane müdavimlerinin seviyesine inen kışkırtmalara değil, nesnel, olgulara dayanan bir tartışma yürütmeye gereksinim duyduğumuzu bıkmadan vurguluyorum. Almanya'ya yoksulluk göçü yaşandığı yadsınamaz ve de göçmenlerin barınması ve bakımının Dortmund örneğinde olduğu gibi bazı belediye ve kentleri büyük bir yükümlülük altına soktuğu olgusu da reddedilemez. Almanya'nın buna rağmen Avrupa'nın hiçbir ülkesinde olmadığı kadar göçten yararlandığı ve şu an Bulgaristan ve Romanya'dan gelen ve genelleştirilerek "yoksulluk göçmenleri" olarak adlandırılan insanların büyük bir bölümünün kalifiye oldukları da gözden kaçırılmamalıdır. Örneğin Almanya'da yaşayan Romanyalıların ve Bulgarların 2013 yılı ortalarına doğru işsizlik oranına bakıldığında, bu oranın %7,4 ile nüfus ortalamasının altında (%7,7) ve toplamda yabancı nüfusun oranından çok daha düşük olduğu görülür (%14,7). Sosyal yardım alan Bulgarların ve Romanyalıların (%10) oranı da ortalamada yabancı nüfus oranına kıyasla (%15) açıkça daha düşüktür. Bu nedenle sosyal sistemimizin kitlesel ölçekte kötüye kullanılması söz konusu değildir.

Federal Hükümet tarafından oluşturulan ve benim de üyesi olduğum devlet müsteşarlığı komisyonu "yoksulluk göçü" konusunda nesnel bir yaklaşım sergileyebilmek için çaba gösteriyor ve komisyon ilk sonuçlarını Haziran 2014'te sunacak. Bu bağlamda ilgili belediyelerin destekleneceği ve bütçesi 40 milyon Euro'dan 150 milyon Euro'ya yükseltilmesi düşünülen sosyal şehir programı elbette önemli bir rol üstlenecek. Böylece dezavantajlı ya da aşırı yük altında olan kentsel bölgelerde, örneğin barınma alanlarında yaşanan ivedi sorunlar aşılabılır. İnsanların acil durumları çoğu kez ev sahipleri tarafından suistimal ediliyor. Harabe binalarda yatılacak yerlerin korkunç fiyatlar karşılığında kiraya verilmesi derhal engellenmelidir. Ayrıca bu koşullarda yaşayan çocuklara eğitim fırsatı ve ebeveynlerine de çalışma olanakları yaratılması için önlemler alınmalıdır.

Yoksulluk göçlerine karşı koyabilmek için göç veren ülkelerdeki koşulların düzeltilmesi büyük önem taşıyor. Avrupa'da yoksulluk, geçmişte yeterince ilgi gösterilen bir konu olmamıştır. AB üye devletleri ağırlıklı olarak Avrupa Sosyal Fonu'nda bulunan milyarlarca Euro büyüklüğündeki kaynaklardan, yoksullukla mücadele ve toplumsal bütünleşme için daha iyi programların hazırlanması amacıyla güvenilir bir şekilde yararlanmalı. Bu kaynakların tümünü kullanmak her zaman mümkün olamıyor. Nedeni ise idari yapıların zayıf olması, başvuru işlemlerinin karmaşıklığı ve kısmen de yolsuzluğa açık olunmasıdır. Burada yapılması gereken AB ile üye devletlerin işbirliğinde düzelme sağlanmasıdır. Romanya Çalışma Bakanı Campeanu ve Bulgaristan Çalışma Bakanı Ademov ile bu yılın Şubat ayında gerçekleşen bir görüşmemizde, kaynaklardan yararlanılması, Roman topluluğuna ait insanların içselleştirilmesi ve aynı zamanda sağlık hizmetleri gibi konularda da yoğun bir görüş alışverişinde bulunduk.

Mülteci politikaları konusunda da gereken nesnelliğin gösterilmesini ve sakin bir tartışma yürütülmesini bekliyorum. Koalisyon sözleşmesinde yer alan ve geliştirmek istediğim diğer projeler, uzun süredir burada yaşayan mülteciler için geçici oturma izninin yaştan ve ülkeye giriş tarihinden bağımsız olarak düzenlenmesi ve zorunlu ikamet

Aydan Özoğuz

Göç ve Mültecilerden Sorumlu Devlet Bakanı

hafifletilmesidir. Burada ülkemizde yaşayan binlerce insanın yaşamını belirleyici ölçüde iyileştirmek söz konusudur. Aynı zamanda iltica başvuru işlemlerinin bundan sonra daha az insanın kısmen yıllarca devam eden belirsizlik koşullarında yaşamamaları için hızlandırılması öngörülmüyor.

Ama yalnızca Almanya'ya göç eden insanlara odaklanmıyorum. Entegrasyon politikası özellikle de burada doğan, büyüyen ve böylece, haliyle toplumumuzun bir ögesi olan ve buna rağmen fırsat eşitsizliğinden etkilenenlerin durumlarında bir düzelme sağlamalıdır. Çünkü ister ailelerin yabancı bir ad taşıması, dini ya da zayıf sosyal konumu veya eğitim düzeyi nedeniyle olsun – ülkemiz çocuklarına ve gençlerine gerçek bir katılım olanağı ve kendi seçtikleri yolda yürüme fırsatı tanınmıyor. Bu nedenle, özellikle de iş başvurularında, daha fazla fırsat eşitliği için ve ayrımcılığa karşı tüm gücümle çalışıyorum. Kulağa “yabancı” gelen bir adın, bir gencin, çaba gösteren bir insanın başarı ya da başarısızlığını belirlemesinin kabul edilemez olduğunu sürekli vurguluyorum. “Göç kökeni” nedeniyle insanların damgalanması sorunu okul sürecinden başlayarak iş dünyasına dek uzanıyor. Bu nedenle bakanlık görevim kapsamında gençlere meslek eğitimi garantisi verilmesi ya da anonim iş başvurusu işlemlerinin devreye girmesi gibi çalışmalar için mücadele edeceğim. Bu açıdan “meslek eğitimi” konusunu içerik itibarıyla bu yılki çalışmalarımın odak noktasına yerleştiriyorum. Eyalet ve belediyelerin entegrasyondan sorumlu yetkililerinin Mayıs'ta Hamburg'da katılacağı ulusal konferans ve de Federal Hükümetin 2014 sonbaharında düzenleyeceği Entegrasyon Zirvesi bu konulara yoğunlaşacak. Aynı zamanda meslek eğitimi anlaşmasının yeniden yapılandırılması üzerinde de çalışıyoruz.

35 yıl önce Heinz Kühn'ün uyarıcı, ama büyük ölçüde kulak verilmeyen sözlerinden sonra, hala geniş oranda başarılı toplumsal bir entegrasyon için belirleyici olan aynı görünüm hakkında konuşuyoruz. Son on yıllarda artan çeşitlilik bakanlığım için de görevlerin çeşitlenmesini beraberinde getirdi. Aynı zamanda toplumsal çeşitlilik giderek bir potansiyel olarak da algılanıyor. Nesnellikle ve sorun odaklı çalışarak işe koyulup, “biz” ve “onlar” arasındaki sonsuz bölünme aşıldığında, entegrasyon, fırsat eşitliği ve toplumsal bağlılığın artması yerine getirilemez görevler olmaktan çıkar.

Çifte Vatandaşlık ve Seçim Hakkı

Çifte vatandaşlık son yıllarda düzenli aralıklarla tartışılıyor. Ve bu bağlamda hemen seçim hakkı konusu da ele alınmaya başlanıyor. Dünyanın birçok ülkesinde rastlanabilen çok sayıdaki çifte vatandaşlara bakıldığında, burada artık bir tartışma gerekliliğinin olmadığı düşünülebilir. Özünde bu sorun çok pragmatik bir şekilde çözüme bağlanmış ve böylece hukuksal olarak büyük ölçüde bitmiştir. Aslında gerekli olan şey, herkes için seçim hakkını standartlaştırmaktır, yani bu hakkın çifte vatandaş statüsü olmadan yeniden düzenlenmesi gerekiyor. Anayasa değişikliğiyle bu kolayca yapılabilir. İşte tam da bu istenmiyor.

Çoktan aşılmış bir ulusal devlet anlayışı salt çifte vatandaşlıkla değil, seçim hakkıyla da gerektiği gibi ilgilenilmesini engelliyor

Gerçekten de kamuoyunda, çözümün ne olduğu herkesçe bilindiği halde, olası bir çifte vatandaşlık ve onun seçim hakkı için neleri içereceği düzenli aralıklarla tartışılıyor. Görünüşe göre bu çözüme karşı olan, ancak genellikle dile getirilmeyen bir şey var: Çifte vatandaşların, bir başka ifadeyle ve daha da kötüsü Alman vatandaşı olmayan insanların bağlılığı. Almanya'da kırk yılı tamamlayan seçim hakkı tartışmalarına yakından bakıldığında, asıl konunun insanların bağlılığından duyulan şüphede yattığı hemen görülecektir. Çünkü o zamandan bu yana, yalnızca Alman vatandaşlığı sayesinde bağlılığı kesinleşmiş kişiler olarak belirlenenlerin seçime katılabileceği tespiti çeker gibi tekrarlanıyor. Bir zamanlar “yabancılar için seçim hakkı” (Bukow 1989) nasıl istenmediyse, günümüzde de çifte vatandaşlara seçim hakkı tanınmak istenmiyor (Gerhards, Lengfeld 2013). Elbette Alman olmayan AB vatandaşlarına yerel seçim hakkı tanınması engellenemezdi. Bugüne dek bu uygulamadan daha fazlasına izin verilmedi. Mart 2008'de Türk Devleti'nin planlı olarak yurtdışında yaşayan yurttaşlarına ulusal seçimlere katılma hakkı tanıdığı (parti listeleri için) dikkate alındığında, en geç o an burada salt Almanları değil, Türkleri de ilgilendiren – amaç her ne kadar farklı olsa da – bir sorunsalla karşı karşıya olunduğu görülür. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı açısından bugün dindar-muhafazakar AKP'si için muhafazakar oyları toplamak her zaman olduğundan daha çok önemlidir – bu parti için “kendi” göçmenlerinden destek almak şu an son derece kolay.

Bu gelişmeler yalnızca siyasi açıdan değil, sosyal bilimler için de ilginçtir. Hem Alman hem de Türk bakış açısıyla çok çabuk isnat edilen ve seçim hakkı üzerine yürütülecek her mantıklı tartışmayı engelleyen şu bağlılık sorunsalı nasıl ortaya çıkıyor? Bu noktada tuhaf bir uyuma var: Alman tarafından bakıldığında, aslında bir kimsenin biçimsel olarak birden çok ulusal meclisi seçme hakkı bulunmasının esasen Almanlar için bir yenilik oluşturmadığı olgusu insanı şaşırtmaya yetmelidir. Çünkü birçok Almanın birden çok vatandaşlığı bulunuyor ve bu nedenle, elbette sürece dahil olan farklı ülkelerin farklı uygulamaları tarafından belirlenen koşullarda, bağlılıkları sorgulan-

madan “yabancı” ulusal parlamentoları seçebilmeleri mümkün. Ancak Almanya’nın en büyük göçmen topluluğu, Alman Türker gündemde olduğunda her şey değişiyor. Türk tarafından bakıldığında ise aslında hemen şaşkınlık yaratması gereken olgu, Türk Devleti’nin Türkiye ile ikinci, üçüncü ya da dördüncü kuşakta dahi hiç bağlantısı olmayan insanları Türkiye’de ulusal seçimlere katılmaya çağırması, ama öte yandan da çeşitli usul kurallarıyla Kürt topluluğunun her türlü siyasi katılımını engellemeye çalışmasıdır.

Nitekim bu ipucu bile, yürütülen tartışmanın ardında çok farklı bağlamlara işaret eden sorun ve ilişkilerin gizlendiğini göstermeye yetiyor. Bizdeki tartışmanın Alman Türkler, yani elli yıldır entegrasyonlarında sorun yaşandığı isnat edilen topluluk gündeme geldiği an kızıştığı anlaşıldığında, olaylar daha şeffaf bir hal alıyor. Sorun çifte vatandaşlıkla tanınan ve göç veren ülkede de seçimlere katılma hakkını içeren olanaklar değil elbette, sorun Türk topluluğunun bağlılığı sorunudur. Alman vatandaşı olmadan Alman seçimlerine katılma hakkı talep edildiğinde bu bağlılık konusu daha da öne çıkıyor. Türk Devleti tam da bu çekinceyle “ oynuyor” ve insanları Alman Türk değil, aksine kendilerini Almanya’da yaşayan Türk olarak görmeye teşvik ediyor. Almanların Alman Türklerin bağlılığından duydukları kuşku, sonal olarak Türk Devleti tarafından onları salt yurtdışı Türkler olarak seferber etmek için becerikli bir şekilde kullanılıyor. Bu gerekçelendirmenin mantığı, her iki devletin tutunmaya devam ettiği, ideolojik açıdan aşırıya kaçan üstün insan mitlerini içeren, çoktan aşılmış ulusal devlet anlayışına dayanıyor.

Çoktan eskimiş bir ulusal devlet politikasını uygulamak için, seçim hakkı ya da bağlılık konusu gibi demokratik gelenekler düzenli olarak ulusal içeriklerle yüklenir

Gerçekten de ne seçim hakkının ne de bağlılık konusunun, kökenleri itibariyle ulusal devlet ve onun geliştirdiği vatandaşlık hakkıyla hiçbir ilgisi yoktur, yanıtı ise çok basit, çünkü onlar ulusal devletlerden eskidir ve sonraları dönem dönem ulusal devlete karşı eleştirel bir yönleri olmuştur. Seçim hakkı ve bağlılık karmaşık bir tarihsel sürecin ardından ulusal devletin hizmetine girmiş ve sonuçta ulusal içeriklerle yüklenmiştir: Henüz yüz yıl önce, yani Birinci Dünya Savaşı’na kadar örneğin Alman Parlamentosu’nda Fransız ve Polonyalı milletvekilleri de bulunuyordu, bunlar parlamentoda Almanya tarafından ilhak edilen kendi bölgelerini temsil etmişlerdir.

Dolayısıyla aslında seçim hakkı ve bağlılık konusunun ulusal devlet ile bir bağlantısı yoktur ve hatta bunun ötesinde farklı nedenlerden kaynaklanmaktadırlar. Varlıklarını birbirinden tamamen farklı, ulus öncesi çıkarlara borçludurlar ve bu nedenle de çok farklı anlamlar taşırlar. Bir fren olarak severek kullanılan seçme hakkı ise henüz çok yeni bir haktır. Gözden kaçan ve ulusal devlet düşüncüsüyle yüceltilen bu bağlamları anımsamak çok önemli.

a) Seçim hakkının kökeni kent toplumlarına dayanmaktadır ve kentliler tarafından büyük çabalarla kazanılmıştır, örneğin 15. yüzyılda İngiltere’de kazanılmış olduğu gibi, ki burada seçim hakkı çoğu durumda varlık düzeyiyle bağlantılı olmuştur. 18. yüzyılın sonunda ve Fransız Devrimi’nin etkisiyle (1789 – 1799), kentliler/burjuvazi genel seçim hakkını kazanmışlardır. Ancak bu hak, Alman ülkelerinde, örneğin ABD’ne kıyasla, ikamet, gelir, cinsiyet ve yaş etmenleri nedeniyle önemli ölçüde sınırlı kalmıştır. İlk olarak Birinci Dünya Savaşı’nın ardından, demek ki 94 yıl önce sosyal katmanlara özgü seçim hakkının yerini herkesi kapsayan bir seçim hakkı almıştır. Ama o aynı zamanda ilk kez (!) Alman vatandaşlığına bağlanmıştır. Siyasi bir sistemin temas ettiği tüm insanların kişinin saygınlığından bağımsız olarak söz sahibi olması düşüncesi (bottom up – aşağıdan yukarı) nihayet hayata geçiyor, ama aynı zamanda derhal milliyetçi bir yumuşatmaya tabi oluyordu.

b) Vatandaşlık düzenlemesi henüz yeni bir düzenlemedir ve belli ki seçim hakkıyla ilişkisi yoktur. O, devletin bir halk ordusu kurma ve yurttaşlarının düşman ülkelerle (top down – yukarıdan aşağı) ilişkisini düzenleme arzusunun bir sonucuydu. Bu nedenle vatandaşlık, bir diğer ifadeyle onu gösteren kimlik, ağırlıklı olarak yalnızca asker alımında ya da sınır geçişi durumlarında önemliydi, bunun dışında tanımlanmış değildi ve de ilgi uyandırmıyordu. 1870'e dek bölgeliklik nedeniyle zaten birçok farklı vatandaşlık vardı, böylece, örneğin Frankfurt gibi çok sayıda vatandaşlıkların temsil edildiği bir kentte elbette birlikte yaşam için bu durum tümüyle önemsizdi. Buradaki durum da Alman Ulusal Devleti'nin nihai olarak kendini kabul ettirmesiyle değişmiştir ve ilk kez Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupalı devletlerin yeniden yapılandırılmasıyla birlikte geçekten önem kazanmıştır.

c) Bağlılık konusunda ise yüzyıllar boyunca farklı siyasi hükümdarların çıkarlarına bağlı olarak farklı düzenlemelere gidilmiştir. Kentlerde bağlılık uzun süre loncalara, sonraları da yerel anayasalarıyla kent yönetimlerine gösterilen bir bağlılık olmuştur. İlk olarak yükselen ulusal devlet, bu amaçlı-ussal bağlılık yapılarını ulusal ölçekli bir meseleye dönüştürmeye çalışmıştır. Bu amaçla kapsamlı bir gerekçelendirme bağlamı kurulmuştur; kurmaca bir halk kavramı oluşturulmuş, soy efsaneleri ve ırkçı ari yapılar yardımıyla herkesi kapsayan bir devlet halkı kavramı kurgulanmıştır. Burada önemli bir rol oynayan şey, devletin temelini teşkil eden bir özdeşliği oluşturmak üzere, sömürgeleştirmeler ve yukarıda belirtilen yeni savaş yönetimi metotları için gerekli olan bağlılığı ulusal devlet adına ele geçirme arzusudur.

Bu üç görünüm ilk kez Birinci Dünya Savaşı sonrasında birbiriyle kaynaşmıştır. Seçim hakkının milliyetçi içeriklerle bu şekilde yüklenmesinin ve bu yüklenmişliğin, Weimer Cumhuriyeti'ne rağmen, büyük ölçüde bir ırk olarak kavranan vatandaşlığın çatısı altında dayanışma olgusuyla kurduğu uğursuz ilişkinin varlığı tüm 20. yüzyıl boyunca tekrar tekrar belgelenebilir. Bunu özellikle Kongre Lehleri'nin (1815'te Viyana Kongresi tarafından kurulan Polonya Krallığı) Almanya'dan kovulması ve Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923) öncesi ve anlaşmanın uygulanması sırasında, Türkiye, Yunanistan ve Ermenistan'da gerçekleşen etnik temizliklerde açıkça görülmektedir (Brandes, Sundhausen, Troebst 2010). Sürekli olarak önce vatandaşlık, sonra bağlılık ve böylece seçim hakkı da sorgulanmıştır. Artık vatandaşlığın ırksal tanımı ve bu tanımla birlikte seçim hakkının ve bağlılığın milliyetçi hizmetlere koşulması sonlandırılmalıdır.

Ulus-sonrası, hareketlilik ve farklılığın etkilediği bir modernizm-sonrasında, seçim hakkı ve bağlılık konusu, yeni, başlangıçtaki amacına yakın bir anlam kazanır

Günümüzde, küreselleşmenin izlenimleri altında, nüfusun artan hareketliliği, bir başka deyişle nüfusun dalgalanmasında ve günlük yaşamın artan farklılaşması ya da melezleşmesinde saptanabilen olağanüstü bir toplumsal dönüşüm yaşandığını gözlemliyoruz. Ve bu yalnızca bir bölgeyi değil, aslında yeni mega kentler de dahil tüm kent toplumlarını etkiliyor. Modernizm-sonrasına bu eğilim karşısında milliyetçi çabaların eskimiş, ama hala tehlikeli oldukları görülüyor. Yürütülen tartışma için özellikle iki gelişme önemli:

a) Günlük yaşam deneyimlerini, gereksinimlerini ve umutlarını diğer insanlarla paylaşmayı ve topluma duyurmayı hedefleyen geniş bir sivil toplumsal girişim çoktan oluşmuştur. Bu bağlamda seçim hakkı da yeni bir katılım olanağı olarak yeniden yorumlanmayı elverişli kılıyor. Bu noktada da günlük yaşam istemlerinin topluma duyurulması gündemdedir, ancak istemler bu kez planlı olarak konunun nesnesi olan hükümetlere yöneltilmektedir. Bu ikili bir anlam taşıyor: Bir yanda kişinin saygınlığından bağımsız herkese seçme olanağı tanınmalıdır, bu olanak tüm topluma yerel ve ulusal düzeyde ve de AB vb. gibi üst kurumlara kadar uzanan bir seçim hakkını içerir. Öte yandan bu hak, kişinin yaşamını sürdürmediği ya da günlük yaşam istemlerinin nesnesi olma-

yan bir ülkedeki seçim hakkından yararlanmanın önemli olmadığını ayrıca ifade eder. Somut olarak bunun tam anlamı, siyasi bir sistemin temas ettiği tüm insanlara seçim hakkını vermek ve onu ulusal devlet engellerinden arındırmaktır. O zaman, aksine, ilkece yabancı bir toplumun seçim hakkını talep etmek de hiçbir anlam taşımayacaktır. Ve özellikle bu talebi, haklı olarak eskimiş olduğu için henüz reddedilen ulusal devlet gerekçelendirmeleriyle açıklamak daha da anlamsız olacaktır.

b) Bu bağlamda bir kimsenin bağlılığının milliyetçi hizmetlere koşulması kendi içinde çöker. O an bağlılık bilinçli olarak kişiye toplumda uygun bir yer sunan kurumlara ve toplumsal sistemlere aittir. Böylesi bir bağlılık, bir yandan kişinin varoluşunu düzenleyen insan haklarına ve öte yandan yerel kurumlara, eğitimden, sağlık ve hukuk sistemine kadar mevcut sistemlerin verimliliğine dayanır. Böyle bir bağlılık artık hükümlerlikler (“ulusal özdeşlik”) tarafından, bir diğer ifadeyle yukarıdan aşağı (top down) tanımlanmaz, aksine pratik anlayışın bir sonucudur ve dolayısıyla aşağıdan yukarıya (bottom up) doğru, günlük yaşamın birlikteliğinden türer. Seçim hakkı kuralları ile vatandaşlık düzenlemeleri ve bağlılık konusunun birbiriyle olan sıkı bağlantısı, özellikle ulusal devlet kurmakta büyük zorluklarla karşılaşan Almanya ve Türkiye gibi devletlerin milliyetçi çabalarının bir sonucudur. Esasen bu sıkı bağlantı ilk kez bu devlet tasarısının kendisi de gereksizleştiği anda başarılı olmuştur. Burada verilen umutsuz çaba, yalnızca biçimsel açıdan değil, aksine soy bakımından homojen bir devlet halkı yaratma ve buna göre seçim hakkını doğru kökene sahip ve bağlılığı “doğumla” gelen insanlarla sınırlandırmak olmuştur.

Artık devletler vatandaşlık düzenlemelerini uluslararası hakların öngördüğü doğrultuda, çağdaş, tek bir uyruğa dayandırmadan, bir bölgenin devletle teması olan nüfusunun vatandaşlığı olarak yeniden tanımlamak zorunda olduklarını kavramanın zamanı gelmiştir. Ve seçim hakkı – tarihsel açıdan doğru – benzer şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Benzer demek, devletle teması bulunma ilkesinin bu noktada da geçerli kılınabileceğidir, bu durumda elbette kademeli bir uygulama söz konusudur: Toplumun yerel idarelerle teması bulunan üyelerine yerel, eyalet, federal ve AB gibi kurumlara teması bulunan insanlara da bu seçimlere katılım hakkı tanınmalıdır.

Kaynak:

Brandes, Detlef.; Sundhaussen, Holm.; Troebst, Stefan. (2010): Lexikon der Vertreibungen. Deportation, Zwangsaussiedlung und ethnische Säuberung im Europa des 20. Jahrhunderts. Wien: Böhlau.

Bukow, Wolf-Dietrich (1989): Ausländerwahlrecht. Eine vergleichende Analyse der Politik gegenüber ethnischen Minderheiten in der Bundesrepublik Deutschland und in den Niederlanden. Köln: Pahl-Rugenstein (Pahl-Rugenstein).

Gerhards, Jürgen; Lengfeld, Holger (2013): Wir, ein europäisches Volk? Sozialintegration Europas und die Idee der Gleichheit aller europäischen Bürger. Wiesbaden: Springer

“Federal Hükümetin Entegrasyon Politikası – CDU’nun Pozisyonu”

Mayıs’ta üç gün, Almanya’nın CDU (Hristiyan Demokrat Birlik Partisi) yönetiminde gerçek bir göç ülkesi olduğunu ve ülkemizin bu gerçekle iyi yaşayabildiğini herkese anlatmaya yeter.

23 Mayıs 2014’te anayasanın ilanının 65. yıldönümünü kutladık. Ailesi 1953’te Almanya’ya gelen, Kuzey Vestfalya’nın Siegen kentinde doğmuş bir yazar olan Navid Kermani Federal Meclis’te günün konuşmasını yaptı. Bir gün öncesinde Cumhurbaşkanı Joachim Gauck 23 kadın ve erkeğe vatandaşlık belgelerini takdim etmişti. İlk kez Christian Wulff cumhurbaşkanlığı konutunda bir vatandaşlığa geçiş kutlaması düzenlemişti.

Ve son olarak: 24 Mayıs’ta, anayasanın ilanından bir gün sonra Köln’de 50.000 gösterici Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın ziyaretine karşı sokaklardaydı – ve yine Köln’de – 18.000 taraftar Başbakan’ın gelişini coşkuyla kutluyordu. Gerek karşıtlar gerekse de taraftarlar anayasal güvence altına alınmış temel haklarını kullanmışlardır: İfade özgürlüğü, gösteri özgürlüğü vb. Almanya’yı birçok insan için çekici kılan da nitekim bu temel haklardır.

Bu üç günün olayları Almanya’nın entegrasyon politikası konusunda oldukça hareketlendiğini gösteriyor. Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti bu bakımdan entegrasyonun başarılı olmasında merkezi bir yerdir. Kuzey Ren Vestfalya’da 4,2 milyon insan bir göç geçmişine sahip. Bu oran nüfusun %23,5’ini oluşturuyor. Eyalette 3 ila 6 yaş altı çocukların %40’ı göç geçmişine sahip, hatta bu oranlar Köln gibi kentlerde yaklaşık %50 civarında.

Bu insanlar Kuzey Ren Vestfalya’da ve Almanya genelinde şanslarını deniyorlar. Onlar ülkemiz için aynı zamanda yaratıcılık, yetenek, çaba göstermek ve toplumsal yükseliş arzusu yönünden olağanüstü bir potansiyel oluşturuyorlar. İşdünyası ve şirketler şu an özellikle bu olguya dikkat çekiyor.

Alman ekonomisi Avrupa’yı saran ağır krizi aşmaya devam ediyor, iş piyasası da olumlu sinyaller veriyor. 2014’ün Mart ayında Almanya’da 42 milyondan fazla insan bir iş sahibiydi. Önümüzdeki aylarda yeni işçi almayı düşünen işletmelerin sayısı artıyor. Aynı zamanda birçok şirket şimdiden işçi açığının bir bölümünü kapatamayacaklarını

Armin Laschet

CDU Genel Başkan Yardımcısı

bildiriyorlar. İlk sıkıntılar mühendis, doğa bilimci, bilişimci ve teknik eleman alanında yaşanıyor. Alman Ekonomi Enstitüsü'nün (IW Köln) hesaplamalarına göre, MINT (mühendislik, doğa bilimleri, bilişim ve teknik) olarak adlandırılan branşlarda, 2009 kriz yılı dahil olmak üzere yıllık uzman/nitelikli eleman açığı ortalama 63.000 olmuştur. Öte yandan nitelikli elemanların eksik olduğu açıkça görülen alanlar özellikle bakım hizmetleri, nitekim burada varolan eksikler henüz 2010'da 20.000'i buluyordu ve kalifiye eleman gerektiren belirli meslekler, özellikle metal ve elektrik sanayisi olmuştur.

Demografik dönüşüm nedeniyle uzman ve kalifiye eleman sorunu gelecekte daha da keskinleşecek. Nüfusun artan yaşam süresi ve düşük doğum oranları Almanya'da nüfusun önemli ölçüde azalmasına ve toplumun yaş ortalamasının artmasına neden olacak. Bununla birlikte günümüzde sayıları yaklaşık 50 milyonu bulan 20 ila 65 arası yaş grubu gelecek yirmi yıl içerisinde neredeyse beşte bir oranında azalacak. Uzman ve kalifiye eleman sıkıntısıyla gelecekte daha sık karşılaşılacak.

Giderek yaşlanan toplumumuzda, ülkemizde yaşayan insanların potansiyellerini daha iyi değerlendirmeliyiz. Yaşlı ve deneyimli işçilere yeni fırsatlar tanınmalı, çalışan kadınların oranı birçok AB ülkesiyle karşılaştırıldığında hala çok daha düşük ve birçok genç okullarımızdan hala bir mezuniyet edinmeden ayrılıyor. Ülke içerisinde özellikle sendikalar ve işverenler, mesleki eğitim ve vasıflandırma yoluyla yaşam boyunca potansiyelleri geliştirmelidir.

Özellikle göç geçmişi bulunan genç insanlar, çoğu kez göç geçmişi bulunmayan öğrenci arkadaşlarıyla aynı eğitim fırsatlarına sahip değiller. Göçmen kadınlar göç geçmişi olmayan kadınlardan çok daha düşük ölçülerde iş yaşamına katılıyor. Ve hala meslek eğitimini tamamlamamış birçok göçmen var.

CDU'nun imzasını taşıyan bir entegrasyon politikası bu nedenle herkes için eğitim ve katılım fırsatları sunar. Bu entegrasyon politikası Almanya'yı toplumsal yükselişin ülkesi haline dönüştürüyor. Biz burada bireysel dil desteği sunan çocuk yuvalarına devam edilmesine, yeteneğe göre ve bireysel destek sunan okullara, ikili meslek eğitime ve mükemmellik (Exzellenz) olanağı tanıyan üniversitelere değer veriyoruz. Biz, başarıyı arttıran ve fırsatlar yaratan böylesi bir eğitim sıralamasını, özellikle Kuzey Ren Vestfalya'da Kırmızı-Yeşil Eyalet Hükümeti'nin zorla eşitlemeyi dayatan yanlısamlarına karşı savunmalıyız.

Göç geçmişine sahip insanların açınmasını ve katılımını sağlamaya devam edebilmek için, yurtdışında bitirilen meslek eğitimlerinin ve edinilen yükseköğrenim mezuniyetlerinin kabul edilmesini kolaylaştırmalıyız. Ancak bu potansiyel, iş piyasamız kalifiye eleman açığı yaşarken, hala çoğu durumda işlenmemiş halde öylece duruyor. Bu gelişmeye karşı atılacak önemli bir adım, yurtdışında edinilen niteliklerin kabulü için federal düzeyde ve eyaletlerde çıkarılan yasalardır.

Ancak mezuniyetlerin kabul edilmesi, toplum ve devlet kültürlerarası açılımı şimdiye kıyasla daha ileriye taşıdığı koşullarda bir anlam ifade edebilir. Yaşamın tüm alanlarında, fahri çalışmalarda ve kültür alanında, spor, sağlık ve bakım hizmetlerinde, şirketlerde, medyada ve de siyaset ve idari yapıda, toplumumuz, yeteneklerin, özelliklerin ve kültürlerin çeşitliliğinden yarar sağlıyor. Ülke içerisinde verilecek uğraşlar demografik değişimleri tek başına durdurmaya yeterli değil. Gayri safi yurtiçi hasılanın elde edilebilmesi için öngörülebilir bir gelecekte beş milyon insana ihtiyaç duyulacağı sadece bir tahmin değil, aksine istatistiksel bir gerçek.

Dolayısıyla bugün bizi huzursuz eden şey, geleceğe attığımız bu bakıştır. Almanya bu nedenle kolektif olarak vücut dilini değiştirmelidir. Navid Kermani Federal Meclis'te şunu söyledi: Almanya "anlaşılacağı üzere özçıkırları nedeniyle, diğer insanlara, yasal

yollardan göç başvurusunda bulunmaları için adil bir fırsat tanınmalıdır". Göçün bu şekilde yönetilmesi, göçe yaklaşımda yepyeni bir tutumdur.

Böylesi bir hoşgeldin ve kabul etme kültürü için artık zaman geldi. Bu nedenle de yurtdışındaki her Alman temsilciliğinin, vize veren her daire, yurtdışında faaliyet gösteren her ticaret odası, her Goethe Enstitüsü, her yabancı dairesinin, dünyanın en akıllı beyinlerine Almanya'nın yolunu göstermeyi en önemli görevi olarak benimseyecekleri yeni bir işçi talep etme kültürüne ihtiyaç var. Bu amaçla niteliklere, mesleki deneyimlere ve dil bilgisine dayalı, belirli kriterleri temel alan bir göç uygulaması işleme sokulmalıdır.

Çağdaş bir yatırıma elverişli bölge politikası yürütmek, aynı zamanda en akıllı beyinleri de çekmek demektir. Her kim nitelikli insan göçünü reddederse, o, giderek yaşlanan toplumumuz dikkate alındığında, Almanya'nın yatırıma elverişli bölge özelliğini zayıflatır. Şu an koşullar buna uygun, çünkü insanlar, ABD dışında, dünyanın hiçbir ülkesine Almanya'ya olduğu kadar göç etmiyor. Bu şansları değerlendirelim!

Paralel Toplum Tartışmalarına Eleştirel bir Yaklaşım: Paralel Toplumun Alternatifi Ortak Toplumsal Yaşam ve Toplumsal Katılımcılıktır

Göç alan toplumların ortak sorunlarının başında, göçmenlerin eşit şartlarda ve eşit haklarla toplumsal yaşama katılımlarının sağlanmasında yaşadıkları sosyal ve siyasal sorunlar gelmektedir. Göçün ilk yıllarında göçmenlerin kendi aralarında bir arada yaşama istemi doğal olmakla birlikte, göç alan ülke tarafından ekonomik, sosyal ve kültürel olarak toplumsal yaşamdan dışlanmaları, göçmenlerin ve onların aile bireylerinin zorunlu olarak belirli semtlerde bir arada yaşamalarına ve yoğunlaşmalarına yol açmıştır. 1960'lı ve 70'li yıllarda Federal Almanya'nın uyumu temel alan politikalarının olmayışı, özellikle Türkiye'den gelen göçmen işçilere misafir gözü ile bakılması, biriken sosyal sorunları günümüze kadar taşıdı.

50 yıllık göç sürecine bakıldığında federal hükümetlerin göçmenleri sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda topluma entegre etme politikaları değil – son 15 yıldaki olumlu gelişmeler hariç – hep dışlayıcı ve geriye dönüşü teşvik politikaları ağırlıktaydı. Bu durum ister istemez toplumsal yaşamda ayrışmalara ve kutuplaşmalara yol açmıştır. Göçmenlerin birlikte ortak yaşamı temel alan hak talepleri dikkate alınmadığından, bazı büyük şehirlerde aynı kültürel kimlikten ve aynı dini inanca sahip göçmenlerin yoğun olarak birarada yaşama ve kısmen de olsa “gettolaşma” koşulları oluştu. Özellikle de Türkiyeli göçmenler yoğun oldukları şehirlerin terk edilmiş harabe semtlerinde kahvehanelerini, spor kulüplerini, derneklerini ve işyerlerini vb. kurarak kendi yaşam alanlarını oluşturdular. Bütün bunların oluşmasında en belirleyici etkenlerden biri de hiç şüphesiz konut sorunudur. Göçmenlerin uygun fiyatlara ev bulamamaları, onların kısmen de olsa Almanlar tarafından terkedilmiş semtlerde bir araya gelmelerine yol açtı. Bu duruma yerel yönetimlerin konut politikaları ve konut alanındaki dışlamalar da etkin bir şekilde yol açmıştır. Fakat bundan hareketle bu semtlerde paralel bir toplumsal yapının oluştuğundan bahsedemeyiz.

Son yıllarda “paralel toplum” kavramı üzerinde sıkça tartışılıyor olmasına rağmen, bu kavramın ne anlama geldiğine ne Alman ne de göçmen toplumunun kitle örgütleri tarafından henüz net bir yanıt verilmiş değil. Bu kavram daha çok ırkçı ve yabancı düşmanı çevrelerce suistimal edilmektedir. “Paralel toplum” kavramı şu sıralar en çok akademik boyutuyla tartışılıyor olmasına rağmen, bu alanda da henüz ortak bir konsensüse varılmış değil.

Bu tartışmalarda cevaplanması gereken ana soru etnik kimliği ve inancı temel alan, kendi toplumsal yaşamını kendisinin yarattığı ekonomik, sosyal ve kültürel kurumlarla düzenleyen ve kendisine uygun hukuk normlarının geçerli olduğu, kendisini tümünden çoğulcu toplumdan ayıran bir yapının oluşturulup oluşturulmadığıdır. Bugün kendisine has işlerliği olan kurumsal ve toplumsal bir yapılaşmanın “toplum içinde toplum” benzeri bir yapının inşasının varlığından bahsedemeyiz. Göçmenlerin yoğun olduğu şehirlere bakıldığında bile – daha çok Türkiyeli göçmenlerin yoğun yaşadıkları Berlin, Hamburg, Frankfurt, Köln ve Ruhr Bölgesi'ne – bazı semtlerde aynı kültürel kimliğe ve dini inanca dayanan, ulusal ve dini kimlik etrafında şekillenen örgütsel paralel bir yapının olmadığı net bir şekilde görülmektedir.

Avrupa'nın çokkültürlü göçmen toplumlarında bu tür kavramlar üzerinde tartışılırken yaratılan bu suni tartışmaların uyuma katkı sağlayıp sağlamayacağının bilimsel verilere dayanarak tartışılması ve birlikte yaşamı temel alan perspektiflerin geliştirilmesi en doğru yöntemdir. Aksi taktirde Müslüman göçmenler ırkçı ve milliyetçi gruplar tarafından dini duyguları suistimal edilerek, eşit şartlarda topluma uyumu ve toplumsal yaşama katılımları engellenerek paralel yapıların oluşturulmasının birer aracına dönüşür. Bu konuda Müslüman göçmenlere ve onların örgütlerine önemli görevler düşmektedir.

En önemli tehlikelerden biri ise demokrasi kültürünü özümseyememiş ve eğitimde henüz çokkültürlülüğü ve çokdilliliği bir tehlike olarak gören ülkelerin eğitim sistemiyle (özellikle Türkiye ve Suudi-Arabistan'ın kendi eğitim programlarını Almanya'ya ihraç etme girişimleri) olsa olsa yalnızca etnik ve dini kimlikleri temel alan ve bunun sonucu olarak paralel yapılar oluşturularak kendisi ile de barışık olmayan sorunlu bir toplum yaratılır.

Birinci nesil göçmelerin “nasıl olsa döneceğiz” perspektifinden hareketle kendi aralarında yoğunlaşmaları, göçün ilk dekadesinde (1960-1970) doğal karşılanmakla birlikte, 50 yıl sonra ikinci, üçüncü ve okul çağındaki dördüncü neslin hala toplumsal yaşama katılımlarında sorunlar yaşanması, ister istemez sosyal ve toplumsal bölünmelere ve ayrışmalara yol açmaktadır. Bu sorunların en önemlisi ise eğitim sorunudur. Eğitim kültürleri birlikte ortak bir yaşam için yönlendirmede en önemli etkidir.

Bugün okul çağında sayıları yüz binleri bulan Türkiye kökenli göçmen emekçi çocuklarının – kimi büyük şehirlerde bu oran ilk ve orta dereceli okullarda yüzde 50'nin üzerindedir – eğitimdeki en temel sorunlarından biri Almanca dil sorunudur. İki kültür arasında büyüyen ve ailelerinden Türkçe dil öğreniminde yeterli derecede destek alamayan bu çocuklar, anadillerini iyi öğrenemediklerinden Almanca'yı da eksik öğrenmektedirler. Bir dili iyi öğrenmenin en temel şartlarından biri anadilini pedagojik eğitim alarak öğrenmekten geçer. Gerek aile içinde ve gerekse okul öncesinde, anaokulundan başlamak üzere bu çocukların her iki dili – Almanca ve Türkçe – iyi öğrenmeleri ivedi bir zorunluluktur. Başarılı bir eğitimin temel taşı anadili öğreniminin eğitim dili Almanca olan Alman eğitim sistemine entegre edilmesidir.

Bir göçmen toplumu olarak Federal Almanya toplumsal uyum ve birlikte yaşam için bugünkü eğitim sistemini etnik kimlikten arındırarak bir an önce çokkültürlü ve çokkimlikli, bugün varılan toplumsal yapının gereksinimlerini de dikkate alarak, eğitimde çokdillilik temel alan bir eğitim sistemine geçmek zorundadır. Eğitimde çokdillilik okullarda yalnızca anadilinin öğrenilmesine indirgenmemelidir. Eğitimde anadili derslerinin yanı sıra, Federal Almanya'da yaşayan göçmenlerin kültürel kimlikleri, dini inançları, tarih ve geldikleri coğrafya da işlenmelidir. Toplumsal uyum ve toplumda var olan önyargıların giderilmesi eğitim sisteminin bir bütün olarak ırkçı, etnik – milliyetçi etkilenmelerden ve söylemlerden arındırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu noktada bazı çevrelerce yalnızca etnik ve dini kimliğe dayalı eğitim talebi yabancı düşmanı, ırkçı ve sağcı Alman parti ve gruplarının işine yaramakta, bu grupların ırkçı ve İslam düşmanı söylemlerine malzeme sağlamaktadır. Çokdillilik giderek yaşanan Avrupa toplumu için sosyal, ekonomik ve kültürel bir zenginliktir. Eğitimde çokdillik eğitim sonrası meslek ve iş yaşamının yanı sıra, kültürlerarası diyalog ve ortak sosyal yaşamda da önemli bir köprü oluşturmaktadır.

Federal Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin sorunları Almanya dışından önerilen ve gündeme getirilen yapay tartışmalarla da çözülemez. Sorunların çözümü burada yaşayan göçmenlerin ve onların göçmen örgütlerinin – buna İslami örgütler de dahildir – Alman eğitim kurumları, sendikalar, dilbilimciler ve akademik çevreleri ile birlikte sürdürecekleri ortak tartışmalarla doğru çözüm yolları bulunarak giderilir.

Dr. Hıdır Çelik

Bonn Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Eğitim Enstitüsü Başkanı

Bugünkü çokkültürlü ve çokkimlikli Almanya toplumunda eğitimdeki eşitsizliğin giderilmesinin ve eşit eğitim şansının yaratılmasının yolu çokdilliliğin var olan eğitim sistemine entegre edilmesinden geçer. Genç nesillerin eğitim, meslek ve iş yaşamlarındaki başarı oranı arttıkça Alman toplumu ile bütünleşmeleri de o oranda başarılı olur. Bu durumda “paralel toplum” gibi yapay tartışmaların etkisi de zayıf kalır.

“Paralel toplum” gibi kavramlar üzerine sürdürülen tartışmalarla asıl toplumsal ve sosyal sorunlar gizlenmeye çalışılıyor. Bu tartışmalar da Federal Almanya’nın son elli yıl boyunca göçmenleri dikkate almayarak, Almanya’nın göçmen ülkesi olduğu gerçeğini göz ardı etmesinin de payı büyüktür. Son on beş yılda, Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller Partisi koalisyon Hükümetiyle (SPD/Bündnis90/Die Grünen,1998) başlayan ve yetersiz de olsa 2005’te kurulan ilk CDU-CSU/SPD kaolisyonuyla devam eden (bugünkü CDU-CSU/SPD koalisyonunun hükümet programı yetersizliklerine rağmen, göçmen örgütlerinin büyük bir kısmı tarafından olumlu görülmektedir) yeni göç politikasındaki olumlu açılım, toplum içinde hoşgörünün gelişmesine, karşılıklı önyargıların giderilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu durumdan rahatsız olan ve toplumun bölünmesinden beslenen sayıları az da olsa aşırı politik gruplar bulunmaktadır. Bu gruplardan bir kısmı (Pro.NRW, NPD vb.) Alman toplumu içinde ırkçılığı İslam düşmanlığı ile bütünleştirerek göçmenlere karşı ırkçılık yapmaktadırlar ve diğer bir kısmı ise (Selefiler vb.) İslam dinini emelleri için kullanarak Alman ve Hristiyan düşmanlığını Müslüman göçmenler arasında, özellikle de gençler arasında yayarak, toplumda yaşanan hoşgörü havasını bir anda kültürleri birbirine karşı kışkırtıcı, ırkçı ve dışlayıcı bir kampanyaya dönüştürmektedirler.

Müslüman göçmenlerin kitle örgütlerinin en önemli görevlerinden biri toplumsal sorumluluk içinde hareket ederek, Alman toplumuna ve diğer kültürlerden ve inançlardan insanlarla bütünleşerek ortak ve somut talepleri için her türlü ırkçılığa ve dışlamalara karşı mücadele etmektir. Çokkültürlü bir toplumu ayakta tutan birlikte yarattıkları ve üzerinde anlaştıkları ortak değerlerdir. Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası’nın 1. Maddesi: İnsanın onur ve haysiyetinin korunması, 2. Maddesi: Yaşam hakkı, kişiliğin korunması, kişi özgürlüğü 3. Maddesi: Yasa önünde eşitlik, kadın ile erkeğin eşitliği, ayrım yasağı, 4. Maddesi: Din, vicdan ve inanç özgürlüğü....., 5. Maddesi: Düşünce ve basın özgürlüğü, sanat ve bilim özgürlüğü gibi tüm toplumun üzerinde bütünleşecekleri ortak değerlerdir. Bu değerler bizi birarada tutmakla birlikte aynı zamanda her birey ve inanç grubunun da yaşam güvencesidir.

“Paralel toplum” tartışmaları çerçevesinde yaratılan siyasal bulanıklık her türden ve milletten ırkçı kesimlerin işine gelmektedir. NPD/DVU ve Republikaner (Cumhuriyetçiler) gibi ırkçı çevreler, sistemli olarak İslam düşmanlığı yaparak ırkçılığı teşvik etmektedir – açıkça söylenmese bile, muhafazakar çevrelerce de toplumda İslam korkusu teşvik edilerek Müslüman göçmenlere karşı ve özellikle de Türkiyeli göçmenlere karşı yoğun bir düşmanlık körüklemektedir. Bunlara karşı tek güvencemiz Almanya Cumhuriyeti Anayasası olmalıdır. Aynı paralelde sürdürülecek karşı kampanyalarda – Alman ve Hristiyan düşmanlığı – bir o kadar tehlikeli ve toplumu bölmekten başka bir işe yaramayacaktır. Bu konuda göçmen örgütleri kendi kitlelerini provokasyona gelmemeleri, özellikle de genç kuşağı yapacakları somut projelerle eğiterek aşırı güçlerin etkisinden koruma sorumluluğu taşımaktadır.

Bir arada yaşam için her ne kadar Alman toplumuna büyük sorumluluklar düşüyorsa da, göçmenler ve onların örgütleri de toplumsal sorumluluk içinde hareket ederek, toplumun bir parçası olmak ve eşit şartlarda söz sahibi olmak için kendi kabuklarından çıkarak, sosyal ve siyasal yaşamın her alanında Alman toplumuyla bütünleşmeleri de bir o kadar zaruridir. Bunu başardığımız oranda da “paralel toplum” gibi yaratılan tartışmalar etkisiz kalacaktır.

Yanlış Yerde Tasarrufa Gitmek – ya da: Entegrasyonun Bir Bedeli Var

“Entegrasyon ülkede yaşayan tüm insanları ilgilendiren kesintisiz bir siyasi ve toplumsal görevdir. Entegrasyonun desteklenmesi göçmenlere ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel yaşama eşit katılım olanağı sunmalı ve toplumsal gruplar arasında hoşgörü, kabul etme ve karşılıklı saygıyı aşılama çalışmaları”.

Eski Federal Meclis Başkanı Prof. Dr. Rita Süßmuth yönetimindeki “Göç komisyonu”, bu entegrasyon kavramını ve entegrasyon çalışmalarıyla bağlantılandırılan beklentileri henüz 2001’de politikanın anı defterine yazmıştır. Bunu önemseyenlerin dikkate alması gerekenler:

- Almanya’da sürekli yaşamaları durumunda, sahip oldukları vatandaşlıktan bağımsız olarak insanların seçimlere ve referandumlara katılmasına olanak tanınmalı;
- Dil bildiklerini belgelenmelerinden ve sosyal yardım almalarından bağımsız olarak, insanlara aile bütünlüğü korunarak yaşama hakkı verilmeli;
- Sığınma talebinde bulunan ve geçici mülteci statüsünde olan insanların, uzun yıllar yetersiz sağlık hizmetleri, mali zorluk ve toplumdan yalıtık koşullarda yaşamasına neden olan Sığınmacı Yardım Yasası kaldırılmalı;
- Toplumsal azınlıkları eğitim sisteminde, iş piyasasında, özel ticari işlemlerde ve kamu dairelerinde ayrımcılığa karşı koruyacak etkili araçlar oluşturulmalı;
- Irkçı yaklaşımlar ve önyargı yapıları bilgilendirme yoluyla ve çatışkılar nesnel bir tartışmaya dönüştürülerek kırılmalı ve ırkçı tutumlar (ceza) hukukuyla cezalandırılmalı;
- Hiyerarşinin tüm düzlemleri, toplumsal azınlık üyelerinin bu düzlemlere salt biçimsel eşitlik koşullarında erişim hakkını içermemeli. Aksine toplumdaki sayılarını temsil edecek oranda bu düzlemler açılmalıdır.

Toplumsal azınlıkların ve özellikle göçmenlerin entegrasyonu 2000 yılından bu yana birçok ve çoğunlukla hararetli tartışmanın merkezine yerleşmekle kalmamış, aksine (politikacıların belirgin bir katkısı olmadan) bir ilerleme kaydetmiş olsa da: Yukarıdaki beklentilerin gerçekleşmesinden kilometrelerce uzaktayız.

Devletin temel görevleri arasında yer alan eşit davranmanın ve dolayısıyla entegrasyonu destekleyen hukuksal çerçeve koşulların yapılandırılması ihmal edilirken, siyaset, entegrasyon çalışmalarını ya da öyle olduğunu düşündüğü görevleri artan oranda sivil toplumun özel kuruluşlarına devrediyor. Bu ilkece yanlış değil. Deneyimler bu ülkede birçok kesimin birçok işi kamudan daha iyi başardığını gösteriyor. Dolayısıyla asıl sorun entegrasyon çalışmalarının özelleştirilmesi değil, aksine politikanın bu alanda da sivil topluma işe yarar, güvenilir, kalıcı ve sürdürülebilir hukuksal ve mali koşulları hazır bulundurmaması olgusudur. Bu durumun ise Entegrasyondan Sorumlu Devlet Bakanı Prof. Dr. Maria Böhmer’in deyimiyle “Entegrasyon Ülkesi Almanya” için dezavantajlı ve olumsuz sonuçlar doğuruyor.

Örnek olarak “ırkçı yaklaşımların azaltılması”

Günümüzde, küreselleşmenin izlenimleri altında, nüfusun artan hareketliliği, bir On yılı aşkın bir süredir representatif araştırmalarda Alman toplumunun toplumsal azınlıklara yaklaşımı ve tutumu saptanıyor. Bulgular dramatik: Alman olmayan, Müslüman, mülteci, Yahudi, Roman, siyah, evsiz ve sosyal yardımlardan geçinen insanları reddeden tutumlar toplumun kenarında kıyısında değil, aksine özellikle tam ortasına

sıkıca demirlemiştir. Bu tür önyargılar, steryotipler ve duyulan kin etkisini gösteriyor: Onlar şiddet yanlısı ırkçılar tarafından suçlarını meşrulaştırmak için suistimal ediliyor, sağ popülist partiler ve hareketler tarafından insanları seferber etmek üzere kullanılıyor ve günlük yaşamda da etkisini gösteriyor. İş ve konut arayışı, eğitim sistemi, kamu daireleri ya da sokakta ayrımcılığa rastlamak olanaklı.

İrkçi önyargı yapılarının ele alınması, bu nedenle azınlıkların toplumsal dışlanmasını aşmada yürütülen entegrasyon çalışmaları için önemli bir katkıdır. Sivil toplum kuruluşları ve yerel kamusal girişimler son on yıllarda bilgilendirme, diyalog, görüşmeler, mesleki eğitim ve duyarlılığı artırma çalışmaları aracılığıyla, ırkçı steryotiplerin sorgulanmasına ve toplumsal birlikteliği arttırmaya katkı sundu.

Okul öncesi eğitimde, okul eğitiminde, çıraklıkta ve de işletme ve kamu dairelerinde yürütülen bu önleyici çalışmalar devlet kurumları tarafından yeterince desteklenmiyor ve hatta çoğu kez zorlaştırılıyor ya da kötüleniyor. Buna örnek olarak önceki Hristiyan-Liberal Hükümeti'nin yasalaştırdığı »Aşırılık Özel Hükümü« (Sağcılara karşı çalışma yürüten ve devletten destek alan kurumların anayasaya bağlılığını yazılı olarak onaylama zorunluluğu) gösterilebilir. Bu yasa ile ırkçılıkla mücadele eden ve aşırı sağcılara karşı çalışan girişimler, son yıllarda topyekün şüpheli durumuna düşmüş ve çalışmalarında engellenmiştir.

İrkçi yaklaşımlarla mücadele eden birçok sivil toplum örgütü ve kuruluşu, uzmanlaşmış olmalarına rağmen finansal güvenceye sahip değil ya da aldıkları destek, kısa vadeli model projeler üzerinden aldıkları düzenli olmayan ve güvensiz bir destektir. Bu projelerde edinilen deneyim ve kalifiye elemanlar kaybedilmektedir.

Örnek olarak meslek diplomalarının kabul edilmesi

İki yıl önce "Yurtdışında Edinilen Meslek Diplomalarının/Mesleki Niteliklerin Saptanmasını ve Kabul Edilmesini Düzeltme Yasası" yürürlüğe girmiş ve bu yasa eşit davranmayı geliştirmek için ve herşeyden önce uzman ve vasıflı işgücü açığıyla mücadelenin bir yapı taşı olarak devreye girmiştir. Bu yasayla yabancı bir meslek diplomasının Almanya'da hangi mesleğe tekabül ettiğinin saptanmasını talep etme hakkı tanınmıştır. Federal Hükümet bu yasadaki ülkede yaşayan 300.000 kişinin yararlanabileceği ve diploma denkleştirmesi yapabileceğinden hareket etmiştir. Ancak yürürlüğe geçmesinden bir yıl sonra sorumlu mercilere yalnızca 30.000 başvuru yapılmıştır. Dolayısıyla göçmenlerin %90'ı bu olanaktan yararlanmıyor. "Neden?" sorusuna verilecek yanıt çok basit: Yasama organı kabul süreçleri için harç muafiyeti öngörmedi.

Sınav düzenlemekle yükümlü odanın yasal görevini ücretsiz yapabilmesi için gerekli koşulları yaratmak yerine, başvuru sahiplerine 600,00 harç ödeme zorunluluğu getirilmiştir. Ve bununla da sınırlı kalmıyor, çünkü başvuru sahibi, işlemler için gerekli tasdikli belgelerin ve kopyalarının ücretini de üstlenmekle yükümlendirilmiştir.

Örnek olarak meslek diplomalarının kabul edilmesi

İki yıl önce "Yurtdışında Edinilen Meslek Diplomalarının/Mesleki Niteliklerin Saptanmasını ve Kabul Edilmesini Düzeltme Yasası" yürürlüğe girmiş ve bu yasa eşit davranmayı geliştirmek için ve herşeyden önce uzman ve vasıflı işgücü açığıyla mücadelenin bir yapı taşı olarak devreye girmiştir. Bu yasayla yabancı bir meslek diplomasının Almanya'da hangi mesleğe tekabül ettiğinin saptanmasını talep etme hakkı tanınmıştır. Federal Hükümet bu yasadaki ülkede yaşayan 300.000 kişinin yararlanabileceği ve diploma denkleştirmesi yapabileceğinden hareket etmiştir. Ancak yürürlüğe geçmesinden bir yıl sonra sorumlu mercilere yalnızca 30.000 başvuru yapılmıştır. Dolayısıyla göçmen

göçmenlerin %90'ı bu olanaktan yararlanmıyor. “Neden?” sorusuna verilecek yanıt çok basit: Yasama organı kabul süreçleri için harç muafiyeti öngörmedi.

Sınav düzenlemekle yükümlü odanın yasal görevini ücretsiz yapabilmesi için gerekli koşulları yaratmak yerine, başvuru sahiplerine 600,00 harç ödeme zorunluluğu getirilmiştir. Ve bununla da sınırlı kalmıyor, çünkü başvuru sahibi, işlemler için gerekli tasdikli belgelerin ve kopyalarının ücretini de üstlenmekle yükümlendirilmiştir.

Örnek olarak “entegrasyon kursları”

Yabancı ülke vatandaşlarının Almanca öğrenmeleri amacıyla da verilen entegrasyon kursları 2005 yılında “Göç Yasası” kapsamında uygulamaya geçmiştir. Yeni göçmenler ve ayrıca “Bestandsausländer_innen” olarak adlandırılan yerleşik göçmenler, belli koşullarda entegrasyon kurslarına katılmakla yükümlendirilebilmekteler. Kurslarla göçmenlerin Almanca dil edimlerini yükseltmek ve böylece onlara eşit katılım fırsatları yaratılmak isteniyor.

Bu hedef, kursların yeterli mali donanımını, yapısal inşasını ve kursların yapılmasıyla görevli eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerden beklentileri haklı kılan önemli bir hedeftir. Yasa yapıcı öğretmenlerden üniversiteyi tamamlamış, “İkinci Dil Almanca” eğitimi almış ve düzenli mesleki eğitim görmüş olmalarını ve sınav yapma yetkisini belgelemelerini istiyor. Demek ki en iyileri talep ediliyor ve bunların – en azından böyle olduğu varsayılabilir – bir fiyatı var.

Ancak gerçekler farklı: “Eğitim Zorda İnisiyatifi”nden (IBP) Georg Niedermüller, “Çağrı merkezlerinde dahi insanın kamuya bağlı Almanca kurslarından daha iyi ve güvenceli bir geliri” olduğunu belirtiyor. Kamusal görev olarak Almanca ve ülke bilgisi öğretimi için Federal Göç ve Mülteciler Dairesi’nin her ders ve katılımcı için kurumlara yaptığı ödeme 2,94 Euro’yu geçmiyor.

Genelde ücret karşılığı çalışan öğretmenlere ay sonunda 1.000 Euro net ücret kalıyor. Çalışamazlık ya da kursların yapılamaması durumuna karşı finansal güvenceler yok. Bu bağlamda birçok öğretmenin ilk fırsatta bu zor çalışma koşullarından kurtulmaya çalışmaları ve dolayısıyla öğretmenlerin sürekli değişmesi şaşırtıcı değil. Anlaşılabileceği gibi bu durumun entegrasyon kurslarının kalitesi açısından sonuçları ağır.

Yapılması gerekenler

Entegrasyon politikasının şu anda saptanabilen, çalışmaları yürütmekle görevli kuruluşların yetersiz ve garantisiz finansal donanımı sorununu yamalarla çözmek yerine, çeşitliliği, eşitlenmeyi ve eşit davranmayı destekleyen kapsamlı ve eylem odaklı bir siyasi stratejiye ihtiyaç var. Böylesi bir siyasi çıkış noktası, anaakım strateji olarak tüm siyasal alanları kapsamalı ve federal düzeyde, eyaletlerde ve yerel ölçekte, devlet kurumları ve sivil toplum tarafından şekillendirilmelidir.

Burada bir yandan eşit davranmayı ve entegrasyonun desteklenmesini hedefleyen yasal çerçevenin hazırlanması ve öte yandan entegrasyon çalışmalarının kamusal finansmanının yeniden yapılandırılması özel bir öneme sahip.

Bu çalışma alanlarında etkin olan örgüt ve yapıların güvenceli destek alması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının entegrasyon çalışmalar için yeterli ve kalıcı finansal destek alması, tekil ve kısa vadeli düzenlemeler ve programlarla yürütülemez, aksine bu düzenli finansal yönetmeliklerle sağlanmalıdır.

Gregor Gysi

Sol Parti Meclis Grup Başkanı

Göç Politikaları Üzerine

Şunu belirtmiş olalım, ben entegrasyonu belli bir toplumsal grubun ya da dini topluluğun sorunu olarak görmüyorum. Tam aksine! Entegrasyon sorununun göç kökenli insanların sorunu olduğunu söyleyen bir kimse insanları dışlamaktadır. Buna ihtiyacımız yok.

Ama aynı zamanda içe kapanma görüngüleri de yok değil. Yanıtlanması gereken soru ise bu içe kapanma olaylarının nedenidir. Alman çoğunluk toplumunun göç kökenli insanlara hala eşit haklar ve eşit katılımı tanımadığı açık bir gerçektir. Sosyal katılım sınırlandırılmıştır. Nedenler burada yatıyor ve bu nedenlerin giderilmesi gerekiyor.

Ancak sürekli aksi yönde ilerleyen çabalar var. Bir örnek veriyorum. Ben elbette zorla evliliklere karşıyım. Ama kadın ve kızlara karşı şiddetin tüm aleni ve gizli biçimlerinin, zorla yapılan evliliklerde olduğu gibi, açıkça dile getirilebildiği, eleştirilebildiği ve cezalandırılabilirdiği bir toplum arzuluyorum. Zira kadın ve kızlara karşı uygulanan şiddetin toplumumuzun tüm sosyal gruplarında, yalnızca farklı biçimlerde beliren toplumsal bir sorun olduğu bu şekilde netlik kazanır. Mevcut tüm sosyal sorunların, bunlara her ne kadar göçmenler arasında daha sık rastlansa da, eğer isteniyorsa, bu gruba özgü sorunlar olmadıklarını saptamak mümkün.

Alman toplumunda (hala) eksik olan şey, göç karşısında olumlu bir tutum içerisinde olmaktır. Federal Hükümet bir hoşgeldin kültürü yaratmayı koalisyon sözleşmesinde benimsemişse eğer, o halde böyle bir olumlu tutumun yokluğunu kabul etmiş demektir. Bitmek bilmeyen “Leitkultur” tartışmaları, Alman hukuk ve anayasa normlarının benimsenmesi için düzenli olarak yapılan ihtarlar, entegre olmak için özçaba gösterilmesinin sürekli talep edilmesi ve entegrasyonun reddedildiğine dair kesintisiz isnatlar, bu olumlu tutumun ne denli eksik olduğunu gösteriyor. Ve bu ayrıca Sarrazin gibi şahısların kışkırtmalarıyla para kazanacak kadar insanlar tarafından benimsendiğini de gösteriyor. Böylesi bir atmosferi devam ettirmek ya da uygun olmayan faaliyetlere girişmek isteyen bir kimse göçü reddeden kişi konumundadır, o, içe kapanmayı teşvik ederek ve ardından ikiyezli bir tutumla “paralel toplumlardan” yakındır.

Berlin’de 18 yaş altındakilerin yüzde 40’ından fazlası, neredeyse yarıya yakını göç kökenlidir. Bu nedenle bir “çoğunluk” ve “azınlık”tan söz etmek maceracılıktır. Nitekim Berlin’de, Kırmızı-Kırmızı Koalisyonu döneminde farklı bir yol izlenmiştir. Berlin bir entegrasyon yasası hazırlayan ve entegrasyonu toplumsal bir görev haline getiren ilk federal eyalettir. Ve çok farklı bir “inşaat alanı” daha, Berlin hauptschuleleri kaldırdı. Çünkü bu okul öğrencileri damgalıyor. Çocuklara şu deniliyordu: Hiçbir geleceğiniz yok. Ama en azından insanların geleceğini, yaşamlarının bu erken dönemlerinde reddetmemek gerektiğini söylemek mümkün olsun. Eğitim politikalarında yürütülen bir dizi çalışmayla göç kökenli öğrenciler arasındaki okulu terk etme rakamları yüzde 50 oranında azaltılabildi. Elbette bu yeterli değil, ama bir şeylerin gerçekten değişmesi için, değişimi isteyen bir siyasi iradenin zorunlu olduğunu göstermektedir. Bir süre önce “TAZ” Gazetesi’nde eski Rütli Okulu hakkında bir haber okudum. İlk mezunlardan 18 öğrenci bir lise diploması ve 5 öğrenci de bir meslek yüksekokulu diplomasıyla okuldan ayrıldı. Zamanında yalnızca iki öğrenci lise mezuniyeti için tavsiye almıştı. Ve eskiden okulu terk etme oranı yüzde 20’yken bugün bu oran yüzde 5’tir. Başarım ortalaması Neukölln’ün genel ortalamasına çok yakın. Tabi bu okul yoğun destek aldı. Ancak bu durum okulun aleyhine değil, aksine varolan siyasi irade ile eğitim sisteminin neleri başarabildiğini ortaya koyuyor. Ve yapılması gereken harcamalar, kuşkusuz yüksek miktarda olacaktır, her halükârda iyi yapılmış bir yatırım olurdu. Bu arada: Rütli Okulu’nda okuyan öğrencilerin yüzde 86’sı göç kökenli ve yüzde 78’i öğrenim gereçlerinden ücretiz yararlanma hakkına sahip (sosyal yardım alan kesim).

Burada da görüldüğü gibi entegrasyon politikalarının dil edinimine odaklanması konuyu saptırıyor. Elbette yaşadığım ülkenin dilini bilmek, bu ülkede her yönüyle daha iyi hareket edebilmek için önemli. Ama dil kurslarında yalnızca belirli öğeler öğrenilebilir. Dil ise native speakers (doğal konuşucular) ile günlük ilişkilerde gerçekten öğrenilir. Ve bu ilişki özellikle iş yaşantısında varlık gösteriyor. Çoğunluk toplumunun entegrasyonla ilgili tutukluluğu devam ettiği sürece mevcut durum devam edecek. Almanca kurslarında öğrenilenler her gün devreye girmediği ve derinleştirilmediğinde tekrar hızla edilgenleşecektir. Entegrasyon politikaları bu düşünceyi kavrayabilse birtakım kazanımlar elde edilmiş olur. Aile birleşiminin Almanca yeterlilik belgesi koşuluna bağlanması son derece ayrımcıdır. Avrupa Adalet Divanı uygulamaya karşı karar almış olup, gerekçeli kararı ise bu uygulamayla ilgili ilksel bir eleştiri içermemiştir. Ama dil uygulaması yanlış ve partim onu haklı olarak reddediyor.

Meslek diplomalarının artık kabul edilmesi önemli. Bu yapılmazsa insanlar yalnızca çalışmaktan alıkonulmuş olmaz, insan kaynakları da kullanılmamış olur. Bu konular sıkça tartışılıyor, ama siyasi kararlılık eksik. Kamu kurumlarını neden göçmenlere açmıyoruz? Bu, kamu hizmetleri kadar kültürel kuruluşlar ve medya kuruluşları için de geçerli. Bu da insanların bu toplumdaki yaşamla özdeşleşmelerini kolaylaştırır. Ve göçmen olmayanlara göçün ne kadar normal olduğunu kavramalarını sağlar.

Sonuçta siyasi entegrasyon gündemdedir. Birçok göç kökenli insan burada yaşamak ve Alman vatandaşı olmak istiyor. Ancak kendilerini bağlı hissettikleri bir ülkeyle ilişkilerini kesmek istemiyorlar. Tek vatandaşlık siyaseti izleyenlerse bunu talep ediyor. Bazen Alman vatandaşlığının yanı sıra ikinci bir vatandaşlıktan vazgeçmemenin güçlü ekonomik gerekçeleri de var. Bence bunlar kabul edilebilir nedenler. Alman vatandaşı olduğu için hiç kimseye dezavantajlar dayatılamaz. Ben ayrıca geleceğin Alman vatandaşlarının mümkünse anayasaya ve hukuka bağlılıklarını belirtmelerini isteyen ve tespih çeker gibi tekrarlanan çağrılar da bir dayatma olarak görüyorum. İlk bu istek anayasa ve hukuk için belli bir toplumsal grubun tehlike oluşturduğunu varsayar, ki bu bir saçmalıktır. İkincisi basit bir bağlılık beyanı hiçbir anlam taşımaz ve üçüncüsü hukuku uyguladıklarında anayasaya bağlı olanlar yalnızca devlet kurumları ve siyasetçilerdir. Belki CSU için bu çok derin bir konu, ama özünde bu böyledir.

Gregor Gysi

Sol Parti Meclis Grup Başkanı

Toplumumuz göçmenlerin karşısına çıkarken şeffaf değil. Tehlike kokusu alıyor ve “hoşgeldin!” sözünü sınırlandırmalarla seslendiriyor. Mülteciler karşısında içe kapanıyor, ama ekonomik olarak yurtdışından talep edilen yüksek nitelikli işgücüne ilgi gösteriyor. Alman toplumunun kendi çabalarını gerektirmeyen ekonomik yararlılık Alman göç politikalarının marka özelliğidir. Almanya’da yaşayan göçmenlere bu her gün yeniden hissettiriliyor.

İstendiği takdirde bir şeyleri değiştirmenin mümkün olduğunu bilhassa Berlin’de gösterebilmiş olmak özellikle Sol Parti’nin bir kazanımıdır. Partimin entegrasyon politikalarına yaklaşımında belirleyici olan şey, entegrasyon sorunlarını göçmen sorunları olarak değil, aksine Alman toplumunun derin sosyal ve siyasal sorunları olarak görmemizdir.

Geçmişteki Yabancı Suçlarından Günümüzdeki Göçmen Suçlarına

Toplumsal anketler Alman toplumu içinde yabancı suçlular steryotipinin 1990'lı yıllardan bu yana çok yaygın olduğunu göstermektedir. “Yabancılar Almanlardan daha fazla suç işliyor” ifadesi 2006'da yalnızca küçük bir azınlık tarafından – Doğu Almanların %31 ve Batı Almanların %36'sı – reddedilmiştir; nüfusun yaklaşık yarısı – Doğu ve Batı'da %45 – bu ifadeyi onaylamıştır. 100 yıl önce Amerikalı sosyalbilimci Walter Lipmann'ın “Public Opinion” (1922) adlı eserinde sorduğu gibi, “kafamızdaki bu resimler (pictures in our heads)” ile “dış dünyanın gerçekleri (features in the world outside)” birbiriyle uyuyor mu?

Resmi istatistikler ve kriminal araştırmacılık, Alman göç toplumunun “kriminal gerçeklerinin” ne yazık ki çok yetersiz bir kesitini saptıyor. Öyle ki resmi kriminal istatistikler – örneğin her yıl yayımlanan ve çok sık alıntı yapılan “Polis Kriminal İstatistikleri” (PKS) – yaklaşık on yıldır Almanya'da yabancılardan daha fazla göç kökenli insanın yaşadığı bilindiği halde – özellikle Alman vatandaşlığına alınanlar ve çocukları, Doğu ve Güney Avrupa'dan gelen etnik Almanlar (Aussiedler/Spätaussiedler) –, hala salt birer yabancı istatistiği olmaya devam ediyor. 2011'de yapılan son nüfus sayımında 15 milyon göçmenin yalnızca 6,6 milyonu yabancılardan oluşuyordu. Kriminal istatistiklerde kullanılan yabancı kavramının ikinci olumsuz yönü ayrım yapma becerisinin yetersiz olmasıdır. “Yabancı” ya da “yabancı suçları” gibi genelleştirmeci bir kategoriyle birbirinden ayrılması gereken gruplar aynı kefeye koyuluyor ve karıştırılıyor. Yanlış anlaşılmalara, hatalı genelleştirmeleri ve önyargıları engellemek için aşağıdaki en az dört grubu birbirinden ayırarak incelemek önemli: Göçmen işçiler ve aileleri, iltica başvurusunda bulunanlar ve sığınmacılar, yasal olmayan yollarla sınırlararası hareket eden kişiler ve de kriminaller – PKS son grubu “turist/yolcu” olarak adlandırmaktadır. Almanya'da suç işlemek için sınırı geçiyor, ama Almanya'da ikamet etmiyorlar – dolaşısıyla göçmen değiller. Bu dört grup salt birbirinden çok farklı nedenlerle Almanya'da bulunmuyor, yaşam perspektifleri, yaşam koşulları ve fırsatları (örneğin entegrasyon boyutları) temelden farklıdır. Buna göre suç boyutları da farklılık göstermektedir. “Yabancı” gibi genelleştirmeci bir kavram bu önemli farkları silmektedir.

Mevcut eksiklere rağmen “yabancıların” PKS'deki yüksek oranları 90'lı yıllarda siyasi liderler ve medya tarafından kamuoyuna taşınmış ve ardından kabul edilemez bir şekilde toplumdaki yabancı oranlarıyla karşılaştırılmıştır. Yabancıların sözde çok yüksek olan “ithal suçlarına” karşı uyarılarda bulunulması, göç üzerine yürütülen ve “Almanya bir göç ülkesi değildir” sloganının baskın olduğu bu dönemin kamuoyu tartışmalarına uygundu.

PKS'nin yabancı göçmen işçilerin suç boyutlarıyla ilgili ayrımlanmış analizleri 1990'lar da iki önemli olguyu gün yüzüne çıkardı:

1. Yabancı göçmen işçiler ve aileleri – Türkiye ve Eski Yugoslavya'dan gelen birçok ko-

nuk işçi buna dahil – en az Almanlar kadar yasalara uyuyor. 1993'te olaylarda şüpheli olma oranları yerleşik nüfustaki oranlarından biraz daha düşüktü. Nitekim şüpheli göçmenler Alman şüphelilere kıyasla çok daha sık polise ihbar edilmelerine rağmen bu oran düşüktü.

2. Bir grubun kriminalliği ve kriminalleştirilmesi onun sosyal durumuna – vasıflılık düzeyi ve meslek statüsüne, yaş ve cinsiyetine ve de ikamet ettikleri bölgelere göre birleşimine – sıkı sıkıya bağlıdır. Özellikle düşük niteliklere ve statüye sahip insanlar, ayrıca gençler ve genç yetişkinler, erkekler ve de büyük kentlerde yaşayanlar, yüksek nitelikli ve yüksek statüye sahip insanlara, yetişkin, kadın ya da kırsal nüfusa kıyasla daha sık şüpheli sıfatıyla poliste kayıtlıdır. Bu nedenle grupları doğru bir karşılaştırmaya tabi tutmak için, onların sosyal durumlarını dikkate almak gerekir. Bir dizi araştırma yabancı göçmen işçilerin ve ailelerinin, benzer sosyal konumda olan Almanlara kıyasla yasalara çok daha fazla bağlı olduğunu göstermiştir.

1997'de Kuzey Ren Vestfalya'da gençlerin kaldığı cezaevlerindeki durum bu savı doğruluyor. Hükümlülerin %37'si yabancıydı, dörtte üçü (%28) yerleşik yabancı nüfusa ait gençlerdi. Yabancılar yerleşik nüfus içerisindeki akranlarının %19'unu oluşturduklarından, cezaevindeki oranları iki kat yüksekti. Ancak sosyal durumları dikkate alındığında ise genç Almanlar genç yabancılarla kıyasla çok daha sık demir parmaklıkların arkasına kapatılıyor. Yabancı hükümlülerin neredeyse tümü (%96) herhangi bir meslek eğitimini tamamlamış değildi ve %74'ü suç işlediklerinde işsizdi.

Birçok yabancı Alman akranlarıyla karşılaştırıldığında, bir meslek sahibi olma oranları dört kat az olduğundan, çok daha ağır bir yük altında kalmış olmaları gerekiyor. Böylece cezaevlerindeki oranlarının bu denli yüksek olması, göçmen işçilerin ve eski konuk işçilerin çocuklarının meslek eğitimi ve entegrasyonlarında yaşanan eksiklerin bir sonucudur.

“Yabancı işçilerin” (İsviçreliler “Fremdarbeiter” diyor) Almanya'ya kıyasla daha erken ve yüksek sayıda düşük vasıflı işlere yerleştirildikleri İsviçre'de yapılan bir araştırma, 1990'lı yıllarda cezaya çarptırılmış suçlular konusunda şöyle bir sonuca varıyor: Yabancılar benzer sosyal koşullara sahip İsviçrelilere kıyasla daha nadir cezalandırılıyor, yabancılar “son derece uyumlu” ve İsviçrelilerden daha az suç işliyor.

Benzer sosyal koşullara sahip göçmenlerin yasalara daha bağlı olmasına iş araştırmaları mantıklı bir açıklama sunuyor: Yabancı işçiler beklentilerinde daha mütevazı, uyumlu olmaya yatkın ve ağır iş ve yaşam koşullarını daha çabuk kabulleniyor. Almanlara kıyasla her ne kadar gece vardiyasında ve vardiyalı işlerde daha sık çalışıyor, ağır ve tehlikeli, pek boş zaman bırakmayan ve katılımın olmadığı işleri yapıyor ve daha sık işsiz kalıyor olsalar da, işlerinden Alman meslektaşları kadar memnunlar.

İki binli yıllarda gençlik suçlarıyla ilgili bir dizi araştırma yapıldı. Bu araştırmalar göçmen suçları konusuna daha ayrıntılı bir bakış sunuyor, çünkü onlar salt yabancılar ve Almanlar arasında değil, göç kökenli ve göç kökenli olmayan gençler arasında da ayırım yapıyor ve de kriminal istatistiklerin erişemediği, adına karanlık alan denilen kriminal tutumu aydınlatıyor.

1980'lerin karanlık alan analizleri, Alman vatandaşı olmayan gençlerin Almanlardan daha kriminal olmadığını ya da bu oranın biraz ya da yüksek olduğunu göstermektedir. Günümüzde de mala zarar vermek ve (dükkanlarda) hırsızlık gibi küçük ve orta ölçekli suçlarda, göç kökenli gençlerle yerliler arasında pek bir fark yok. Çoğu kez mükerrer şiddet kullanan ve kriminal etnik çeteler oluşturan kişiler ve ağır şiddet suçları bir istisna oluşturuyor. Kullandıkları acımasız şiddet manşetleri kaplıyor ve kamuoyunda büyük dikkat çekiyor. Bu olaylara özellikle Türkiye'den, Arap ülkelerinden, İtalya, Eski

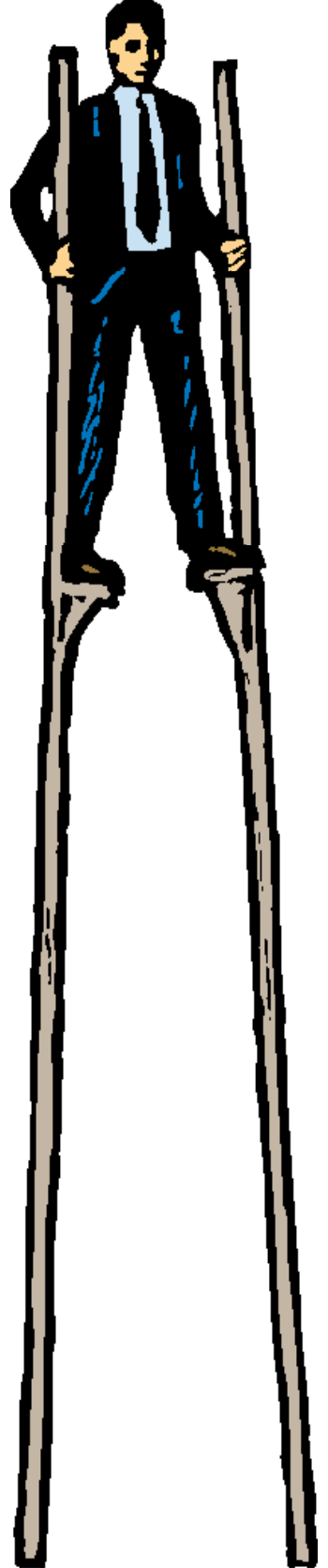
Yugoslavya ve Arnavutluk'tan gelen gençler bulaşıyor. Aralarında etnik Alman ailelerden birçok gencin de olduğu, Eski Sovyetler Birliği'nden gelen kesim daha nadir de olsa bu tür olaylara karışıyor. Nedenleri sorulduğunda ise aile içi şiddete ve şiddeti meşrulaştıran erkeklik normlarına ("namus kültürü", "maçoluk") işaret edilmekte. Bunlardan daha önemlisi ise dışlanma deneyimleri, ekonomik entegrasyonda yaşanan ciddi eksikler (işsizlik, yoksulluk) ve de özellikle eğitimde hala devam eden belirgin bir eşitsizliktir. Almanya'daki "Türk" kenti ve öğrencilerinin beşte biri Türkiye kökenli olan Duisburg'da yapılan bir uzun dönem araştırmasının sonuçları çok bilgilendirici. 13 ila 20 yaş arası Türk kökenli göçmenler yerli akranlarına kıyasla daha sık şiddet suçları işlemiyor ve mükerrer şiddet olaylarına (en az 5 olay) daha sık karışmıyor. Bu durumun Duisburg eğitim politikasının bir başarısı olduğunu gösteren ipuçları var: Türk kökenli gençler yerli gençler kadar lise üst sınıflara geçmeyi başarıyor – genelde tümleş okullara (Gesamtschule) geçiş yaparlarken, yerliler düz liselere (Gymnasium) devam ediyor. Benzer deneyimlere Hannover'de de rastlanıyor: 1998 ila 2006 yılları arasında 9. sınıfa devam eden Türkiye kökenli öğrencilerde mükerrer şiddet olaylarına karışanların oranı yüzde 15'ten yüzde 7'ye gerilerken, lise öğrencilerinin oranı yüzde 9'dan yüzde 15'e ve realschuleye devam eden öğrencilerin oranı yüzde 44'ten yüzde 55'e yükseldi. Görüldüğü kadarıyla genç göçmenler eğitim sistemine – ve buna bağlı olarak – iş piyasasına gerektiği gibi entegre edilebildiklerinde kriminal özellikleri yok olmaktadır. Federal Hükümet'in Göçmenlerden Sorumlu ilk Devlet Bakanı Heinz Kühn bundan otuz beş yıl önce, 1979'da yayımladığı memorandumuyla bu sorunsala işaret etmişti.

Almanya'nın Nitelikli İşgücü Açığı Var mı?

Almanya'da konjonktür ne zaman bir ekonomik durgunluktan çıksa ve üretim yeniden biraz artsa, şirketler ve üye dernekleri sözde varolan bir nitelikli işgücü açığından yakınmaya başlar. Bu on yıllardır bilinen bir ritüeldir. Son yıllarda ise gelecekte yaşanacak tehlikeli bir demografik dönüşüme işaret edilmesi buna eklenmiştir. Toplum giderek yaşılanıyor ve iş piyasasına giderek daha az sayıda genç geçiş yapıyor, çünkü doğum oranları uzun süredir düşük. Ancak demografik dönüşümün uzun süredir devam etmekte olduğu gözden kaçırılıyor. 2000'den 2012 sonuna kadar 15 ila 64 yaş arası nüfus, bir diğer ifadeyle çalışabilir olarak görülen yaş grubu, 2,7 milyon düzeyinde azaldı. Çalışmakta olan ya da iş arayan işgücü ise aksine aynı zaman diliminde 1,5 milyon artmıştır. Pekiyi ne oldu? Aslında beklenmesi gereken oldu: Pazar ekonomisine dayalı ekonomik sistem ve toplum, değişim karşısında esnek davrandı. Çalışmakta olan grup içerisinde özellikle 55 yaş üzerindeki-lerde önemli bir artış yaşandı. Bu gelişmeyi ayrıca elverişli kılan şey, ağır işlerin önemini yitirmesi ve yaşlı işçilerin 20 yıl öncesine kıyasla daha iyi vasıflandırılmış olmasıdır. İyi vasıflandırılmış işçiler yaptıkları işle daha çok özdeşleşebiliyor ve daha uzun bir süre iş hayatına devam edebiliyor. Öte yandan, eskiden neredeyse bir gençlik kültürüyle yaşayan işletmeler çalışanlarına şimdi daha uzun bir dönem tutunuyor. Özetle: Demografik dönüşümler son derece etkili olsa da, işgücü potansiyelinin zayıflamasına yol açmamıştır.

İş piyasasında biraz sıkıntı yaşandığında artan fiyatlar hemen bunun nedeni olarak görülüyor. İşçi sayısı azaldığında ücretler artmak zorunda. Ama ücret artışı olmadı. Avrupa'daki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Almanya'da 2000 yılına girildiğinde ücret artışı düşük bir seyir izliyordu. 2000 yılından bu yana brüt ücretler reel oranlarla yılda ortalama ancak %0,3 düzeyinde artmıştır; 2013'te ücret artışı %0,9 oranla daha yüksek olmuş ve buna rağmen zayıf kalmıştır. Hatta nitelikli işgücünün reel saat ücretlerinde son olarak bir gerileme yaşanmıştır. Bu gelişme şu an bir nitelikli işgücü açığı olduğunu destekleyen bir durum değil elbette.

Almanya'da, benzeri salt Orta Avrupa ülkelerinde (İsviçre, Avusturya) görülen bir meslek eğitime rastlanmaktadır. Bir tarafta – dünyanın her yerinde olduğu gibi – geleceğin akademisyenleri yüksekokullarda yetiştirilir. Diğer tarafta orta ölçekli bir yeterliliğin (Qualifikation) edinilmesi amacıyla ikili sistem bulunmaktadır. Bu sistemde genç insanlar, çıraklar, özellikle şirketlere bağlı işletmelerde yetiştirilir ve ek olarak birkaç gün meslek okuluna devam eder. Şu an üniversiteler Almanya'da hiç olmadığı kadar dolu. Özellikle doğa bilimleri, yazılım ve bilhassa mühendislik dallarına adeta bir akın yaşandı. Tüm bu me-

zunları gelecek yıllarda iş piyasasında istihdam etmek zor olsa gerek. Çıraklık başvurusunda bulunan gençlerin sayısı ise azalıyor, çünkü demografik nedenlerle gençlerin oranı düşüyor ve yükseköğrenim görmek isteyenler giderek çoğalıyor. Şu an çıraklık alanında arz ve talep dengede. Kimi bölgelerde ise bugün bazı şirketler beklenen okul eğitime sahip çırak bulmakta zorlanmaya başladı.

Bununla birlikte söz konusu sıkıntıların aşılmasını sağlayacak olanaklar da var. Çıkış noktası her şeyden önce yalnızca az sayıda mesleğe yoğunlaşan meslek seçimi olmasıdır. Birçok genç günlük yaşam deneyimlerinden, arkadaş çevresi ya da ailelerinden tanıdıkları bir mesleği hedefliyor. Bazı meslekler adeta moda meslekler konumunda. Kızlarda kuaförlük ya da erkeklerde araba tamirciliği ve de boyacı ve cilacı bu tür moda meslekler arasında yer alıyor. Ancak mesleki fırsatlar bu mesleklerin bazılarında pek de iyi olmayabiliyor. Öte yandan gençlerin dörtte biri çıraklık eğitimini yarıda bırakıyor. Muhtemelen yanlış meslek seçimi de bunun nedenlerinden biridir. Bu yüzden gençleri iş yaşantısına iyi hazırlamak ve yeterince ya da hiç tanımadıkları, ama gelecekte gereksinim duyulacak mesleklere ilgisini uyandırmak gerekiyor. Dahası Almanya'da belli bir yaş grubunun yarısının akademik eğitimi hedeflemesinin doğru olup olmadığı sorusu tartışılmalıdır. Elbette: Mühendis, doktor ya da yazılımcılara gelecekte de ihtiyaç duyulacak. Ama eğitildikleri kadar toplumbilimcilere gereksinim olup olmadığı kuşku götürür.

İyi bir meslek seçimi yapılırsa dahi gelecekte nitelikli işgücü açığı yaşanabilir. Çünkü demografik dönüşüm keskinleşerek ilerleyecek. Bugünden itibaren İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyaya gelen ve doğum oranları yüksek olan gruplar artan oranda emeklilik yaşına giriyor. Bu gelişmeyi yaşlı işçilerin iş yaşamına daha uzun süre devam etmesiyle dengelemek zor görünüyor. Elbette bu bir yere kadar mümkün. Geçmişte de 65 yaş ve üzerindeki insanlar arasında dahi artan oranda çalışmaya devam edildiği görüldü. Sayıları son on yılda yarım milyon artarak ikiye katlandı. Öte yandan işgücünde ciddi bir azalma görüldüğünde, farklı uyumlandırma mekanizmaları da devreye girer. Şirketler bu azalmayı önemli ücret artışları olarak hissedeceğinden, hemen karşı hamlelere başvururlar. Şirketler okul karneleri kötü olan öğrencileri de daha sık çıraklığa kabul etmeye başlar. Çalışanların mesleki eğitime de – ayrılan nitelikli işgücünün yerini doldurmak amacıyla da – artan oranda ağırlık verilir. Sonuçta işgücü tasarrufuna gitmek için rasyonelleştirme önlemleri alınır. Öyle ki işgücünde görülen azalmanın olumlu yönleri de ortaya çıkar, çünkü şirketler daha yenilikçi olmak zorunda kalır. Buna karşın işgücünde bolluk hantallığa neden olur. Ve elbette yurtdışından işgücü talep etmeye de çalışılır.

Avrupa Birliği tek başına geniş bir işgücü rezervi sunuyor – (Almanya hariç) 200 milyon. Son yıllarda da büyük göçler yaşandı. Henüz 2008 ve 2009'da ülkeye gelen ve ülkeden ayrılanlar birbirini dengelerken, o tarihlerden sonra AB ile gerçekleşen değişimde büyük bir göç artışı yaşanmıştır – 2013'te sayı 300.000 olmuştur. Alman iş piyasası AB yurttaşlarının büyük bir bölümüne açıktır; sınırlandırmalar Romanya, Bulgaristan ve Hırvatistan için geçerli. Öte yandan nitelikli işgücünün AB üyesi olmayan ülkelere gelmesi de olanaklı; ancak bir gelir sınırı belirlenmiştir. Bu kurala bağlı olarak gerçekleşen göç ise çok düşük seviyede olmuştur. Nedeni ise gelir sınırının çok yüksek değil, aksine çok düşük olmasından kaynaklanmıştır. Doktor ya da mühendislerin Almanya'da bir vasıflı işçi ücretine eşit bir ücret karşılığında çalışacakları düşünülmüştür. İş piyasası AB üyesi ülkelere gelmeyen ve meslek eğitimi almamış işgücü için geniş ölçüde kapalı. Bu, vasıfsız işçilerin iş piyasasındaki şansları çok zayıf olduğundan ve genelde işsiz kaldıklarından bir anlam taşıyor. Sözde sosyal hizmetler sisteminden yararlanma amaçlı göç üzerine yürüyen tartışma ise mantıksız. Göçmenlerin çoğu vasıflı insanlar. Ve eğer sosyal hizmetlerden haksız yere yararlanılması söz konusu olursa, o zaman bu göçmenlerin sorunu değil, aksine sosyal hizmetlerin yapılandırılmasıyla ilgili bir sorundur.

Sarrazin ve Pirinçci – Aynı Madalyonun İki Yüzü mü?

Son yılların entegrasyon tartışmalarını anımsadığımızda, yoğun tartışma ve göç politikalarında yaşanan hareketlilik döneminin ardından, kısmen durgunlukla karakterize olunan bir sürece girdiğimiz açıkça görülebilir.

Göç yasasının yürürlüğe girmesiyle dil ve giriş kurslarından oluşan entegrasyon kursları kapsamlı ölçüde verilmeye başlandı. 2005'ten bu yana bu tarzda 78.855 kurs açıldı. Aynı dönemde 1.036.651 yeni ve eski göçmen – gönüllü ya da zorunlu olarak – bu entegrasyon kurslarına başladı¹. Bu bağlamda göçmenlerin toplumsal entegrasyonu sorusu hararetle tartışıldı: Entegrasyon sürecinde Almanca ediniminin rolü nedir? Alman tarihi ve kültürünün önemi nedir; Federal Almanya siyasi sisteminin bilinmesi neden önemli? Entegrasyon kursları toplumsal entegrasyona nasıl bir katkı sunabilir? Entegrasyon kavramının arkasında hangi farklı boyutlar gizli? Entegrasyon kavramı kullanılmaya devam edilmeli midir? Entegrasyon kavramı daima olumsuz bir bakış açısı içermiyor mu?² Entegrasyon ile içselleme kavramlarının birbiriyle ilişkisi nedir? Entegrasyon “toplumsal yaşamın temel alanlarına katılımı olabildiğince sağlamak” olarak kavrandığında bunun somut anlamı nedir?³”.

“Alman Entegrasyon ve Göç Vakıfları Bilirkişi Konseyi'nin” (SVR) 2014 tarihli yıllık bilirkişi raporu⁴ oldukça çelişkili bir değerlendirmede bulunuyor: Buna göre Federal Almanya'nın, bir yandan 2005'te yürürlüğe giren göç yasasıyla “göçün etkin yönetimine” başladığı ve AB'nin yüksek nitelikliler genelgesini uygulamaya sokarak, “göçün engellenmesinden göçün desteklenmesi doğrultusunda keskin bir siyasi değişikliği gerçekleştirdiği⁵” belirtiliyor. Öte yandan “göç politikalarında bir kusur” saptanabildiğine yer veriliyor: Buna göre özellikle yeni AB üye ülkelerinden kaynaklanan yönetilemeyen göç dikkate alındığında, “göç politikalarında toplu bir strateji”nin eksikliği ortaya çıkıyor. SVR bu nedenle söz konusu alandaki yerleşik siyasi aktörleri (Federal Çalışma ve Sosyal Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Federal Göç ve Mülteciler Dairesi), bu alandaki yeni aktörlerle – üniversiteler ve büyük şirketler – bir araya getirecek bir “Ulusal Göç Eylem Planı” (NAM) oluşturulmasını talep ediyor. Dolayısıyla yerleşik ve yeni aktörler arasında “göç politikalarında toplu bir strateji”⁶ geliştirilmek zorunda.

Yıllık bilirkişi raporuna göre özellikle eğitim alanında sınırlı ilerlemeler kaydedildi. “Bu öncelikli olarak okul sisteminin son beş yılda neredeyse hiç değişmeyen geçişkenliğini, öğrencilere bireysel destek verilmesini ve onların çoktüreliğin (heterogen) öğretmen eğitiminde dikkate alınmasını ilgilendiriyor⁷”.

Bilirkişi Konseyi vatandaşlık yasasının reformu alanında “yitirilen fırsatlar” saptıyor. Hükümet programı “Almanya'da doğan ve büyüyen yabancı çocukları için seçme modelini” kaldırmayı öngörüyordu. 2014'te sunulan yasa tasarısı yalnızca ebeveynleri Alman olmayan ve Almanya'da doğup büyümüş, Almanya'yla sıkı bağlar geliştiren çocukları ilgilendiriyor. Bu grup için birden fazla ülkenin vatandaşı olmalarına katlanılması ve seçme zorunluluğunun kaldırılması düşünülüyor. Başka sosyal grupların vatandaşlığa alınması konusunda ise Federal Hükümet çifte vatandaşlığın engellenmesinden vazgeçmiyor⁸.

Bilirkişi Konseyi'nin diğer bir talebi “göç kökenli ve göç kökenli olmayan insanların iş piyasasına daha iyi entegre edilmeleri” ile ilgili. Bu alanda her ne kadar – yurtdışında edinilen niteliklerin kabul edilmesi yasaının onaylanmasıyla – ilerleme kaydedilmiş olsa da, bu yasanın eyaletlerde yasalaşmasının çok yavaş ilerlemesi ve ek vasıflandırma kapasitelerinin yetersiz olması eleştiriliyor. Bu amaçla, okuldan ya da çıraklık eğitiminin iş piyasasına ilk geçişlerin düzeltilmesi için ek çalışmalar gerektiği belirtiliyor. SVR'e göre okuldan mesleğe geçiş “meslek hayatında yapısal bir kırılma noktasıdır”. Son yıllarda göç ve entegrasyon araştırmacılarının ortaya koyduğu bulguların çok gerisinde kalan, göç ve entegrasyon konulu sözde bilgilendirici kitaplar ya da yergiler yayımlandı. Popüler bilimciler yapıcı tartışmaları ileri taşımak istemiyor, aksine önyargı ve öfkeleri canlandırmak ve ırkçılığı yaymak istiyordu. Hatta bazı yazılar bir nefret söyleminin (hate speech)¹⁰ tüm koşullarını yerine getiriyordu.

Aşağıda iki yazara, Thilo Sarrazin ve Akif Pirinçci'ye¹¹ yoğunlaşmak istiyorum ve yazılarının – birkaç farklılığa rağmen – çok sayıda paralellik içerdiğini göstereceğim¹².

Thilo Sarrazin 2010'da Deutsche Verlags-Anstalt yayınevinin yayınladığı “Almanya Kendini Yok Ediyor” kitabının yazarıdır. Akif Pirinçci “Almanya Çıldırmış Olmalı. Kadınlar, Eşcinseller ve Göçmenlerle İlgili Çılgın Kült”. Bu yergi Mart 2014'te Manuscriptum Yayınevi'nin “Lichtschlag in der Edition Sonderwege” dizisinde yayımlandı. André F. Lichtschlag, aynı zamanda “eigentümlich frei” adlı pazar radikalizmi odaklı derginin yayımcısıdır, radikal özgürlükçüler ile ulusal muhafazakar güçlerin birliğini hedefliyor ve Karin Priester'e göre aşırı sağa yakınlık gösteriyor¹³.

Yüksek Basım Oranı – Büyük Yaygınlık Düzeyi

Her iki yazarın ortak yanı kitaplarının yüksek oranda **basılmış olmasıdır**; ve her iki kitap da haftalarca en iyi satanlar listesinde yer almıştır. Sarrazin'in kitabı Federal Almanya'nın kuruluşundan bu yana en çok satılan bilgilendirici kitaplar arasında yer alıyor. Ocak 2012 tarihine kadar 1,5 milyon kitap satıldı. Pirinçci'nin kitabı birkaç gün içinde tükenmişti, şu ana kadar 4 baskısı yapıldı ve yarım milyon kez satıldı¹⁴. Nisan 2014'te “tartışma kitabı” ve “listeye yeni ve en önde giren kitap” olarak, en çok satan bilgilendirici/ciltli kitap listesinde 3. sırada yer aldı. Mayıs sonu Spiegel-Online'nın bilgilendirici kitap kategorisinde 4. sıradaydı.

Müslüman Karşıtı ırkçılık

Her iki yazarların bir diğer ortak yönü, düşman imgesi olarak yapılandırılan İslam'ı konu edinmeleridir: Sarrazin kitabında Müslüman göçmenlerin zeka düzeylerinin daha düşük olduğu ve bu nedenle – Müslüman göçü sonucu – Federal Almanya nüfusunun dejenere olduğu tezini savunuyor¹⁵.

Pirinçci farklı bir şey söylemiyor: İslam'da erkekler eşlerini seçtiğinden, – Pirinçci'ye göre – bir bozulma yaşıyor: “İslam ideolojisi her şeyden önce ve özellikle cinsiyetler arasındaki doğal seçilime müdahale ettiğinden ve bir tür karşı evrim işlevi gördüğünden, zeka artışı süreci gelecek kuşaklarda frenleniyor ve hatta durdurulma noktasına getiriliyor”. Böylece Müslüman kadınlar – Pirinçci'ye göre – adeta “çuvalı, içinde ne olduğunu bilmeden” alıyor. Bunun sonucu – gerek Sarrazin gerek Pirinçci'ye göre – şudur: Müslüman azınlık ya da Müslüman göçü Federal Almanya için bir tehlikedir. Almanya varolmak istiyorsa göç durdurulmalı, bir diğer ifadeyle söz konusu gruba yapılan devlet yardımları geniş ölçüde kısıtlanmalıdır. Almanya'da yaşayan göçmenler yurtdışı edilmelidir.

Yahudi Zekasına, Yahudi Yaratıcı Ruha, Yahudi Yeteneklere Odaklanmak

Ortak bir diğer yönleri Yahudi grubun adını mutlaka anmaları ve olumlayarak Müslü-

Prof. Dr. Gudrun Hentges

Fulda Yüksekokulu

manlardan daha yukarıda görmeleridir. Sarrazin “Türlere” ve “Kosovalılara” yüksek doğum oranlarıyla Almanya’yı fethettikleri suçlamasında bulunurken, Doğu Avrupalı Yahudi grubu bu tehlikenin dışında tutuyor. Ve aksine: Olumlu bir senaryo da çiziyor: Almanya’nın yüksek doğum oranlarıyla fethedilmesi – Sarrazin’den alıntı – “hoşuma giderdi, tabi bunu yapan, zeka düzeyleri Alman toplumunun zeka düzeyinden yüzde 15 daha yüksek olan Doğu Avrupalı Yahudiler olursa. Entegrasyon borcunu kabul etmeyen toplumsal gruplardan böyle birşey istemiyorum”¹⁶.

Akif Pirinçci de konuyu Yahudilerin (sözde) daha yüksek zeka düzeylerine bağlıyor: Batı’da yapılan (“beyaz ve Yahudi adam”¹⁷) ve ihraç edilen teknik ve tıptaki buluşları dışarıda bıraktığımızda, “Müslümanlar için bir doğal koruma bölgesi oluşturmak gerekirdi”, çünkü beyaz ve Yahudi adamın buluşları olmasaydı nesilleri tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olurdu¹⁸.

Pirinçci’nin Yahudi olmaya odaklanması “Yahudi ajanları”, “Yahudi senaryo yazarlarını” ve “Yahudi avukatları” da kapsıyor: ABD’nde birine cinayetten dava açılmışsa, Pirinçci’ye göre, Yahudi bir avukat bulmak gerekiyormuş: “Mahkemeyi garanti suçsuz biri olarak terk edersiniz”. Bu fenomen için şöyle bir açıklama getiriyor: “(...) dışlanmış bir etnik topluluk, olağanüstü çabalarla içinde bulunduğu durumu anlamsızlaştırarak, kendini kuşkusuz bu lanetli durumdan kurtarabilir”¹⁹.

Cinsiyetler Arası İlişkiler, Anti-feminizm, Kadınlar ve Seksizm

Gerek Sarrazin gerek Pirinçci kadınlara nüfus politikası bakış açısıyla yaklaşıyor. Sarrazin Alman ve Müslüman kadınların çoğalma eğilimleriyle ilgileniyor. Kadınların sergilediği tutum, ne zaman evlendikleri, kaç çocuk yaptıkları – bunların tümü Sarrazin’e göre Federal Almanya’da nüfus gelişimi için ve Almanların ortalama zeka düzeyinin gelişiminde belirleyici konular. Şöyle bir talepte bulunuyor: 30 yaşına girmeden dünyaya bir çocuk getiren ve yükseköğrenimini tamamlamış akademisyenler ikramiyeyle ödüllendirilsin.

Pirinçci de kadınların çoğalma tutumları ve eş seçimlerinin toplumun zeka düzeyini belirlediğinden hareket ediyor. Dolayısıyla kadınlar eşlerini kendileri seçtiğinde, bu, zeka düzeyinin artmasını beraberinde getiriyor. Buna karşın – İslam’da olduğu gibi – erkekler eşlerini seçtiğinde, bu, zeka düzeyi ortalamasının bozulmasına yol açıyor.

Siyasi Doğruculuk Kurbanları

Sarrazin ve Pirinçci’nin diğer ortak yönü görüşleriyle kutyasakları (tabu) kırdıklarını, dikte edilen siyasi doğruculuğu dikkate almamak zorunda olduklarını, görüş diktatörlüğüne maruz kaldıklarını ve “erdem terörünün” bir kurbanı olduklarını – adeta tespih çeker gibi – tekrarlamalarıdır. Dolayısıyla bu iki başarılı yazar kendini gerçeği söyleyebilmek için zor engelleri aşmaları gereken kişiler olarak sahneliyor.

Neo-liberal Politikaları Savunmak

Refah devletinin keskin birer karşıtı olmaları yazarların diğer bir ortak paydasını oluşturuyor. Vergi ve harçların yüksek olmasını eleştiriyor ve devlet yardımlarının (İşsizlik Ödeneği I ve II) büyük ölçüde kısıtlanması ya da tümüyle kaldırılmasını savunuyorlar. Böylelikle neoliberal ekonomik modellere sempati duyuyorlar.

Sarrazin 1973’ten bu yana SPD üyesi, Pirinçci ise partisizdir. Gerek Sarrazin gerek Pirinçci, ulusal muhafazakar, sağ popülist – ve aşırı sağcı kesime kadar uzanan – siyasi yelpazede popülerliği çok yüksek konuşmacılardır. Çapraz cephe stratejisi uzmanı (geleneksel sol konu ve sembollerin sağcılar tarafından işlenmesi) ve “Bağımsızlık

lık Konferansı”nın organizatörü Jürgen Elsässer’in daveti üzerine, Sarrazin örneğin 2013’te Compact Dergisi’nin düzenlediği konferansta “ailenin geleceği” konulu bir konuşma yaptı²⁰.

Akif Pirinççi “Almanya için Alternatif Partisi’nin” (AfD) düzenlediği bir toplantıda söz aldı, ama sağcı öğrenci birliklerinin, örneğin aşırı sağcı “Frankonia’nın” ya da Münih Neo-Nazi çevreleriyle ilişkisi olan Danubia’nın ve de aşırı sağla açıkça bağlantısı bulunan Münih Liseli Öğrenci Birliği Saxonia-Czernowitz’in toplantılarına da konuşmacı olarak katılıyor²¹. Pirinççi Nürnberger Nachrichten Gazetesi’ne şunları söylüyor: “Bana Nazi demeleri beni zerre kadar ilgilendirmiyor, umurumda değil”²².

Pirinççi devletin gelişmesi konusunda arzu edilen bir senaryo tasarlıyor: Bugünden itibaren herkes gelirin yalnızca %5’ini devlete ödeyecek. Bu şirket karları için de geçerli. Bir sonraki adımda sosyal hizmetler kaldırılacak: “Sosyal hizmetler için yapılan tüm harcamalar alternatifi olmaksızın durdurulacak. Aile saçmalıkları (şu an 250 milyar), Hartz IV (İşsizlik Ödeneği II), çocuk ve gençlere yardım, ev kirası yardımı, ebeveynlere yapılan destek ve çocuk bakım ödeneği, tek başına çocuk yetiştiren ebeveynlerin tanrılaştırılması, tüm sosyal projeler ve asalak enstitüler, yoksulluk alanı, kadın ve göçmenlere destek vs., sosyal yardım örgütleri (...), mülteci yardımları, tüm bunlar ve var olduklarını dahi tahmin edemeyeceğimiz diğer şeyler artık olmayacak”²³.

Sonuç

Thilo Sarrazin ve Akif Pirinççi’nin göçmenlerin entegrasyonu konusunu (sözde) bir toplum teorisi geliştirmek üzere kullandıkları açıklık kazanmış olsa gerek. Ancak toplumsal sorunların çözümüne hiçbir yapıcı katkıda bulunmuyorlar. Tam aksine: Yazıları sosyal darvinist, dirimbilimci (biologistisch), ırkçı ve milliyetçi ideolojilerle yoğrulmuş ve içine Yahudi ve feminizm karşıtı parçacıklar serpiştirilmiştir. Sarrazin ham ideolojilerini istatistiklerle desteklemeye çalışırken, Pirinççi büyük ölçüde bilimsel kanıtlarla çalışmıyor. Pirinççi’nin kullandığı dil nefret dilidir – Müslüman kadın ve erkeklere, mülteci ve sığınmacılara, eşcinsellere, kadın hakları savunucularına, feministlere, sosyal bilimcilere ve toplumsal cinsiyet araştırmacılarına karşı bir nefret dili.

Schröder ve Fetscher Tagesspiegel Gazetesi’inde, aynı madalyonun bu iki yüzü için doğru bir tabirle şunları yazıyor: “Zira Sarrazinciler’in üzerine burjuva uzlaşısının pudra şekeri serpili dururken, Pirinççi hazır yiyecekleri ham haliyle kitlelere sunuyor, o Sarrazin’in RTL-2 formatıdır, istatistik, yabancı sözcük, yan tümce kullanmadan; tam anlamıyla “açık sözlü”, hem de bunu küfrederek, kışkırtarak, tasasızca ve öç alma hırsıyla yapıyor”²⁴.

Ve köşe yazarı Georg Diez böylesi kitapların aşırı sağcı ve ırkçı şiddeti hazırladığına ve meşrulaştırdığına işaret ediyor: “Korkunun bir çevreye, ırkçılığın bir tabana ihtiyacı var – Sarrazin ve Pirinççi’nin kitapları (...) bu ruh halini üstleniyor ve güçlendiriyor ve böylece bir korku ve kıyamet günü havası estiriyor”²⁵.

Bu koşullarda “toplumsal yaşamın temel alanlarına katılımı olabildiğince sağlamak mı?” konusu üzerine tartışmalar yapılamaz – ya da yapıldığında bu ancak ırkçı dayanaklarla gerçekleştirilebilir.

Kaynak:

- ¹ Bkz. <http://www.bamf.de/DE/Infothek/Statistiken/InGe/DatenBund/daten-bund-node.html>; bkz.. Gudrun Hentges: Integrations- und Orientierungskurse – eine Bilanz nach sieben Jahren, in: Heinz Ulrich Brinkmann / Haci-Halil Uslucan (Hg.), Dabeisein und Dazugehören. Integration in Deutschland, Wiesbaden 2013, S. 343–364
- ² Bkz. Sabine Hess / Jana Binder / Johannes Moser (Hg.): No integration?! Kulturwissenschaftliche Beiträge zur Integrationsdebatte in Europa, Bielefeld 2009
- ³ Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration: Neun Kernbotschaften, Berlin 2014; http://www.svr-migration.de/content/wp-content/uploads/2014/04/SVR-Jahresgutachten-2014_Kernbotschaften.pdf, S. 18
- ⁴ <http://www.svr-migration.de/content/>
- ⁵ Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration: Neun Kernbotschaften, Berlin 2014; http://www.svr-migration.de/content/wp-content/uploads/2014/04/SVR-Jahresgutachten-2014_Kernbotschaften.pdf, S. 15
- ⁶ Agy., S. 17
- ⁷ Agy., S. 18
- ⁸ Agy., S. 19. Bkz. Deutscher Bundestag. Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Zweiten Gesetzes zur Änderung des Staatsangehörigkeitsgesetzes. Drucksache 18/1312. 5.5.2014
- ⁹ Agy., S. 19
- ¹⁰ Bkz. Judith Butler: Haß spricht. Zur Politik des Performativen, Frankfurt am Main 2006
- ¹¹ Bkz. ayrıca Akif Piringi'nin Facebook sayfası: <https://www.facebook.com/akif.pirincci?fref=ts>
- ¹² Bkz. Thilo Sarrazin: Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen, München 2010; Akif Piringi: Deutschland von Sinnen. Der irre Kult um Frauen, Homosexuelle und Zuwanderer, Waltrop 2014; Bkz. zur kritischen Rezeption der Thesen von Sarrazin: Klaus J. Bade: Kritik und Gewalt. Sarrazin-Debatte, 'Islamkritik' und Terror in der Einwanderungsgesellschaft, Schwalbach im Taunus 2013; Bkz. her iki yazar, Sarrazin und Piringi üzerine yazılar yeni yayınlanan Ŗu kitapta yer alıyor: Gudrun Hentges / Kristina Nottbohm / Mechtild Jansen / Jamila Adamou (Hg.): Sprache – Macht – Rassismus, Berlin 2014
- ¹³ Bkz. Karin Priester: Fließende Grenzen zwischen Rechtsextremismus und Rechtspopulismus in Europa?; <http://www.bpb.de/apuz/32423/fliessende-grenzen-zwischen-rechtsextremismus-und-rechtspopulismus-in-europa?p=all>
- ¹⁴ <http://www.manuscriptum.de/edition-sonderwege/buecher/neuerscheinungen/titel/akif-pirincci-deutschland-von-sinnen/>
- ¹⁵ "Eger bir kişi birŖeyin %70'ine ve diğeri onun %30'una sahipse ve paylarını birleştirip, ardından iki eşit parçaya blerse her biri %50 alır. Biri kaybetmiştir, diğeri karlı bir iş yapmıştır. Ancak kuşaktan kuşağ bu böyle devam ettiğinde ikisi de kaybetmiş olur, çünkü bu kademeli bir yoksullaşmayı beraberinde getirir. Böyle bir sonuca dejenere olmak deniyor! Akif Piringi: Deutschland von Sinnen. Der irre Kult um Frauen, Homosexuelle und Zuwanderer, Waltrop / Leipzig 2014, S. 45
- ¹⁶ Thilo Sarrazin, Sarrazin im Geşprch. Klasse statt Masse. Von der Hauptstadt der Transferleistungen zur Metropole der Eliten, in: Lettre International (2009) 86, S. 197–201
- ¹⁷ Akif Piringi: Deutschland von Sinnen. Der irre Kult um Frauen, Homosexuelle und Zuwanderer, Waltrop / Leipzig 2014, S. 46
- ¹⁸ Agy., S. 46
- ¹⁹ Agy., 58 f.
- ²⁰ Bkz. Jens Mhling: Thilo Sarrazin als Stargast bei Homophoben-Treffen, in: Der Tagesspiegel v. 25.11.2013; <http://www.tagesspiegel.de/kultur/unter-rechtspopulisten-thilo-sarrazin-als-stargast-bei-homophoben-treffen/9121518.html>
- ²¹ Mnih Liseli ğrenci Birliğı Saxonia-Czernowitz'in Akif Piringi ile yaptığı toplantı hakkındaki bilgiler Ŗu Facebook sayfasında yer alıyor: <https://www.facebook.com/events/1462756273990731/?fref=ts>
- ²² http://blog.zeit.de/stoerungsmelder/2014/05/19/afd-und-neonazis-luden-zum-gespraech-mit-akif-pirincci_16251
- ²³ Akif Piringi: Deutschland von Sinnen. Der irre Kult um Frauen, Homosexuelle und Zuwanderer, Waltrop / Leipzig 2014, S. 110
- ²⁴ Christian Schröder / Caroline Fetscher: Der Pbler und die Neue Rechte, in: Der Tagesspiegel v. 10.4.2014; <http://www.tagesspiegel.de/kultur/akif-pirinccis-hass-buch-deutschland-von-sinnen-der-poebler-und-die-neue-rechte/9744444.html>
- ²⁵ Georg Diez: S.P.O.N. – Der Kritiker: Gebrauchsanleitung der Gewalt, in: Spiegel-Online v. 18.4.2014; <http://www.spiegel.de/kultur/literatur/hassbuecher-von-sarrazin-und-pirincci-kolumne-von-georg-diez-a-965135.html>

Engellere bir Son

Almanya bir göç ülkesidir. Bugün bunu artık hiç kimse ciddi olarak reddedemez. Alman Hükümeti'nin göç ve entegrasyon politikası ise hala önyargıların, isnatların ve engellemelerin etkisi altında. Katılım, kabul etme ve eşit davranma yeterli düzeyde değil.

Federal Anayasa Mahkemesi iki yıl önce şu düşündürücü tümceyi tutanağa geçti: “İnsan onuru göç politikasınca sınırlandırılmaz.” Almanya'nın en yüksek mahkemesi, böylece, bugüne kadar geçerli olan mülteciler için sosyal yardım yasasının anayasaya aykırı olduğunu açıkladı. Kökeninden ve renginden bağımsız olarak insan onurunun dokunulmazlığı, benim ve partim için daima tüm siyasi eylemimizin ana konusunu oluşturmuştur.

Bugünlerde siyaset sahnesinde sıkça “hoşgeldin kültüründen” söz ediliyor. Şansölye bundan bahsediyor, SPD Başkanı Sigmar Gabriel onu talep ediyor ve hatta Bavyalı CSU'nun muhafazakarları konuyu kendileri için keşfediyor. Pekiyi çokça atıfta bulunan bu “hoşgeldin kültürü” neye dayanıyor? Aile ve vatandaşlık hakları gibi güncel örneklerde görüldüğü üzere, şu ana dek salt boş vaatlere ve içeriksiz sözlere dayanıyor.

Aile Birleşiminde Yapılan Ayrımcılığa Son

Büyük koalisyon toplumsal gerçeklikleri benimsemeyi reddediyor. Federal Anayasa Mahkemesi'nin değil, ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin de kesin kararlarını gözardı ediyor. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin aldığı karar şöyle: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından aile birleşimi için Almanca dil bilgilerini belgelemeleri talep edilemez. Federal Hükümet bu engelleyici uygulamaları yüksek mahkemenin isteği doğrultusunda durdurması yerine, hala bu – kelimesi kelimesine – “öne alınmış entegrasyon çalışmasını” dayatmakta ısrar ediyor. Özellikle Hristiyan Birlik kendisi tarafından ısrarla savunulan evlilik ve ailenin korunmasını uygulamada gerçekten ne kadar ciddiye aldığını kendine sormalı. Görüldüğü kadarıyla anayasamızın 6. maddesi iki uluslu karma evlilikler için ve özellikle eşlerden biri Türkiye'den geliyorsa, geçerli değil.

Simone Peter

Birlik 90/Yeşiller Partisi Başkanı

Dil ve Entegrasyon Kurslarının Yaygınlaştırılması

Almancanın öğrenilmesi elbette bu ilkele katılımı sağlamak için önemli bir katkı, çünkü dil özellikle iş piyasasında geçiş fırsatlarını olumlu etkiliyor ve günlük yaşamı kolaylaştırıyor. Ama Almanca Almanya'dan başka nerede daha iyi öğrenilebilir ki? Ya da daha iyi bir soru: Almanca daha iyi nerede öğrenilebilir? Nitekim Türkiye'den gelen insanlar için zorunlu dil sınavlarından vazgeçmeyen, ama burada dil ve entegrasyon kurslarının kapasitesini yoğun olarak daraltan bu Federal Hükümet'tir. Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF) azalan dil ve entegrasyon kursu olanaklarının artan talebi karşılayamadığını yıllardır biliyor. Demek ki bize gelen göçmenler Almanca öğrenmek istiyor, ancak Federal Hükümet buna izin vermiyor. Hatta sonraları yetersiz Almanca bilgisini, bu insanları örneğin oturum izni konusunda suçlamak üzere kullanması, ender karşılaşılan bir durum değil.

Çifte Vatandaşlığı Nihayet Benimsemek

Büyük koalisyon burada doğan göçmen aile çocuklarının yaşamını da gereksiz yere zorlaştırıyor. Bunu çifte vatandaşlık örneğinde açıkça görmek olanaklı. SPD tarafından seçmeli modelin sözde kaldırılacak olması, Sosyal Demokratların severek çevreye yaydıkları bir masaldır. Gerçekte ise büyük koalisyonun bu yıl vatandaşlık hakkı konusunda yaptığı reform, Alman göç politikasının bir diğer engelleyici uygulamasını sürdürmekten başka bir şey ifade etmiyor. Türk ya da Arap bir aileden gelen birçok genç hala salt deneme amaçlı birer Alman olmaya devam ediyor. Önce Almanya'da yaşadıklarını ve burada toplumsallaştıklarını örneğin okul ya da farklı eğitim diplomalarıyla zahmetli yollardan kanıtlamak zorundalar. Bu tam anlamıyla bir bürokrasi canavarı. Alman vatandaşlığına ancak bu şekilde kalıcı olarak sahip olabilirler.

Nitekim onların Almanlığı ile ilgili açıkça ifade edilen tam da bu siyasi kuşku, birçok gencin Alman toplumuna başarıyla entegre olmasını zorlaştırıyor. Bu ülkede istenip istenmediklerini ve okul ya da meslek alanındaki başarımlarının, göç kökenli olmayan öğrenci arkadaşları ya da meslektaşlarının başarımları kadar değer görüp görmeyeceğini haklı olarak soruyorlar. Birçoğu bugün bu soruya olumsuz yanıt veriyor ve doğup büyüdüğü ülkeyi terk ediyor. Bu hiçbirimizin göze alamayacağı bir kayıp.

Çeşitliliği Benimsemeyi Öğrenmek

Birlik 90/Yeşiller Partisi durgunluğu ve engellemeleriyle Kırmızı-Siyah göç politikasının karşısına açık ve çağdaş bir göçmen toplumu tasarısıyla çıkıyor. Bizim için göç tehlike değil, aksine birçok yönden, kültür ve dil yönünden, ekonomik nedenlerle ya da kişisel düzlemde arkadaş ve akraba çevresi nedeniyle bir fırsat ve zenginliktir. Göç toplumu burada bulunanlar ile henüz gelecek olanların birbirine yakınlaşmasını ifade etmiştir. Biz Yeşiller için fırsat eşitliği, kültürel özgürlük ve katılım temel değerlerdir.

Sürekli tekrarlanan entegrasyon tartışmaları, toplumda bir kesimin çeşitlilikle ilişkilerinde hala ne denli zorlandığını ortaya koyuyor. Almanya'da farklı kökenlere sahip insanların birlikte yaşamı genel olarak barışçıl olsa da, "entegrasyon" kavramı talihsiz ve tek taraflı talepler için kullanılıyor. Bu gerçekliği bilinçli olarak baltalayan tartışmalar, sağcı kışkırtmalara ve ırkçılığa zemin hazırlar. Biz bunların kararlılıkla karşısında duruyoruz.

Toplumumuzun "biz" ve "onlar" şeklinde bölünmesinin, göç ve birlikte yaşama ilişkin olumlu bir anlayışla karşısında duruyoruz. Biz yeni çeperler oluşturmak değil, engelleri kaldırmak istiyoruz. Siyaset, toplum, bilim ve ekonomi alanından birçok insan içine kapanma ve dışlamanın bir çözüm olmadığını artık kavramışlardır. 21. yüzyılda Avrupa'da çağdaş bir göç ülkesi, göç politikalarında yeni yollar izlemelidir. Biz Yeşiller böyle bir süreci etkin olarak birlikte şekillendirmeye hazır.

Pegida ve Almanlar

Pegida, yani Batı'nın İslamlaşmasına karşı Yurtsever Avrupalılar, geçen yıl ekim ayından beri sokaklarda.

Çekirdek kadroyu aşırı sağcı, ırkçı, yabancı ve İslam düşmanı Neonaziler oluşturmaktadır. Sağ popülist Almanya İçin Alternatif (AfD) tam destek vermekte. Tabii aralarında "sıradan vatandaşlar" da var.

Alman Cumhurbaşkanı Joachim Gauck'un "kaotikler" olarak nitelediği Pegida gösterileri 25 yıl önce "Özgürlük Gösterileri"nin yapıldığı Dresden'de 150 kişiyle başladı. 25 binlere ulaştı.

Pegida halkı ülkede yaşayan Müslümanlara karşı kışkırtmaktadır.

Hem de uydurdukları "Batı İslamlaşıyor" yalanıyla.

Almanya demokratik hukuk devletidir.

Alman Anayasası'nın 5'inci maddesinde "Herkesin düşüncesini söz, yazı ve resimle serbestçe açıklayıp yayma ve herkese açık olan kaynaklardan, hiçbir engelle uğramadan bilgi edinme hakkı vardır" denilmektedir.

Anayasa'nın 8'inci maddesinde de "Bütün Almanlar, önceden bildirimde bulunmadan ve izin almaksızın sükunet içinde ve silahsız olarak toplanma hakkına sahiptir" denilmektedir.

Yani gösteri yapma hakkına.

Bu temel hak ve özgürlükler bu ülkede yaşayan herkes için geçerlidir.

Ama, Alman Ceza Yasası'nda yerine göre bu temel hak ve özgürlüklere sınır getirilmiştir.

"Halkı kışkırtmak" (Volksverhetzung) başlıklı 130'uncu maddesinde, "Kim herhangi bir şekilde toplumsal barışı bozarsa; ulusu, ırkı, dini veya etnik kökeni nedeniyle bir gruba, halkın bir bölümüne veya mensubiyeti nedeniyle bir grubun bireyine karşı kını körükleyip, şiddet veya birtakım yaptırımlar çağrısında bulunursa 5 yıla kadar hapis cezasına çarptırılır" denilmektedir.

Buna rağmen Almanya'nın Dresden kenti başta olmak üzere ülkenin çeşitli kesimlerinde son aylarda çok açık bir biçimde "İslam düşmanlığı" sergilenmektedir. İrkçılık ve yabancı düşmanlığı sergilenmektedir.

Göstericiler arasındaki "sıradan vatandaşlar" 80.6 milyon nüfuslu Almanya'da Müslümanların sayısının 4.3 milyonu geçmediğini bilmiyor. Yani ülkede yaşayan her 100 kişiden sadece 5'inin Müslüman olduğundan habersizler. 500 milyon nüfuslu Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan Müslüman sayısının 16 milyonu geçmediğinden de habersizler.

"Nasıl olur da birkaç milyon Müslüman Batı'yı İslamlaştırır?" diye soran yok.

Ahmet Külahçı

Hürriyet

Bazı politikacılar, “O gösterilere katılanların tedirginliklerini dikkate alalım” diyorlar.

Bu ülkede yaşayan insanların hepsinin tedirginlikleri de, beklentileri de dikkate alınmalı.

Ancak “halkı başkalarına karşı kışkırtmanın” nesini dikkate alacaksınız?

Son dönemlerde yapılan kamuoyu yoklamalarına bakıyorum.

Almanların yüzde 69’u ülkede yaşayan Müslüman sayısının çok daha yüksek olduğundan hareket ediyor. Almanların yüzde 21.6’sı ülkedeki Müslümanların oranının toplam nüfus içinde yüzde 11-20 arasında olduğunu düşünüyor. Yüzde 23’ü ise bu oranın yüzde 21’in üzerinde olduğu görüşünde.

Oysa ki, yapılan projeksiyonlar, Almanya’daki Müslüman sayısının 2030 yılına kadar en fazla 5 milyon 500 bine yükseleceğini göstermektedir. Yani toplum nüfus içindeki Müslüman oranı yüzde 7 civarında olacak.

Kim bu “Pegida” gösterilerine katılanlar?

Dresden Üniversitesi’nin yaptığı bir araştırmaya göre, bu gösterilere katılanların çok büyük bir bölümünü “orta sınıf” oluşturmaktadır.

Bu gösterilere katılanların yüzde 70’i meslek sahibidir. Aylık net gelirleri Almanya ortalamasının üzerindedir.

Bu gösterilere katılanların yüzde 18’i emekli ve sadece yüzde 2’si de işsizdir.

Bu gösteriye katılanların sadece yüzde 4’ü Katolik, yüzde 21’i Protestandır. Yüzde 73’ü ise herhangi bir din mensubu değildir.

Bu gösteriye katılanların yüzde 17’si AfD, yüzde 9’u Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU), yüzde 3’ü Sol Parti üyesidir. Sosyal Demokrat Parti (SPD), Yeşiller ve Hür Demokrat Parti (FDP) üyesi olanların oranı da yüzde birdir.

“Pegida” Batı’nın İslamlaşacağı yalanıyla ortaya çıkmıştır.

Gösteriye katılanların gerekçelerine bakıldığında ortaya bambaşka bir tablo çıkıyor.

Dinsel ve ideolojik şiddete karşı oldukları için bu gösteriye katıldıklarını söyleyenlerin oranı yüzde 3’tür.

Yani belli ki, “sorun” İslam değildir.

Göçmenlere ve sığınmacılara karşı oldukları için katıldıklarını söyleyenlerin oranı yüzde 15’tir.

Medyanın tutumunu protesto etmek için katıldıklarını söyleyenlerin oranı yüzde 20’yi bulmaktadır.

Politikadan memnun olmadıkları için bu gösteriye katıldıklarını söyleyenlerin oranı ise yüzde 54’e ulaşmaktadır.

Yani asıl “sorun” POLİTİK MEMNUNİYETSİZLİKTİR.

O halde bu insanlar neden İslam düşmanlığı için meydanlara çıkan Pegidacıların peşine düşmektedir.

Madem ülkedeki genel politikadan memnun değilsiniz, o halde tepkinizi çok açık bir biçimde politik muhataplarınıza karşı gösterin.

İslam'ı bahane etmeyin.

İslam'a değil, iktidara isyan edin!

Yani dürüst olun.

Almanya'da yaşıayan 10 Müslümandan 9'u demokrasiyi iyi bir sistem olarak görüyor. Almanların yüzde 61'i ise "İslam Batı'ya uymuyor" görüşünde.

Bu gelişmelerin en tedirgin edici boyutu ise Almanların yüzde 68'inin İslam'ı bir tehdit olarak görmesi.

Bu algı barış içinde birlikte yaşam açısından endişe vericidir.

PEGİDA Hakkında

Fransızcaya giren çok az sayıda Almanca sözcük ya da kısaltma vardır. Varsa da bu ihraç birkaç yıl ya da on yıllar öncesine dayanır. Son haftalarda yeni bir Almanca sözcük daha eklendi, Pegida.

Bu hareketin doğuşu ve özellikle giderek artan katılım büyük bir dikkatle izlendi. Benim Fransız yurttaşlarımda, daha doğrusu medya yapımcılarında bir çeşit oh olsun duygusu bir rol oynamış olabilir. Alman siyaset sisteminin aşırı gruplara karşı bağışıklığı çökmeye başlıyor gibiydi. Almanya için Alternatif Partisi'nin (AfD) salt bir Euro karşıtı parti olarak görülemeyeceğini, aksine bir bakıma yerleşik bir hal alan (ve seçilmiş olan) ulusal-muhafazakâr bir hareket gibi davrandığını Fransa'da birçok kişi hala kavrayabilmiş değil.

Profesörler partisi AfD'nin aksine, İslam karşıtı bir rota izleyen ve Müslümanların Almanya'da ve ötesinde damgalanmasına katkı sunan taban hareketi Pegida, onu kesin surette sağcı popülist temele oturtan bir "halka yakınlık" içeriyor (ve hatta kendi saflarında yürüyen aşırılara da yakın duruyor).

Bazı Doğu Almanya eyaletlerinde AfD'nin sağladığı başarılarla, Pegida'ya yoğun katılım ve NPD'nin benimsenmesiyle, Almanya'nın diğer Avrupa ülkeleri arasında "normalleşmesi" mi saptanmış oluyor? Kıta'nın diğer uluslarında sağ popülist ve aşırı sağ güçler artık siyaset meydanında kalıcı birer öge konumundalar. Almanya yerel istisnalar hariç bu gelişmenin dışında kalabilmiştir.

Nazi Almanya'sının bıraktığı damga kesinlikle uzun süre etkide bulundu ve ülkeye bu güçlere karşı bağışıklık kazandırdı. Bu durum zamanla etkisini yitirmiş olabilir, özellikle de bu yükün on yıllar boyunca pek duyumsanmadığı yeni eyaletlerde. Ama bunun ötesinde Pegida gibi bir hareket aynı zamanda doldurulmayı bekleyen bir boşluğun da ifadesidir ve onu klasik partilerin sundukları ile iletişimde olma politikası arasındaki çelişkiyle açıklamak olanaklı.

Bir tarafta Angela Merkel yönetiminde yönünü toplumun ortasına çeviren CDU, Hristiyan Demokratların sağ kanadında bir gedik bırakmıştır. Diğer tarafta, Pegida protestocularının sıkça vurguladığı üzere, siyaset onları dinlemedi ve istekleri siyasetçilere ulaştırılamadı. Hem de oradaki tüm partilerle ve parti temsilcileriyle konuşma olanakları varken. Öte yandan siyasi istekleri bildirmek için farklı kanallar da bulunuyor, bunu dernekler ya da sivil girişimler aracılığıyla yapmak olanaklı.

Pegida yandaşlarının hayal kırıklığı ise günyüzüne çıkmış durumda. Siyaset elbette bazı vatandaşların mevcut güçler ve sunulan olanaklar tarafından neden temsil edilmediklerini duyumsamaları üzerine düşünmeli. Ama yerleşik siyasi partiler ile Pegida

arasındaki olası bir diyalogun sınırları ancak kesin sınırlar olabilir. Körüklenen korkuların birçoğu, en başında Almanya'nın sözde İslamlaştırılması korkusu gerçeklikten uzaktır ve bu ülkede yaşayan Müslümanlar için damgalayıcıdır, nitekim başlatılacak bir diyalogun bu nedenle anında bir çıkmaz sokağa sapması kaçınılmazdır.

En büyük tehlike – Fransa'daki örneği bunu göstermektedir – bu tezlere gelişigüzel anlayış göstermek, bir diğer ifadeyle, kısmen hafifletilmiş biçimleriyle de olsa, bunlardan bazılarını üstlenmektir. “Fransa’da “Le Penleştirmek” yalnızca orijinalini güçlendirmeye yaramıştır. Alman parti programlarının “Pegidalaştırılması” büyük bir tehlikeyi beraberinde getirir ve hareket bu şekilde meşrulaştırılmış olur.

Fransa'daki örnek, herşeyden önce böylesi güçlerin taraftarlarını, sözcülerinin tezlerine karşı gelerek ve bu tezleri gerekçelerle parçalayarak tekrar kazanmanın önemli olduğunu göstermektedir. Aslında bunu Pegida konusunda uygulamak zor olmasa gerek. Ancak bazı yurttaşların korku salan böylesi konularla neden coştüğünün ve siyasi sistemin artan oranda neden reddedildiğinin ayrıca derinliğine araştırılması gerekmektedir. 2014'te Saksonya'da, yani Pegida'nın kendi yurdunda yapılan eyalet meclisi seçimlerinde katılım oranının %50 olması, siyaseti reddetmenin elbette bir diğer ifadesi olmuştur.

PEGİDA Hakkında

Birkaç gün önce İslam karşıtı, yabancı düşmanı “Pegida” hareketinin çağrısına uyan 25.000 kişi Dresden’in kent merkezinde bir araya geldi. Karşıt 30.000 göstericiyle yüz yüze gelmeleri onları neden ilgilendirdi? Pegida’ya destek verenler her pazartesi günü gerçekleşen protestolarda yeni bir katılımcı rekoru kırdı.

Birkaç gün sonra da Alman anti terör birimleri, Berlin’de birçok evde, Alman başkentinde terör saldırıları hazırlamakla suçlanan Türk Selefilere tutuklandığı aramalar yaptı.

İlk bakışta birbiriyle bağlantılı görünmeyen, ama gerçekte Almanya’nın karşı karşıya olduğunu düşündüğü sorunun özünü oluşturan iki olay söz konusu. Nitekim bunlar toplumsal barışı ve farklı ulusal ve dini azınlıkların uyum içinde bir arada yaşamalarını bozma girişimleridir.

Paris saldırılarının üzerinden kısa bir süre sonra ülkenin siyasi liderleri, Paris terör saldırılarında hayatını kaybedenleri anmak ve Almanya’nın tüm yurttaşlarına birlik mesajı vermek için, en büyük Müslüman örgütlerle birlikte Brandenburg Kapısı önünde toplandı.

Angela Merkel “İslam Almanya’nın bir parçası” olduğunu söyledi. Aynı sözleri birkaç gün sonra parlamentoda tekrarladı. Ancak bu kez kendi fraksiyon üyelerinin hepsi alkışlamadı. Büyük ölçüde aşırı sağ örgütlerin yönetiminde bulunan İslam karşıtı Pegida hareketi görüldüğü kadarıyla toplumda varolan derin çatlağı ortaya çıkarıyor. Toplumun bir bölümü İslam’a korku ve histeriyle yaklaşıyor. Bu korku ülkede yaşayan Müslüman toplum içerisinde radikalleşmiş görünen ve aşırı İslamcılığa sempatiyle bakan bir kesim tarafından besleniyor.

Almanya’da yaklaşık dört milyon Müslüman yaşıyor. Büyük bölümünü ılımlı olan Türkler oluşturuyor. Ancak konuk işçilerin çocukları ve torunları çoğu durumda başarısızlığa uğramış entegrasyon politikalarının bir ürünüdürler ve varlıklarını ve de özdeşliklerini radikal İslamcılıkla tatmin etmek üzere ebeveynlerinin ılımlı tutumlarından uzaklaşıyorlar. Siyasetçilerin ve ılımlı Müslüman kuruluşların girişimleri onları etkilemiyor. Bu klikler Almanya’da şeriat hayali kuruyor. Bu atmosfer İslam düşmanlığının ve sonuçta yabancı karşıtlığının yanan ateşi üzerine benzin döküyor, Pegida da bu durumdan yararlanıyor.

Alman toplumunun bir bölümünde korkuların arttığını gören muhafazakâr siyasetçiler de, Pegida’nın histerik taleplerinin toplum tarafından yadırganmamasına katkı sunarak durumdan kâr sağlamaya çalışıyor.

Böylece Avrupa'nın göbeğinde, tehlikeli çıkmaz sokaklara doğru sürüklenen, birbirleriyle bağlantılı gelişmeler ve olaylar yaşanmıştır.

Alman toplumu içerisinde giderek artan bir kitlenin Pegida düşüncesinden doğan tehlikenin farkına varması ve karşı tutum alması bir umut göstergesidir. Ne zaman yabancı düşmanı bir gösteri yapılsa, bu gösterinin önüne karşıt bir protesto da çıkıyor.

Öte yandan Pegida hareketi Batı Almanya'ya ayak basmayı başaramadı. Buradaki gösteriler çok küçük düzeyde kalıyor. Hareket buna karşın Doğu Almanya'da, yani çelişkili olarak nüfus içerisindeki yabancı ve Müslüman oranının düşük olduğu yerlerde güçleniyor.

Pekiyi Almanya'da yaşayan Yunanlılar Pegida fenomenini nasıl görüyor? Her şeyden önce Yunanlıların büyük bir bölümü 60'lı ve 70'li yıllarda kendilerinin de Türk konuk işçileri getiren aynı trenlerle Almanya'ya geldiklerini unutmadı.

Dinsel ve tarihsel farklılıklara rağmen her iki grup işyerlerinde biraraya geldi ve en az diğerleri kadar savaş sonrasında Almanya'nın inşa edilmesine katkı sundu.

Yunanlılar Türk kökenli topluluğun büyük bir bölümünün ılımlı Müslümanlardan oluştuğunu ve radikalliği reddettiklerini biliyor. Elbette Müslümanlar arasındaki küçük, radikal bir kesim nedeniyle yaşanan endişeler var. Ancak Pegida gibi hareketler çok daha büyük endişe yaratıyor, çünkü Yunanlılar bu hareketin yalnızca İslam karşıtı değil, aksine her şeyden önce yabancı düşmanı ve ırkçı olduğunu biliyor.

Ve çok sürmeden salt radikal İslamcılar değil, aksine Alman kökenli olmayan diğer tüm yurttaşlar da bu hareketin hedef tahtasına oturacak.

Alison Smale

The New York Times

PEGİDA Hakkında

Pegida, ilk kez Kasım ayının sonlarında, Alman basınında Dresden’de her pazar barışçıl mitingler gerçekleştiğini okuduğumda dikkatimi çekmişti. Her zamankinden daha çok insanın ilgisini çekiyorlardı ve görünen o iki gündemi birleştiriyorlardı: Avrupa’nın bugünkü popülist çılgınlıklarını da katarak Doğu Almanya’da 1989’daki özgürlük haykırışlarını yad etmek ve sözüm ona, Batı’nın “Müslümanlaşmasını” protesto etmek.

Dresden’e gittim ve Pegida’nın daha ziyade kapalı (anlaşılması güç) bir hareket olduğunu gördüm. Dondurucu bir soğukta katıldığım 1 Kasım mitinginde, sayısı 7.500 olan destekçileri oldukça karışık bir grup olarak görünüyordu. Tümü huzursuzdu ve mevcut politikacılara ilişkin hayal kırıklıklarını ifade ediyordu. Fakat bazıları diğerlerinden daha sağcı görünüyordu ve çoğu konuşmayı reddetti. Hiçbiri adını vermedi. Hepsinden de öte, her birinin kafasında gerçekte olduklarından daha güçlü göründüklerine dair bir düşünce vardı. Aslında gerçek şu ki, Saksonya eyaletinde oldukça az (nüfusun yaklaşık %2,2’si) yabancı var ve Dresden’de birkaç yüzden fazla Müslüman yaşamıyor. Fakat protestocular kendi şehirlerine bakmak yerine nüfusun %10’unun Müslüman olduğu Köln ya da çok sayıda göçmeni olan Berlin gibi şehirlere bakıyordu ve bu insanları arka bahçelerinde istemediklerinden az çok emindiler.

İlk ziyaretimden bu yana, Pegida’ya yönelik destek büyümüş ve Başbakan Angela Merkel’in organizatörleri alışılmadık biçimde sert bir dille eleştirmesine rağmen, son mitinginde 25.000 insanı kendine çekmişti. Bir sonraki pazartesi Pegida, polisin protestoculara ve Pegida’nın lideri Lutz Bachmann’a yönelik inandırıcı bir terörist saldırı tehlikesi olarak gördüğü tehdit nedeniyle sokaklardan uzaklaştırılmıştı. Almanya için olağandışı bir tutumla, Dresden’de tüm eylemler 24 saatliğine yasaklandı. Ardından Bild Gazetesi Bachmann’ın Adolf Hitler’e benzemeye çalıştığı, orijinal olduğu iddia edilen fotoğrafları yayınladı. Bu adam, iddialar bir kenara bırakılsa bile, pek de alışılmadık bir politik lider olarak görünüyor.

Yine de şu açık ki, Dresdenli arkadaşlarıyla başlattığını söylediği bu hareket Almanya genelinde bir şeyleri harekete geçirdi. Berlin’den tanıdığım, 20’lerinin başında bir kadın, bilinçli politik yaşamına yabancı bir durum olarak, politikanın artık sokağa taşınmış gibi görüldüğü için duyduğu şaşkınlığı dile getirdi. Aslına bakılırsa, birkaç bin Alman’ın göçmen karşıtı yürüyüşü, Pegida savaş mütecilerine kucak açtığını söylese bile, hem Almanya’da hem de yurtdışında korkuyu tetikledi. Başbakan Merkel’in kullandığı somut dil, Berlin’deki endişeyi belirgin hale getirdi. Bu tarihten sonra, on binlerce insan Pegida’yı protesto etmek ve dışarıdan gelen herkese kucak açtıklarını vurgulamak için Almanya genelinde sokağa çıktı. İş dünyası, Almanya dışından yeni işçilere ihtiyaç duyduklarını belirterek politikacılara karşılık verdi. Gerçekten de 200.000 sığınmacı başvurusuyla tarihinin 3. en yüksek başvuru sayısını kaydeden Almanya’da nüfus geçen yıl kısmen artış göstererek, 2013’te 80,8 milyon iken 2014’te 81,1 milyona çıktı.

Tartışmayı ve polisin Batı Avrupa’daki tutumunu yenileyen, Pegida’nın yükselişi ile Fransa’daki terörist saldırıların çakışması; bu yeni yılı çatışma ve uyuşmazlık yılı olarak çoktan damgaladı. Fakat çatışma her zaman korku duyulacak bir durum değildir. Genellikle, 11 Ocak’ta Paris’te olduğu gibi, tahmin edilenden daha muhalif ve metanetli olduğu ortaya çıkan insanları birleştirir. Almanya’da da benzer şekilde, Pegida’nın yükselişi, yalnızca bitmek bilmeyen yabancı düşmanlığını ve önyargıları değil, aynı zamanda 21. yüzyıl Avrupa’sında yeni gelenleri sahiplenip, sonuçlanabilecek kültürel çatışmalara kafa yorarak güvenliği garantilemeye ilişkin modern bir tartışmayı da ortaya koymuştur.

PEGİDA Hakkında

Endişe dolu dikkatler, “enfeksiyon” kapma korkusu, Almanya ve Avrupa’nın geleceği için tasalanmak: İtalyan basını Pegida’yı, (Doğu) Almanya’daki bu yeni ve yayılmakta olan hareketi kısaca böyle görüyor. Bu konuda kendi gazetemde ya da meslektaşların çalıştığı rakip gazetelerde (Corriere della Sera, La Stampa), kendi köşelerinde yazdıkları haber, yorum ve analizler okunduğunda bir huzursuzluk olduğu gözden kaçmıyor.

“Gerçek Almanlar biziz, Dresden’de kitleler bu sloganı atıyordu” diye yazdılar Corriere’deki meslektaşlar. La Repubblica’nın Dresden’den yaptığı bir haberde, Fransız Ulusal Cephe (Front National) ile benzerlikler ve paralellikler nesnel olarak vurgulandı ve bunların altı çizildi: Dresden’deki bu protestolara bakıldığında, Pegida, orta sınıfın, kurulu partiler tarafından “hayal kırıklığına uğratılmış” ve onlar tarafından temsil edilmediğini hisseden seçmenlerin bir hareketi gibi görünüyor. Pegida aynı zamanda – ve Marine Le Pen’in partisiyle çok daha endişe verici olan gönüllü akrabaları burada yatıyor – insanların korkularından pervasızca çıkar sağlayan bir siyasal güç imajına sahip. Diğerlerine, farklı olanlara karşı duyulan korku, hem de – İtalyan basını buna da işaret ediyor – Berlin ya da Frankfurt gibi multi-etnik, dünyaya açık kentlerde değil, yabancı oranının yerli nüfusun yaklaşık yüzde 1 ya da 2’sine tekabül ettiği bir kentte.

Geçen günlerde Günther Jauch’un tartışma programına katılan Kathrin Oertel’in (Pegida’nın önde gelen isimlerinden biri) açıklamalarına hiçbir itiraz gelmemiş olması İtalyan basınının endişelerini arttırdı.

Bu korkuların en az iki nedeni var. Birincisi Fransa, Hollanda, İskandinav ülkeleri ve ne yazık ki İtalya gibi Avrupa Birliği’nin en büyük ülkeleri arasında yer alıp da, yabancı düşmanı ve İslam karşıtı sağ popülistlerin önemli bir rol oynamadığı tek ülkenin Federal Almanya olmasıdır.

İkinci neden ise iç politikayla ilgili: AB içerisinde bir ülkenin yürüttüğü iç politikanın diğer bir ülkenin iç politikası üzerinde önemli bir etkiye bulunması kaçınılmaz. Şu an başında Başbakan Matteo Renzi’nin bulunduğu İtalyan hükümetinin – demokrat sol ve muhafazakar demokratlardan oluşan, Avrupa yanlısı koalisyon – en büyük karşıtı, başını “haklın vekili” genç Matteo Salvi’nin çektiği, popülist, Avrupa karşıtı ve açıkça arsız bir ırkçı hareket olan Kuzey Birliği’dir (Lega Nord).

Salvini’nin Kuzey Birliği şu an Front National ile çok iyi ilişkilere sahip, her ikisi de (araştırmacı gazetecilerin ortaya çıkardığı gibi, yaşasın özgür basın...) Putin Rusya’sından finansal destek alıyor ve her ikisi Putin’in hoşgörüsüz, İslam karşıtı dünya görüşünü paylaşıyor. Renzi Hükümeti’nin düşmesi ve Kuzey Birliği’nin zaferi yüzünü Avrupa’ya dönmüş ve dünyaya açık bir İtalya için ölüm çanlarının çalmaya başlaması demektir. Bu nedendir ki, değerli okurlar, ülkelerinde sözlü ya da fiziksel ırkçı şiddetle medeni cesaret göstererek karşı koyan bütün İtalyanlar, Dresden’i endişeyle izliyor.

İspanya Pegida'nın Hızlı Yükselişi Karşısında Şaşkın ve Endişeli

İspanya, belirgin bir İslamofobi karakteri taşıyan Pegida'nın Almanya'daki yükselişini endişe ve şaşkınlıkla izliyor. Avrupa'nın büyük kısmının tersine İspanya'da göçmenleri dışlayan hiç bir popülist parti bugüne kadar iktidar olamadı. Yine Dresden'de pazar-tesi günleri yapılan gösteriler gibi, yabancı karşıtı gösteriler de İspanya'da hiç düzenlenmedi. Bizzat İspanya'da yaşayan Müslüman topluluk tarafından yapılan anketler, ki bu topluluk 46 milyon nüfuslu bir ülkede 1,5 milyon insandan fazla üyeye sahip, İspanya'da bir arada yaşam için tamamen uygun koşullar olmamasına rağmen, bu koşulların diğer ülkelere nazaran daha elverişli olduğunu göstermektedir.

İspanya, İslamcı terör saldırılarıyla da karşı karşıya kaldı. 11 Mart 2011 sabahı Madrid, Avrupalı cihatçıların gerçekleştirdiği en büyük ikinci saldırının hedefi oldu. Dört trende patlatılan bombalar nedeniyle 192 kişi öldü, 1858 kişi yaralandı. Bu trajedinin ardından iki milyondan fazla insan, tıpkı birkaç gün önce Paris'te olduğu gibi katliamı protesto etmek için sokaklara çıktı - ülke tarihinde gerçekleştirilen en büyük gösterilerden biriydi. Bütün bunlara rağmen bahsedilen bu El-Kaide saldırıları sonucunda İspanya'da ne İslamofobi yayıldı ne camilere saldırı düzenlendi.

İspanyolların, Pegida adını duymadan önce Almanya hakkında bildikleri genellikle şansölye Angela Merkel figürüne dairdi. Bu figür bazen iyi bazen kötü bir figürdü. Sol görüşlü basın organları, Almanya'nın ekonomi politikasının Güney Avrupa'ya verdiği zararların altını çizirken muhafazakar basın Euro krizinin ardından ayakta kalabilen tek Avrupalı lider olarak şansölyeyi övüyor ve bu süreci akıllıca yönettiğinin altını çiziyordu.

Bütün dünya tarafından, çeyrek asır önce, Alman Demokratik Cumhuriyeti (Doğu Almanya) yurttaşlarının Berlin Duvarı'nın yıkıntıları üzerinden geçerken çekilmiş heyecan verici fotoğraflarıyla hatırlanan, Nasyonel Sosyalist rejim sırasında işlenen suçlar nedeniyle özür dilemek için çaba gösteren Almanya birden bire, açıkça yabancı düşmanlığı yapan bir grupla kol kola eylem yapan insanların var olduğu bir kaygı merkezine dönüştü. Fransa'da, aşırı sağcı Ulusal Cephe'nin (Front National) en son yapılan Avrupa seçimlerini kazandığı bilinmekte fakat Almanya, bütün Avrupa Birliği ülkelerinde aşırı sağcı partilerin güç kazandığı bu sürecin dışında kalmış gibi görünmekteydi. Her yaştan ve sosyal statüden yurttaşın, Alman bayrakları açıp Batının İslamlaştırılmasına ve -tıpkı Nazilerin de kendi dönemlerinde iddia ettiği gibi- "basının yalancılığına" karşı yaptığı yürüyüş görüntüleri nüfusun büyük bir bölümü için endişe verici olmuştur.

Bu yeni Alman fenomenine duyulan ilginin başka nedenleri de var. Fransız yazar Michel Houellebecq'in son romanında öne sürdüğü gibi, Müslümanların Batı ülkelerinde şeriatı dayatmasını engellemek için Avrupa'nın ihtiyaç duyduğu çözümün Pegida olduğunu savunanlar da var. Gazetelerin internet sayfalarında Pegida hakkında yayınlanan haberlerin altında kendilerini "Avrupa yurtseverleri" olarak tanımlayan insanların oldukça fazla yorumları oldukça fazla yorumları göze çarpıyor ve bu insanlar yorumlarında Lutz Bachmann tarafından yönlendiren hareketi yabancı düşmanı olarak gösterdiği için gazetecileri eleştiriyorlar. Muhafazakar yorumculardan bazıları Dresden yürüyüşlerinin barışçıl olduğunda ve sadece Yahudi-Hristiyan kültürüne saygı duyulmasını istediklerinde ısrarcılar.

Fransız dergisi Charlie Hebdo'ya 7 Ocak'ta gerçekleştirilen saldırı ve benzer saldırılar İslamofobi olgusunu güçlendirmektedir. Bu yaşananlar, bir arada yaşamayla ilgili problemlerin çözümünün -Müslüman yüzdesinin ilginç bir şekilde düşük olduğu- Dresden sokaklarından geçmediğinin, aksine Avrupa toplumunun ve Müslüman toplulukların yıkılan köprüleri tekrar inşa etmek üzere bir yüzleşmeye ihtiyaç duyduklarının göstergesidir.

PEGİDA – Modernleştirilmiş İrkçılığın Ulusal Devletin Yeniden Güçlenmesine Nasıl Bir Katkı Sunabileceği Üzerine

Sağcı grupların Sonbahar'da İslam karşıtı bir kampanyayla ilk kez artan oranda sempa-tizan kazanmayı başarmış olmalarının ardından, 12 Ocak 2015'te, Dresden'de 25.000 Pegida yanlısı sokağa çıktı. Yeni sağın her yerde örgütlediği PEGİDA protestoları geç-mişteki protestolarla karşılaştırıldığında yeni bir "kalite" oluşturuyor. Bu protestolar kısa sürede kitlesel bir harekete dönüştü ve böylece her küreselleşmiş toplum için ger-çek bir tehdit olmaya başladı. Ama Pegida ittifakına karşı direniş de artıyor: Bu süreçte federal ölçekte 100.000 kişi Pegida'ya karşı düzenlenen protestolara katıldı.

Sağcı siyasi bir hareketin birkaç hafta içerisinde Dresden gibi bir kentte bu kadar çok insanı harekete geçirebilmiş olması, geçmişteki olaylar ve özellikle de Paris'te düzen-lenen terör saldırıları da dikkate alındığında, şaşırtıcıdır ve bir açıklama gerektirir. As-lında uzun zamandır, çizgiye uygun "sağcı birliklerden" başlayarak konuyla ilgili "Pro-" öneki partilere ve Almanya İçin Alternatif Partisi'ne kadar varlık gösteren, oldukça güçlü bir sağcı çevre vardı. Bu özellikle de yeni federal eyaletler için de geçerli. Bu gruplaşma ve partilerin başarısı görünüşe göre uzun bir dönem sınırlı kalmıştır. Ha-reketin nasıl bir anda güçlendiğini açıklamaya yarayacak bir şey yaşandığını buradan çıkarsamak olanaklı. Ama burada ortaya çıkacağı dünden belli bir olayın söz konusu olduğu, yalnızca saptanamamış ya da dikkate alınmak istenmemiş ve şimdi marjinal bir hareketi kitlesel bir harekete dönüştürmek için sadece bir kıvılcıma ihtiyaç duyul-muş olduğu sonucunu da buradan çıkarsamak mümkün. Gözlemci her halükarda böyle bir şeyin nasıl olabildiğini sormak zorunda kalmaktadır.

Sağcı çevrelere eleştirel yaklaşan bir gözlemci için, toplumun sağ kenarındaki gelişme-lerin yeterince algılanıp algılanmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Ve aslında sağcı aktiviteler şu ana kadar gerçek anlamda endişe verici bir durum olarak göze çarpma-mıştır. Kamuoyu gerçekten de uzun süredir ırkçı duvar yazılarından hedef gözetken kundaklamalara ve "yabancıların" takip edilmesine kadar birçok şeye alışmış durum-dadır. Tüm bunlar daha çok dünden kalma bir ırkçılığın ifade biçimi olarak görülmüş-tür. Bu aktivitelerin herşeyden önce çoğu kez mülteci yurtlarına, zaten uzun bir süredir skandallaştırılan göçe ve zaten daima ayrımcılık yapılan bir azınlık olarak Romanlara yönelmesi buna eklenmektedir. Ve öte yandan bu aktiviteler uzun süredir diğer Av-rupa ülkelerinde yaşanan gelişmelerle örtüşmektedir. Kamuoyu tarafından tercihen temsil edilen toplumun orta kesimi bu gelişmelerden pek etkilenmemiş görünüyordu ve bu nedenle de pek huzursuz değildi. Gerçekte ise hedef tabi yalnızca "yabancılar" olduğu için ve onlara zaten kuşkuyla bakıldığından ve örneğin kriminal olaylara özel bir eğilimleri olduğu isnat edildiğinden, bazen gizlice destek de veriyorlardı. Aslında rahatsızlık yaratan tek anlar Yahudi düşmanı eğilimlerin belirginleştiği anlardı. Ancak uzun süre kabul edilmek istenmeyen şey, zamanında burjuva toplumda gelişen ırkçı hareketin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra elbette iz bırakmadan bastırılamayacağı ve toplumun kenarına itilemeyeceğidir. İrkçı düşünce yapılarının toplumun ortasında aktarılması devam etmiş, ama yalnızca arka plana itilmiştir. Orada ırkçılığın klasik bi-

çimleri az ya da çok kesintiye uğramadan devam ettirilmiştir. Irkçılığın ifade biçimleri toplumun orta kesimi tarafından savaş sonrasında egemen olan atmosfere oldukça çabuk uyumlandırılmıştır. Günümüzden bakıldığında bu ifade biçimlerinin aşamalı olarak modernleştirildiklerini belirtmek gerekir. Bu modernleştirme süreci ilk kez 60'lı yıllarda, yurtdışından insanların getirilmesiyle görülebilir olmuştur. Konuk işçi kuşağıyla ilişkide bu modernleştirilmiş ırkçılık açıkça günyüzüne çıkmıştır. O gerçekten de sadece dönüşmüş ve “yeni zamana” uyumlu hale gelmiştir. Artık o biyolojizmle değil, kültürcülükle gerekçelendiriliyor. Klasik ırkçılaştırma süreci sadece etnisiteleştirme sürecine dönüşmüştür. Etnisiteleştirme stratejisi ile yeni bir kültür ırkçılığının temelleri oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle, ırkçılık, daha az göze batmasına yarayan, toplumun içine çıkabilmesine olanak tanıyan ve aynı zamanda kültür ırkçılığı biçimiyle ona yeni bir etki gücü kazandıran bir modernleşme geçirmiştir. Irkçılık salt var olmaya devam etmemiş, toplumun ortasına yeniden yerleşmiştir ve o zamandan bu yana da gerek duyulduğunda kolayca devreye sokulabilmektedir. Ayrıca burada yatan özel bir nükte, bu kültürcü süsleme ile, ırkçılığın klasik ifade biçimlerine mesafeli durulabilmesi ve yapılan özünde “yabancı düşmanlığı” olsa da, bu ifadeleri “yabancı düşmanlığı” olarak damgalama olanağına kavuşulmasıdır. Ve bu nokta eleştirel bakan gözlemcilerin dahi çoğu kez gözünden kaçmıştır. Bu nedenle bu kültür ırkçılığı hiç de “dışsız” ya da daha zararsız olmamıştır. Gerçekte ise aksi geçerlidir. Günümüzde statükonun bu şekilde yalnızca belli ölçülerde devam ettirilmekle kalmadığı açığa çıkmaktadır. Daha çok tahrip gücü yüksek yepyeni bir ırkçılığı yaratmak için, gerektiğinde kullanılabilecek yeni bir potansiyel doğmuştur.

Bu yeni ırkçılığın ilk kez ne zaman ve nerede tüm etkisini göstereceğini, holiganların büyük buluşması örneği, bir diğer ifadeyle 26 Ekim 2014'te Köln tren garının arka cephesinde gerçekleştirilen HoGeSa protestosu gösteriyor. Bu protestoda yaşananlar üç adımda yeniden yapılandırılabilir:

1. İlk önce uzun süreden bu yana bilinen bir çevrenin modernleştirilmesi gündemdedir. Bir zamanlar birbirinden farklı yerel holiganlardan oluşan holigan çevre ciddi bir önem kaybına uğruyor. “Ultra”lar gibi yeni rakip grupların daha iyi sonuçlar alması bu önem kaybının nedenlerinden birisidir. “Ultra”lar daha yaratıcı, modern ve medyada daha sık yer aldıklarından, kısaca zamana uygun davrandıklarından daha başarılılar. Onlar ayrıca bu gruplar için tipik olan düşman “partnerlerle” çatışma oyunları oynamak konusunda da daha iyiler. Ve böylece hem büyük bir futbol rekabetinin bir parçası olarak kendilerini sahnelemekte, hem de kendi gruplarını kamuoyu önünde dramatikleştirmekte de başarılılar. Özellikle de stadyumlarda ultra koreografileri, geleneksel holigan yapımı tasarımları devre dışı bırakıyor.

2. Bu gelişmeler karşısında Köln'ün merkezinde düzenlenen büyük holigan buluşması, grubun çoktan yapılması gereken radikal bir modernleştirmeye tabi tutulması yönünde atılan ilk adım olmuştur. Ancak yeni sahne ile çok yeni bir dramaturji gerekli olmuştur. Holigan çevre çatışma oyunlarından düşman “partnerlerin” yeniden belirlenmesine kadar tümüyle yeniden düzenlenmesi gerekiyor. Eski dramaturji toplumun merkezine kaydırılıyor, medyatikleştiriliyor ve küreselleştiriliyor. Eski dost düşman karşıtlığı (holiganlar ultralara karşı vs.) yerini yenilerine bırakıyor (Almanlar “yabancılar” karşı). Futbolun çatısı altında geliştirilen tasarımlar, küreselleşmiş bir dünya toplumunun çatısı altına kaydırılmaktadır. Bu da dost düşman karşıtlığını oluşturan özkavrayışın, yani futbol dünyası üzerinde hegemonya kurma çabalarının yeni bir düzleme taşınması gerektiği anlamına gelir. Eski özkavrayış bir çeşit milliyetçi özkavrayışa dönüşmektedir. Daha somut bir farklılaştırma yapabilmek için bu gruplaşmaların beraberinde getirdiği sağcı dünya anlayışı iyi bir olanak sunuyor. Mevcut çatışkı ortamı içine kültür ırkçılığı katılarak zenginleştiriliyor: “Fundamentalist İslamizme” karşı “Hristiyan Batı”. Ve bu da şu ana kadarki aktivitelerin, bir başka deyişle doğrudan uygulanan saldırganlığın yerini yeni biçimlerine bırakması gerektiğini ifade eder. Vücut

Vücut diliyle iletişim bir ölçüde sözlü olarak “silahlanıyor” ve “kültürcü tarzda keskinleştiriliyor. Ve hiçbir aktivite artık herhangi bir futbol randevusuna bağlı değil, aksine Doğu Almanya döneminden kalma Pazartesi Protestoları gibi ulusal randevu gelenekleri, eşzamanlı olarak internette kararlaştırılmaktadır.

3. Bu hareket tarzı birçok yönden salt etkili olmakla kalmıyor, ayrıca çok farklı sonuçlar da doğuruyor. Bu bağlamda özellikle iki yön önemli. Ulusal medya-kamuoyu önünde yapılan bu yeni, kültürcü tarzda dramatikleştirme kapsamında, küresel ölçekte hareket eden İslam Devleti gibi karşıt hareketler, özellikle düşman “partnerler” işlevini üstlenmek için son derece uygundur. Bu şekilde sadece yeni müttefikler toplanmakla kalmaz, aynı zamanda yeni bir dost düşman karşıtlığına göre yön belirlenir. Bunun bir anlamı da düşünce ve eylemin yeni düşmanın düzeyine göre uyumlandırılacağıdır. Burada oluşmakta olan dost düşman karşıtlığı, kısaca formüle edilecek olursa, şöyle bir görüntü sergilemektedir: Sahnelenişi dini-Hristiyan olan Alman milliyetçiliğine (din yüklü bir milliyetçilik) karşı, ulusal olarak sahnelenen dini-İslamcı bir fundamentalizm (ulusal boyutta yüklenmiş bir İslamcı fundamentalizm). Böylesi bir dost düşman karşıtlığı kültürel ırkçı-milliyetçi bir karşıtlık olarak belirlenmiştir, nitekim her iki tarafta birbirini tamamlayan bir yapı tahsis ediliyor.

Bu kültürel ırkçı-milliyetçi dost düşman karşıtlığı, ilk kez Köln'deki HoGeSa protestosunda neredeyse “dahiyane” bir biçimde geliştirilmiştir. Yukarıda betimlenen dönüşüm sayesinde holigan çevresi, restoratif ulusal devlet düşünceleri ile sağcı hareketler tarafından uzun süredir etkin bir biçimde ilerletilen kültür ırkçılığı arasındaki senkronizasyonu üstlenen birer dramaturga dönüşmüştür. Ve bu senkronizasyon süresince söz konusu gruplaşmalar arasında eylem biçimleri görüşülüyor, uyumlandırılıyor ve kültürcü tarzda kaynaştırılıyor. Bu şekilde yapılandırılan dost düşman karşıtlığı bir bakıma dünya genelinde aktif olan sağcı hareketlerin bir “ittifakını” doğuruyor – İslam Devleti bağlamında da dahil edilebilecek bir “ittifak”. Özünde bu mantığı doğuran şey, şu ana kadar yan yana yürüyen, elbette daima birbiriyle akraba iki modernleştirme sürecinin amaçlı olarak birleştirilmesidir. Nitekim bu iki süreç, ırkçılığın kültür ırkçılığı biçiminde modernleştirilmesi ve atadan kalma ulusal devlet tasarımlarının Hristiyanlıkla kaplanmış, özel bir yatırıma elverişli bölge milliyetçiliği biçiminde modernleştirilmesidir.

Geçen yılın Ekim ayında Köln'de yaşanan olayların analizden gelişmelerin nasıl başladığını görmek olanaklı. Ekim'de konu henüz “Selefilere karşı Holiganlar”dı. Bu ilk düşünce hemen alev aldı. Holiganlar milliyetçi yönelimli bir “vatansever cepheye” dönüştü. Holiganlar yeni platformu ve sahne öğelerini dramaturjiye kattı. Sağcı partilerden gelen üyeler uygun gerekçelendirme modellerini ekledi ve örgütlemeyi üstlendi. Ve özellikle de yeni federal eyaletlerde önemli ulusal tarihlerle bağ kurulması birçok yeni oyuncu ortaya çıkardı. Şu an Dresden'deki PEGIDA protestolarıyla yaşadıklarımız bu yeni “oyunun” çeşitleridir, nitekim holiganlardan da artık söz edilmemektedir. Kendi buluşları çoktan sağcı gruplaşmaların eline geçti.

Bu yeni sahnelemenin kayda değer başarısı, elbette toplumun ortasında cereyan eden, bir tarafta büyük ölçüde farkına varılamayan ve diğer tarafta, aynı zamanda derin kök salmış modernleştirme süreçlerinin senkronize edilmiş olmasıyla ilgilidir. Başarının nedeni ayrıca günümüzün sevilen macera kültürüne neredeyse mükemmel bir şekilde uyan, etkili bir sahneleme olmasıyla ilgilidir. Öte yandan bu oyunda kolayca kavranabilen, rollerin iyiye ve kötüye göre somut bir dağılımını vadeden ve özellikle tarihsel günlere (Pazartesi Protestoları) ve tarihsel alıntılara (“Biz halkız”) atıfta bulunularak halkın özdeğer duygularını okşayan bir dünya anlayışı dramatikleştirilmektedir. PEGIDA şu vaatlerde bulunuyor: Nihayet bir kere de olsun dünya sahnesinin doğru tarafındayız – özellikle yeni eyaletlerde çok çekici olan bir konumlandırma.

Vücut diliyle iletişim bir ölçüde sözlü olarak “silahlanıyor” ve “kültürcü tarzda keskinleştiriliyor. Ve hiçbir aktivite artık herhangi bir futbol randevusuna bağlı değil, aksine Doğu Almanya döneminden kalma Pazartesi Protestoları gibi ulusal randevu gelenekleri, eşzamanlı olarak internette kararlaştırılmaktadır.

3. Bu hareket tarzı birçok yönden salt etkili olmakla kalmıyor, ayrıca çok farklı sonuçlar da doğuruyor. Bu bağlamda özellikle iki yön önemli. Ulusal medya-kamuoyu önünde yapılan bu yeni, kültürcü tarzda dramatikleştirme kapsamında, küresel ölçekte hareket eden İslam Devleti gibi karşıt hareketler, özellikle düşman “partnerler” işlevini üstlenmek için son derece uygundur. Bu şekilde sadece yeni müttefikler toplanmakla kalmaz, aynı zamanda yeni bir dost düşman karşıtlığına göre yön belirlenir. Bunun bir anlamı da düşünce ve eylemin yeni düşmanın düzeyine göre uyumlandırılacağıdır. Burada oluşmakta olan dost düşman karşıtlığı, kısaca formüle edilecek olursa, şöyle bir görüntü sergilemektedir: Sahnelenişi dini-Hristiyan olan Alman milliyetçiliğine (din yüklü bir milliyetçilik) karşı, ulusal olarak sahnelenen dini-İslamcı bir fundamentalizm (ulusal boyutta yüklenmiş bir İslamcı fundamentalizm). Böylesi bir dost düşman karşıtlığı kültürel ırkçı-milliyetçi bir karşıtlık olarak belirlenmiştir, nitekim her iki tarafta birbirini tamamlayan bir yapı tahsis ediliyor.

Bu kültürel ırkçı-milliyetçi dost düşman karşıtlığı, ilk kez Köln'deki HoGeSa protestosunda neredeyse “dahiyane” bir biçimde geliştirilmiştir. Yukarıda betimlenen dönüşüm sayesinde holigan çevresi, restoratif ulusal devlet düşünceleri ile sağcı hareketler tarafından uzun süredir etkin bir biçimde ilerletilen kültür ırkçılığı arasındaki senkronizasyonu üstlenen birer dramaturga dönüşmüştür. Ve bu senkronizasyon süresince söz konusu gruplaşmalar arasında eylem biçimleri görüşülüyor, uyumlandırılıyor ve kültürcü tarzda kaynaştırılıyor. Bu şekilde yapılandırılan dost düşman karşıtlığı bir bakıma dünya genelinde aktif olan sağcı hareketlerin bir “ittifakını” doğuruyor – İslam Devleti bağlamında da dahil edilebilecek bir “ittifak”. Özünde bu mantığı doğuran şey, şu ana kadar yan yana yürüyen, elbette daima birbiriyle akraba iki modernleştirme sürecinin amaçlı olarak birleştirilmesidir. Nitekim bu iki süreç, ırkçılığın kültür ırkçılığı biçiminde modernleştirilmesi ve atadan kalma ulusal devlet tasarımlarının Hristiyanlıkla kaplanmış, özel bir yatırıma elverişli bölge milliyetçiliği biçiminde modernleştirilmesidir.

Geçen yılın Ekim ayında Köln'de yaşanan olayların analizden gelişmelerin nasıl başladığını görmek olanaklı. Ekim'de konu henüz “Selefilere karşı Holiganlar”dı. Bu ilk düşünce hemen alev aldı. Holiganlar milliyetçi yönelimli bir “vatansever cepheye” dönüştü. Holiganlar yeni platformu ve sahne öğelerini dramaturjiye kattı. Sağcı partilerden gelen üyeler uygun gerekçelendirme modellerini ekledi ve örgütlemeyi üstlendi. Ve özellikle de yeni federal eyaletlerde önemli ulusal tarihlerle bağ kurulması birçok yeni oyuncu ortaya çıkardı. Şu an Dresden'deki PEGIDA protestolarıyla yaşadıklarımız bu yeni “oyunun” çeşitleridir, nitekim holiganlardan da artık söz edilmemektedir. Kendi buluşları çoktan sağcı gruplaşmaların eline geçti.

Bu yeni sahnelemenin kayda değer başarısı, elbette toplumun ortasında cereyan eden, bir tarafta büyük ölçüde farkına varılamayan ve diğer tarafta, aynı zamanda derin kök salmış modernleştirme süreçlerinin senkronize edilmiş olmasıyla ilgilidir. Başarının nedeni ayrıca günümüzün sevilen macera kültürüne neredeyse mükemmel bir şekilde uyan, etkili bir sahneleme olmasıyla ilgilidir. Öte yandan bu oyunda kolayca kavranabilen, rollerin iyiye ve kötüye göre somut bir dağılımını vadeden ve özellikle tarihsel günlere (Pazartesi Protestoları) ve tarihsel alıntılara (“Biz halkız”) atıfta bulunularak halkın özdeğer duygularını okşayan bir dünya anlayışı dramatikleştirilmektedir. PEGIDA şu vaatlerde bulunuyor: Nihayet bir kere de olsun dünya sahnesinin doğru tarafındayız – özellikle yeni eyaletlerde çok çekici olan bir konumlandırma.

Bu mekanizmayı anlamak için Elspe/Sauerland ya da Bad Segeberg/Schleswig Holstein'da yapılan Karl-May-Kutlamaları'na bakmak yararlı olacaktır. Küçük burjuvalar için Kızılderi festivalleri neyse, toplumun orta kesimi için PEGİDA odur. Her iki oyun "iyinin kötüye karşı savaşını" dramatize etmekte ve "iyiyle" özdeşleşmeyi hedeflemektedir. Ve her iki oyun birer dramatik anlatım olarak her tür içeriksel eleştiriden uzaklaşmaktadır. Oyunun etkisi açısından sahne dekorasyonunun gerçek olup olmaması tümüyle önemsizdir. Belirleyici olan dramatik araçların seyircide istenen etkiyi bırakmasıdır. Ve Karl-May-Kutlamaları'nda işte bu etkiyi bırakmak zor değil. Orada hiç kimse Vahşi Batı'nın gerçeği yansıtan bir resmini görmeyi beklemez, sonunda "iyilerin" alkışlandığı ve "kötülerin" yuhalandığı küçük burjuva fantezileri tatmin edilsin yeter. Siyasi bir oyunda bu elbette çok farklıdır. Artık burada fanteziyle düzenlenmiş özel ahlaki bir düzenin, dramatik araçlarla tatminlik yaratması söz konusu değildir, aksine fanteziyle düzenlenmiş ve kolektif uzlaşmaya dayalı bir dünya düzeninin dramatik araçlarla yarattığı tatminliktir. Böylesine serbest tasarlanmış ve siyah/beyaz sahnelenen bir dünya düzeni, küreselleşmiş, seküler ve iyi nedenlerle çoktan ulus-sonrası tarzda hareket eden bir toplum için hemen tehlikeye dönüşebilir. Çünkü onlar eylem ve anlam için tamamen yanlış bir referans çerçevesi sunarlar. Bu gelişmeleri değiştirmek için, PEGİDA karşıtı sivil toplum aktörlerinin karşıt protestolarda yaptığı gibi, PEGİDA tarafından sahnelenen referans çerçevesinin çekirdeğini oluşturan bileşenlerinin hedef alınması gerekir. Bunlar da artan kültür ırkçılığı ve her yere yayılan yeni, giderek de din ile yüklü bir milliyetçiliktir. Kültür ırkçılığı ve din yüklü milliyetçilik asıl sorunlardır. Onlarla mücadeleye devam edilmelidir ve ulus-sonrası, demokratik, harekete ve farklılığa duyarlı bir toplumun geleceğe yönelimli bir modeliyle karşıtlığı gösterilmelidir¹. Kültür ırkçılığı ve din yüklü milliyetçiliğin salt Avrupa'da değil, Avrupa dışında da moda olması gerçeği karşısında, PEGİDA gibi oluşumlara karşı başarı göstermek için, Köln'den İstanbul'a kadar, bu önemli ekseni burada anmış olalım, eğer sivil toplumlar birbiriyle daha iyi bir işbirliğine gidebilirse, ancak o zaman bir şans var demektir.

Kaynak:

¹ Bkz. Wolf-D. Bukow (2015): Mobilität und Diversität als Herausforderungen für eine inclusive city. In: Marc Hill, Erol Yıldız (Hg.): Nach der Migration. Postmigrantische Perspektiven jenseits der Parallelgesellschaft. Münster. Transcript S.105ff.

Almanya'da Göç ve Toplum Politikaları – Bir Dram

Almanya'nın yoğun göçe gereksinimi var. Konu demografik dönüşüm nedeniyle gerileyen işgücü arzını arttırmak ve tehlike altında olan sosyal sistemlerin yükünü hafifletmektir.

Bunu sorunsuzca gerçekleştirmek olanaksız: Almanya'nın entegrasyon konusundaki durumu, ülke içinde taşıdığı ünden çok daha iyidir. Ancak devam eden yoğun göç koşullarında göç toplumuna özel görevler düşüyor.

Bir göç toplumunda asıl hedef sürecin kedisidir. Bu hedef, çoğunluk toplum ile göçmen toplulukların birbiriyle daimi kaynaşmasını içerir. Bu, renkli bir cennete doğru kayılan neşeli bir kaydırak değildir. Göç toplumuna giden yol çoğu kez yorucu, özdenimlere sahip ve karışık bir süreçtir. Yerli çoğunluk çevrelerinde güvensizlik ve “kendi ülkesinde yabancı” olma duygusu uyandırır. Sonuç özdeşlik krizleri ve kültür korkusu olabilir. Kültür korkusu kendi kültürünün yabancı olarak duyumsanan değer tasarımları ve yaşam biçimleri ya da bunlar olduğu düşünülen şeyler tarafından tehlikeye girildiğini anlatan bir korkudur. Böylesi bir kültür korkusu, farklı kültürlerden yoğun göç karşısında savunmaya geçilmesinin arkasında yatan önemli bir nedendir.

Yabancı kültürlerin olumsuz imajını İslam'a karşı sergilenen tutum belirliyor. Bunun ise özünde İslamcı terörün güncel olarak Afrika'da ve Arap coğrafyasında önemli ölçüde artmasıyla hiçbir ilgisi yok; çünkü Almanya'da İslam karşıtı tutum, henüz bunlar olmadan önce medya ve yayıncılık tarafından güçlendirildi.

Bunun günümüzdeki sonucu göç toplumunda bir tür kültür çelişkisi ortaya çıkmış olmasıdır: Bir tarafta kültür iyimserlerinin ya da daha doğrusu kültür pragmatistlerinin sayısı artıyor. Onlar artan kültürel çeşitliliği günlük yaşamın olağanlığı olarak kabul ediyor. Diğer tarafta sayısı azalan, ama sesleri protestolarla daha gür çıkan kültür karamsarları duruyor. Kültürel çeşitliliği bir tehdit olarak kavıyor ve korkularını dengelemek için, bu korkuları çoğu kez en zayıf kesimlere yansıtıyor: Sığınmacılara, iltica başvuru yapanlara ve yoksul göçü tanımıyla kastedilen göçmenlere. Bu “Hogesa'dan” başlayıp “Pegida”ya ve çalıntı olan “Biz Halkız” nakaratına kadar uzanmaktadır.

Arka planda siyasetin çok boyutlu başarısızlıkları yatıyor: On yıllar boyunca, özellikle seçim dönemlerinde, “sosyal asalaklar” ve “ilticacı sahtekarlar”, hatta “ekonomik nedenlerle göç edenler” ve “kontROLSÜZ göç” adı altında yabancılara karşı duyulan korkuları körüklemiştir. O, herhangi bir tasarıya dayanmayan “işçi alımı” politikasından, 1973'te “işçi alımını durdurmasına” kadarki sürede, istemeyerek göç toplumuna giden yolu açmıştır. Siyaset gerçekliği reddettiğini açıkça göstererek Almanya'nın “göç toplumu olmadığı” efsanesini uzun süre ayakta tutmuştur. Kamuoyunun algısı bu bağlamda çoktan siyasetin önüne geçmişti.

Ve siyaset şu an ilişkilerin tersyüz oluşu karşısında da başarısızdır: Günümüzde demografik dönüşüm baskısı altındaki entegrasyon politikası, attığı dev adımlarla kamuoyu algısını çok gerisinde bırakmıştır. Bu siyaset, OECD'ye göre de Batılı sanayi ülkelerinde rastlanan en açık göç yasasını çıkarmıştır – ve bu bağlamda da çoğunluk toplumunu

Prof. Dr. Klaus J. Bade

büyük ölçüde şaşkınlık içerisinde bırakmıştır. Bu nedenle de kısmen öfke, korku ve projeksiyonlar ortalıkta dolaşıyor ve fareli köyün sağ popülist kavalcılar tarafından suistimal ediliyor.

Yirmi yıl önce, 1994'te, kitabımda uyarımıştım: "Almanya'da siyasal sorumluluk taşıyanlar, göç olayının oyun kurallarını hala kavrayamadı. Göç toplumunda ortaklığa giden yolu açık tutacak birşey düşünmeleri gerekiyor, aksi takdirde bu ülkedeki siyasal kültürü kökten değiştirebilecek gerilim ve çatışmaların çıkma tehlikesi var – ve geriye bakıldığında yine hiç kimse sorumluluğu taşımak istemeyecektir. (...) Göç koşullarında göç, entegrasyon ve azınlıklar için yapılacak öngörülü bir toplum politikası olmaması, topallayarak geriden gelen onarım politikalarınca telafi edilemez. "Pegida" ve "Anti-Pegida'dan" ve de 7 Ocak 2015'te Paris'te gerçekleştirilen terör saldırılarının Almanya'nın da içinden geçen şok dalgalarının ardından, bu uyarıların haksız uyarılar olmadığı açıklık kazanmıştır.

Cesur ve yeni bir başlangıç yapmak gerekiyor: Artık birkaç göçmen kuşağı birden içinde barındıran göç toplumunda, yeni gelenler ve giderilmesi gereken entegrasyon desteği bir tarafa bırakılacak olursa, günümüzde salt "göçmenlerin entegrasyonu" söz konusu değildir.

Ve göç toplumunun görüntüsünü tekrar tekrar değiştiren, hızla ilerleyen kültürel dönüşümde yön belirleyebilmek için kılavuzluk yapılması gerekmektedir. Bu son derece önemli; çünkü göç ve İslam Avrupa'nın tüm sağ popülist akımlarını birbirine bağlayan en önemli araçtır. Gündemde olan şey, akıllı gerekçelerle ve pragmatik politikalarla bu sağ popülist akımların çatışma konularını ellerinden almaktır. Aksi takdirde sonuç göç toplumunda ağır kültürel ve sosyal çatışmaların yaşanması olabilir.

Prof. Dr. Horst Pöttker

Başarılı bir Entegrasyon Modeli mi? Ruhr Polonyalıları Almanya'yı Haklı Nedenlerle Terketti

1900'lerde Ruhr Polonyalıların çok çocuk doğurmasını konu alan alaycı bir kart postal: "Arabayı sıfırlamak", çok fazla işsiz taş ve az kömür içerdikleri için sayılmayan ocak arabalarını ifade eder – maden işçilerinin grev nedenlerinden birisidir.

Kartın üzerindeki:

Grev bölgesinden neşeli sahneler

"Ne o Stanislaus, arabanın sıfırlanmasından korkmuyor musun?
Hayır dostum, araba sıfırlanmayacak, çünkü o hep dolu."

İyi niyetli siyasetçiler Ruhr Polonyalıları Almanya'da göçmenlere karşı bir hoşgelden kültürünün varolduğunu göstermek için bir örnek olarak sunuyorlar. Ne yazık ki siyasetçiler yanılıyor. Konuya başından itibaren bakıldığında, bu olay, çağdaş bir göç toplumunun birlikteliğini başarmak için, göç alan toplumun ve göçmenlerin nasıl davranılmayacağını öğreneceği, başarısızlığa uğramış bir entegrasyon modeli olarak belirleniyor.

Birkaç Veri

1870 ve 1914 yılları arasından Ruhr Havzası'ndaki kömür üretimi on kat artmıştı. Artan işgücü gereksinimi nitekim Alman İmparatorluğu'nun ekonomisi geri kalmış doğu eyaletlerinden göç eden, ancak kültürel özdeşlikleri itibariyle Polonyalılardan oluşan insanlarla karşılaşmıştır.

1960'lı yıllarda Federal Almanya'ya gelen iş göçü örneğinde olduğu gibi, başta özellikle Polonyalı erkekler Ruhr Havzası'na yerleşmiş, ama ailelerini de hemen arkalarından getirmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı öncesinde Ruhr Havzası'nda yaklaşık yarım milyon Polonyalı yaşıyordu. Büyük bir çoğunluğu doğuda kalan kırsal yurtlarına dönmek istemiyordu, aksine kendi geleceklerini Ren ve Ruhr'da bulunan bu dinamik sanayi bölgesinde görüyorlardı.

Ama Ruhr Polonyalıların çoğu Alman maden bölgesinde kalmamıştır. 1920'li yılların sonunda göç kökenli Polonyalıların bu Havza'daki sayısı 150.000'e gerilemiştir. Al-

manya'dan ayrılanların yalnızca 40.000'i yeniden kurulan Polonya Devleti'ne dönmüş, 300.000'i aşkın insan Fransa'nın kuzeyindeki sanayi bölgelerine yerleşmiştir. 1922'de Dortmund'dan sorumlu hükümet başkanı Polonyalı maden işçilerinin aniden eksilmesinin kömür üretimini sekteye uğrattığından yakınmıştır. Ruhr Polonyalıların nasıl yoğun olarak Fransa'ya göç ettiklerini, Bochum ve Herne'de Lehçe yayımlanan ve okurlarının arkasından giderek Lille ve Lens kentlerine yerleşen "Viarus Polski" ve "Narodowiec" gazetelerinden de anlamak olanaklı, her iki gazete 1970'li yıllara kadar yayınlarını sürdürmüştür.

Entegrasyon İçin Bir Örnek mi?

Nüfusu oluşturan bir grubun kapsamlı göçü hiç de başarılı bir entegrasyonun örneği olarak görülemez. Birlikteliği üyelerinin etnik türdeşliğine değil, beraberce kabul edilen genel değerlere (anayasa, insan hakları), anlaşmaya ve karşılıklı saygıya dayanan göç toplumlarında da, bu birliktelik kalma iradesini önkoşar. Kalma iradesi yaşanan yerde yeterli derecede mutlu olmayı gerektirir. Görüldüğü kadarıyla Ruhr Polonyalıları açısından böyle bir mutluluk yoktu.

Elbette: Bugün Almanya'da kalan Ruhr Polonyalıların torunları ancak Slavca aile adlarından tanınabilir. Günümüzden bakıldığında onlar tam bir asimilasyon örneğidirler. Bu olayda tam asimilasyonu yalnızca kalış süresi ile değil, aksine 1920'lerde kalmak isteyenlerin kendi seçimleriyle ve her şeyden önce Polonyalı derneklerindeki etkin üyelerin, yönetimi altında takibe alınmayı ve hatta toplama kamplarına gönderilmeyi hesaba katmak zorunda oldukları Nasyonal Sosyalist Rejim'in olağanüstü ağır uyum baskılarıyla açıklamak mümkün. Buna karşın tam asimilasyona başlangıçtan itibaren bakıldığında ve göçmenlerin beraberinde getirdikleri kültürel özdeşliğe saygılı kültürlerarası bir entegrasyon kavramı temel alındığında, Ruhr Polonyalıları başarısızlığa uğramış entegrasyonun bir durum modeli olarak yansır.

Başarısızlığın Tarihsel Etmenleri

Entegrasyonu elverişli kılan koşullardan biri Polonyalı göçmenlerin yüzde 99'unun Alman vatandaşı olmalarıydı. Böylece hukuksal açıdan siyasete, iş yaşamına, sosyal sigortalara vb. katılımlarının önünde yerli Almanların karşılaştığı engellerden daha fazla engel yoktu. Entegrasyonu elverişsiz kılansa, Polonya'nın Avusturya, Prusya ve Rusya tarafından uzun bir dönem bastırılan devlet statüsünün, bu dönemde dil, dini semboller ya da tarih gibi kültürel özdeşliğin karakteristik yönlerini vurgulayan bir Polonya milliyetçiliğinin gelişmesine yol açmış olmasıdır. Bu iki etmen örneğin günümüzdeki kültürlerarası entegrasyon fırsatlarıyla karşılaştırıldığında birbirini dengelemiş olsun.

Bir diğer etmen içinse böyle bir şey geçerli değil. Bugün Almanya iyi gelişen bir ülke, ancak Weimer Cumhuriyeti'nin ekonomisi zayıftı. Fransız kömür kartellerinin maden işçilerini saflarına çekmek için 1921'de bürolarını kurdukları Ruhr Havzası için bu ekonomik durum özellikle geçerliydi.

Ancak Ruhr Polonyalıların entegrasyonunda yaşanan başarısızlığı salt bununla açıklamak olanaksız. 1920'lerin ortasında ekonomik durum düzeldiği halde Almanya'dan göçleri devam etmiştir. Ve Polonyalı göçmen ailelerin Almanya'dan Fransa'nın kuzeyine göçü henüz Birinci Dünya Savaşı'ndan önce başlamıştı.

Alman Tarafı: Cermenleştirme Baskısı ve Bilgisizlik

Alman İmparatorluğu milliyetçilik çağının bir ürünüydü. Ruhr Havzası'na göç eden Polonyalıların ilk kez Nasyonal Sosyalist Rejim döneminde değil, aksine henüz Wilhelm Almanya'sında Cermenleştirme baskısına uğramalarının nedeni, İmparatorluğun kendini etnik homojen, kültürel derinliğe sahip bir ulus olarak kavramasıydı. Bu "Hakatizm" in amacı Polonyalıların kültürel özelliklerini ezmektir. 1896'da Vestfalya

Prof. Dr. Horst Pöttker

Eyaleti Genel Başkanı Hakatizm programını şöyle formüle etmiştir: “Ajitasyon ve dernekçiliğin sıkı denetime tabi olması, Polonyalı papazların uzak tutulması, Kamuoyuna açık toplantılarda Lehçe kullanımının sınırlandırılması, okul eğitiminin yalnızca Almanca yapılması, bunlar krallığın batısında yaşayan Polonyalıları Cermenleştirmenin araçlarıdır”.

Ayrıntılarıyla formüle edilen Hakatizm’in yanı sıra, Ruhr Polonyalılarının, Recklinghausen’da olduğu gibi nüfusun dörtte birini ve belirli maden ocaklarındaki işçilerin neredeyse tümünü oluşturdukları halde, yerel basın tarafından dikkate alınmamaları da buna eklenmiştir. Bu kentte Polonyalıların yaşadığını, nikah dairelerinin vatandaşların medeni haliyle ilgili yayınladığı, “Recklinghausen Gazetesin”de çıkan Slav adlardan ve bu gazetede cezai suçları konu alan haberlerden anlamak mümkündür.

Asimilasyon baskısı ve ayrımcılık içeren bilgisizlik, göçmenlerde tutukluğa neden olacağından entegrasyona katkı sunmaz.

Polonyalılar Tarafı: Etnosentrik İnatçılık

O dönem Ruhr Havzası’nda yaygın olan Lehçe basına bakıldığında, Ruhr Polonyalıları arasında egemen olan bu anlayışı açıkça görmek olanaklı. Örneğin 1913’te “Viarus Polski” Gazetesi’nde “Polonyalılar İçin On Buyruk” başlığıyla yayınlanan bir yazıda okurlara şu emrediliyordu: “Ben Polonya’yım, senin anavatanın. Benden başka bir anavatan tanımayacaksın. Anadilini yabancı sözcükler ve deyimler kullanarak kirletme, çünkü Lehçe dünyadaki hiçbir dilde olmayan zenginliklere sahiptir. Evlatlarımı çalma. Aralarında Almanca konuşmalarını yasakla ve kendin de onlarla hiçbir zaman Almanca konuşma. Başka ulustan bir kadını arzulama, yalnızca bir Polonyalı kadınla evlen”.

Medyanın kendi göçmen okur kitlesine kültürel gettolara çekilmelerini öğütlemesi ve göç alan toplumu göz ardı etmesi ya da ondan tiksindirmesi entegrasyonun yararına değildir.

Göç alan toplumun asimilasyon baskısı bir tarafta ve göçmenlerin etnosentrik alt kültürü diğer tarafta birbirini karşılıklı olarak tetikler. Bu nedenle Ruhr Polonyalılarının kültürlerarası entegrasyonu gerçekleşemezdi. Günümüzün göç toplumunda her iki taraftaki insanlar ve medya bu hatalardan ders çıkarabilir.

Kaynak:

Kleßmann, Christoph (1978): Polnische Bergarbeiter im Ruhrgebiet 1870-1945. Soziale Integration und nationale Subkultur einer Minderheit in der deutschen Industriegesellschaft. Göttingen.

Murzynowska, Krystyna (1979): Die polnischen Erwerbsauswanderer im Ruhrgebiet während der Jahre 1880-1914. Dortmund.

Pöttker, Horst/Bader, Harald (2009): Gescheiterte Integration? Polnische Migration und Presse im Ruhrgebiet vor 1914. In: Geißler, Rainer/Pöttker, Horst (Hrsg.): Massenmedien und Integration ethnischer Minderheiten in Deutschland. Bd. 2: Forschungsbefunde. Bielefeld, S. 15-46.

Manuela Schwesig

Almanya Federal Cumhuriyeti Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanı

Çeşitlilik ve Toplumsal Bağlılık: Çocuk ve Ailelerin Daha İyi Bir Katılımı İçin

Almanya renkli ve çok çeşitli bir ülkedir. Bu çeşitlilik ailelerde yansısını buluyor. Bugün neredeyse her üç çocuktan biri ebeveynlerden en az bir tanesinin göçmen ya da yabancı ülke vatandaşı olduğu bir ailede yaşıyor. Yaklaşık 4,1 milyon çocuk birden çok dille ve kültürle büyüyor. Ben bunu büyük bir kazanç olarak görüyorum. Çeşitlilik Almanya'nın geleceği açısından bir fırsattır – demografik, ekonomik ve sosyal nedenlerle de bir şanstır.

Almanya'da entegrasyon ve hoş geldin kültürü üzerine yoğun tartışmalar yürütmek önemli. Almanya artık çoktan bir göç ülkesi olmuştur. Ama daha fazla iletişim halinde olmamız gerekiyor, bu iletişim değerleri ve kanıları da kapsamalı. Geçen haftalarda İslam'ın toplumumuzdaki yeri ve entegrasyondaki son durum üzerine yürütülen tartışmalar, dışlamanın ve önyargıların bizi ileriye taşımadığını göstermiştir. Entegrasyon bütünleşmeden ibaret değildir, yenilenmeyi ve kazanımı da ifade eder. Almanya'ya gelen insanlar yaşamlarını, kişiliklerini de beraberinde getirmekte ve böylece bu ülkeyi değiştirmektedirler. Sürekli yenilenme olmadan açık ve çok çeşitli bir toplumun varolması olanaksızdır. Bu güçleri, göçü şekillendirmek için – ve herkese topluma girmeyi sağlamak ve yükselişi olanaklı kılmak amacıyla – kullanmak zorundayız.

Eğitim ve İş – Entegrasyonun Anahtarları

Kültürler birbirinden farklıdır, dilsel engeller yanlış anlaşılımları elverişli kılar ve farklı yaşam tarzları anlaşmazlıklara yol olabilir. Çeşitlilik bize birçok alanda büyük

Manuela Schwesig

Almanya Federal Cumhuriyeti Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanı

görevler yüklüyor. Kurumlar, okullar, çocuk yuvaları ve şirketler, yaşlı yurtları ve hastaneler artık farklı kökenlerden insanlarla ilgilenmek amacıyla çalışmalarını biçimlendiriyorlar. Entegrasyon herkesten ödün istiyor. Ülkemize yeni gelen insanların buraya varmalarını ve birlikte mesafe kat etmelerini kolaylaştıracak gerçek bir hoş geldin kültürüne ihtiyacımız var. Ama burada ikinci ya da üçüncü kuşakta yaşayanların da katılımlarını arttırmak zorundayız. Eğitim fırsatları tüm ailelerde önemli bir konu, çünkü iyi bir eğitim meslek hayatına başarılı bir geçiş yapmanın başlıca önkoşuludur. Sosyal kökenlerinden bağımsız olarak ülkemizdeki tüm çocuklar aynı gelişim ve eğitim fırsatlarına sahip olmak zorunda.

Erken Destek Öncelikli

Çocuk yuvaları ve okullar ailenin yanı sıra devreye giren ilk eğitim ortamlarıdır. Bu ortamlarda gelişimin devamına yön verilir. Bu nedenle federal devlet ve eyaletler gereksinime uygun çocuk yuvası arzına ve bunun kalitesi için yatırım yapıyor. Yalnızca arzı değil, çocuk yuvalarındaki bakımın kalitesini arttırmayı da hedefimiz olarak belirledik. Ağırlıklı çalışma alanları “dil ve entegrasyon” olan ve federal ölçekte sayıları 4.000’i aşan çocuk yuvalarında erken yaşta dil desteğine özel bir önem veriliyor. Almanya’da erken yaşta eğitimin kalitesi iyi. Buna rağmen erken yaşta eğitimin geliştirilmesi için fırsatlar ve harekete geçmeyi gerektiren alanlar var.

Erken yaşta eğitimin özellikle ev ortamlarında daha az eğitim alan ya da Almancayı ikinci dil olarak öğrenmek zorunda olanlara yarar sağladığını araştırmalardan biliyoruz.

Ama çokdillilik bir eksiklik değil, aksine herkes için bir kazançtır. Çocukların dili ne denli hızlı edindiklerini ve bundan ne kadar zevk aldıklarını bir kez olsun yaşamış bir kişi, bu erken yılları neden değerlendirmek istediğimizi anlar. Oynadıkları arkadaşlarını Türkçe teselli etmek, Rusçada kafiyeli sözler söylemek, İspanyolca sayı saymak – dil ile oynamak çocuklar için büyüleyici ve eğlenceli. Biz yetişkinler çocukların başka kültürleri içtenlikle kabul ettikleri kadar diğerlerine yakınlaşmayı her zaman beceremiyoruz. Bu bağlamda küçük jestler çok etkili olabilir: Her yıl düzenlenen yaz kutlamasını tam da Ramazan’a denk düşmeyecek şekilde planlamak. Göz hizasında diyaloga girmek demek, aynı zamanda kritik konuları dile getirmek ve farklı yaşayan dinlere ya da insanlara karşı sergilenen hoşgörüsüzlüğe karşı koymak demektir.

Eğitim Fırsatları İçin Birlikte Çalışmak

Eğitim fırsatlarının herkes için düzeltilmesi amacıyla verilen çabalar ilk sonuçlarını vermeye başladı. Göç geçmişine sahip ailelerden gelenler arasında lise mezunu oranları artmaya devam ediyor. Öte yandan yabancı bir ad taşıyan ve iş başvurusunda bulunanların iş piyasasında yaşadıkları zorluklar hala devam ediyor. Bu nedenle gerek ebeveynlere gerekse de gençlere destek sunuyoruz. Federal hükümetin başlattığı “Ebeveynlere Fırsat Çocuklara Verilen Fırsattır” programı ile, ailelerin vereceği önemli eğitim kararlarında onlara eşlik edecek 5.000’i aşkın ebeveyn danışmanı destek için hazır bulunuyor. “Semtlerde GENÇLERİ GÜÇLENDİRMEK” inisiyatifi genç insanlara okuldan mesleğe geçişleri sırasında, belediyelerin bu gençlere tam uygun destek hizmetleri geliştirmeleri için yardımcı oluyor. Eğitim ise okul, çocuk yuvası ve ailenin aktardığından daha fazlasıdır. Başarılı bir eğitim sürecine başka insanlar da dahildir: Ev ödevlerinde yardım eden bir komşu, stajyerlik olanağı sağlayan spor kulübünde bir antrenör ya da özel bir yeteneği gören bir öğretmen. Eğer bir çocuğun kendi ailesi yeni yurtlarındaki okul ve meslek eğitim sistemini yakından tanımıyorsa, öyleyse yaşamın yol ayrımlarında doğru yolu göstermek için yardım eden insanların varolması son derece önemlidir.

Manuela Schwesig

Almanya Federal Cumhuriyeti Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanı

Bu günlerde sığınmacıları bir hoşgeldiniz ile karşılamak için birçok yerde inisiyatifler oluşmasını çok güzel buluyorum. Birçok gönüllü çok pratik yardımlarla Almanya'da günlük yaşantıyı düzenlemeye katkı sunuyor. Bu sayede çok önemli bir mesaj da vermiş oluyorlar: Yabancıların bu ülkedeki durumları bizim için önemsiz değil. Biz kapılarımızı ve kalplerimizi size açıyoruz! Dışlamayı ve yalnızlığı aşmak hepimizin görevi. Ya da Türkçe bir deyimle ifade edersek: Damlaya damlaya göl olur.

Anneler belirleyici

Katılım fırsatlarından söz ediyorsak tüm aileye yoğunlaşmamız gerekir. Çoğu kez farklı bir ülkede yerleşik hale gelmek söz konusu olduğunda en büyük rol annelere düşüyor. Göçmen annelerin birçoğunun çalışmak istediğini ve de iyi vasıflandırılmış olduklarını biliyoruz. Buna rağmen yalnızca %52'si bir işte çalışıyor. Göç geçmişi bulunmayan annelerde ise bu oran %73'tür. Bunun farklı nedenleri var: Dili yeterince bilmemek, çocuk yuvalarında yer bulunmaması ya da en basitinden yeterince cesaretlendirilmemek ve yönünü bulamamak. Ama kendilerine dört dörtlük uyan desteklerle birçoğu iş yaşamına atılmayı başarıyor; Federal Aile Bakanlığı'nın yürüttüğü bir model projeden edinilen deneyimler bu sonucu ortaya koyuyor. Katıldığı dil kursunun ardından Kazakistanlı Tatjana'nın hayali gerçek oluyor ve çıraklık eğitimi kapsamında aşçılığı öğreniyor. Türkiye'den gelen Ebru yoğun hazırlık döneminin ardından bir klinikte sağlık alanında çıraklık eğitimine başladı. Afganistanlı Shabana şu an bir meslek yüksekokulunda eğitim görüyor ve rehber olarak diğer kadınları ilerledikleri yolda cesaretlendiriyor.

Bu kadınların yaptığı deneyimler yüreklendiren deneyimlerdir, çünkü Almanya'da yükselebilenin olanaklı olduğunu gösteriyorlar. Bu nedenle bu yılın şubat ayından itibaren "Meslekte Güçlü – Göç Kökenli Anneler Meslek Yaşamına Katılıyor" başlıklı bir program başlıyor. Göç kökenli annelerin ülke genelinde 84 yerde iş yaşamına geçişleri desteklenecek ve işverenlerin bu grubun potansiyellerini dikkate almaları için çalışılacak. Bir işte çalışarak kabul edilmek ve kendini olumlamak aynı zamanda kadınların ailelerine de olumlu yansır. Üniversite eğitimini şu an artık tamamlamış olan bir Türk anne şunları belirtiyor: "Evde bir sınava çalıştığımda oğlum ev ödevleriyle kendiliğinden gelip yanıma oturuyor, ona hatırlatmam dahi gerekmiyor". Bir meslekte çalışan göçmen kadınlar topluma daha iyi entegre olduklarını hissediyorlar ve yaşamlarından çok daha memnunar. Onlar çocukları için aynı zamanda birer örnektir ve topluma önemli bir sinyal verirler.

Çeşitlilik ülkemiz için bir kazançtır. Göçmenler olmadan bu ülke düşünülemez. Bunun için bugün ve yarın iyi bir birlikteliğe, kökenlerinden bağımsız olarak tüm insanların eşit fırsatlara sahip oldukları bir topluma ihtiyacımız var.

İspanyollar Geliyor! Biraz Tarih Bilgisi

Kaynak: Canicio, Victor: Contamos contigo! Kronikas de la emigracion, Barcelona 1972, S. 28

1936'dan 1939'a kadar İspanya'da korkunç bir iç savaş yaşandı ve bu iç savaştan sonraları diktatör olan General Francisco Franco zaferle çıktı. Öldüğü 20 Kasım 1975'e kadar Franco'nun faşist rejimi ülkeyi demir yumrukla yönetti. Birçok İspanyol önce Fransa'ya kaçtı. 2. Dünya Savaşı'nın akabinde ve 1960'lı yıllardan itibaren Almanya artan refah düzeyiyle kaçanların hedefi oldu, İspanya ile imzalanan işgücü anlaşmasıyla birlikte Almanya'ya gelen İspanyol vatandaşlarının sayısı olağanüstü arttı. Alman iş piyasasının sunduğu iş olanakları ülkelerindeki feci ekonomik ve siyasi koşullardan kurtulmaları için mükemmel bir olanak tanıyordu.

Tüm diktatörlüklerde rejimi savunmak için kullanılan ordu olağanüstü bir öneme sahiptir. Eğitim ve sosyal sektör ise ihmal edilir. Çok fazla ve çok iyi eğitim otoriter hükümetlerin entrikalarına karşı koyan insanlar yetiştirebilir. Öyle ki göçmenlerin büyük bir bölümü aslında dönemin İspanyası'nda da zorunlu olan ve altı yıl süren ilkokulu dahi tamamlamamış ve o zamanda kadınların yaklaşık %20'sinin okuma-yazma bilmiyor olması şaşırtıcı değildir.

Güneyde Endülüs ve Extremadura ve de kuzeyde Galiçya eyaletleri yoksulluktan en çok etkilenen bölgelerdi. Göçmenlerin büyük bir bölümü buradan geliyordu. Almanya'da kendilerini çok daha iyi iş koşulları ve daha yüksek kazanç bekleyen Asturyalı maden işçileri de bu göçmenler arasına katılmıştır.

İspanya'dan "konuş işçileri taşıyan trenler" gelmeye başladığında, Alman toplumunun büyük bir bölümü, önceleri diğer ülke insanlarında görmeyi bekledikleri gibi, onların da eğitimsiz kadın ve erkeklerden oluşacağını düşünüyordu. Yeni işverenleri tarafından onlara yardımcı işçi, bantta çalışmak, ağır bedensel işler, basit birer terzi ya da elektronik sanayide basit işler gibi en alttaki işler verildi. Bu ise İspanyolların gerçekten de eğitimsiz insanlar olduğu izlenimini arttırdı. Bu konuda diğer ülkelerden gelen

göçmenlerle aralarında bir fark yoktu. Ama büyük yoksulluğu anlatmak için İspanyolların kullandığı şu slogan Almanya'da bilinmiyordu: "Más pobre que un maestro!" (bir öğretmenden daha yoksul olmak!). Bu ise göçle birlikte yalnızca işsizlerin ve eğitimsizlerin değil, ülkenin geleceğini uzun vadede olumsuz etkilemiş olan ve "Brain Drain" olarak adlandırılan akıllı beyinlerin yoğun göçünü de kapsadığına işaret etmektedir (bkz. Castejón 2014, S. 19 ve akabindekiler).

Almanya'da karşılanma

Yabancı işgücünün çalıştırıldığı ilk dönemlerden 1970'li yılların ortalarına dek "konuk işçi" İtalyan'ın eşanlamlısı olarak kullanılıyordu ve bu kullanım yerini yavaşça "Türk'e" bıraktı, olumsuz çağrışımları olan kavramlar ve tanımlamalar. Elbette başlangıçta İtalyanların oluşturduğu grup sayıca en büyük olanıydı, ama İspanyollara ağırlıkta oldukları Bochum, Essen ya da Duisburg gibi kentlerde diğer uluslardan insanlara gösterilen tutumdan daha olumlu bir tutum sergileniyordu. Kuşkusuz bu durum bir ülkede başka ülke insanı hakkında varolan imgelerle bağlantılı: Ülkelerine ve özgün kültürlerine göre insanlara atfedilen önyargılar. İtalyanların ya da "Papagalli"lerin kadınların peşine takılan erkekler, işten kaytarmayı beceren insanlar olduğuna, Türklerde yaşam tarzlarının, dinlerinin uyuşmadığına, bir diğer ifadeyle entegre olmak istemeyen insanlar olduklarına ilişkin düşünceler öne çıkan düşüncelerdi. Şöyle bir söz vardı: "Da ist etwas getürkt!", birinin hile yaptığını anlatan bir söz. Pekiyi ya İspanyollar?

Toplumsal önyargılar hazinesinde İspanyollarla da ilgili imgeler var, ancak bunlar diğerlerinden çok daha olumlu: Bir kişi örneğin kendini çok onurlandırılmış hissediyorsa, o zaman "ben en az bir İspanyol kadar gururluyum!" der. Bir toreronun boğayla göz göze geldiğinde gösterdiği özgüveni, gücü ve çevikliği ifade eder "Olé!" – Ve daha çok olumlu olan bu algıyı ikinci bir deyim destekler. Eğer bir konu pek açık değilse, hafif karmaşık ve garipse, ama aslında pek tehlike içermiyorsa Almancada şöyle denir: "Konu bana İspanyolca geliyor!". Dil aracılığıyla özümseyen tüm bu imgelere insanların İspanya tatilleri sırasında edindikleri ve anlattıkları kendi deneyimleri de eklenmektedir: Tez canlılık (Temperament), misafirperverlik, gönül ferahlığı.

İspanya Franco'nun ölümünden sonra Almanların yurtdışı tatillerini yaptıkları bir numaralı ülke oldu. Ve her zaman olduğu gibi, Alman turistler boğa güreşlerinde, Flamenco şovlarında, sahilde kızgın güneşin altında önyargılarının büyük ölçüde teyit edildiğine tanık oldular: Sıcak hava sıcak kanlı yapar. Kış aylarında da tüm kuzey kürede yoğun kar yağışı yaşanabildiğinin ve dondurucu soğuklar olduğunu ve yağmur yağdığının yazın farkına varılmaz, boğa güreşleri sırasında hayvan hakları biraz olsun arenanın kapısında bırakılabilir. İspanyolların en büyük sempatiyle yaklaşılan "konuk işçiler" olduğu buradan anlaşılıyor (bkz. Spiegel in Harms 1984, S.300).

Eğer böylesi bir önyargı kişinin önünden gidiyorsa, birileri çıkıp gözlemcilerine bir ders verene dek o kişi rahatına bakabilir.

Pekiyi İspanyollar bizi nasıl buluyor?

Yazının bu bölümüne verilen başlıktaki ne "biz"in ne de "İspanyollar"ın düşünüldüğü gibi varolmadıklarını anlamak gerekir. Özellikle göç tartışmalarının başlangıç aşamasında yayınlanan çok sayıda kitapta böyle bir düşünceye rastlanmaktadır (bkz. örneğin Bingemer, ayrıca 1970). Bir ülkeyi terketme zorunluluğu nedeniyle ya da işgücü anlaşmaları kapsamında gerçekleşen göçler, kişilerin hedefledikleri ülkeyle sürekli ilgilenmelerini şart koşar. İspanya'da da birçok kişinin, iş bulma kurumlarının propaganda malzemeleri dışında Almanya'ya hazırlıkları ve Almanya'yı değerlendirmeleri için yararlanabilecekleri tek bilgi kaynağı olan filmlerden ve haberlerden tanıdıkları, "Almanlara" atfedilen "Alman" özellikleri hakkında imgeleri ve deyimleri vardır:

"Konuk işçilerin" Essen'de geçirdikleri ilk yıllarda İspanyolların rahipliğini yapan

Carlos Castejón (yukarıda belirtilen kaynak), kendisi tarafından biraraya getirilen birçok raporda, sıkça vurgulanan “Alman erdemlerine” hayranlık duyulsa da, daha çok olumsuz değerlendirmelerde bulunduğu yer alıyor. Almanlar birer “cabrezas cuadradas”dır, köşeli kafa, bu da hiç esnek olmamak, inatçılık, akıl hocalığı yapmak anlamına gelir. Heleno Saña, Almanya’da yaşayan bir yazar ve sosyal filozof, Almanya ve Almanlar hakkında buna benzer ve her şeyden önce kendi önyargılarını küçük kitapçığında anlatıyor: “Verstehen Si Deutsch?” (İspanyolca aksanla atılmış bir başlık: Almanca anlıyor musunuz?) (1986). Ve bu kitapta her iki ülkeden insan gruplarını bir-biriyle karşılaştırmaya çalışıyor. Vargısı: “...Avrupa’da birbirine zıt başka iki ülke düşü- nülemez” (S. 9).

Genelleyici izlenimler, dolayısıyla önyargılar etkisiz kalmaz. Ülkelerine dönen göçmen- leri konu alan araştırmalarda, İspanyol göçmenlerin geri dönüş ortalaması en yüksek grup olduğu saptanmıştır (bkz. Bernitt 1980). Önyargılı olunması aynı zamanda peda- gogik alanda da etkisini göstermiştir. Eğitim müdürüme İspanyol hazırlık sınıflarında ders vermeyi önerdiğimde ağzı açık kaldı: “Gerçekten gönüllü olarak buna katlanmak istiyor musunuz?” Tez canlı olmaları nedeniyle kontrol edilmesi o denli zor olan bu çocuklara mı?” Ben bunu istiyordum ve yaptım da, gel de gör ki: İspanyol çocuklarının ne motivasyon ne de seslilik konusunda “Alman” sınıflarından tanıdığım çocuklardan farklı olmadığı ortaya çıktı. Ve sıkça vurgulanan tez canlı oluşlarında, herhangi bir sınıfa giden çocuklar kadar birbirlerinden farklıydılar.

Ve bir de ne göreyim; çocuklarım göç kökenli!

Eğer bir İspanyol kadınla, hem de Katalonyalı bir kadınla evlenince göç ökenli çocuk- larım olacağını önceden bilseydim, belki de çocukların iyiliği için bu evliliği bir daha düşünürdüm. Bunun sorunlu olduğu belirtiliyor ya... Ama kadını beğendiğim için ev- lendim ve değil iki, üç dil bildiklerinden, ebeveynler olarak elbette her çocuğumuzu kendi anadilleriyle, Katalanca ve Almanca büyüttük, şimdi çocuklar başlarının çaresi- ne baksınlar. Aile olarak, birçok kişi bizi uyarmış olsa da, Castellano’yu, başka deyiş- le İspanyolcayı da öğrendik. Şans eseri çocuklardan biri liseyi iyi derecereyle bitirdi, diğerinde de durumlar pek kötü gözüküyor. Pekiyi ya tez canlı olmaları? Büyük olan benim gibi organize etmeyi seviyor, küçük olanı annesine çekmiş, daha sessiz ve ağır- başlı, tam bir İspanyol gibi- ya da tersi miydi acaba?

Kaynak:

- Bernitt, M.: Die Rückwanderung spanischer Gastarbeiter. Der Fall Andalusien, Königstein 1981
Bingemer, K./ Meistermann-Seege, E./ Neuber, E.: Leben als Gastarbeiter. Geglückte und missglückte Integration, Köln, Opla- den 1970
Canicio, V. Contamos contigo! Krónikas de la eigración, Barcelona 1972
Castro Blázquez, C.: Bajo el sgno de la K — Recuerdos de la Cuenca del Ruhr, Madrid 2014
Harms, H.: Remigration: Spanien. In: Auernheimer, G.: Handwörterbuch Ausländerarbeit, Weinheim 1984, S. 267 — 269
Harms, H.: Spanien (in der Bundesrepublik). In: Auernheimer, G.: Handwörterbuch Ausländerarbeit, Weinheim 1984, S. 299 — 301
Saña, Heleno: Verstehen Sie Deutschland? Impressionen eines spanischen Intellektuellen, Frankfurt 1986

Osnabrück Kırsalından Ohio ve Indiana'ya (ABD). 19. Yüzyıl Başlarında Alman Göç Sorunları

Kaynak: © Deutsches Auswandererhaus / Foto: Kay Riechers

Rakamlar

Hannover Krallığı'nın Osnabrück Landdorstei'nden (yönetim bölgesi olarak bir il ile karşılaştırılabilir) gerçekleşen göçü seçtim, çünkü özellikle bu konu üzerinde çalıştım ve kanıtlanabildiği gibi, 1830'lu ve 1840'lı yıllarda Almanya'dan göç edenler arasında bu bölgeden göçenlerin oranı %11'den (1836) yaklaşık %14'e (1845) ulaşmıştır. Osnabrück'ten göçün 1832-1840 arasındaki oranı toplam göçün %5,5'ini oluşturmuştur. 1841-1850 arasında oran henüz %3,5'tir, 1851-1866'da artık yalnız %1,8'dir. Ama Almanya nüfusunun yaklaşık %1'i Osnabrück Landdorstei'nde yaşıyordu.

Bu özellikle tarım yapılan bir alandan göçü ifade ediyordu. 60630 göçmenin (1832-1866) yalnızca 1209'u (%1,9) Osnabrück Kenti'nden göç etmiştir (nüfus ortalama 13500). 10 Amt'ın her birinden (Amt, günümüz ilçeleriyle karşılaştırılabilir) gerçekleşen göç yaklaşık 4500-9000 civarında olmuştur (Bentheim Düklüğü'nde 1500). Kayıt altına alınan 34 yılda ortalama 1732 kişi Osnabrück Landdorstei'nden göç etmiştir, bir diğer ifadeyle bu 265000'lik bir nüfusun yılda %0,65'ine denk düşmektedir. Gerek mutlak rakamlar gerekse de yüzdelik oranlar muhtemelen biraz daha yüksektir, çünkü Amt'ların bazı raporları eksik, nüfus sayım verileri tam değil ve gizlice göç edenlerin

sayısı da az değil. 1845, 1848 ve 1852 yıllarında gizli göç %1,7, %1,8 ve %0,9'a ulaşmıştır, bazı piskoposluklarda oran daha da yüksektir. Yaş gruplarına ve Amt'lara göre farklı mutlak rakamlar ve yüzdelik oranlar saptanmaktadır. 1832-1866 yılları arasında göç ettikleri kayıtlara giren 60630 kişi arasında tek başına yolculuk yapan 15298 erkek, tek başına yolculuk yapan 11071 kadın ve 7992 aileyle bağlantısı olan 34261 kişi yer almıştır¹.

Yapılar, Kurumlar, Motifler

Demek ki çoğu burada kalmış, yapısal temeller, kurumsal güvenceler ve bireysel nedenler ve motifler olarak ata yadigarı vatandan ayrılmak için sıralanan ve "göç teorileri" olarak soyutlanan ve de sınıflandırarak yoğunlaştırılabilen nedenlere rağmen. İster yapılara, ister kurumlara ya da bireysel motiflere ağırlık verilsin: Mutlaklaştırılmadıkları koşullarda izlenen bu yolların hiçbirisi hatalı olmayacaktır. Biliminsanları genelleme yaparak kağıda ne dökerlerse döksünler, sonuçta kişiler ve onların kendi yaşam koşullarıyla ilgili algıları neye vurgu yapıldığını belirleyen asıl nedendir.

Osnabrück Kırşalı'nda 16. ila 18. yüzyıllar arasında feodal mülkiyet ilişkileri sağlamlaştı. Toprağın sahipleri feodal beylerdi (soylular, kilise, kent yönetimleri, burjuvalar) ve köylüler (Bauern) bu toprakları işliyordu. Bu temel yapı kurumsallaşmıştır, bir başka deyişle hukuksallaşmıştır, ayrıca örfi hukuka dönüşmüştür ve yerleşik, kabullenen bir anlayışla güvence altına alınmıştır.

Toprağın köylüler tarafından işlenmesi genelde bir ailenin miras ilişkileri üzerinden devam ediyordu. Bölünemeyen tımar (Colonat), kızlardan öncelikli olan en küçük oğula (1722'de itibaren) miras kalıyordu. O feodal beye serflik (Eigenbehörigkeit) bağlarıyla bağlanmıştı: Beyin izni olmadan (bir kadınla) evlenemezdi ve tımarla evlilikle (Aufheirat) giren herkes, tımarın gerektirdiği serflik ilişkisinin bir parçası oluyordu. Bu, ölüm halinde sorumlu olan ve toprağı işleyen kişinin özel mülkünün yarıya varan bölümünün ölüm hali ödeneği olarak verilmesi demekti. Ama bu ayrıca yaşadığı süre boyunca parasal ödemelerde bulunması ve hizmet etmesi, çökyönlü aynı ödemeler yapması ve herşeyden önce işlenmesi feodal bey tarafından emredilebilecek ve onda birlik ödeme zorunluluğu olan topraklardan mahsulün onda birini (Zehnt) ödemesi anlamına geliyordu. Bu yüklerin tümü brüt kazancın yaklaşık %30'una denk düşüyordu. Köylünün üstlenmek zorunda olduğu çökyönlü işletme giderleri de buna ekleniyordu. Az sayıda köylü zengin oluyordu yalnızca; çoğu borçluydu².

Tımarlar da borçluydu, çünkü tımarı terkeden oğul ve kızlara, bir başka ifadeyle kardeşlere mirastan pay alma ya da çeyiz hakkı veriliyordu. Ait olunan toplumsal katmanda kalmaya ve bu katman bilincini korumaya yarayan bir evlilik yoluyla tımarla yaşamını sürdürme hedefine ulaşamayan bir kimse, evlenerek küçük köylü yerleşkelerinde yaşamakla yetiniyordu ya da evlenmeden mirasçının çiftliğinde yaşıyor, bekâr kalıp, uşak ya da bir hizmetçi olarak hizmetkârlık yapıyordu. Ya da tımar içerisinde kiralan, küçük, yoksul, tarımda kullanılabilen ve arazisi olan, evlenmeyi olanaklı kılan bir topraksız köylü yerleşkesinde (Heuerhaus) "başının üstünde bir çatı" bulabiliyordu. Domuz ve koyun ve bazen de bir ineği burada tutmak olanaklıydı. Bunun için düşük, ama zor kazançlarla yapılan ödemelerin yanı sıra, köylünün istediği keyfi işleri yerine getirmek gerekiyordu, ayrıca kira sözleşmesi de keyfi olarak iptal da edilebiliyordu.

Toplumsal bu topraksız katmanı kazancını sağlamak için ek gelir elde etmek zorundaydı. Eşleri ve çocukları tımarlarda hizmet ederken birçok erkek, ilkyazda, ekin ve hasat arası, turba çıkartmaya ve saman hasadına Hollanda'ya gidiyorlardı (Hollandacılık). Birçoğu zanaatçı olarak ek gelir elde ediyordu. Özellikle de 18. yüzyılda topraksız köylülerin dar yerleşkelerinde (Heuerhäuser) sağlam ve Osnabrück Kırşalı için kazançlı bir protoendüstriye, "uzak pazarlar için desentralize, kırsal, işyoğun meta üretimine"³dönüşen keten dokumacılığıyla ek kazanç sağlıyorlardı.

Değişiklikler

Tüm bunlar henüz 18. yüzyılın sonlarına doğru birçok kişi için, Fransız Devrimi'ne (1789) rağmen, sosyal katmanların az ya da çok onaylandığı ya da en azından kabul edildiği ve büyük ölçüde din ile gerekçelendirildiği, hukuksal-bağlayıcı boyutuyla kurumsallaşmış olan, sağlam ekonomik ve toplumsal yapılar olarak yansiyordu. Soylular ve kilise egemenlik ve mülkiyet haklarından kuşku duymuyordu, köylüler göreceli katlımlarını kabul ediyor ve topraksız köylüler (Heuerleute), henüz geniş ölçüde tanrının sadık kulları olmaya devam edip, bağımlılığın zorluklarına boyun eğiyor, uşaklar ve hizmetçiler yoksulluk içinde hizmetkarlık yapmanın acı talihine katlanıyorlardı.

Topraksızların sayısı kendi “elleriyle” artıyordu, ama tımarlardan gelen “göç” de sayılarını arttırıyordu. Küçük bir kısmı toplumda yükselbiliyordu: Durgunluk ve “katmansal düşüş yönündeki hareketlilik” baskındı ve bu 18. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar artarak devam ett⁴.

Filozof Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831) 1818'de toplumun “ilerleyen bir nüfus artışı” içinde olduğunu ve “büyük bir kitlenin asgari varlık koşulları ölçüsünün altına düşmesini” engellemek için hiçbir aracı bulunmadığını saptamıştır. Hegel'e göre “burjuva toplum, aşırı zenginlik koşullarında, [...] aşırı yoksulluğu ve ayaktakımını yönetecek kadar zengin değildir”⁵.

Hans Ulrich Wehler nüfus artışının “üç ana nedeni” olduğunu tahmin ediyor:

- Tarımın “farklılaşması” ve “ticarileştirilmesi”;
- “protoendüstriyel yurtiçi sanayinin” artan oranda ihracata yönelmesi;
- “Yedi Yıl Savaşı'nın ardından uluslararası konjonktürün” düzelmesi (Yedi Yıl Savaşı: 1756-1763)

“Nüfus artışında yaşanan sıçrama mutlak öncelikle kırsal alt katmanın artmasıydı”⁶. Osnabrück Kırsalı'nda feodal egemenlik ve bağımlılık ilişkilerinin önceden belirginleşen krizine karşı tepki, insanların, politikacıların ve herşeyden önce biliminsanlarının da genelde göstermeye çalıştıkları tepkiyle benzerdir ve bu tepki özellikle dışa doğru ikna etmeye çabalayan bir özgüvenle gösterilir. Varolanın korunmasına, alışılmışın gerekçelendirilmesine çalışılır. Aşırı otlatma ve topraktan gübrenin (Dünger!) kaldırılmış olması nedeniyle mahvolan köy arazilerinin, Mark'ların kullanımı yeni yüzyıla girerken parsellenerek tımarlara devrediliyordu, bir diğer ifadeyle bu araziler tümüyle topraksız köylülerin (Heuerleute) elinden alınmış oluyordu (Markenteilung). Evlenme izni 1827 tarihli Hannover İkamet Yasası (Domizilordnung) ile “yeterli mülke ya da güvenli bir gelir ve konuta sahip olunduğunun belgelenmesine” tabi kılınmış ve çoğu durumda yurt haklarının geçerli olduğu doğum yerleriyle sınırlandırılmış hareket alanının daha da sıkılaştırılmasına bağlanmıştır. 1866'dan itibaren bir Prusya ili olan bölgede “tümüyle serbest” ve “tam özgür bir evlilik” yapılması, ancak 1867/68'den sonra, Kuzey Alman Birliği (Norddeutscher Bund) yasalarıyla mümkün olmuştur. Prusya'nın “evlilikte sınırsız özgürlüğü” kabul edildi⁷.

Tımarların güçlendirilmesi ve artan borçlanmaya rağmen 1831'de⁸ satın alınabilmeleri (azat etmek) nedeniyle tımarların özgüveninin yükselmesi topraksız köylülerin yaşam koşullarını iyileştirmiyordu. İlişkide oldukları köylüler artık serflik bağlarıyla bağlanmış ya da bağımlı köylüler değildi ve topraksız köylülerin işgücü olarak geçmişte olduğundan daha fazla çalışmaları gerekiyordu. Feodal yapılar modernleştirilmişti ve çağdaşlık gecikmiş sanayileşme nedeniyle erteleniyordu. Krizi aşmaya yarayacak şeyler onu derinleştiriyordu.

ve çağdaşlık gecikmiş sanayileşme nedeniyle erteleniyordu. Krizi aşmaya yarayacak şeyler onu derinleştiriyordu.

Devrimler Avrupa'yı değiştirdi: Amerikan (1776), Fransız (1789) ve yine bir Fransız devrimi (1831). Ancak bu dönemde bir Alman devrimi gerçekleşmedi. Yalnızca Napoleon'un Kıtasal Himayeciliği (Kontinentalsperre), Kuzeybatı Almanya ilhakları (1807-1810) ve kardeşinin Vestfalya Krallığı'nın Waterloo Savaşı'yla bir son bulmasının ardından kısmen "savunmacı bir modernleştirme" yaşandı⁹.

Tüm bu gelişmeler Osnabrück Kırsalı'nda da iz bırakmıştı. Hollanda'da (Hollandacılık) ağır, ama kazançlı sezon işçiliği henüz 20'li yıllarda pek bir gelir getirmemeye başlamıştı. Deniz yolculuğu ve dış ticaret burada da Kıtasal Himayecilik nedeniyle zordaydı, nüfus artışı ise Avrupa'nın ortak yönüydü. Özellikle Osnabrücker Keten Dokumacıları'nın kaybettiği pazarlar tekrar kazanılamamıştır. İngiltere'de işlenen ve kullanılan pamuk adım adım keten dokumacılığının yerini aldı, bu Alman devletlerinde de böyle oldu ve Osnabrück Kırsalı'nın "nezih çevrelerinde" önce çekinceli olarak gerçekleşti. Üretimin arttırılmasıyla fiyat düşüşünü durdurmak henüz 30'lu yıllarda olanaksızlaşmıştı, böylece 30'ların sonunda üretim gerilemiştir. Amerikan İçsavaşı'nın (1861-1865) ardından kuzeybatıda da endüstriyel keten ve özellikle pamuk kullanımı ve demiryolu yardımıyla bunların taşınması kendini kabul ettirmiştir¹⁰.

Yeni Dünya

Osnabrück Kırsalı'ndan 1831/1832'de başlayan göçün ulaştığı düzey nedeniyle eyalet hükümeti göç rakamlarını kayıt altına almaya başlamıştır. Topraksızların ve topraksız kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan köylü çocuklarının artan ekonomik sıkıntıları bunların birçoğunu cezbedici yeni dünyaya götüren korkulu deniz seyahatini yapmaya zorluyordu, bu yeni dünya iş ve beş ila on katı daha fazla gelir ve herşeyden de öte "evlilikte tam bir özgürlük" vaadediyordu. Gönderilen ilk mektuplar ve giderek de gazete ve dergiler bunlardan söz ediyordu. "Kuzey Amerika'ya, özellikle de Birleşik Devletler'e" göç hakkında Der Oldenburgische Hauskalender ya da Hausfreund auf das Schaltjahr 1833'ten birşeyler öğrenilebiliyordu. Ve örneğin 14 Nisan 1832 tarihli Osnabrück Neue Beiträge zum Nutzen und Vergnügen adlı yayını okuma fırsatı bulan bir kimse şu karşılaştırmaya rastlıyordu:

Orada – diye bağıyor göçmen – şen şakrak bir hayat, ifade ve yazma özgürlüğü savaşlar karşısında güvende olmak, devlet borçlarından kurtulmak, vergilerin düşük olması, orduya gerek duyulmaması, hoşsohbetler ve geleceğe ümitle bakmak: – burada darlık ve engeller; ödemelerin ve gümrük vergisinin yüksek olması, kast sistemi ve ayırım duvarları, sürekli bir savaş ve bu nedenle devasa ve pahalı ordularla birlikte yaşamak korkusu ve sonrasında geleceğe endişeyle bakmak¹¹.

Köylü bir ailenin oğlu olan Johann Heinrich zur Oeveste, Bramsche yakınlarında, Rieste'de yaşayan ebeveyn ve kardeşlerine yazdığı 30 Eylül 1834 tarihli ikinci bir mektubunda durumu bir tümceyle özetliyor: . . . burası özgür bir ülke biri diğeri gibi olduğu için de hiçkimse burada diğeri saygı göstermiyor¹².

1776-1815 yılları ve bu yıllarda yaşanan siyasi ve ekonomik altüst oluşlar anlayışları da değiştirdi, hatta "kütle halinde bilgi ve becerinin, kavram ve düşüncenin" nüfuz ettiği "halkın en alt katmanlarında" dahi bu anlayış değişikliği görüldü. Oldenburg'da Landrabbiner (devlet görevlisi düzeyinde haham) olan Bernhard Wechsler devrimin öngününde (1848/1849), Aralık 1846'da "Oldenburg Halk Eğitim Derneği'nde" "Göçmenler" üzerine yaptığı konuşmasında şunları söylemiştir:

ve daha nelere katlandı [...], bu şimdi artık sırtlanılmak istenmeyen ezici bir yüke dönüşüyor. Eşitsizliğin, hukuksuzluğun, gerçek ya da varsayılan ihmallerin, taleplerin gözardı edilmesinin vb. verdiği acı, hak ve eşitlik, gerçek ve insan onuru karşısında duyulan hassasiyeti içeren öyle boyutlara varır ki, bu kavram ve düşünceler toplumsal bir değere dönüşürler [...] Bu nedenle iğrenç olanın ve mükemmel olmayanın boyutlarının daha da büyümesi değil konu olan, [...] sorun durumun salt böyle kavranmasıdır ve insanda koşulların bu şekilde olmaması gerektiği düşüncesinin giderek canlanmasıdır¹³.

Göç etmek isteyenler hem dışa itiliyor hem de içe çekiliyordu: Göç araştırmacıları buna Push ve Pull Etmenleri diyor. Vatandaki günlük yaşam ilişkilerine ve yeni dünyanın risksiz olmayan fırsatlarına baktıklarında artık birçoğu kendi varlıklarının siyasi koşullarını öğreniyor, hissediyor ve görüyordu. ABD'ne göç etmek az çok yönetilenler için de siyasi bir olaya dönüşüyordu.

Göç Politikaları

Hannover Krallığı göç politikalarını iyimser bir çekingenlikle uygulamaya koymuştur. Göçmenlerin elinden vatandaşlıkları alınmıyordu; devletsiz kalmıyorlardı, böylece, en erken 5 yıl sonra, ABD vatandaşlığına geçmedikleri koşullarda, parasız dönmeleri durumunda yurtlarında geçerli olan hakları koruyabiliyorlardı. Yalnızca askerlik çağındaki genç erkeklerin göç etmek için bir uzlaşmaya varması gerekiyordu. Buna rağmen göç izni almak ya da göç edebilmek zor değildi. Bir ödeme karşılığında 5 yıllık askerlik süresi için (arz fazlası nedeniyle kura çekimi) bir vekil bulunması olanaklıydı, sonuçta “gece karanlığında” kaçmak da bir seçenektir. Bremen/Bremerhaven'deki komisyoncular ve gemi sahipleri arada bir göz yumuyordu.

Hannover Hükümeti ise elbette göç isteklilerinin kazanılmasına odaklanıyordu. Özellikle Bremenli komisyoncuların temsilcileri lisans almak zorundaydı, ve hükümet daireleri “azgın” temsilcilerin vaatlerine karşı önlem almak istiyordu. Osnabrück'de kamuoyuna hitap eden reklamlarda yasal ajantalar komisyoncuların hizmetlerini sunuyordu. Tüm bunlar göç isteklilerinin cesaretinin kırılmamasına ve yoksul dönenlerle uğraşmak zorunda olduklarını düşünen endişeli belediye temsilcilerinin kuşkularını gidermeye katkı sağlıyordu. Göç etmeyi düşünen bir kimse, komşu Prusya Vestfalyası'nda olduğu gibi (ancak burada önemli bir başarı sağlanmamıştır), geri dönüşü engelleyen devletsiz olma tehlikesiyle henüz başından itibaren cesareti kırılmıyordu. Bu geride kalanların birçoğu için iş ve bazen de evlilik piyasasında bir yer sağlıyordu¹⁴.

Hannover Krallığı Hükümeti “Suçlular [...], serseriler ve buna benzer, güvenliği tehdit eden ya da topluma zararlı kişiler” söz konusu olduğunda, bunlara karşı pek çekimser davranmıyor ya da çok ender durumlarda iyimserlik gösteriyordu. İçişleri bakanlığı 1836-1846 yılları arasında dışişleri bakanlığına 865 kişinin “göç etmesi” için izin verdi. 1832-1866 yılları arasında bu rakam yaklaşık 3000 civarında olmalıydı. Resmiyette bu konuda sessizlik hakimdi, ancak birçoğu durumdan haberdardı ve bazen gazetelerde de konuyla ilgili haberler çıkıyordu. Belediyeler de seyahat, giyim ve cep harçlığı gibi giderlerin karşılanmasına katkı sağlıyordu. Göç etmek isteyenlere Bremerhaven yakınlarındaki Lehe'ye kadar çevreyi kollayarak eşlik ediliyor ve “topluma zararlı kişilerin” temiz birer pasaportla donatılarak bir gemiye bindirilmesi mümkün olduğunca göze batman hallediliyordu. ABD'nden gelen protestolar ve Bremen'in itirazları Hannover'deki faaliyetleri, kamuoyuna yansımaları durumunda, ancak kısa süreliğine durdurabiliyordu. İçişleri bakanlığı 1847'de dışişleri bakanlığına zaman kazandıran ve geçiştirici yanıtlar vermesini öneriyordu: Buna göre “bağışlanmış böylesi suçluların göçünü teklif edememek, kamu güveninin çıkarları açısından son derece esefle karşılanacak bir durum olurdu”, nitekim bu önlem sayesinde “kamu bütçesi [...] küçümsemeyecek kadar büyük bir giderden kurtulmuş” olur. Her ne kadar “arada sırada bazı istisnalarla” karşılaşılmış olsa da, “katiller, soyguncular ve ağır suçlular” genel olarak

istisnalarla” karşılaşmış olsa da, “katiller, soyguncular ve ağır suçlular” genel olarak gemilere bindirilip gönderilmemiştir¹⁵.

Göç edenler “bağışlanmış” bu bağışlanma, geri döndüklerinde yeniden tutuklanacaklarına ilişkin bir ipucu verilerek yapılmıştır. Göç etmeleri önerilmiyordu, ama kurumların göç başvurularını üstlenmeleri de pek ender rastlanan bir olgu değildi. Çünkü bağışlananların kendi topluluklarına salınmaları zaten yeterince ağır bir yükü. İkamet Yasası (1827) onlara yalnızca kendi topluluklarında ikamet etme izni veriyor ve “serserilik” yeniden tutuklanmaya neden oluyordu. Kendi topluluklarının yaşadığı yerlerin sosyal gelirlerine olumlu katkıları çok zor olurdu. Dolayısıyla Amerika yeni bir başlangıç için fırsattı. Örneğin 37 yaşındaki Hagenli alkol hastası Franz Joseph Schulte 1838’de Amerika’ya “nakledildi”. “Sarhoşluk” esnasında tutuklanmış, “ekmek ve su” verilmiş ve Gardiyan Verwold tarafından “12 kırbaç vurularak cezalandırılmıştır”. Hırsızlık ve “serserilik” buna eklenmiştir. Amerika’ya gitmeye hazır olduğunu açıklamıştır. Hagen Belediyesi ve Osnabrück’teki resmi kurumlar giderlerin karşılanması için yaptıkları pazarlıkta anlaşıyor: Yolculuk için 37 Taler, 4 Taler “seyahatte gerekli eşyalar için” (yün battaniye, ot minder, metal sefertası ve bardak, çakı, çatal-kaşık, sabun ve havlu, tütün ve ustura), 2 Taler Lehe’ye kadar gözetim altında eşlik edilmesi için ve 9 Taler ABD’nde yeni bir başlangıç için cep harçlığı. “Triumpf” 21 Ağustos 1838’de Franz Joseph Schulte ile birlikte Bremerhaven’den Baltimore’a doğru “yelken aldı”.

Örneğin “çalgıcı ve çingene birer aile olan Böhmer ve Tewitz aileleri” 1839’da Hunteburg’dan “uzaklaştırılarak” Amerika’ya gönderildi. Mübaşir Meyer’in Wittlage Amt’ına bildirdiği üzere onlar akraba ilişkileri ve “fuhuşla” “aylık üreyen güvercinler gibi” üreyorlar. O “eğer bu çingenelerin uzaklaştırılması için [...] herşeyi [...] yapmadığı takdirde kendi kendini bu nedenle daima suçlu hissedeceğini” belirtiyor. Nihai raporda 1213 Taler karşılığında “yoksul Hunteburg Piskoposluğu’nun bir anda işe yaramaz ve kısmen tehlikeli 19 öznenen temizlendiği” yer almıştır. Ellerine birkaç müzik enstümanı da verilmiştir. Bunun için Osnabrücker Müzik Aletleri Satıcısı Höffert’e 22 Taler ödenmiştir. Leerli hükümlü Conrad Jansen’in 1843’te Amerika’ya “göç etmesi” sağlanıyor. 10 yıllık hapis cezasının daha 6 yılını yatması gerekiyordu. O yeniden yoksullar yurduna düşmemek ve “kendisini daha önce de bu kadar büyük bir mutsuzluğa iten yolda tekrar yürümek için” “Batı’ya göç etmek üzere” başvuruda bulunmuştur. Asayiş dairesi maliyeye bildiriyor: Majesteleri merhamet göstererek burada bulunan hükümlü [...] Conrad Jansen’in [...] Amerika’ya göç etmesi koşuluyla bağışlanması lutfunda bulunmuştur”¹⁶.

Bavulda Yurttan Eşyalar

Göç edenler bavullarında o ana kadarki yaşamlarını da taşıyordu, en azından şu veya bu şekilde yeni olana eklenmesi gereken, eski yurttan birkaç yedek parça. Alışılmadığın içinde güven duymak için bunları korumak, iyisi mi güven duymak için aynı mezhepten insanların yaşadığı yerleşim yerlerinde ve/ya da örgütlerde bunu yapmak ilk sorunlarıydı. Cincinnati/Ohio’da¹⁷ bulunan Kuzey Almanya Luther Kilisesi bunun için çok güzel bir örnektir.

Bu kilise “Osnabrück Kilisesi” ve “Plattdeutsch Kilisesi” olarak adlandırılmaktadır (Plattdeutsch: Kuzey Almanya’da konuşulan lehçeler). Johann Heinrich zur Oeveste 31 Ekim 1839’da Rieste’de yaşayan ebeveyn ve kardeşlerine bir mektup yazmıştır: “Alman-Lutherciler bu yaz Kuzey Alman Luther Kilisesi olarak adlandırıldıkları güzel bir kilise yaptılar bunlar plattdeutsch konuşan Almanlar ve çoğunluğu Almanya’nın güney bölgelerinden gelen, Hochdeutsch (standart dil olarak Almanca) konuşan Almanlardan ayrıldılar”¹⁸. “Osnabrück ve Çevresi” “Alman Luthercilerden ve Reform Cemaati Aziz Johannes’ten” ayrılmıştır, din (Birlik!) ve dil nedeniyle, ama elbette 1832/1833’ten itibaren Osnabrücker göçmenlerin çoğunluğu oluşturması ve kilise binasının küçük

olması nedeniyle de bu ayrılma yaşanmıştır. Osnabrüclü Lutherçiler “tüzüğün” 10. maddesine dayanarak kendilerini diğerlerinden yalıtıyordu: “Plattdeutsch konuşamayan hiçkimse kilise yönetimine seçilemez”. “Hochdeutsch konuşan” Birlikçiler yeni “yönetmeliklerinin” 15. maddesine dayanarak buna bir misillemede bulunmuştur: “Tüm taşralı önyargıların önünü kesmek amacıyla cemaat her vilayetten yalnızca üç gemaat üyesinin seçilebilmesini gerekli görmektedir. Ancak tüm Kuzey Almanlar birlikte yalnızca tek bir vilayet sayılacaktır”¹⁹.

Yurdun ve Martin Luther’in dili göçmenler için önemliydi. Aziz Johannes Cemaati 1839’da “yönetmeliğinin” 2. maddesinde şunları belirlemiştir: “Kilisemizde İngilizce vaaz hiç verilmemelidir, aksine o tüm gelecek zamanlarda Almanca ayine açık olmalıdır”. Biraz hafifletilmiş haliyle “Plattdeutsch Kilisesi’nin” bir yan kolu olan ve Columbus/Indiana civarında, “White Creek’te bulunan Alman Protestan Lutherci Aziz Johannes Cemaati” 1850’li yılların başında, “hala en az üç cemaat üyesi” arzu ediyorsa “her zaman yalnızca Almanca” vaaz verileceğini “tüzüğüne” yazmıştır. İlk olarak 11 Ekim 1903’te cemaat kurulunda “papazımız bazen İngilizce vaaz versin” denmiştir.

Göründüğü kadarıyla müminlerin birçoğu bunu yadırgamıyordu. 1 Ekim 1905’te John H. Hormann ve H. F. Eckelmann tutanak defterine şunları yazmıştır: “Beşincisi, cemaat kilisedeki iki ocağın double drum (İngilizce: çift silindirli) olmasını, okula böyle büyük değil, singel drum (İngilizce: tek silindirli) yerleştirmenin yeterli olacağını kararlaştırmıştır. Altıncı olarak sils (pervazların) ve pencerelerin dışarıdan painted (boyanması) ve grained (prüzlü) yapılmasına karar verilmiştir”²⁰.

1942’den itibaren, Almanya’nın ABD’ne savaş ilan etmesinden haftalar sonra (11 Aralık 1941) Aziz Johannes’te artık Almanca ayin yapılmamaktaydı. Amerikan Bayrağı şimdi kilisede, sunağın yanbaşıda duruyordu²¹.

Osnabrüclü göçmenlerin torunları artık ABD’ne nihayi olarak varmış oluyordu. Onların Lutherci cemaatleri henüz Cincinnati “Plattdeutsch kilisesi” zamanında dedelerine ve akabinde Indiana White Creek’te bulunan Aziz Johannes’te (St. John) ardıl kuşaklara da yaklaşık 100 yıl boyunca İngilizce konuşan bir çevrede “yerleşik kalmaları için” olanak sağladı. Böylece on yıllar içerisinde, başta erkekler ve çocuklar olmak üzere, İngilizceyi kullanma gerekliliğinin yardımıyla ve Almanca konuşan cemaat okullarında “yabancı dil” olarak İngilizcenin öğrenilmesiyle Anglo-Amerikan çevrenin ekonomik, sosyal ve kültürel geleneklerine yavaşça alıştılar. Bu süreç ABD’nde doğan herkese ilk günden itibaren Amerikan vatandaşlığını veren Amerikan yasalarının kolaylaştırılmıştır. Birçoğu kendini “Alman-Amerikan” olarak görüyordu. Henüz ABD’nin Birinci Dünya Savaşı’na (1917) girdiği yıllarda, cemaat okullarında dersin geniş ölçüde İngilizce yapılması ve ayinlerde İngilizce vaaz verilmesi ve de aradaki tireden vazgeçilmesi için yapılan baskıya az çok gönüllü bir şekilde taviz verilmiştir. Bu nihayi olarak İkinci Dünya Savaşı’nda Almanya’nın ABD’ne savaş ilan etmesiyle (Aralık 1941) 1942/43 yıllarında gerçekleşmiştir. Aradaki tire günümüzde artık yalnızca etnik bir hatıradır.

Prof. Dr. Antonius Holtmann

Dipnotlar:

¹ Anne-Katrin Henkel: „Ein besseres Loos zu erringen, als das bisherige war.“ Ursachen, Verlauf und Folgewirkungen der hannoverschen Auswanderungsbewegung im 18. und 19. Jahrhundert. Hameln 1996, S. 41, 216-218. — Karl Kiel: Gründe und Folgen der Auswanderung aus dem Osnabrücker Regierungsbezirk, insbesondere nach den Vereinigten Staaten, im Lichte der hannoverschen Auswanderungspolitik betrachtet (1832-1866). In: Mitteilungen des Vereins für Geschichte und Landeskunde von Osnabrück 61(1941), S. 86-176, hier S. 176. — Walter D. Kamphoefner: Westfalen in der Neuen Welt. Eine Sozialgeschichte der Auswanderung im 19. Jahrhundert. Göttingen 2006, S. 25.

² Karl Heinz Schneider/Hans Heinrich Seedorf: Bauernbefreiung und Agrarreformen in Niedersachsen. Hannover 1989, S. 22-31.

³ Kamphoefner: Westfalen (s. Anm. 1), S. 28. — Franz Bölsker-Schlicht: Die Hollandgängerei im Osnabrücker Land und im Emsland. Ein Beitrag zur Geschichte der Arbeiterwanderung vom 17. bis zum 19. Jahrhundert. Sögel 1987. — Franz Bölsker-Schlicht: Sozialgeschichte des ländlichen Raumes im ehemaligen Regierungsbezirk Osnabrück im 19. und frühen 20. Jahrhundert unter besonderer Berücksichtigung des Heuerlingswesens und einzelner Nebengewerbe. In: Westfälische Forschungen 40(1990), S. 223-250.

⁴ Jürgen Schlumbohm: Lebensläufe, Familien, Höfe. Die Bauern und Heuerleute des Osnabrückischen Kirchspiels Belm in proto-industrieller Zeit, 1650-1860. Göttingen 1994, S. 55, 373: „Büyük köylü aile çocuklarının yaklaşık üçte ikisi doğumla kazandıkları statüyü koruyabiliyordu; neredeyse dördte biri topraksız köylü katmanına düşüyordu, geri kalan %11 ise en azından bir küçük köylü yerleşkesinde yaşamını sürdürebiliyordu. Küçük köylü oğul ve kızlarının koşulları ise daha kötüydü: %40'tan fazlası ev ve toprak mülkü olmaksızın yaşıyordu“.

⁵ Alıntı Hans-Ulrich Wehler'den yapılmıştır: Deutsche Gesellschaftsgeschichte. Zweiter Band. Von der Reformära bis zur industriellen und politischen „deutschen Doppelrevolution“ 1815-1845/49. München 1987, S. 7.

⁶ Wehler: Gesellschaftsgeschichte (s. Anm. 5), S. 8f..

⁷ Schlumbohm: Lebensläufe (s. Anm. 4), S. 111. — Klaus-Jürgen Matz: Pauperismus und Bevölkerung. Die gesetzlichen Ehebeschränkungen in den süddeutschen Staaten während des 19. Jahrhunderts. Stuttgart 1980, S. 175, 178-181. — Schneider/Seedorf: Bauernbefreiung (s. Anm. 2), S. 83-101.

⁸ Schneider/Seedorf: Bauernbefreiung (s. Anm. 2), S. 60-75.

⁹ Hans-Ulrich Wehler: Deutsche Gesellschaftsgeschichte. Erster Band. Vom Feudalismus des Alten Reiches bis zur Defensiven Modernisierung der Reformära 1700-1815. München 1987, S. 347-546.

¹⁰ Kamphoefner: Westfalen (s. Anm. 1), S. 28-66.

¹¹ W. Hardebeck: Die Auswanderung nach Amerika aus unserer Gegend. In: Mitteilungen des Vereins für Geschichte und Altertumskunde des Hasegaaues 14(1905), S. 24-37, hier S. 27f.. — Etwas über Auswanderungen nach Nordamerika, insonderheit den vereinigten Staaten. In: Der Oldenburgische Hauskalender oder Hausfreund auf das Schaltjahr 1833 7(1832). — Vgl. auch Bernd Jürjens: Das Amerikabild im Jahrhundert der Auswanderung. Untersucht am Beispiel der Oldenburger Presse von 1814-1875. In: Zeitschrift für Niederdeutsche Familienkunde 76(2001)2, S. 227-245. (Verfügbar auf der Website www.dausa.de unter „Quelleneditionen“.)

¹² Antonius Holtmann (Hrsg.): „Ferner thue ich euch zu wissen . . .“. Die Briefe des Johann Heinrich zur Oeveste aus Amerika 1834-1876. Bremen 1996, S. 40. (Verfügbar auf der Website www.dausa.de unter „Veröffentlichungen“.)

¹³ Bernhard Wechsler: Die Auswanderer. Ein Vortrag, gehalten im Verein für Volksbildung zu Oldenburg am 20. December 1846, mit einem Vorworte. Oldenburg 1847. (Verfügbar auf der Website www.dausa.de unter „Quelleneditionen“.)

¹⁴ Antonius Holtmann: Auswanderungs- und Übersiedelungspolitik im Königreich Hannover 1832-1866. In: Kornelia Panek (Hrsg.): Schöne Neue Welt. Rheinländer erobern Amerika. Band 2. Wiehl 2001, S. 190-194. (Verfügbar auf der Website www.dausa.de unter „Veröffentlichungen“.)

¹⁵ Holtmann: Auswanderungspolitik (s. Anm. 14), S. 195–199. — Zum bremischen Umgang mit eigenen und fremden Übersiedelungen vgl. Horst Rössler: Hollandgänger, Sträflinge und Migranten. Bremen-Bremerhaven als Wanderungsraum. Bremen 2000, S.193–260 („Unnütze Subjekte, Vagabunden und Verbrecher“ — Zur Emigration von Sträflingen in die Neue Welt (1830–1871)). — Vgl. auch Günter Moltmann: Die Transportation von Sträflingen im Rahmen der deutschen Amerikaauswanderung des 19. Jahrhunderts. In: Günter Moltmann (Hrsg.): Deutsche Amerikaauswanderung im 19. Jahrhundert. Sozialgeschichtliche Beiträge. Stuttgart 1976, S. 147–196.

¹⁶ Holtmann: Auswanderungspolitik (s. Anm. 14), S. 200–210, burada S. 200–204.

¹⁷ Holtmann: Ferner thue ich euch zu wissen . (s. Anm. 12), S. 50f.. — Wolfgang Grams: The North German Lutheran Church in Cincinnati. An “Osnabrück” Congregation. In: Reichmann/Ripley/Nagler (Hrsg.): Emigration and Settlement Patterns of German Communities in North America. Indianapolis 1995, S. 50–79.

¹⁸ Holtmann: Ferner thue ich euch zu wissen. (s. Anm. 14), S. 48–52.

¹⁹ Bkz. Anm. 17. — „Constitution“ und „Verfassung“ und die Kirchenbücher beider Gemeinden befinden sich auf Mikrofilm in der Forschungsstelle DAUSA.

²⁰ Antonius Holtmann: Die deutsche evangelisch-lutherische St. Johannes-Gemeinde am White Creek, Indiana. In: Paul Heinze /Pauseback /Thomas Steensen (Hrsg.): AMERIFRISICA — Übersee-Auswanderung aus den drei Frieslanden und benachbarten Ländern. Bräist/Bredstedt 1996, S. 165–183, hier S. 174. — „Constitution“, Kirchen- und Protokoll-Bücher der White Creek-Gemeinde befinden sich auf Mikrofilm in der Forschungsstelle DAUSA. — Zum Sprachenproblem vgl. die sehr gründliche Auswertung der Kirchenbücher einiger Kirchengemeinden und der Schriften der Missouri-Synode in der Dissertation von Harro Eichhorn: Stellenwert und Funktion von Gemeinde, Pastor und Lehrer in Kirchengemeinden der Missouri-Synode des 19. und 20. Jahrhunderts. Auf den Alltagsspuren deutscher Auswanderer in Kirchenbüchern, Protokollbüchern und religiösen Periodika. Oldenburg 2006, S. 333–342. (Verfügbar auf der Website www.dausa.de unter “Veröffentlichungen”)

(<http://docserver.bis.uni-oldenburg.de/publikationen/dissertation/2006/eicste06/eicste06.html>)

²¹ St. John, White Creek: History of the St. John Evangelical Lutheran Church. Columbus, Indiana 1990.

Schaumburg'dan Schaumburg'a: ABD'nin Orta Batısında bir Alman Yerleşim Yeri¹

Kaynak: © Deutsches Auswandererhaus / Foto: Klaus Frahm

1850'de ABD'nin Illinois eyaletinde bulunan Cook County'nin 41. bucağı resmi olarak Almanca bir ad olan Schaumburg adını almıştır². O ana kadar Schaumburg adını yalnızca Kuzey Almanya'da bulunan Schaumburg-Lippe Prenslığı ve Schaumburg Kontluğu taşımıştır³. Günümüzde Schaumburg bölgesi Aşağı Saksonya eyaletinde bulunmaktadır ve Schaumburg bucağı Chicago'nun bir dış semtidir.

Prenslikten ve kontluktan 1831 ve 1914 yılları arasında 7.981 kişi ABD'ne göç etmiştir⁵. Bunlardan 91 erkek, kadın ve çocuk 1845 ve 1847 yılları arasında Illinois eyaletinde küçük bir yer olan Sarah's Grove'e geçmiş ve 1850'de bu küçük yerin adı Schaumburg bucağı olarak değişmiştir. Schaumburg'lu bu ilk 91 göçmenin arkasından 30 yılda bir dizi aile zincirleme göçmenler olarak Schaumburg bucağına geldi.

Amerikan ve Alman Schaumburg'ları arasındaki dış farklılıklar birbirine bu denli zıt olamazdı: Bir tarafta uçsuz bucaksız, medeniyetten uzak bozkırlar ülkesi, diğer tarafta bin yılı aşkın süredir varolan köyler ve kültür manzaraları. Ancak Alman Schaumburg'unda nüfus artışı, miras hakkı ve kemikleşmiş toplumsal yapılar köylülerin büyük bölümünün gelir elde etmesini engellerken, bozkırların henüz ıslah edilmesi gerekiyordu. Ama Amerika'nın bozkırları Alman tarım arazilerinde uzun zaman önce tüketilmiş görünen tarımsal potansiyeli içinde barındırıyordu. Bu potansiyel Schaumburglular'ı Amerika'ya çeken nedendi. Doğru kullanıldığında yalnızca aileye değil, sonraki kuşaklara da güven ve refah vadeden bir potansiyeldi bu.

Schaumburglular Illinois'a göç etme kararını bilinçli olarak verdi. Yeni dünyaya ayak bastıklarında hepsinin eski yurtlarındaki topraklarını satarak elde ettiği, başlangıç için gerekli belirli bir sermayesi vardı. Ayak bastıktan sonra artık herşey kişinin kendi hünere ve uyum sağlama çabasına bağlıydı. Almanya'daki alışkanlıklarının tersine Schaumburg bucağında çavdar ve arpa ekmediler. Onların yerine mısır ekmeyi öğren-

Dr. Simone Blaschka-Eick

Bremerhaven Alman Göç Müzesi Müdürü

diler ve öte yandan buğday ve patates ekimine yoğunlaştılar. Her iki türü kendi yurtlarından da iyi tanıyorlardı, ancak bu ikisi ve de hiç tanımadıkları mısır zorlu bozkır toprağı nedeniyle onları farklı düşünmeye zorluyordu. Uyum gösterme çabaları ve hızlı çalışmaları onları henüz 1850'de başarılı birer çiftçi yapmıştı. Ve çiftlikleri sonraki on yıllar boyunca büyümeye devam etti. 1860'lı ve 1870'li yıllarda yeni bir fırsat doğdu. Chicago'nun süt gereksinimi nüfus artışı nedeniyle hızla büyüdü: Schaumburglular şimdi de süt üreten çok başarılı ve varlıklı çiftçilere dönüştü⁵.

Schaumburglular dini cemaat yaşamlarını yeni dünyaya ayak basar basmaz örgütlemeye başladı: Henüz 1847'de Aziz Petri cemaatinin kuruluşunda yer aldılar⁶. Kiliseyi Alman yurtlarında otoriter bir kurum olarak tanıyan insanlar burada bir Hristiyan cemaati kurmuşlardır. Artık kilisenin inşa edilmesini finanse ediyor ve cemaatin kendi kendini finanse edebilmesini sağlıyorlardı. Siyasi katılımları da erken bir dönemde başlamıştır: Schaumburg bucağında 1852'den itibaren yapılan seçimlere katılımları saptanabilmiştir ve bu katılım onların sorumluluklarının bilincinde birer demokrat olduklarını göstermiştir⁷. On yıl öcesine kadar feodal koşullar altında yaşıyor ve şimdi artık demokratik süreçlere etkin olarak katılıyorlardı.

Schaumburglular'ın evlilik ve dilsel tutumları konusunda daha az entegre oldukları görülmüyordu. Ne yazık ki 1850'li yıllarda Schaumburglular'ın birçoğunun İngilizceye egemen olmadıklarına ilişkin çok dolaylı ipuçları mevcut: Birçok Schaumburglu adının yanlış yazılmış olduğu 1850 tarihli ABD nüfus sayımı. Sayım memurları bir evden diğerine gidip kişisel olarak insanlara soru sorduklarından şu çıkarsama yapılabilir: Schaumburglular'ın birçoğu adlarının yazılışını İngilizce olarak harf harf söylemeyi bilmiyorlardı⁸. Yeni yurtlarındaki yaşama başlayalı henüz birkaç yıl geçmişken, dil ediniminde başlangıç zorluklarıyla karşılaştıklarından yola çıkılabilir, ancak Aziz Petri cemaatinde 1886'da Almanca konuşulan bir okulun kurulmuş olması, Schaumburglular'ın 1880'lerde dahi Almancalarından vazgeçmeye yanaşmadıklarını göstermektedir⁹. Ve Aziz Petri cemaatinin kilise kitapları şu şeyi de açıkça belgelemektedir: Schaumburglular 20. yüzyılın başlarına kadar kendi aralarında kalmışlardır. Torunlarının kuşağında dahi yüzde 20'si bir Schaumburglu ile evleniyordu, geriye kalanlar bir Alman ya da Alman-Amerikalı ile evlenmeyi tercih ediyordu¹⁰.

Schaumburglu ailelerin birçoğu ekonomik açıdan başarılıydı, dini cemaatlerinde çalışıyor ve erkekler siyasi yaşama katılıyordu. Ancak Birinci Dünya Savaşı'na kadar topluluğun içine dışarıdan pek kimse giremiyordu, çünkü kendi aralarında evleniyor ve arazilerini aile içinde miras bırakıyorlardı. Almanca konuşmaya devam etmekle kalınmamış, günlük yaşamda ikinci ve üçüncü kuşakta dahi eski yurtlarının bölgesel lehçelerini, Schaumburg lehçesini kullanmışlardır. Burada tanıtılan ve Schaumburglular'dan oluşan küçük göçmen grubu böylece 19. yüzyılın ortasında Orta Batı Amerika'nın kırsal çevrelerine yerleşen Alman göçmenlerin tipik özelliklerini sergiliyor.

Dr. Simone Blaschka-Eick

Bremerhaven Alman Göç Müzesi Müdürü

Kaynak:

¹ Bu yazı Simone Blaschka-Eick'in 2002'de Hannover Üniversitesi'nde yaptığı "Lebenswege in die Neue Welt. Schaumburger Amerikaauswanderung im 19. Jahrhundert" başlıklı doktora tezinden alıntılara dayanarak kaleme alınmıştır.

² Zur Entstehung Illinois s.u.a. Howard, Robert P., Illinois, A History of the Prairie State, Grand Rapids 1972, S. 26 – 72; Miller, Karen, Opening the Northwest Territory, in: Sutton, R.M., The Heartland, Pages from Illinois History, Lake Forest 1995, S. 36 – 40; zu den Anfängen der Besiedlung Illinois s. (darin auch der Umgang mit den Native Americans) : Pooley, William V., The Settlement of Illinois from 1830 to 1850, Ann Arbor 1968, S. 352/ Zur Entstehung des Cook County s.u.a. White, Jesse (compiled by), Origin and Evolution of Illinois Counties, State of Illinois 1999, S. 44 – 58

³ Schaumburg bölgésinin oluşum tarihi üzerine verilerin toplanması, yer aldığı yayın: Maack, Walter, Die Grafschaft Schaumburg, Rinteln 1974 (2. Baski); Hauptmeyer, Carl – Hans, Souveränität, Partizipation und absolutistischer Kleinstaat, Die Grafschaft Schaumburg (– Lippe) als Beispiel, Hildesheim 1980; Höing, Hubert (Hg.), Vom Ständestaat zur freiheitlich – demokratischen Republik, Etappen in Schaumburg, Melle 1995; Brüning, Kurt (bearb. von), Atlas Niedersachsen, Bremen 1950, S. 156

⁴ Eigene Berechnung auf der Grundlage von Auswandererlisten zusammengestellt von Matzke, Heike (bearb. von), Schaumburger Auswanderer 1820-1914, Ergänzungen, Melle 1995; Rieckenberg, Heinrich (bearb. von), Schaumburger Auswanderer 1820-1914, Rinteln 1988

⁵ Schaumburg Township Land Sales, A Record and Analysis of Public Domain Land Sales in Township No. 41 N, Range 10 E, of the 3rd Principal Meridian: Schaumburg Township, Cook County Illinois (Schaumburg Township District Library); Chicago and the Metropolitan Area, Population, Decennial Censuses 1840-1990, and Land Area 1990, with Metropolitan Area Definitions, bearb. von Lyle A. Benedict, Chicago 1992; Seventh Census of the United States, 1850, Non Population Schedules, Illinois, Cook County, Shomburg (Agricultural Census 1850); Sixth Census of the United States, 1860, Non Population Schedules, Illinois, Cook County, Schaumburg (Agricultural Census 1860); Agriculture of the United States in 1860, compiled from the Original Returns of the Eighth Census, Vol. II, Reprint der Ausgabe von 1864, New York 1990; The Statistics of the Wealth and Industry of the United States, Compendium of the Ninth Census, Vol. III, Reprint der Ausgabe von 1872, New York 1990; Tenth Census of the United States, 1880, Non Population Schedules, Illinois, Cook County, Schaumburg (Agricultural Census 1880); Van Vechten and Snyder's Map of Cook and DuPage Counties, Chicago 1875; Mitchell's Real Estate Map of Cook and DuPage Counties and Part of Will County Illinois, Published by William Mitchell, Chicago Illinois 1904

⁶ St. Peter, Pictorial 76 Bicentennial Directory, ohne Erscheinungsort und Seitenzahlen, Illinois Collection Schaumburg Township District Library

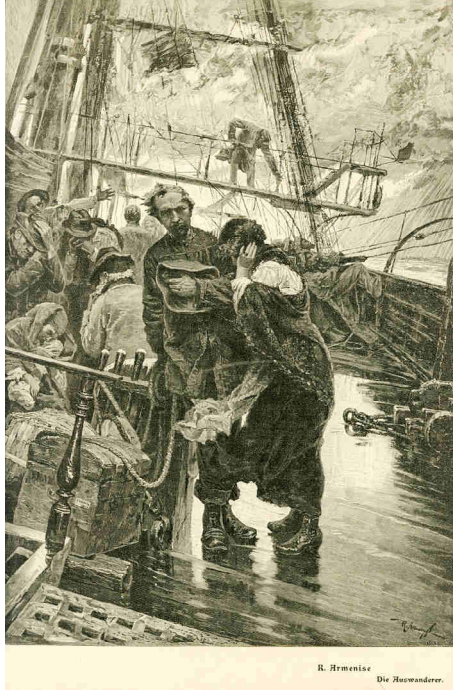
⁷ Poll List for Annual Town Meeting, Schaumburg Township, 1852; Poll List for Annual Town Meeting, Schaumburg Township, 1856; List of Voters at an Election holden on the sixth day of April 1858 in the Town of Schaumburg, Cook County, Ill.; Poll Book of an Election held at the House of Henry Rohlwing, in Town of Schaumburg Cook County, Illinois on the 2d day of July, 1870; Oath of office: 1856-1910 (Dokumente in der Schaumburg Township District Library)

⁸ Seventh Census of the United States, 1850, Population, Illinois, Cook County (Excluding Chicago), Schaumburg Township (Census 1850)

⁹ St. Peter, Pictorial 76 Bicentennial Directory, ohne Erscheinungsort und Seitenzahlen, Illinois Collection Schaumburg Township District Library ; Gemeinde-Ordnung und Kirchhofs-Ordnung für die deutsche evangelisch-lutherische St. Petri-Gemeinde, Schaumburg, Cook County, Illinois, Chicago Ill. 1905 (Kopie im Besitz der Verfasserin)

¹⁰ Eigene Berechnung nach St. Peter's Lutheran Church, 1. und 2. Kirchenbuch 1847-1910, Trauungen und Tote (Microfilms Schaumburg Township District Library)

Asylkrise und Weltflüchtlingsgipfel: Nichts dazugelernt?

1891’lerde göçmenleri taşıyan bir geminin güvertesi. Alman Göç Müzesi’nin ziyaretçileri, göçmenlerin Amerika’ya giderken ne yaşadıklarını, kamaraların orijinal halini yansıtan bölmeleri gezerek keşfedebilirler.

»Mülteciler nasıl korunabilir?« konusunu ele alan uluslararası görüşmeler, aslında herşeyden çok »kendimizi onlara karşı nasıl koruyabiliriz?« sorusuna hizmet etmiştir. Avusturyalı yazar Alfred Polgar başarısızlığa uğrayan 1938 Evian Konferansı’nın etkisiyle bunu yazmıştır. Şu ana kadar bundan pek bir ders çıkarılmadı.

1949 tarihli Federal Almanya Anayasası’nın 16. maddesi, 2. paragrafı, 2. tümcesi bilinçli olarak yalnızca dört sözcükten oluşuyor: »Siyasi baskıdan kaçanlar sığınma hakkına sahiptir«. Bu, Nasyonal Sosyalizm’in siyasi baskısından kaçanlara kapıların açılması, ama bir yandan da açılmaması (örneğin İsviçre) noktasında yapılan deneyime verilmiş cömertçe bir yanıttır. 1948/49 kışında Parlamenter Konsey’de (Parlamentarischer Rat) gerçekleşen yoğun tartışmada öne çıkan tüm kuşkulara rağmen, anayasa bilinçli olarak bu denli kapsamlı ve herhangi bir sınırlama içermeksizin formüle edilmiştir.

Carlo Schmid (SPD) şu açıklamayı yapmıştır: »Sığınma hakkı daima bir cömertlik konusudur ve eğer cömert olunmak isteniyorsa, gerektiğinde kişi hakkında yanılma riskini de üzerinize almak zorundasınızdır«. Hermann von Mangoldt (CDU) özel olarak şunları vurgulamıştır: »Eğer herhangi bir sınırlama getirecek olursak, eğer sığınma hakkını tanımanın önkoşullarını saptamak için herhangi bir sınırlama koyarsak, o zaman sınırda yetkili organların sınav yapmaları gerekecektir. Bütün yönetmelik bu şekilde tümüyle değersiz olurdu«¹.

Prof. Dr. Klaus J. Bade

Nasyonal Sosyalizm Almanya'sında ve İkinci Dünya Savaşı'nda Alman işgali altında bulunan Avrupa'da siyasi, dini, ırkçı ve diğer nedenlerle ezilenler, haklarından mahrum edilenler ve takipten kaçanlar olmuştur, bunlar arasında özellikle de Yahudiler.

Almanya'nın yakında ölümcül olmaya başlayan antisemitist terörü karşısında uzun süre edilgen kalan ya da farklı nedenlerle bu terörü açıkça görmezden gelen dünya ülkelerinin sayısı az değildi.

1938 Evian Konferansı'nda aslında 32 devletten ve aralarında Yahudi yardım örgütlerinin de bulunduğu birçok örgütten temsilci, Nasyonal Sosyalist Devlet'in terörize ettiği ve giderek ölümcül tehlike içerisinde yaşayan Yahudilerin Almanya'dan ayrılmasını kolaylaştırmak için görüşmeler yapılmıştır.

Kulağa hoş gelen hümanist açıklamaların ardında, somut yardım ve sığınmacıları kabul etme arzusu düzleminde sergilenen tutumlar daha çok olumsuzdu ya da oyalayan gerekçeler sunuluyor, ama ırkçı görüşler ve hatta Nasyonal Sosyalizm'den kaçan, bir başka ülkeye seyahat etmeye istekli insanların »sığınma hakkını kötüye kullanmasından«² dahi söz ediliyordu.

Amerikan Başkonsolosu R. Geist Aralık 1938'de Berlin'den Washington'a geçtiği yalvar yakar bir telegrafta şunu yazıyordu: »Almanya'da yaşayan Yahudiler ölmeye mahkum, ölüm kararları yavaşça infaz ediliyor, ama bu tahminen dünyanın onları artık kurtarmayacağı bir hızla gerçekleşecek«³. Avusturyalı yazar Alfred Polgar 1938 Evian Konferansı'nın etkisiyle şunu yazmıştır: »Mülteciler nasıl korunabilir?«⁴ konusunu ele almak için hazırlanan uluslararası görüşmeler, aslında herşeyden çok »kendimizi onlara karşı nasıl koruyabiliriz?«⁴ sorusuyla ilgilenmiştir.

Dünyanın en açık sığınma hakkının 1949 anayasasına alınmasından günümüze kadar ki gelişim çizgisine bakıldığında, Almanya ve Avrupa Birliği'nde tamamen benzer bir belirsizlik gözlemlenebilmiştir⁵. Berlin Teknik Üniversitesi Antisemitizm Araştırmaları Merkezi ve Mülteciler için Federal Çalışma Grubu Pro-Asyl tarafından 2008'de Berlin'de »Avrupa Kalesi. Evian'dan 70 Yıl Sonra. İnsan Hakları ve Mültecilerin Korunması«⁶ adı altında düzenlenen konferans bunu anımsatmıştır. BM Dünya Mülteciler Konferansı'nın öncülerinden olan Pro Asyl'ün yönetim kurulu sözcüsü Heiko Kaufmann 2008'de şu uyarıda bulunmuştur: Buna göre dışa karşı kapanma ve reddetme tasarısıyla Avrupa Birliği politikası, Evian'dan yetmiş yıl sonra »mültecilere karşı 70 yıl önce sergilediği ikiyüzlü, sözde insancıl yalvarış ve acıma retoriğini ve özünde inatçı, sert bir savuşturmacı tutumu ağır bir şekilde anımsatıyor«⁶.

Bu durum günümüze dek pek değişmedi. Sığınmacılar ve entegrasyon konularıyla yakından ilgilenen Aşağı Saksonya İçişleri Bakanı ve Eski Osnabrück Büyükşehir Belediye Başkanı olan Boris Pistorius'un 2015'te Heribert Prantl ile yaptığı bir röportajda vurguladığı gibi: Yahudilerin 1938'deki durumu ile bugün Avrupa sınırlarına dayanmış sığınmacıların durumu aslında karşılaştırılmaz. »Ama devletlerin günümüzde uyguladığı politik savuşturma ve geçiştirme mekanizmaları aynı kalmıştır. Geçmişte olduğu gibi şimdi de sığınmacıların kabul edilmesi nedeniyle tehdit altında olan sosyal barıştan söz ediliyor; yine sığınmacılar nedeniyle tehlikeye giren iç siyaset dengesinden bahsediliyor; sığınma hakkının suistimal edilmesi konuşuluyor. O zamanlar da bu tam böyle olmuştu. Bu boş konuşmaların ardından ve bu boş konuşmalar nedeniyle o dönemde birçok insan yaşamını yitirdi. Evian Konferansı birçok insanın hayatını kurtarabilirdi. Bu yetmiş yıl önceydi. Bundan bir ders çıkarmak gerekiyor. Avrupa Kıtası'nı dışa karşı kapatma girişimi şu anlamı taşır: Hiçbir ders çıkarmadık«⁷.

Pistorius böylece »Dünya Mülteci Zirvesi«⁸ talebine yoğunlaşmış ve aynı zamanda »Mülteci veren ülkeler için Marshall Planı Üssü On«⁷ uygulaması istemiştir. Pistorius bu konuda haklı.

Kaynak:

¹ Buna ilişkin belgeler: Klaus J. Bade, Ausländer, Aussiedler, Asyl. Eine Bestandsaufnahme, München 1994, S. 93–95.

² Heiko Kauffmann, Von Evian nach Brüssel. Das Scheitern der Konferenz 1938 und die Krise der europäischen Asylpolitik 2008, in: Wolfgang Benz/Claudia Curio/Heiko Kauffmann (Hg.), Von Evian nach Brüssel. Menschenrechte und Flüchtlingsschutz 70 Jahre nach der Konferenz von Evian, Karlsruhe 2008, S. 46.

³ Bkz., S. 34.

⁴ Bkz., S. 39.

⁵ Zur Geschichte von Asylrecht und Asylpolitik in Deutschland im Überblick: Jochen Oltmer, Politisch verfolgt? Asylrecht und Flüchtlingsaufnahme in der Bundesrepublik, in: Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland (Hg.), Immer bunter, S. 106–123.

⁶ Robert Probst, Die Ahnungslosen von Evian, in: SZ, 4.7.2008; vgl. jetzt: Heiko Kauffmann, Wer Menschen rettet, rettet sich selbst, in: FR, 18.5.2015.

⁷ Weltgipfel statt Abwimmelkonferenzen. Boris Pistorius im Gespräch mit Heribert Prantl, in: SZ, 22.6.2015;

Katharina Fegebank
Hamburg İkinci Belediye Başkanı ve Bilim, Araştırma ve Eşitlik Senatörü

Hamburg'da Sığınmacılar Görevi Fırsata Çevirmek

2015'in ilk yarısında Hamburg'a 12.500 sığınmacı geldi, bu sayı geçen yıl gelenlerin neredeyse tamamına eşit. Neredeyse her semtte ülkelerinden kaçan insanlar için yeni yerleşim olanakları yaratıldı: Eski fabrika binalarında, park yerlerine kurulan konteyner evlerde, fuar salonları ve – bu da dahil – çadır kentlerde. Yerleşim için nerelerin uygun olduğunu konu alan tartışma siyaset ve medyanın gündem maddesini oluşturuyor. Gelen herkesin kışa kadar kafasını sokacak bir evi olması hedefleniyor. Neredeyse her kalacak yerin yanı başında sığınmacılar için bir inisiyatif kuruldu: Gönüllüler yapılan bağışları sınıflandırıyor, kurumlarla ilişkide ve doktora gidildiğinde yardımcı oluyor, komşulararası kutlamalar, geziler ve daha birçok şey organize ediyorlar.

Bu Hamburg için büyük bir görev, ama ayrıca büyük bir fırsat. Kentimiz sığınmacı sayısı 2012'den itibaren artmaya başlamadan çok önce de uluslararası kökenli insanların en yüksek oranda yaşadığı eyaletti: Yaklaşık yüzde 29. İlkokula devam eden her iki çocukta biri iki ya da daha çok dile ve kültüre sahip. Bunun tarihimize yakın bir ilişkisi bulunuyor: Hamburg daima varılan bir kent olmuştur. Kentin dinamiği büyük ölçüde herşeyi olduğu gibi bırakmak istemeyen insanların bize gelmesinden besleniyor. Kendilerini geliştirmek isteyen insanlardan. Kendi yetenek ve becerileriyle içinde gelişebilecekleri bir çevre arayan insanlardan.

Savaş ve kriz bölgelerinden güvenlik içinde yaşamak için insanların gelmesi şimdi de bir fırsattır: Onlar Hamburg'u zenginleştiriyor, renklendiriyor ve çeşitlendiriyor. Yeni yurttaşlarımızın birçoğu ülkede kalacak. Bu kent uzun vadede onların potansiyellerin-

Katharina Fegebank

Hamburg İkinci Belediye Başkanı ve Bilim, Araştırma ve Eşitlik Senatörü

den yararlanacak, vasıflı işgücü eksikliği bu bağlamda bir anahtar sözcüktür. Çünkü bugünün sığınmacıları yarının doktoru ya da yaşlı bakıcısı olabilirler. Bu açıdan ekonomi cephesinden gelen birçok talep var.

Ancak bu amaçla her sığınmacının potansiyellerini geliştirebilmesini sağlamalıyız. Bunun anahtarı eğitim-öğretim ve çıraklık eğitimidir. Hamburg bu noktada son yıllarda birçok şey başardı. Uluslararası kökene sahip daha fazla genç lise mezunu oluyor: Onların oranı 2011 ve 2014'te yüzde 36'dan yaklaşık yüzde 40'a çıkmıştır. Ve okuldan mezuniyetsiz ayrılanların sayısı da geriledi: Oranları aynı zaman diliminde yaklaşık yüzde 12'den yüzde 7,6'ya gerilemiştir. Bu oran her ne kadar tekdillilerden hala çok daha fazla olsa da: Görünüşe göre kız ve erkekler geride kalan büyük reformlardan yararlandı: İçselleme, tüm gün uygulaması, ilkokul sonrası örgün eğitimde iki bölümlü okul sisteminin hayata geçirilmesi. Bu reformlar eğitimde mağdur edilen çocuk ve gençlere – bu mağduriyetin nedeni ne olursa olsun – daha iyi fırsatlar sunulmasıdır.

Dilsel dezavantajları telafi etmek, söz konusu olan henüz okula başlamadan önce bunun yapılmasıdır. Çünkü eğitime erişimi sağlayan başta Almancadır. Öğrenciler bu dille diğer tüm eğitsel içeriklere erişirler – gerek toplumbilimsel gerekse de doğa bilimsel ya da teknik içerikler. Bu nedenle çocukların – en erken zamanda – çocuk yuvasına gitmeleri çok önemli. İki yaşında farklı dillerde renkleri birbirinden ayırabilen biri, ileride fizik dersinde renk bilimi konusunu daha iyi takip edebilir. Hamburg'da çocuklar ebeveynlerinin aidat ödemesi gerekmeden doğuştan okula başlayınca kadar günde beş saat çocuk yuvasına gidebilir. Bu elbette sığınmacı aileler için de geçerlidir.

Ancak bu kimi zaman yeterli olmaz. Bazı çocuklar, gerek çokdilli gerekse de tekdilli olanlar planlı bir ek dil desteğine gereksinim duyar. Bu nedenle Hamburg'da dört buçuk yaşındaki tüm çocuklar için – dolayısıyla okula başlamadan hemen önce – okul sağlık hizmetlerinde zorunlu sağlık kontrolü yapılıyor. Bu kontrolde bir çocuğun Almancayı ne kadar bildiği ve anaokuluna mı yoksa anaokulu derslerini kapsayan bir çocuk yuvasına mı devam edeceği saptanmaktadır.

Hamburg dil desteği tasarısı çocukların realschule mezuniyetine dek – tüm sınıflarda ve derslerde – öğrencilerin dil desteği almalarına olanak sağlıyor. Aynı zamanda çocuk ve gençlerin doğal çokdilliliklerini korumaları ve geliştirmeleri de desteklenmektedir: Okullarda birçok kökendili dersi verilmektedir. İlkokul sonrası örgün eğitimde Almanca-Türkçe, Almanca-İspanyolca, Almanca-Portekizce ve Almanca-İtalyanca ikidilli dersler veriliyor. Türkçe, Rusça ve Lehçe seçmeli ders olarak seçilebilir.

Zorunlu eğitim çağındaki sığınmacı çocuklarının elbette önce yabancı dil Almanca dersi gösmeye ihtiyacı var. Onlar yaşa ve ön eğitimlerine göre henüz kaydedildikleri ilk kurumda bu olanaktan yararlanıyor. Genelde bir yılın ardından sınıflara geçebilmekteler, dil desteği ise devam etmektedir. Oturma izni bulunan sığınmacı gençler en kısa zamanda bir meslek eğitimine hazırlanıyor.

Göç kökenli öğretmenlerin burada önem büyük. Onlar birçok yönden genç insanlar için birer örnek oluşturuyor: Alman eğitim sisteminden geçen, yükseköğrenim görmüş ve bir meslek edinmiş insanlar olarak birer örnekler. Onlar ülkelerinde yükseköğrenimlerini yarıda bırakmak zorunda kalan ve şimdi bu öğrenimlerini sürdürüp sürdürmeyecekleri ve akademik kariyere nasıl devam edecekleri sorusuyla karşı karşıya kalan genç sığınmacılar için de birer örnektir. Bu konu bilim ve araştırma senatörü olarak beni özellikle yakından ilgilendiriyor. Federal düzeyde ve eyaletler düzeyinde vasıflı sığınmacılara yüksekokul yolunu nasıl açabileceğimiz konusu üzerine yoğun olarak çalışıyoruz. Bu noktada ayrıca çoğu durumda hiç belgelenemeyen ya da çok zor belgelenebilen okul mezuniyetlerinin, yükseköğrenim belgelerinin ve yüksekokul ve mesleki mezuniyetlerin kabul edilmesi, sığınmacılara Almanca kursları, İngilizce yükseköğrenim olanakları sunulması, üniversite öğrencisi olarak kalacakları bir yer ve

Katharina Fegebank

Hamburg İkinci Belediye Başkanı ve Bilim, Araştırma ve Eşitlik Senatörü

benzeri konular gündemdedir. Hamburg'un yüksekokulları bu alanda çalışma yürütüyor: Örneğin Hamburg Üniversitesi sığınmacılardan sorumlu bir yetkili atadı. Bu yetkili üniversitenin sığınmacılarla ilgili tüm etkinliklerini koordine ediyor. Hamburg Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu kapsamlı bir dinleyici öğrenci programı sunuyor. Başka yüksekokullar sığınmacılar için özel yükseköğrenim olanakları ve Almanca kursları, eğitim programları, İngilizce müfredat, yön belirlemek için kılavuz ve daha bir çok şey planlıyor. Yüksekokulların çeşitlilik konusunda deneyimleri ve yeterlikler olması işlerine yarıyor. Bilimin kendisi bilindiği üzere sınırları aşan bir niteliğe sahiptir ve çok çeşitlidir – yani evrenseldir.

Sığınmacılar Hamburg'u, Almanya'yı değiştirecek. Onlar ülkemizi kültürel, insani, ekonomik ve toplumsal açıdan zenginleştirecek. Hamburg tarihinde birçok kez olduğu gibi, burada mutluluğu bulmaya çalışan insanlara bir fırsat verilmesi için uğraşacak. Hamburg'da insanlar "Moin!" (günaydın) der.

Mülteci Göçü – Almanya için Muhtemelen Ekonomik bir Kazanç Olmayacak

Almanya şu an sığınma hakkı isteyen ve tarihinde hiç karşılaşmadığı boyutta bir sığınmacı akımıyla yüz yüze. Nasyonaldosyalizm nedeniyle birçok Alman yurtdışına kaçmak zorunda kaldığından, sığınma hakkına anayasada yer verildi. Böylesi bir hakkı başka ülkelerde görmek zor. Birçok ülke yalnızca 1951’de Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ni kabul etmiştir. 50’li ve 60’lı yıllarda Federal Almanya’da sığınma hakkı için yapılan başvurular yılda daima 10.000 rakamının çok altında kalmıştır. 1956’da Macaristan’da yaşanan halk ayaklanması ve başarısızlığa uğrayan 1968 “Prag Baharı” sırasında başvuruların bu rakamı aşmış olması birer istisnaydı. İlk kez 70’li yılların ikinci yarısında önemli bir artış yaşandı. Birinci petrol krizinin ardından işsizlik ciddi oranda yükseldi. Federal hükümet buna konuk işçi alımını durdurarak yanıt aradı. Yabancı işgücünün bu nedenle 1973’ten itibaren düzenli yollardan ülkeye yerleşmesi ancak aile birleşimiyle olanaklıydı. İşgücü alımının durdurulmasıyla önemli bir göç kanalı kapatılmış olduğundan, artan oranda sığınma hakkı üzerinden göç yaşandı – özellikle de Türkiye’den. Sığınma başvurusu 1980’de ilk kez 10.000’in üzerine çıktı. Ama aynı zamanda örneğin Polonya’da sıkıyönetim ilan edilmesi gibi dışsal olaylar da sığınma talebini arttırmıştır.

1980’den itibaren Federal Almanya’ya gerçekleşen sığınmacı göçünde önemli bir düşüş yaşandı, birkaç yıl sonra ise sayı yeniden yükseldi. Sığınma talebinin bir nedeni de Lübnan Savaşı’ydı. 90’lı yılların başında o ana kadar hiç görülmemiş rakamlara ulaşıldı. Eski Yugoslavya’daki savaşlar, Doğu Avrupa’daki rejimlerin yıkılması ve Sovyetler Birliği’nin dağılması buna eklenmiştir. 1993’te sığınma başvuruları 400.000’i aştı – AB’nde yapılan başvuruların yarısından fazlasıydı bu. 1993’ten sonra bu akım kesintiye uğrad, çünkü sığınma hakkının tanınmasında yeni düzenlemelere gidilmişti. Anayasada ilgili maddeye eklemeler yapıldı. Akabinde yalnızca güvenli sayılan üçüncü ülkeler üzerinden gelmeyenlere siyasi sığınma hakkı tanındı. 90’lı yılların ikinci yarısından itibaren ve onu izleyen yıllarda sığınma başvuruları neredeyse sürekli geriledi. İlk kez bu on yılın başlangıcında sığınma nedenli göç akımı yeniden artış gösterdi. Bu artan göç yavaşça başladı ve ardından olağanüstü boyutta hızlandı. 2015’te tam anlamıyla bir tırmanma yaşandı. Sorumlu mercilerin tahminlerine göre, Ocak ila Eylül ayları arasında sığınmak isteyen yaklaşık 700.000 kişi sınırlardan geçmiş olmalı. şu an olağanüstü kabaran sığınmacı dalgasının çekileceğine ilişkin hiçbir işaret olmadığından, bu yıl bir milyon sınırının çok ötesine geçileceğini söylemek mümkün. Almanya böylece AB’ndeki sığınmacıların en büyük bölümünü kabul etmiş olacak. AB içerisinde gerçek, ortak bir sığınmacı politikası yok. Devletlerin büyük bölümü sığınmacı akımını engellemeye çalışıyor. Danimarka ya da Fransa gibi ülkeler yasal düzenlemelerini değiştirdi. Nüfusuna oranla en çok sığınmacı kabul eden İsveç kısa süre önce kapasitesinin sınırlarına ulaştığını duyurdu. Polonya gibi ülkeler bunun çok önceden sinyalini veriyordu. Buna karşın Almanya özel bir role sahip ve sığınma başvurusu yapacaklar için hiçbir üst sınır olmadığını açıkladı. Ülkelerin büyük çoğunluğu kısıtlayıcı bir sığınmacı politikası izlediğinde, sığınmacılar ister istemez henüz açık tutulan göç kanallarını kullanmak zorunda. Ve ayrıca Almanya cömertçe yaklaşacağını dışarıya duyurunca, sığınmacıların tercihi haline geldi.

Karl Brenke

Alman Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü

Sığınmak isteyenlerin büyük kısmı “Balkan güzergahını” kullanıyor, dolayısıyla Türkiye, Yunanistan, Balkan ülkeleri ve Avusturya üzerinden geliyor. Almanya’ya ulaşmak istediklerinden, bu güzergahtaki ülkeler sığınmacıların sorunsuz geçişlerine izin veriyor. Ancak güzergah üzerindeki bazı ülkelerde bu oldukça kaotik durumlara yol açtığından, buna göre de tepkiler gösterildi. Öyle ki Macaristan sınırlarını sağlamlaştırdı ve artık ülkeye hiçbir sığınmacı girmesine izin vermiyor. Göçmen akımı bu nedenle şimdi Hırvatistan ve Slovenya üzerinden devam ediyor. Bu ülkeler de kendini kapasitelerinin sınırında görüyor ve Balkan güzergahı üzerinde kurulacak ara kamplar ve daha iyi sınır kontrolleri aracılığıyla sığınmacı göçünün yönetilebilmesini umuyor.

Böylesi bir durumun ortaya çıkmış olması dahi şaşırtıcı. Çünkü aslında AB ölçeğinde Dublin Yöntemi olarak bilinen yöntemle çok açık düzenlemeler var: Sığınmacılar AB sınırlarını geçtikleri ilk devlet tarafından kabul edilmelidir. Göçe devam ettiklerinde bu ülkeye geri gönderilecektir. Bu anlaşma ise görünüşe göre artık yalnızca kâğıt üzerinde kalmıştır. Almanya konusunda da yasal durum çok açıktır: Güvenli bir üçüncü ülke üzerinden geçiş yapmayan kişilere sığınma hakkı tanınmaktadır. Almanya’yı çevreleyen ülkelerin neredeyse tümü AB ülkeleri olduğundan, sığınma başvurusunda bulunacak neredeyse hiç kimseyi kabul etmek zorunda değil. Ama Alman politikası yürürlükteki yasalara uymuyor. Bu durum, AB içerisinde üye ülke sınırlarının artık kontrolden çıktığı görüşüyle gerekçelendiriliyor; Macaristan ise bunun aksini kanıtladı.

Durumun karmaşıklığı karşısında Almanya’ya gelen sığınmacıların sosyal birleşimi hakkındaki bilgiler ancak 2015’in ilk yarıyılı için kullanılabilir. Veriler yetersiz; bilinen tek şey hangi ülke vatandaşı olduğuna, cinsiyet ve yaştır – meslek eğitimleri bilinmiyor. Sığınma başvurusunda bulunanların üçte ikisi erkek. En büyük grubu 18 ila 34 yaş arası erkekler oluşturuyor (başvuru yapan sığınmacı toplamının %40’ı); aynı yaş grubundaki kadınların dört katı. Orta yaş grubundakilerin oranı toplamda %20 ile çok daha düşük. Her ne kadar genç yetişkinlerdeki boyutta olmasa da, bu grupta da erkekler ağırlığı oluşturuyor. Yaşlı sığınmacılar ise neredeyse hiç yok. Ve son olarak sığınmacıların altıda birini çocuklar oluşturuyor.

Suriyeliler Almanya’da %18 oranla en büyük grubu oluşturuyor. 2015’in ilk yarıyılında Kosovalılar aynı oranda önemli bir gruptu. AB üyesi olmayan Balkan ülkelerinden de (Arnavutluk, Makedonya, Sırbistan, Bosna-Hersek) sığınma başvurusu için gelenler büyük bir kitleyi oluşturuyordu – sığınma başvurularının toplamda yarısına yakını bu Balkan bölgelerinden gelenler tarafından yapıldı. Önasya’dan Suriyelilerin yanı sıra özellikle Iraklı ve Afgan sığınmacılar ağırlıkta – Ocak ile Haziran arasında Önasya’dan gelenler birlikte tüm sığınmacıların üçte birini oluşturmuştur. Pakistan dışında (başvuranların %6’sı) asyanın geri kalanı pek bir rol oynamıyor. Afrika’nın Sahra Çölü’nün güneyine denk düşen bölgelerinden gelenlerin oranı ise %9 ile biraz daha yüksek – özellikle Somali, Eritre ve Nijerya’dan. Geçmişe kıyasla Doğu Avrupa’da AB dışında kalan ülkelere (Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya) gelenlerin sayısı önemsenmeyecek kadar düşük.

Sığınma başvurusunda bulunanların tümü kabul ediliyor değil ve dolayısıyla hepsine Almanya’da ikamet izni ve de çalışma hakkı tanınmıyor. 2015’in ilk yarıyılında sığınma başvurularının yalnızca yaklaşık %40’ı olumlu yanıt buldu; bu çoğunluğu oluşturmuyor, ama nitekim bu daha az sığınmacının geldiği 2010’a kıyasla yüzde 15 artış demektir. Iraklı ve Suriyeliler tarafından yapılan sığınma başvurularının neredeyse tümü kabul edildi. Eritre’den gelenlerin çoğuna ve Afganistan, Pakistan ve Nijerya’dan gelenlerin küçük bir bölümüne koruma hakkı tanındı. Balkanların AB üyesi olmayan bölgelerinden gelenlere neredeyse hiçbir sığınma hakkı tanınmadı.

Almanya basınının büyük bir bölümünde toplumun yaşlanması ve varsayılan nitelikli işgücü açığı nedeniyle sığınmacı akımının avantajlı olacağı izlenimi verildi. Görünüşe

göre bu konuda bir hayal kırıklı yaşandı. Çünkü önemli sığınmacı gruplarını oluşturan ülkelerin vatandaşları arasındaki işsizlik oranı, Almanya'da konjonktürün iyileşmesine rağmen arttığını göstermiştir. Aslında aralarında çalışmaya başlayanların da oranı artıyor, ama işsizlerin sayısı çok daha yüksek. Özellikle de Suriyeliler arasında. Güncel sığınmacı dalgasının başladığı 2012 yılından 2015'in ilk yarısına kadar çalışanların sayısı 5.000'e çıktı, yani %80 arttı, işsizlerin oranı ise 23.000'e çıktı, yani %500 arttı. Suriyeliler arasında işsizlik oranı şu an %70'e vardı. Irak, Afganistan, Eritre, Pakistan ya da Nijerya'dan gelenlerin durumu biraz daha iyi. Sığınmacı göçü nedeniyle beş yıl boyunca düşen işsizlik rakamlarının şimdi yeniden artması beklenebilir. Bunun sonucunda sığınmacı ülkelere sosyal yardım alanların sayısı da artacaktır.

Bir tarafta Almanca bilgisinin eksikliği iş piyasasına entegre olmayı engellemektedir. Diğer tarafta ikinci dünya ülkelerinden ya da gelişmekte olan ülkelere gelen kişilerin Almanya gibi gelişmiş bir ülkede talep edilen nitelikleri beraberinde getirmesi beklenemezdi. Muhtemelen sığınmacı olarak kabul edilenlerin birçoğu meslek eğitime sahip değil. Dolayısıyla birçoğu – en azından Almanya'daki ilk zamanlarında – yalnızca basit işlerde çalıştırılabilir olacaktır. Ama özellikle bu noktada iş piyasası gergin. Bu tür işlerin giderek azalması yönünde bir gelişme var ve Federal Almanya'daki tüm işsizlerin yaklaşık yarısı meslek eğitimi almamış insanlardan oluşuyor – demek ki yalnızca basit işlerde çalışmak söz konusu olabilir. İşsizlik oranı özellikle uzun süredir Almanya'da yaşayan göçmen gruplar arasında büyüktür. Sığınma göçü nedeniyle onların iş için rakabet koşulları sertleşecek ve işini kaybetme ya da uzun süre işsiz kalma riskleri artacaktır.

Ait olup da istenmeyenler: İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Alman Sığınmacılar ve Sürgün Edilenler

Artık hiç kimseyi kabul edemeyiz. Bremen'e yerleşme yasağı getirildi.

İkinci Dünya Savaşı Avrupası'nda sığınmacı, sürgün ve nakledilmiş insanların sayısı yaklaşık 60 milyonu buluyordu. Savaşın sona ermesiyle ve hemen sonrası dönemde buna 25 milyon daha eklendi. Bunlar arasında, savaş son aşamasına girdiğinde doğu cephesinden batıya kaçan ya da savaş sonrası, özellikle Polonya ve Çekoslovakya'dan, artık olağanüstü boyutta küçülmüş, dört müttefik gücün kontrolündeki işgal bölgesi olarak Almanya'nın arta kalan topraklarına sürülen 14 milyona yakın Alman da bulunuyordu. Bu noktada eşit bir dağılım olmamıştır. Kırsal ağırlıklı bölgeler, özellikle hava saldırıları nedeniyle çoğu durumda ağır hasar görmüş yoğun kentsel-sanayi bölgelerinden çok daha fazla sığınmacıyı ve sürgün edilen insanı kabul etmek zorundaydı. Almanya'nın doğusu, batısına oranla göçten daha çok etkileniyordu ve dört işgal bölgesinin kendi içerisinde de doğu kesimlerinin yükü batı kesimlerinden daha ağırdı. 1947'nin sonunda Sovyet işgal bölgesindeki sığınmacı ve sürgün edilenlerin oranı toplam nüfusun yüzde 24,3'ünü oluşturuyordu. Amerikan bölgesi yüzde 17,7'lik ve İngiliz işgal bölgesi de yüzde 14,5'lik oranla bunun gerisinde kalıyordu.

Sığınma ve sürgün, göçmenlerin Alman vatandaşı olmasından ya da vatandaşlığın derhal tanınmasından bağımsız, uzun yıllar devam eden ve çökyönlü anlaşmazlıklarca karakterize olunan bir entegrasyonsürecine yol açmıştır. Yoğun göçün savaştan çıkmış ve büyük bir yıkıma uğramış olan Almanya'yı karşı karşıya bıraktığı sorumluluklar, zamanın tanıklarına çözülmesi pek de mümkün olmayan birer sorun olarak yansıyor. Sonuçta dört milyona yakın daire ya tam ya da kısmen yıkılmıştı. Yerliler ile sığınma-

cılar arasındaki gerilim ve çatışkılar bu nedenle genel olarak başta geçici konut sorunundan kaynaklanıyordu. Konaklama olanaklarının gönüllü olarak tahsis edilmediği yerde, Alman ve müttefik güçlerin idari birimleri tarafından – zamanla artarak – zorla yerleştirme yöntemine başvurulmuştur. Kiler, ahır ya da kıt kanaat donatılmış uygun-suz diğer mekanlar, geçici ve ilkel birer barınak olarak çoğu kez birden çok ailenin tamamını barındıran konaklama yerlerine dönüştürülmüştür. Zamanın insanları bunlara ›acil barınaklar‹ adını vermişlerdir.

Yerliler ve sığınmacıların zorla birlikte yaşadığı bu topluluklarda adım başı çekişmeler vardı – ister mutfakın ortak kullanımı, ister ev eşyalarının kullanıma sunulması nedeniyle olsun: Örneğin yalnızca 1946 yılında Brandenburg’da yerlilerle yaşadıkları günlük çekişmeler nedeniyle, bunlar hakkında sorumlu mercilere yazılı şikayette bulunan sığınmacı ve sürülmüşlerin sayısı 45.000’i bulmuştur. Amerikan işgal bölgesinde bulunan eyaletlerde yapılan temsili bir örneklem, 1949’da bu incelemeye katılan yerlilerin toplam yüzde 61’inin şu konuda aynı görüşte olduklarını ortaya koymuştur: Onlara göre sığınmacılar ve sürülmüşler birer “fitneci”dir. Çokyönlü kültürel sınırların çekilmesi ve çokyönlü kültürel anlaşmazlıklar, kaynakların nasıl dağıtılacağı noktasında yürüyen çekişmeleri şiddetlendirmiştir: Gelenekler, görenekler, yaşam tarzları ve özdeşlikler birbirinden farklıydı, katoliklerle protestanlar, kentsel nüfus ile kırsal nüfus, Almanya’dan kısmen yüzyıllardır uzak yaşayan Alman azınlıklar ile geleneklere bağlı yerliler karşı karşıya geliyordu. ›Doğudan‹ gelen insanlar hakkında varolan yerleşik önyargıların sığınmacılara ve sürülmüşlere yansıtılması anlaşmazlıkları derinleştiriyordu.

Sığınmacılar ve yurtlarından sürülenler için göç, statülerini kaybetmeleri anlamına geliyordu: 1950’de sığınmacı ve yurtlarından sürülmüş 2,6 milyon kişinin ancak dörtte biri, bulundukları dairenin tamamını kendileri kullanabiliyordu. Üçte ikisi bir kiracının yanında kiracı konumunda ve onda biri ›acil barınaklarda‹ ya da kamplarda yaşıyordu. Örneğin Eylül 1948’de sığınmacılar ve sürgün edilenler Aşağı Saksonya’da sosyal yardım alan grubun yüzde 61’ini oluşturuyordu. Batı Almanya’da geliri olmayanların göçmenler arasındaki oranı 1950’de yerli nüfusun üç katına ulaşıyordu. Mesleki konumları, mali donanımları ve konut gereksinimleri açısından göçmenlerin yerlilerle eşit düzeye ulaşmaları on yılları bulmuştur. Başka alanlarda da entegrasyonun uzun sürdüğüne işaret eden farklı etmenler bulmak mümkün: Örneğin sığınmacılar ve sürgün edilenler ile yerliler arasında yapılan evliliklere başlangıçta pek rastlanmamıştır. Bu durum ikinci kuşakta, dolayısıyla çocuklarının kuşağında değişmiştir. 1950’lerden itibaren ›ekonomi mucizesinin‹ konjonktürel olarak ulaştığı en üst düzey, sığınmacıların ve sürgün edilenlerin ekonomik ve sosyal entegrasyonunu tümüyle kolaylaştırdı. Öte yandan onlar ›ekonomi mucizesinin‹ gerçekleşmesine olağanüstü boyutta etkisi olan nitelikli bir işgücü potansiyeli oluşturuyordu. Ancak bu bağlamda birçok göçmen grubu için tipik olan alt katmanlaştırma da etkisini gösterdi: Sığınmacılar ve sürgün edilenler herşeyden önce statüsü düşük mesleki konumlara gelmiş ve dolayısıyla da gelirleri daha düşük olmuştur. Aslında özellikle 1960’lı yıllardan itibaren birçoğu için kariyer yapma olanakları doğmuştur, ancak 1970’lerin başında zorla göçün neden olduğu statü kaybı hâlâ tümüyle aşılamamıştı. Devletin yaptığı müdahaleler entegrasyonun gerçekleşmesine katkı sağlamıştır. Savaşın sona ermesiyle birlikte hemen sığınmacılardan sorumlu bir özel idari kurum oluşturuldu. Görevi konut, temel gereksinim araçları ve iş tedarik etmek olmuştur. Birçok yerli savaş sonrasında kaynakların paylaşılması için yürütülen sert çekişmeler karşısında sığınmacılardan sorumlu kurumların adımlarını ve yasayla belirlenmiş özel düzenlemeleri, sığınmacılara ve sürgün edilenlere ayrıcalıklar tanınması olarak görüyordu. Yardım hizmetlerinin yasal dayanağa oturtulmasının yerliler tarafından kısmen sert bir dille eleştirilmesinin nedeni de bu olmuştur ve özellikle Batı Almanya’da Ağustos 1949’da kabul edilen ›acil destek yasasına‹ ve yitirilen malvarlıkları için tazminat olanağı sunmak amacıyla 1952’de kabul edilen ›yükün telafisi yasasına‹ karşı tepkiler buna birer örnektir.

Prof. Dr. Jochen Oltmer
Osnabrück Üniversitesi

Federal Almanya tarihinde sığınmacılar ve yurtlarından sürülenler hiçbir zaman tabulaştırılmamıştır. Sayısız anma etkinlikleri, federal mecliste yürütülen tartışmalar, özel pullar basılması, bilimsel yayınlar, romanlar, sergiler, filmler, belgeseller ve anıtlar daha çok kamuoyunun sığınma ve sürgün dönemini daima anımsadığını belgelemektedir. Ancak bu anıda boşluklar da vardı: En azından 1980'e kadar İkinci Dünya Savaşı'nda Alman fetih girişimlerinin biçimi ve sonuçlarının, sığınma ve sürgünün başlıca önkoşulu olduğu çoğu kez dile getirilmemiştir. Almanlar İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan olaylarla ve Almanların toplu katliamlarıyla yüzleştirdiklerinde, 'sürgün sırasında işlenen suçlara' ve Almanların yaşadığı haksızlıklara işaret edilmesiyle, yöneltilen suçlamaların yumuşatılması ve bunların manevi açıdan bir denge unsuru oluşturması isteniyordu. Sığınmacıların ve sürgün edilenlerin entegrasyonu ve nitekim göçmenlerin dışlanmasını günlük yaşamın parçası haline getiren bir olgu olarak, yerlilerin ilk başlarda onlara karşı pek dayanışmacı ve yardımsever bir tutum sergilememiş olması olgusu da uzun süre odak noktayı oluşturmamıştır. Böylece sığınmacıların ve sürgün edilenlerin kamuoyunun belleğinde edindiği yer, siyasi nedenlerle toplamda oldukça seçici olmaya devam etmiştir: Kamuoyunda sığınma ve sürgün edilme olarak anılan şeyin İkinci Dünya Savaşı ile ilişkileri gizlendiğinden ne bir geçmiş vardı ve ne de entegrasyon sorunları gizlendiğinden sonuçları. Hatta onun nesnesi insanlar bile değil, yalnızca kurbanlardı.

Kaynak:

Beer, Mathias: Flucht und Vertreibung der Deutschen, München 2011.

Kossert, Andreas: Kalte Heimat. Die Geschichte der deutschen Vertriebenen nach 1945, 4. Aufl. München 2009.

Oltmer, Jochen: Migration im 19. und 20. Jahrhundert, 2. Aufl. München 2013.

Piskorski, Jan M.: Die Verjagten. Flucht und Vertreibung im Europa des 20. Jahrhunderts, Berlin 2013.

Ama Önsavaş Ne Zaman Başlayacak? Entegrasyon Tartışmasının Kültürselleştirilmesi

Bu isterik bir tartışma. Başka hiçbir tartışma, özel alanda ve kamuoyunda göçmenlerin ve sığınmacıların entegrasyonu konusu kadar duygusal boyutta ve nesnellikten uzak yürütülüyor. Ve tüm tarafların burada öne attığı yarım doğrular ve yanlışlar sorunları kalıcılaştırıyor ve derinleştiriyor: Göreciliğin (Relativismus) hoşgörüsüyle karıştırılması, özdeşlik ve dini aidiyetin siyasileştirilmesi, sosyo-ekonomik sorunların kültürselleştirilmesi ve toplumun (statü) kırılganlığına uğratılması ve acizlik duygusu karşısında sergilenen cehalet.

Çatışmaların arkasında yatan önemli sorunlar böylece yutulmuş oluyor: Eğitim, sağlık, iş piyasası, konut, insan hakları, sosyal hiyerarşi, sosyal yönden gerilemek, acizlik, kabul görmek. Dolayısıyla diğerleri hakkında daima farklı olan şekilde konuşuluyor, göçmenler olduklarından daha da yabancı ve buradakiler olduklarından çok daha yerli olarak gösteriliyor. Yoksa diğerleri romantik tarzda bir kültüralizm aracılığıyla lezzetler olarak ağızda eriyebilir mi. Herşey «kültür». Biz kültür delisi ve bağıntı unutkanıyız. «Kültür» hakkında çok fazla ve bağıntılar hakkında çok az konuşuyoruz: İş piyasası, yüксеlebilme fırsatları, eğitim ve para.

Sosyal uzaklık

Reddetmek ve «yabancı düşmanlığı» büyük ölçüde toplumdaki hiyerarşi için yürütülen bir güç oyunudur. Kendisiyle sosyal uzaklık olması istenen kişi yabancı oluyor. Diğerlerinin kalıcı yoksulluğu kadar sosyal açıdan yükselmeleri de daha iyi konumdaki gruplar tarafından aynı oranda bir tehdit olarak yorumlanıyor. Sosyal açıdan yükselmek ne denli düşükse, o denli kaygılandırıcı. Herkes için.

İnsanların iyi ve kötü olarak ayrımı için geçerli özellik şu: Para. Ona sahip olan yabancı değil, kimde para bitiyorsa o yabancıya dönüşüyor. Kim sürekli «altta» kalıyorsa, o, insanların kendi köken kültürlerinden gelen ve daha yüksel bir yaşam biçimine sahip olandan daha yabancıdır. Yabancılaşma-yabancılaştırma böylece artıyor. Kimin «yabancı» olarak tanımlanacağı sürekli değişiyor. Yüz yıl önce Viyana'da «yabancılar» Çekler'di. Özellikle uyum eksikliklerinden, geri olmalarından, oturdukları yerlerin «pisliğinden» ve kökenlerinin tarıma dayanmasından («beceriksiz köylü») şikâyet ediliyordu. Alman miliyetçileri «kentin Çekleşmesinin kültürel gerilemeyle eş» olduğunu ve öte yandan «Viyana yolları Çek ayak takımı tarafından güvensiz hale getirildiğinde» turizmin zayıflayacağını belirtiyorlardı (Hamann 1998).

Standford Üniversitesi'nde (Freeman 2011) yapılan bir deneyin katılımcılarından, bilgisayarda kendilerine gösterilen insan yüzlerine bakarak, bunların hangi etnik köken-

den geldiklerini saptamaları istenmiştir. Takım elbise giyen ve kravat takan, işdünyasıyla bağlantılandırılan kişiler, daha çok «beyaz» olarak sınıflandırılmıştır; kapıcı ve hizmetçiler dünyasından giysiler giyen insanların yüzleri daha çok «siyah» olarak sınıflandırılmıştır. Ancak yüzler aynıydı. Yalnızca sosyal statüleri ve meslek pozisyonları bazılarını diğerlerinden «daha siyah» ya da «daha beyaz» yapmıştır.

Kültürselleştirici kısa devre

Özel detektif, müşterisinin Tayland kökenli bir kadın olan Sri Dao'ya yaptığı evlenme teklifi karşısında kadının öfkelenmesini kadının kültürüyle ilişkilendirdiğini gördüğünde, «Orta Avrupa dışındaki tüm insanların eylemleri için nedenleri değil, aksine kültürleri olması gerekir...» diye düşünceye dalıyor. Kriminal roman yazarı Jakob Arjouni kültürselleştirmenin nelere neden olacağını figürüne keskin bir dille söyletiyor: Kültür sensin, her söylediğin kültür, seni sen yapan kültür, yaptığın herşeyi açıklayan kültür. Bunun dışında bir nedenin yok.

Nobel ödüllü ve ekonomi bilimci Amartya Sen (2007) herşey ya da hiç-özdeşliğine sahip olma zorunluluğunu “çoğulcu mono-kültüralizm” olarak adlandırmıştır. Bu, nüfusu oluşturan grupların tamamının, herkesin uyması gereken tek bir kültürden ve tek bir özdeşlikten çıktığını ifade eder. O, kan, köken ve din tarafından belirlenmiş olabilir. Mülti-kültüralizmin savunulması çoğu kez çoğulcu mono-kültüralizmin savunusundan başka birşey değildir, burada söylenenlere daha iyi kulak verilmeli ve daha ayrıntılı bakılmalı.

Ama inananlar haklarını insan oldukları için edinirler, bir dine, kültüre ya da kökene ait oldukları için değil. Bu tersyüz edildiğinde kültüralizm kapanına sıkışılır. Ne olarak doğduysan öyle kalırsın. Bir kez yabancı daima yabancı. O, bu nedenle, entegrasyon kavramını da kültürselleştirici tarzda ele almaktadır. Nemli, düşük standartta olmayan konutlara erişim böylece bir kültürel hak olarak tanımlanır – temel bir sosyal hak olarak değil. Aynı şeyler aile birleşimi, sosyal yardım, sosyal açıdan yükselme fırsatları, katılım için de geçerli. Böylece “yoksulistanlılar” daima “dışaristanlılar” olur.

Dinsel kültüralizm ırkçı kültüralizm gibi işlemektedir: Hangi inanca göre doğduysan ona inanırsın. Ama insanlar (dini) köken ya da geleneklere dayalı yönergeleri reddedebilme özgürlüğüne sahip olmak zorundadır. Bu demokratik anayasaya dayanan bir toplumun temelidir. İster tanrıya, Jahve'ye ya da Allah'a dua etsin, tüm inananlar aynı zamanda kadın ve erkektir, yoksul ve zengin, seçkin ve mağdur, güçlü ve aciz. Bu önemli, çünkü insan olarak biz kendi öykümüzle, kendi cinsiyetimiz, katmansal aidiyetimiz, mesleğimiz ile birden çok özdeşliğe sahibiz. Ve insanlar etnik ya da kültürel aidiyetlerinin, siyasi kanılarından ya da mesleki bağlantılarından veya bir kadın olarak üstlendiği rolden ya da seçtiği arkadaşlıklardan daha az önem taşımasına karar verebilmeli.

Entegrasyon kavramının kültürselleştirilmesi insan ve yurttaşlık haklarından konuşmak zorunda kalmamaya yarar. İnsan hakları üzerine konuşulmaması için kültürden söz edildiği şüphesi uyanıyor. Zorla evlilik, sınırdışı gözetimindeki insan hakları durumu gibi tartışılabilir, sözümona töre cinayeti aile içinde erkeklerin uyguladığı şiddet gibi, yetersiz eğitsel fırsatlar yabancı polisi tarafından ayrılan iki uluslu çiftler gibi tartışılabilir. Özdeşsel ya bu ya o ayrımı en zararsız haliyle bile savaşın tohumunu içinde barındırır. Christa Wolf'un (1984) Troja kralının kızı ve bir kâhin olan Cassandra'ya, savaşın ne zaman başlayacağı bilinebilir sözlerini söylediği ve aynı adı taşıyan öyküsü şöyle: “Ama önsavaş ne zaman başlayacak?”. “Çoğulcu mono-kültüralizm” özünde kökten dincilerin savaş programından farklı değildir. Çünkü her ikisi de birbirleriyle dost düşmanlardır.

Pekiye öncü kültür, Batı, “bizim insanlarımız” sözleri ne olacak? Filozof Isolde Charim'e

göre bunlar “yeniden oluşturmamın” (Rekonstruktion) bir parçasıdır. Nitekim ulusal topluluk, ulusal bağ değıştiğı için bu yeniden oluşturmaya gerek duyuluyor. Özellikle tam ulusal, dini ve kültürel özdeşlikler işe yaramadığından, yoğun bir karşı akım oluşuyor. Böylesi bir akımı her iki tarafın kültürçüleri arasında görmek olanaklı: Çoğunluk ve de azınlık toplumlarda. Psiko-analizci Sama Maani soruyor, acaba özdeşlik, “bugünün ızdıraplarının ilacını arayıp bulmayı umduğu geçmişteki yerde, daha çok bu ızdırapların nedenleriyle karşılaşmayacak mı?”. Örneğin yoksunluklarla karakterize olan bugünlerden kurtulmak umuduyla, “şanlı geçmişin” özlemini çeken İslamcı gericiilikte olduğu gibi. Pekiyi özlemi çekilen bu “şanlı” yerin, yoksunluklarla dolu bir yer olduğu ortaya çıkarsa, kurtulamamış, ölü bir yer? O zaman özlemi çekilen o yer kabul-lenilmeyen şüpheliğin yeridir, kişisel acizliğin yalnızca yaşayan umutsuz öfkesidir. Ve güçsüz bir tanrıya sorulmayan bir sorunun: Bizi neden terkettin?

İnsanların belirli yaşam koşullarında sergilediğı eylemler

“Kültür” ayrıca siyasi ihmalleri ya da sistematik eksikleri yapılan açıklamalarla silmeye hizmet eder. Sağlık dairesinin bir çalışanı, neredeyse tamamı Türkiye’den gelen çok sayıda hasta aileden söz ediyor. Pedagog Annita Kalpaka (2009) bunun nedenlerini soruyor. Sağlık dairesinde çalışan kadın konutların kötü, duvarların nemli olmasını, hasta eden işlerde çalışmalarını neden olarak sıralıyor. Ve destek olarak, onlarla daha iyi ilgilenebilmek için dinleri ve kültürleri hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyor. Ama elini kültüre uzatması ailelerin sorununu çözmiyor, yine de uzakta “siyasi”, yapısal olanı hedefe oturtmaktan, yani konutların kötü durumunu değiştirmekten daha olası, daha yakın görünüyor. Bu örnek kültürün neredeyse insanın doğası olarak düşünülüğünü ortaya koyuyor. Annita Kalpaka kültürün artık aynı anda hem soru hem de yanıt olduğunu belirtiyor. Yaşam koşulları, ilişkiler, somut, sistematik bağlantılar yarı yolda kalıyor. Bağlantılar konusunda susmak için kültür üzerine konuşuyoruz. Son yıllarda tartışmada eşitsizlik farklılığı ve toplum kültüre dönüştürüldü.

Bir öğretmen öğrencilerinden köken ülkeleri için tipik kahvaltılıkları beraberinde getirmelerini istiyor. Bir gün sonra öğrencilerin tümü kültürel kökenlerine göre kahvaltı sofrasını hazırlıyor. Ama sorun çocukların öğretmen ve diğer öğrenciler tarafından temsilcisi olarak görüldükleri köken ülkelerini hiç tanımıyor olmasıydı. Öğretmenin düşüncesi için uygun bir ifade şu olabilirdi: Evde kahvaltıda ne yiyorsunuz? Bunlardan yarın okula da birşeyler getirin. Böylesi bir görev ile çocukların gerçekten ne yaptığı dile getirilmiş olur, bir ulusun temsilcilerinden beklenenleri yapmaları değil. Böylece gerçek kahvaltı alışkanlıkları, ama ayrıca farklı ülkelerden gelen diğer insanlar üzerine, örneğin ebeveynlerin gece vardiyası ya da bebek yaştaki kardeşler hakkında vs. konuşulabilir.

Sosyalbilimci Mark Terkessidis okulda daima Yunanistan’ın hava durumundan sorumlu olduğunu ve öğretmenin kendisini Antik Yunan uzmanı yaptığını anlatıyor. Benzer deneyimleri siyah tenli öğrenciler aktarıyor: Gösterişe sunulmak üzere daima davul çalma görevine veriliyorlar.

Kültürselleştirme anlamak istemenin bir biçimidir. Ancak bu biçimde temin edilmek ve netlik kazanmak, somut insanların zararına ve onların sergilediğı tutumun nedenlerini ayrıntılı olarak algılama fırsatının aleyhine gerçekleşir.

Ancak – özellikle çocuk yuvaları çalışanları, öğretmen ve bakıcılar için – varsayılan kültür yerine, insanların belirli yaşam koşullarında sergilediğı eylemlerden hareket edilmesi kaçınılmazdır. İnsanlar bu şekilde canlanır, sürekli kurban ya da kültür kuklaları ya da yardımların nesnesi olarak değil, eylemde bulunanlar, öznel olarak – ve aynı zamanda sosyal ve yapısal yaşam koşulları da canlanır.

Kaynak:

Bachinger, Eva und Schenk, Martin (2012): Die Integrationslüge. Antworten in einer hysterisch geführten Auseinandersetzung
Charim, Isolde (2012): Lebensmodell Diaspora: Über moderne Nomaden.

Freeman, Jonathan B. et al. (2011): Looking the Part: Social Status Cues Shape Race Perception.

Brigitte Hamann (1998): Hitlers Wien, S. 445.

Kalpaka, Anita (2009): Pädagogische Professionalität in der Kulturalisierungsfalle in: Rudolf Leiprecht und Anne Kerber (Hrsg.): Schule in der Einwanderungsgesellschaft, S.388.

Maani, Sami (2015): Respektverweigerung. Warum wir fremde Kulturen nicht respektieren sollten. Und die eigene auch nicht.

Sen, Amartya (2007): Die Identitätsfalle. Warum es keinen Krieg der Kulturen gibt, S.127

Wolf, Christa (1984): Kassandra.

[1] Studium der Psychologie an der Universität Wien, Sozialexperte & stv. Direktor der Diakonie Österreich, Mitbegründer der Armutskonferenz, Lehrbeauftragter am Fachhochschul-Studiengang Sozialarbeit am Campus Wien, Buchautor, Blog: www.eingschenkt.at

Konuk İşçiler ve Sığınmacılar: Eski ve Yeni “Yeni Almanlar” mı?

Ocak 2016'nın bu haftalarında Stefano ve Abdullah oldukça huzursuz. Yalnızca kış tatili nedeniyle, kış da bir kez daha ara verdiği için değil, Alman Futbol Ligi de ara tatile girdiği için huzursuzlar. Ve her iki arkadaşım da Herta BSC'nin Noel öncesi gösterdiği beklensinmedik başarıya yeni yılda da devam edip etmeyeceğini bilmeyi çok istiyor. Hayır, bu Ocak günlerinde de hala gelmekte olan birçok Suriyeli ve Afganistanlı sığınmacının Berlin'deki genel durumun ne olacağı sorusu da herşeyden önce onları huzursuz ediyor. Bu, hem kenti hem de Stefano ve Abdullah'ı meşgul eden bir konu olmaya devam ediyor: Bu kadar yeni insan ve yeni şeyler kente yerleştiğinde, bu yıl, bu yaz Berlin nasıl bir yer olacak?

Aslında her ikisi de yeni olmanın ne anlama geldiğini çok iyi biliyor. Abdullah genç bir adam olarak 1970'te İzmir'den Berlin'e konuk işçi olarak geldi: Yabancı ve ürkmüş, kısıtlı Almancası ve yeterli olmayan meslek deneyimiyle. Bugün Kreuzberg'de bir lokantanın sahibi. Stefano ise 1980'li yıllarda Güney İtalya'daki köyünü, sonraları Batı Berlin'de ve değişik meslek duraklarının ardından burayı taksi şoförü olarak yurt edinmek üzere, Stuttgart istikametinde terk etmişti.

Dolayısıyla her ikisi de “yabancılik” yaşadı. Özellikle Almanya'daki yaşlı insanların görünüşe göre kökeni ve anadilini şu tümceye hala inanacak kadar önemsediklerini her ikisi de deneyimlerinden biliyor: “Alman olunmaz, kişi ya Almandır ya da değildir”. Bir diğer ifadeyle, kişi yalnızca doğumla ve soyla Almandır. Ve bilindiği üzere ne doğum ne soy geriye dönük müdahalelerle düzeltilemez.

Buna rağmen her ikisi de Alman oldular. 100 yıldır klasik bir göç ülkesi olup da, birkaç yıl öncesine kadar ısrarla bunu inkâr eden bu Almanya'daki birçokları gibi onlar da nitekim “yeni” Almanlar oldular. 1900'lerden itibaren Ruhr Havzası'ndaki yüz binlerce Polonyalı, yalnızca Batı Almanya'da, 1945 sonrası gelen 12 milyon sığınmacı ve yurtlarından sürgün edilen insanlar ve 1960'lı ve 1970'li yıllarda gelen yaklaşık 10 milyon “konuk işçi”: Bunlar 20. yüzyılda yaşanan büyük göç hareketleriyle ilgili yalnızca açık rakamlardır. Ve salt bu rakamlar demek ki kaç Almanın “göç kökeni” bulunduğunu ve Almanya'nın ne denli geniş bir göç deneyimine sahip olduğunu göstermektedir.

Bugünkü gibi durumlarda, geçmişte yapılan hataları bir kez daha tekrarlamamak için bu deneyimler, bu bilgi çok önceden kullanılabilirdi: Yani sığınmayı ve göçü tehlike belirten “yıkıcı dalgalar” ve “çığlar” şeklinde resimlerle yeniden tartışmamak, yerlileri “biyolojik Almanlar” olarak yabancıların karşısına koymamak, kampların ve yurtların birer varoş olarak işletilmemesi ve entegrasyonun tek yönlü bir yol gibi kavranmaması. Bunu yaparak geçmişte bile iyi bir yol katetmedik ve günümüzde de katedemiyoruz.

Abdullah ve Stefano da böyle düşünüyor, çünkü onlar şehir kenarlarında kaldıkları

yurtlardaki ve konteyner evlerdeki eski yaşamlarını pekala anımsayabiliyor. Ancak onlar aynı zamanda Almanya'daki toplumsal durum için olduğu kadar, kendileri için de tehlikeler görüyor – büyük sığınmacı rakamlarıyla bağlandıkları tehlikeler.

Bununla ilgili bazı nedenler ortada duruyor. Çünkü restaurant ve taksi işleri göçmenler için iş piyasasına geçiş yapabildikleri klasik iki iş alanını temsil ediyor. Abdullah ve Stefano'nun aslında işlerini kaybetmekten korkmasına gerek yok, ancak rekabetin artacağını düşünüyorlar. Konut pazarında olduğu gibi: Her ikisi de aileleriyle birlikte kirada oturuyor. Ve kira baskısı konut pazarının alt bölümünde, Berlin kentinde sosyal kira yardımına muhtaç yüzbinlerce ailenin ve tek başına yaşayan insanın, 180.000 üniversite öğrencisinin üzerine 60.000 ila 80.000 arasında sığınmacı eklendiğinde, elbette artacak. Ve “dini” açıdan kendilerine yaklaşan şeyin ne olduğunu da pek kestiremiyorlar. Her ikisi de, ne de olsa onlara cami ya da kilise yolunu tutmalarını pek sağlamayan Müslümanlık ve Katolik inançlarıyla aslında rahat bir ilişki içerisindeler. Sığınmacıların, yenilerin inançlarıyla böyle rahat bir tutum sergileyip sergilemeyeceğini ise bilmiyorlar.

Dolayısıyla her ikisi de diğer birçokları gibi şunu soruyor: Almanya'da bu kadar çok sığınmacıyı ne yapacağız? Ve bu soru şu nedenle çok ilginçtir ki – her ikisinden yazının bu noktasında ayrılıyoruz -, bu “biz Almanya'da” sözü şimdi bir anda ve neredeyse arkamızdan dolanarak yeni bir entegrasyon formülüne dönüştü. “Biz Almanya'da”: Bu söz şimdi “her zaman” ya da en azından “daha önceden” burada olanları kastediyor. Ve “her zaman” ile “daha önce” arasındaki uçurum görünüşe göre giderek daralıyor, çünkü her ikisi de – yeniye karşı – biraz birbirine yakınlaşan eski sakinleri tanımlıyor.

Bu refleks alışılmadık bir durum değil. Bu eskiden de böyleydi: 1950'lerin sonuna doğru daha yabancı olan konuk işçiler Almanya'ya geldiklerinde, – kendi ebeveynlerimde olduğu gibi – 1945'in sığınmacıları ve yurtlarından sürülen kesimler yavaşça ait olanlar olarak kabul gördü. Ve nitekim o an, benim gibi burada doğmuş çocuklar için, açıkça “sığınmacı” denilerek hakarete uğramadıkları ve dışlanmadıkları bir dönem başladı. Gerek ebeveynlerim gerekse ben en azından artık dışarıdakiler olmadığımız için de mutluyduk. Ve biz de o zamanlar İtalyan, Türk ve İspanyol işçilere minnettardık. Ama öte yandan yerlilerin bu yeni göçü “aşırı yabancılaşma” olarak görmelerinden ve hemen biz eski “yenileri” bir kez daha dışlamasından korkuyorduk.

Bugünkü durum farklı değil. Tüm toplumlarda ve özellikle de Alman toplumunda köken ve dil, din ve vatandaşlık gibi kavramları içeren şabloncu düşünüş kesinlikle aşılmış değil. Türkçe ya da Arapça konuşan bir kimse, neredeyse otomatik olarak bu nedenle doğru Almanca konuşmadığı şüphesiyle ilişkilendiriliyor. Kulağa yabancı gelen adlar işe ve konuta erişimi önemli ölçüde zorlaştırıyor – bu durum kendini bir dünya kenti olarak gören Berlin'de dahi geçerli. Etnik sınırlara ya da cinsel eğilime “çapraz” ilişki ve evlilikler hala sorunsuz olmaktan uzak – gerçi bu açıdan Bio-Alman ve göçmen çevreler birbirine oldukça benzer çevrelerdir. Nitekim son yıllarda yaptığımız araştırmaların ortaya koyduğu bulgular bunu açıkça gösteriyor.

Buna rağmen birçok şey değişti. “Almanya'da toplum”, günümüzde yenilerin ve 1945'teki sığınmacılardan ve de 1960'larda gelen konuk işçilerden farklı olarak birçok açık kapı da bulabildikleri çok daha açık bir manzarayı ifade ediyor. Özellikle kentlerde nüfus karışımları çoktan gerçekleşti ve bunlar köken ve vatandaşlık farklarıyla zaman kaybetmiyor, daha çok özel çıkar ve yaşam biçimleri arasındaki ortaklıkları sorguluyor. Özellikle genç kuşaklarda müzik ve moda zevki, internet dünyası ve ağlar, yemek kültürü ve selfi artık gerçekten “özdeşlik” kazandıran ortak günlük yapılar rolünü oynuyor. Çünkü nitekim günlük yaşamın bu açık kültürü – 1960'lı yıllardan çok farklı olarak – günümüzde bizi birbirimizle tekrar tekrar ilişkiye sokan ve birbirimize bağlayan şeydir.

Elbette bu kültür aksi yönde ayrıma da neden olabilir. Göç toplumlarındaki anlaşmazlıklar da aynı şekilde günlük yaşamdır. Konuk işçi kuşağı bunu yeterince yaşadı. Ve anlaşmazlıklar bugün de devam ediyor. Bazen hala oldukça aşırı biçimde: PEGIDA yandaşları, aslında önünde Hristiyan Batı'yı savunmak istedikleri bir kiliseyi içeriden pek tanımıyor ve aslında bir sığınmacıyı da bizzat kendi gözleriyle de pek görmedi. Ama her ne olursa olsun korkularını ve önyargılarını baştan tutanağa geçmek ve yaşamak istiyor – bunu memnuniyet duyduğu saldırganca bir tavırla da yapıyor.

Buna karşı geçmişte olduğundan daha fazlasını yapmalıyız: Bizim ortak göç toplumumuzu Almanya anlayışımızın merkezine ve inatçı Bio-Almanları onun kenarına yerleştirmeliyiz. Bununla beraber son yıllarda hep birlikte önemli ölçüde bir “Almanya” başardığımızı unutmamalıyız. – Bu nedenle – sığınmacı tartışmalarında bu boyut kolayca gözden kaçıyor – birçok insan ülkemize gelmek istiyor.

Federal Almanya Güncel Olarak Küresel Mülteci Hareketlerinin Neden Hedefi Haline Geldi?

«Sığınmacılar» 1951'de kabul edilen Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'ne göre (GFK), hayatları, fiziki dokunulmazlıkları, özgürlük ve hakları doğrudan ya da gerçekleşmesi kesinlikle beklenen tehditler nedeniyle, şiddetten kaçarak ülke sınırlarını aşan göçmenlerdir. 145 devlet Cenevre Sözleşmesi'ni imzaladı ve mültecileri, «ırkları, dinleri, uyrukları, belirli bir sosyal gruba aidiyetleri veya siyasi görüşleri» nedeniyle takip edildiklerini kanıtlamaları durumunda, onları mülteci olarak tanıma yükümlülüğünü kabul etti. BM Mülteciler Yüksek Komiseri (UNHCR) 2015 yılı ortasında 20,2 milyon mülteci olduğunu saptadı, bu rakam ile son çeyrek yüzyılın en yüksek düzeyine ulaşılmış oldu (1992: 20,5 milyon). Bir devlet sınırları içerisinde yaşanan şiddet ve takipten kaçan 38,2 milyon «ülkeiçi mülteci de» bu sayıya eklenmiştir.

Şiddetle yüzyüze kalmanın neden olduğu göç, çoğunlukla savaş, içsavaş ya da otoriter siyasi sistemlerin uygulamalarının bir sonucudur. Tarihte herşeyden önce Birinci ve İkinci Dünya Savaşları şiddete dayalı göçün temel katalizatörlerini yarattı. Azınlıklar için ve onlara karşı yürütülen çatışmalar, siyasi sistemin şekillendirilmesi için yürütülen (silahlı) ihtilaflar ve de devletin dayandığı nüfusun homojenleştirilmesi çabaları, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, kapsamlı mülteci hareketlerine ve insanların yurtlarından sürülmesine neden olan uzun bir süreci kapsayan dekolonizasyonu da yarıca karakterize etmiştir. Bunun ötesinde küresel sistemler çatışması olarak «Soğuk Savaş» 20. yüzyılın ikinci yarısında şiddet kaynaklı göç olayı üzerinde temel sonuçlar doğurmuştur. O zamandan bu yana, özellikle dünyanın birçok kesiminde savaş, içsavaş ve devlet yapılarının çökmesi senaryoları bağlamında ortaya çıkan çok sayıda kapsamlı mülteci hareketleri buna eklenmiştir – Avrupa'da (Yugoslavya), Orta Doğu'da (Lübnan, İran, Irak, Suriye, Yemen), Doğu Afrika'da (Etiyopya, Somali, Sudan/Güney Sudan), Batı Afrika'da (Kongo, Fildişi Sahilleri, Mali, Nijerya), Güney Asya'da (Afganistan, Sri Lanka) ya da Latin Amerika'da da (Kolombiya) olduğu gibi.

Sığınmacılar genelde ağırlıklı olarak küresel güneyde yer alan kendi köken bölgelerinde güvenlik arayışı içerisinde, çünkü çoğunlukla kısa sürede ülkelerine dönmeye gayret gösteriyorlar. Öte yandan birçoğunun sığınmacı olarak uzun mesafe katetmek için yeterli mali kaynakları yok, ayrıca geçiş güzergahı konumundaki ya da hedeflenen ülkeler çoğu kez göçü engelliyor. Afgan sığınmacıların (2015 ortasında: 2,6 milyon) %95'i bu yüzden komşu ülkeler olan Pakistan ve İran'da yaşıyor. Benzer durum Suriyeliler için de geçerli: Suriyeli sığınmacıların büyük bir bölümü, yaklaşık 4,2 milyon, Türkiye (2015 ortasında: 1,8 milyon), Ürdün (700.000), Irak (280.000) ve Lübnan (1,2 milyon) gibi komşu ülkelere kaymıştır. Küresel güneyde yer alan devletlerin bu durum karşısında, 2014'te dünya genelinde kayıt altına alınmış olan sığınmacıların ve ülkeiçinde sürgün halindeki kesimlerin %86'sını barındırmış olmaları şaşırtıcı değil – bu, küresel Kuzey'e düşen yapıla karşılaştırıldığında yıllardır artış gösteren bir eğilimdir.

Ülkeiçinde sürgün halindeki kesimlerden farklı olarak, son yıllarda mülteci sayısında önemli bir artış yaşanmadı. Buna rağmen Federal Almanya'nın 2015'te geçmiş yıllara kıyasla mülteci hareketlerinin neden daha sık hedef ülkesi haline dönüştüğü sorusu akıllara geliyor. Karmaşık bir ilişkinin altı ögesini burada ana hatlarıyla belirtmiş olalım:

1. Mali kaynaklar: (Geniş) mali kaynaklar göç için belirleyici bir önkoşuldur. Sayısız araştırmalar bunu belgeliyor: Yosulluk hareket alanını olağanüstü boyutta daraltıyor,

insanlığın büyük bir bölümü uzun mesafeli bir göçün maliyetini karşılayabilecek durumda değil. 2015'te ise sığınmacı olarak Almanya'ya gelenlerin köken ülkeleri coğrafi açıdan oldukça yakın ülkelerdi (Suriye, Irak, Güneydoğu Avrupa). Bu bölgelerden gelenler için sığınma gayreti demek ki maliyeti sınırlı bir girişimdi – en azından Batı ve Doğu Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika gibi Avrupa'ya ulaşmayan diğer küresel çatışma bölgelerindeki hareketlerle karşılaştırıldığında bu böyledir.

2. Ağlar: Göç özellikle akraba ve tanıdıkların oluşturduğu ağlarda gerçekleşiyor. Almanya'nın 2015'te mülteciler için Avrupa'daki en önemli hedeflerinden biri olmasının nedeni, burada uzun süredir varolan oldukça kapsamlı köken topluluklarının, savaş, içsavaş ve otoriter sistemlerden kaçmış insanlar için başlıca birer uğrak haline dönüşmüş olmasıdır. Ve göçmen ağları yeni göç olasılığını arttırdığından, Federal Almanya'ya gelen sığınmacıların göçü son aylarda gözlemlenebilen dinamiğine kavuştu.

3. Kabul edilme perspektifleri: Devletler göçmenlerin ülkeye girişi ve sığınmacı olarak kabul edileceklerin statüleri hakkında kendi takdirlerine bağlı geniş bir hareket alanında karar vermekteler. Koruma sunmaya hazır olmak, daima, ilişkileri, çıkarları, kategorileştirmeleri ve uygulamaları sürekli dönüşen bireylerin, kolektiflerin ve (devlet) kurumlarının çok katmanlı pazarlıklarının bir sonucudur. Göçün sürekli değişen siyasi, idari, yayıncılık, bilimsel ve kamuoyu algısı ile bağlantılı olup, dönüşüme uğrayan bir soru da, kimin hangi koşullarda sığınmacı olarak kavranabileceği ve kime hangi kapsamda ve hangi süreyle koruma ya da sığınma hakkı tanınacağı sorusudur. 2010'ların ilk başlarında ve 2015'e dek uzanan yıllarda, Federal Almanya'da insanları kabul etmeye oldukça hazır bir otam olduğunu gözlemlemek olanaklı. Bunun nedeni, ekonomi ve iş piyasasındaki elverişli duruma dayalı, siyaset, ekonomi ve toplumda varolan olumlu gelecek beklentisiydi. Yıllardan beri nitelikli işgücü ve demografik değişiklikler alanında yürüyen kapsamlı tartışma, ayrıca insan hakları standartlarının kabul edilmesi gibi bir açılıma yol açtı ve gönüllü çalışmalara büyük bir ilgi gösterilmesiyle sonuçlanan özellikle Suriyeli sığınmacıların korunması zorunluluğunun benimsenmesini sağladı.

4. Göç engellerinin kaldırılması: AB'nin ön alan koruması, yani mülteci hareketlerini uzak tutma sistemi, 'Arap Baharı', bir diğer ifadeyle AB'nin kenar ülkelerindeki sayısız devletin istikrarsızlaşması nedeniyle çöktü. AB'nin 'hareketlilik ortaklıkları' ve Avrupa göç politikasının Libya, Mısır, Tunus, Fas, Arnavutluk ya da Ukrayna ile varolan çokbiçimli işbirliği 1990'lı yıllardan bu yana sığınmacıların AB sınırlarına ulaşmasını ve sığınma talebinde bulunmalarını engellemiştir. Siyasi sistemlerin istikrarsızlaştırılması 2007 dünya ekonomik krizinin köklü sonuçlarıyla birlikte etkili olmuş ve AB'ne sınır ülkelerde toplumsal çatışmaları derinleştirmiş, devletlerin müdahale olanaklarını kısıtlamış ve de AB ile işbirliği yapma istemini ve bu işbirliğinin kapsamını en aza indirmiştir.

5. Dünya ekonomik krizi sığınmacılara karşı ön alan korumasının iç çemberine kadar yansıdı. 1990'lı yıllarda geliştirilen 'Dublin Sistemi' bilinçli olarak AB'nin çekirdek ülkelerini ve özellikle de Federal Almanya'yı küresel ölçekli mülteci hareketlerine karşı korumayı amaçlıyordu. Bu sistem uzun süre başarılı oldu. Ancak dünya ekonomik krizi nedeniyle Avrupa'nın birçok sınır ülkesi, özellikle de Yunanistan ve İtalya, Dublin Sistemi'nin yükünü kaldırmaya ve AB'ne ulaşan sığınmacıları kayıt altına almaya ve kendi ulusal sığınma hakkı süreçlerine yerleştirmeye artık istekli değildi.

6. Dünya ekonomik krizi, AB içerisinde Fransa ya da Büyük Britanya gibi sığınmacı kabul eden klasik ve çok önemli ülkelerin sığınmacılara koruma sağlama isteklerinin çok zayıflamına yol açtı. Bu bağlamda Federal Almanya bir bakıma yedek sığınma ülkesine ve böylece küresel sığınma olayının yeni hedefine dönüştü.

Hoşgeldin Kültürü ile Vur Emri Arasında Ulusal Devlette Karışıklıklar Üzerine

İçinde yaşadığımız bu zamanlar kuşkusuz karışık zamanlardır. Jürgen Habermas 1985'te "Yeni Karmaşıklık" savıyla zamanın ruhu üzerine bir tartışmayı canlandırdı. Yakından bakıldığında büyük değişim süreçlerinin ve buna bağlı yön belirleme tartışmalarının düzenli olarak gözlemlenebildiği görülmekte. O dönemde çağdaş sosyal devletin kaynaklarını tüketip tüketmediği ve ütöpik düşünme cesaretinin, bir diğer ifadeyle geleceğe açık, birlikte iyi yaşam tasarılarının yitirilip yitirilmediği sorusu gündemdeydi. Şimdi altı ay içerisinde bir milyon sığınmacının Orta Avrupa'ya gelişi görünüşte herşeyi altüst etmiştir.

Avrupa'nın sınırları önce içe, ama ayrıca sürekli olarak dışa doğru da açma projesi gö-ründüğü kadarıyla başarısız oluyor. En iyi yatırımları çekmek ve kâr oranları için bir-biriyle rekabet halindeki Avrupa Birliği üye devletleri, özgürlüğün ve de üye ülkelerin sosyal desteğinden yararlanmanın radikal biçimde kısıtlanmasıyla birbirlerine karşı sınır koyuyor. Yerli işçilerle eşitlenen "göçmen işçiler" için yapılan düzenlemeler, zaten Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması'nın sosyal çekirdeğini oluşturmuştur. Şimdi ise Büyük Britanya bu kazanımların kaldırılmaması durumunda Avrupa Birliği'nden çıkmakla tehdit ediyor. Ve Almanya Dublin Anlaşması'yla İtalya ve Yunanistan'ın zara-rına kendini sığınmacılardan korumuştur.

Almanya aynı zamanda düşük işçilik maliyeti uygulayan ekonomi politikasıyla diğer devletleri borca sürükledi. Bu, özellikle başkalarının sırtına yük bindirmek istendiğin-de etkisini gösteriyor. Şimdi Jürgen Habermas'ın 1980'lerde tanısını özellikle sosyal devletteki kırılmalara odaklaması ve kolektif sosyal güvenlik sistemlerinin erozyonu-nu siyasi kültürün bunalımından sorumlu tutması ilginçtir. Bu dinamikler bugün hâlâ durdurulabilmiş değil, ancak onlar değişik bir çerçevede hareket ediyor. Bu bağlamda arka planı oluşturan ve sığınmacı politikasıyla birlikte Avrupalı ülkelerin milliyetçi ka-pıncalarına yol açan özellikle iki gelişme var.

Birinci gelişme son yıllarda yaşanan Alman skandallarında görülmekte: Yalnızca Alman Futbol Federasyonu ve FIFA, Deutsche Bank, Volkswagen, eyalet bankaları, NSA Skandalı'nda federal hükümet, Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü skandalında Anayasa-yı Koruma Örgütü gibi adları saymak yeterli. Alman Otomobil Kulübü'nü de (ADAC) anımsatmak olanaklı ya da rahipler tarafından cinsel suistimale uğrayan çocukları ya da Berlin havaalanını ya da bir Federal Cumhurbaşkanı'nın bir basın kampanyasıyla benzersiz düşüşünü. Kapitalizm eleştirisinin "paranın açgözlülüğü ve çifte standart" başlığı altında sorunsuzca tartışabildiği bu olayların ortak paydası etkisini göstermeye devam ediyor: Toplumun önemli kurumlarına olan güven sarsıldı – bu ilk kez yaşanmı-yor, ancak bu sıklıkla yaşanması güveni kalıcı olarak sarsmıştır.

Dayanışmaya ve güvenilirliğe yönelim, temel kurumların hukuk devleti niteliği ve ilkelere bağlılığı istikrarlılığını yitiriyor. Bu gelişme karşısında gösterilen tepkilerden biri, değerler için siyaset ve medyada içtenlikle yakarılmasıdır. Bu değerler ne denli eksikse, haklarında o denli çok konuşuluyor. Toplumu birarada tutan anayasa yerine değerler isteniyor. Ancak değerler nutuklarda değil, bir toplumun uygulamalarında vardır ya da yoktur. Değerlere çağrı yapıldığında, bu, topluma nasıl olmak istediğini, nasıl olmadığını hatırlatır. En iyi örnek, uluslararası hukuka göre yalnızca Rusya'nın meşru olarak Suriye'de müdahalede bulunabilmesi durumudur, çünkü Rusya Suriye hükümeti tarafından yardıma çağırılmıştır. Irak savaşında ya da Kosova Savaşı'nda olduğu gibi, güncel savaşlar herşeyden önce Batı tarafından uluslararası hukuka aykırı olarak yürütülmektedir. Hırsız, "hırsız yakalayın!" diye bağıyor.

Ama eğer bir toplumda "iç değerler" yitirilmişse, o zaman o herşeyden önce bir dış düşmana ihtiyaç duyar. Bu mekanizma, her üç tek tanrılı dinin kabul ettiği bir anlatı olan İbrahim'in anlatısında ifadesini bulan, insanlık tarihinin en eski mekanizmasıdır. Çöldeki günah keçisi tüm suçları üstleniyor. Ayırmak ve uzaklaştırmak, izdüşüm ve öfke yönetimi yalnızca bireysel değil, ayıca toplumsal bir mekanizmadır. Ama ortak korkunun henüz güven yaratmaya yetmediğini belirtmek önemli – tam aksine. Korku dallanıp budaklanır – "kendi" safında da.

Sisteme olan güvenin, bir diğer ifadeyle günlük yaşamın içgüdüsel ve sorgulanmayan güvenliğinin yitirilmesi ağır sonuçlar doğurur.

Toplumun yoksul ve zengin biçiminde kutuplaştırılması, ön ve arka planda etkisini gösteren ikinci bir köklü dönüşümdür. Küreselleşmiş çerçeve koşullarda ekonomi, siyaset, sosyal yapı ve kültür değişmektedir. Politikanın meşruiyet zemini büyük ölçüde ve hâlâ ulusal devlet düzenidir ve demokraside öyle kalmaya da devam edecektir – seçimler yapıldığı sürece. Siyasi yönetimin devam ettiği düşüncesi, bu düşünce çözülmüş olsa da ya da bu yönetim salt rakip devletlerle girilen yarışta konumunu koruyabilmek için sübvansiyonlanan yatırıma elverişli bölgeye indirgendiğinde dahi hayatta tutulan bir düşüncedir. Güçlü ekonomilere sahip devletler finans kapitalin transnasyonal aktörleriyle birlikte hızlı bir serbestleştirme gerçekleştirdi ve pazarların liberalleştirilmesiyle eşitsizliklerin küresel ölçekte genişlemesini ve büyümesini sağladı. Avrupa Birliği bunun pratikteki deneyim sahasıdır. Şu an rekabet yoğunlaşmanın bir üst düzeyinde gerçekleşiyor – artık küresel oynayan yalnızca oligopollerdir. Aynı zamanda demokrasi siyaset tarafından pazara uyumlu olarak yeniden inşa ediliyor: "Pazarların" direktiflerine hiçbir alternatif olmamalı.

Sosyal yapının bir ögesi olarak göç özgün bir gerilim ortamında gelişiyor. Siyaset bir taraftan iş piyasalarının hızlı değişen gereksinimlerini karşılamak için göçün çok esnek bir düzenlemesini örgütlemeli. Örneğin Almanya'da 1955'te konuk işçi alımına, aynı anda ülkede kayıtlı bir milyon işsiz varken başlanmıştır. Ancak onların ulusal çerçevede seferber edilmesi, iş piyasasının ihtiyacını hemen karşılamak için zamansal ve mali açıdan çok zahmetli görünüyordu. Benzer duruma 21. yüzyılın ilk on yılında, ekonominin, belirli bir nitelik düzeyine sahip ve hızlı ve sorunsuz istihdam edilebilir işgücüne hırs duyduğu Avrupa'nın merkez bölgesinde rastlanmaktadır, ama aynı zamanda sosyal sorunlar niteliklilik potansiyellerinin dışlanmasıyla yaratılmaktadır. Yaşam süreleri uzamaktadır – buna karşın işgücü daha hızlı yıpratılmaktadır.

Bir tarafta ırkçı saldırganlık ve savunma, diğer tarafta "işgücünün" "transnasyonal esnekliğine" gereksinim duyulması keskin bir zıtlıkla karşı karşıya durmaktadır. Alman ekonomisi, başkalarına söylediği gibi, yılda 400.000 işçiye, nitelikli işgücüne ihtiyaç duyuyor. Göç alım ve dış göç ilişkilerine bakıldığında, böylesi bir göç fazlasına ancak yılda bir milyon göç alımı gerçekleştiğinde erişilebilir. Demografik hesaplamalar bunu yıllardır gösteriyor. Öyleyse 2015'te Almanya'ya gelen bir milyon sığınmacı – hesap-

Prof. Dr. Franz Hamburger

lamaya göre – yalnızca iki yıllık işgücü gereksinimini karşılamaktadır – onların Almanya’da kalması ve vasıflandırılmaları için düzgün bir yatırım yapılması koşuluyla. Nüfus içerisinde “üretimi” şimdiye kadar hiçbir maliyet yaratmayan böylesi genç bir katmana, bu yükü göçveren ülkeler üstlenmiştir, Alman iş piyasası önümüzdeki dönemlerde artık hiç kavuşamayacak. Hatta hükümeti oluşturan partilerin bir kesiminin sınırlama politikaları her türlü ekonomik mantıkla çelişiyor: Çünkü sınırların gerçekten kapatılması ihracat odaklı Alman ekonomisinin öngörülemez zararlara uğramasını ifade edecektir.

Bu noktada ikinci dinamik, yani toplumun yoksul ve zengin olarak kutuplaşması arka plana itilmektedir ve bunun böyle olması amaçlanmaktadır. Thomas Piketty 21. yüzyıl için can sıkıcı bir tahmin geliştirdi (Piketty 2015). Zenginliğin ve gelirlerin günümüzdeki devasa eşitsiz paylaşımı 21. yüzyılda artmaya devam edecek ve 18. ve 19. yüzyıllardaki, bir diğer ifadeyle feodal dönemdeki boyutlara varacak. Çünkü servetten elde edilen gelir toplam olarak gelirden daha hızlı artmaktadır ve servetten gelir elde edenlerin servetini büyütmektedir. 20. yüzyıldaki oldukça düşük eşitsizliğe bakıldığında etkin olan ve yakınsamayı destekleyen koşullar 21. yüzyılda ortadan kaldırılacak. Dolayısıyla 21. yüzyıl küçük bir kesimin zenginliğinin ve büyük bir kesimin yoksulluğunun arttığı bir yüzyıl olacak. Çünkü Agenda 2010, emekliliğin özelleştirilmesi, işverenlerin sağlık sigortası ödemelerinin sınırlandırılması, emeklilik formülünün demografikleştirilmesi, iş piyasasının serbestleştirilmesi ve “kömür uzlaşması” zenginlik ve yoksulluk üretiminin belirleyicilerini (Determinant) kaydırıyor.

Ancak ekonomi sığınmacılar nedeniyle gelişiyor. Toplu barınma merkezleri kısa sürede inşa edilmek zorunda ve fiyatlar üzerine sınırsız pazarlık yapılamaz. Gıda ürünlerinin ve günlük kullanım için gerekli herşeyin tedarik edilmesi sağlama alınmak zorunda. Rheinland-Pfalz’da şimdi sığınmacıların ilk kabul edildiği tüm yerler için bir merkez depo kuruldu. Toplu yemek sektörü ve güvenlik şirketleri ekonomik canlılık yaşıyor. Mutfak yardımcıları, meslek eğitimi olmayan kapıcılar ve taşımacılık yapan binlerce işçi için iş olanakları doğuyor. Küçük belediyeler kira giderlerini üstlenmek zorunda. Belki de ülke genelinde şimdi yeniden kârlı olmayan tek bir eski otel dahi kalmamıştır. Özel mülkiyetlerindeki evleri kiraya verenler, hile yoluyla gerçekten de orantısız kâr elde edebilirler. İletişim teknolojisi büyük bir ivme kazanıyor. Yerliler dolu elbise dolaplarını boşalttı ve Noel’de yeniden doldurdu.

Devlet canlanan pazar faaliyetlerinin kayda değer bölümünü vergi olarak geri alıyor, sosyal güvenlik sistemleri de bir pay alıyor, giderlerin geri kalanını gerçekten de kamu bütçesi üstleniyor. Alman Ekonomi Enstitüsü’nün işletmecilik hesaplaması gibi hesaplamalar giderlerin 50 milyar olacağından yola çıkarken, eleştirel analiz (Stefan Sell) milli ekonomi açısından bakıldığında giderlerin ancak 5 milyarı bulacağını göstermektedir.

Elbette sığınmacı göçü orta vadede kamu bütçesi için de faydalı olacaktır: Gerek tahminler gerse de geçmişe dönük hesaplamalar bu noktada örtüşüyor: Yabancılar kamu bütçesi ve sigortalar için her yıl sekiz milyar Euro’luk bir artı sağlıyor – kendileri için yapılan sosyal harcamalar burada dikkate alınmıştır. Şimdi sığınmacılar için gerçekten de milyarlar harcanıyor – ama tam da bu giderler, dünya pazarındaki sorunlar karşısında yapılması istenen kalkınma programıdır. Burada ancak sığınmacı göçünün neden ve sonuçları üzerine biraz da olsa rasyonel bir tartışmaya dönülmesi talep edilebilir. Sığınma ve iş göçünün birbirinden ayırt edilmesi ve çıkarlar ile, bu çıkarların, kendisini özgürlükçü ve sosyal hukuk devleti olarak kavramak isteyen toplumun altına girdiği insan haklarıyla ilintili sorumluluklarla olan farkının açıklık kazanması önemlidir. Toplum sığınma hakkının tanınması için getirilen yeni kurallarla kendisine yönelttiği bu özgürlükçü ve sosyal hukuk devleti olma beklentisini tehlikeye sokmaktadır.

Durumun temel parametrelerinin gelecekte değişmesi pek de olası değildir: Silah sanayi Orta Doğu'ya olağanüstü miktarda silah satmaya devam etmek istiyor. Amerika'nın askeri müdahale, uluslararası hukuka aykırı savaş ve devletlerin yıkılması politikası Nobel Barış Ödülü almış bir devlet başkanının yönetiminde de değişmemiştir. Almanların savunma siyaseti, sığınmacıların uzaklaştırılması ve sözde çözümler politikası nüfusun büyük bir bölümü tarafından destekleniyor. Aşağıdan yukarıya daha keskin bir paylaşımın sosyal politikası 21. yüzyılın başında asıl şimdi hız kazanmaya başlamıştır. NATO'nun doğu yönünde genişlemesi Kohl/Gorbaçov devrinin Orta Avrupa'da kurduğu dengeyi yıkıyor, yeni savaşları körüklüyor ve bu sonuğa insanların karmakarışık yeni kaçış nedenlerine yol açacaktır (Bauer 2015).

Rasyonel bir gerekçelendirme için şu hatırlatma bir önem taşıyor: 1946'dan bu yana gerçekteşen göç akımlarının entegrasyonu başarılı oldu. Günümüzde artık hiç kimse Doğu'dan gelen sığınmacılar ve sürgün edilenlerden, tez canlı Sicilyalı konuk işçilerden (Sarışın Alman kadınlar henüz o zamanlar tehlike altında yaşıyordu) ve garip etnik Almanlardan söz etmiyor. Ve her birinin göç ettiği dönemde ne başkaldırılar ve ne medyatik gerilimler yaşanmıştır! Ancak: Bu göçler yaşanmadan cumhuriyet ekonomik ve kültürel açıdan ne durumda olurdu?

Kaynak:

Bauer, R. (Hrsg.)(2015): Kriege im 21. Jahrhundert: Neue Herausforderungen der Friedensbewegung. Annweiler am Trifels.
Piketty, T.(2015): Das Kapital im 21. Jahrhundert. 5. Auflage, München.
Habermas, J.(1985): Die neue Unübersichtlichkeit. Frankfurt am Main

Sığınmacıları Konuşmak – Diğerleri Üzerine İmgeler*

Şu anda kaçış halinde olan yaklaşık 60 milyon insan var ve benim bildiğim tahminler sayının gelecekte artacağına işaret ediyor. Bu 60 milyon yarısından fazlası 18 yaşından küçüktür. Bu 60 milyon % 86'sı gelişmekte olan ülkeler adı verilen ülkelerde kaçış halinde ve orada varlıklarını tehdit eden koşullarda yaşıyor.

60 milyon insan.. Bu insanlara 2016'nın az da olsa katlanılabilir bir yıl olmasını diliyorum. Mohamed'in anne ve babası içinse pek iyi bir yıl olmayacak. Mohamed– muhtemelen sizlerin de bildiği ve yılbaşı gecesi Köln'de yaşananlar nedeniyle sergilenen kolektif öfkenin ardından unutmadığınız gibi – bu yılbaşı gecesine aşağıda tekrar değineceğim – dört yaşındaydı. O ailesiyle birlikte Bosna'dan kaçtı. 1 Ekim'de Berlin Eyaleti Sağlık ve Sosyal Dairesi'ne ait alandan kaçırılmış, defalarca tecavüze uğramış ve boğularak öldürülmüştür. Fail Kuzeyli görünümüne sahip, muhtemelen Hristiyan kültür çevresinden gelen ve altı yaşındaki Elias'ı da geçen Temmuz ayında öldürdüğünü itiraf eden 32 yaşında bir Brandenburgludur. Bu olaya ve faili Kuzeyli görünümüne sahip ve muhtemelen Hristiyan kültür çevresinden gelen birisi olarak tanımlama nedenime aşağıda değineceğim.

Sığınma nedenlerine değinmek istemiyorum, bunları örneğin küresel eşitsizlikte ve sefaleti küresel ölçekte çok farklı paylaştıran ve çok farklı bölgelere göre dağıtan bir dünya düzeninde bulmak olanaklı: Dünya nüfusunun yaklaşık %45'i günde 2 dolardan az bir gelirle yaşıyor ve bu %45'in büyük bölümü her nedense Avrupa'nın eski sömürge ülkelerinde yaşıyor, yani Afrika ve Asya'da. Birleşmiş Milletler'in verilerine göre, Batılı aktörlerin önemsiz olmayan eylemlerinden doğan dünya düzeni nedeniyle Sahra Çölü'nün güneyinde 200 milyondan fazla insan açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıya. Ancak günlerdir ırkçı ifadeler kullanan Pegida, AfD ve Almanya'daki diğer birçok görüşe işaret ederek şu yatıştırıcı sözleri söylemek zorundayız: Korkmayın. Bu insanlar size gelmeyecek, bunu yapmak için bedensel ve finansal açıdan çok zayıflar. Şansa bize zor durumdakiler arasından güçlü olanları geliyor, dolayısıyla bu güçlüler arasından en güçlülerini, ısıldayan insan sermayesini seçebiliriz. Geri kalanı, alaycı bir tabirle, şeytanlaştırılacak ya da sosyal pedagojik himayenin emanetine teslim edilecektir.

İyi, ama kaçış nedenleri hakkında değil, aksine kaçan insanların içinde bulunduğu koşulları gösteren medyatik, siyasi, günlük yaşam dünyasındaki iletişimsel irdeleme hakkında konuşmak istiyorum, örneğin Focus dergisinin kapak resmi hakkında: 8 Ocak 2016 tarihli bu yayında bir kadının olağanüstü cinselleştirilmiş, pornografik sunuluşu söz konusu. Beyaz, biraz genç, belki de 28 yaşında, sarı saçlı, bedeni üzerinden enlemesine geçen kırmızı bir şerit tarafından memeleri örtülen, avret yerini ise kendi sağ elinin örttüğü bir kadının bedenini görüyoruz. Ağzı hafif açık. Bedeninin üzerinde,

bedeni damgalayan, onu ele geçiren erkek ellerinin pençe şeklindeki beş izi görülüyor, mavi değil, yeşil değil, siyah renkli, yağlı ve ayrıca kirli. Manşetten şu soru yöneltiyor: “Göçmenlerin cinsel saldırılarının ardından: Hâlâ hoşgörülü müyüz yoksa kör müyüz?”.

İrkçi resimlemeler ve konuşmalar Nasyonal Sosyalizm sonrası 21. yüzyıl Almanya-sı’nda yeniden kabul görür olmuştur. Çünkü Fokus dergisinin bu resmi ırkçıdır, nedeni ise cinsel resimlemelerle çıkırtkan ve sırnaşık, gerginlik duyguları uyandırır tarzda göçmenlerin şeytanlaştırılması ve aynı zamanda beyaz olan bir biz söyleminin oluş-turulmasıdır (hâlâ hoşgörülü müyüz yoksa kör müyüz?). Kapak resmi siyah-beyaz oyunu oynuyor. Diğerleri: Siyah, tacizci, bilinmeyen, utanmaz, tehlikeli, kirlidir. Biz ise: Beyaz, arı, tehlikede, uygar, edepi, ihtişamlıyız. Hâlâ hoşgörülümü yoksa kör mü sorusunu kendine soran ve Fokus’un seslendiği o biz, siyah göçmen ellerinin taciz et-tiği beyaz kadınlardan ve “kadınlarımızı” korumak zorunda olan beyaz erkeklerden oluşuyor. “Kadınlarımızın” diğer ırkın cinselliğinden korunması ırkçı ve aynı zamanda ırkçı-ataerkil geleneklerin daima bir unsuru olmuştur ve Kuzey Amerika’da siyahların linç edilmesinde önemli an oluşturmuştur.

Yanlış anlaşılma olmaması ya da üretilmemesi için şu belirtilmeli: Görüldüğü kada-riyle Köln’de olduğu gibi kadınlara karşı cinsel şiddetin eleştirisi, kadınlara, çocuklara sık olmasa da erkeklerle karşı uygulanan cinsel şiddetin eleştirisi, eleştiri ve reddetme, arzu edilen siyasi yaşam biçiminin zorunlu ögesidir. Köln’den çıkartılacak en iyi du-rum senaryosu, özellikle kadın ve çocuklara karşı uygulanan cinsel ve cinselleştirilmiş şiddet hakkında daha fazla konuşmak ve buna karşı önlem almaktır. Federal Aile Ba-kanlığı’nın güncel bir araştırmasında Almanya’daki tüm kadınların %58’i 16 yaşından sonra cinsel tacize uğramış olduklarını belirtmişlerdir. Cinsel taciz ve saldırıların ilk ve en sık gerçekleştiği yer insanların kendi dört duvarlarıdır, yapan aile ve ailenin er-kekleridir. Avrupa ve Almanya’da kadını hedef alan cinsel şiddet öyleyse herşeyden önce evde başlıyor. Köln’de yaşanan cinsel saldırıları seksizmin genel bir sorun olduğu açıklık kazanacak şekilde reddedecek ve konuşacak mıyız? Bundan kuşkuluyum, çün-kü şu anda ve bir kez daha yeniden olağanüstü bir güçle şekillenen biz söylemine gü-venmiyorum. Mohamed’i Ekim’de Berlin’de kaçırın, defalarca tecavüz eden ve öldüren beyaz, Hristiyan görünümlü 32 yaşında bir Brandenburglu, Köln’de kadınlara cinsel ta-cizde bulunan, ve Regensburg Kilise Korosu’nun (erkek çocuk ve gençlerden oluşan bir koro – redaksiyonun notu) Hristiyan rahip ve öğretmenlerinin – incelemeyi yürüten avukat Ulrich Weber 8 Ocak 2016’da, taciz ve cinsel içerikli şiddete maruz kalanların sayısının 600 ila 700 arasında olduğunu tahmin etmektedir (bir de bu bir Kuran oku-lunda yaşansaydı ne olurdu bir düşünün), bu saldırganların ve faillerin ortak yanı ne-dir? Bilmecenin yanıtı ve çözümü şu: Onların hepsi erkek. Eğer cinsel şiddet uygulayan aktörlerin ortak bir özelliği aranmak isteniyorsa, bu özelliği ilk etapta onların erkek ol-malarında bulmak mümkün. Bizim, erkeklerin hangi bağlamlarda, nasıl ve ne zaman erkek şiddeti seçeneğine başvurduklarını açıklayan araştırmalara ihtiyacımız var. Ve de Avustralyalı sosyolog Raewyn Connell’in hegemonyal erkeklik olarak adlandırdığı, yani egemenliği talep eden erkekliğin özdeşlik ve ilişki biçiminin – hem erkekler hem de kadınlar için – çekici olmamasını sağlayan bir pedagojiye ihtiyaç duyuyoruz.

Pekiye ama bu son zamanlardaki ırkçı gerginlik duygularının nedeni ne? Yıllar boyunca evlilik içi tecavüzlerin Almanya’da bir suç unsuru olarak kabul edilmesine karşı gürül-tü koparan ve harekete geçen yaşlı, beyaz ve muhafazakâr siyasi görüşlü erkekler ne-den öfkeleniyor, bu erkekler neden bu yoğunlukta öfke duyuyor ve ayrıca Köln olayları konusunda olduğu gibi, bu olaylar henüz hukuksal değerlendirmesi yapılmış olgular olmadığı halde, acımasız bir kolektif hüküm veriyor? Heribert Prantl’ın 11 Ocak’ta Süd-deutsche Zeitung gazetesinde yazdığı gibi, Federal Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir ırkçılık internette neden zafer kazanıyor?

Prof. Dr. Paul Mecheril
Oldenburg Üniversitesi

Bu soruya ilişkin kesinlikle yalnızca kabataslak ve ayrıntılı olmayan düşüncelerle ve bu düşüncelerin sonuçlarıyla sözlerimi tamamlamak istiyorum. Bu düşünceler diğerlerinin imgelemesi (Imagination) ve kaynak ve egemenlik hakkını garanti altına almak olarak adlandırdığım iki konuya eğiliyor. Şu an yaşamakta olduğumuz gerginlik duyguları, bütün bir grubun mahkum edilmesine yol açan yoğunluk, ancak sorunun egemenlik ve ayrıcalıklar için verilen savaşım sorunu ve bu savaşta diğerleri hakkında resim ve tasarım ve imgelemlerin gerekli olduğunun bilincine varıldığında açıklanabilir.

Olay yalnızca – psikoanalitik bir dille söylersek – medyadaki resimlerin de katkılarıyla birçok kez imgelemi yapılan diğerleri (“Arap”, “Kuzey Afrikalı”, “Müslüman”), fantezisi yapılan bu diğerleri nezdinde, kişinin kendi kendine yapmayacağı şeylerle de savaşılması değildir (ben erkek olarak sözde Müslüman erkeğin şovenizmine ölçsüzce sövüyorum, çünkü onda kendimde olmasına izin veremeyeceğim ve vermemem gereken birşey gördüğümü düşünüyorum). Gerginlik duygusunun bu denli yoğun oluşu, olay daha çok kendinden olanı ve bunu herşeyden önce Avrupa figüründe (Yunan mitolojisinde bir figür – redaksiyonun notu) yüceltmek, hatta kutsamaktır.

Şu anda Avrupa’nın kendi kendini şiddetli bir şekilde kutsayışının bir kez daha gör-gü tanığı oluyoruz (ki bu kutsamanın medyada geri sıralara kayan Euro krizinin ön planında gerçekleşmesi rastlantı değildir). Avrupa birden çok nedenle köklü bir kriz içerisindedir ve Avrupa’nın sınır politikasının doğrudan bir sonucu olarak Akdeniz’de yaşamını yitiren 30.000 insanı göz ardı ederek ya da iyisi bu insanlar nezdinde diyelim, Avrupa, kendini seçilmiş iynin, değerlerin mekanı, cinsiyet eşitliğinin yuvası ve alaycı bir biçimde insan haklarının ve etkili ve artan bir sosyal eşitsizliğin ışığında ve aynasında ikiye bölünmüş bir şekilde eşitlik ortamı olarak sahnelemektedir. Bu sahneleme için diğerlerine, diğerlerinin çirkinliğine, onların tehlikeli oluşuna, medeniyetsizliğine ihtiyacımız var.

İngiliz kültür bilimci Stuart Hall bir söyleşide beyaz İngilizlerin siyahlardan nefret ettikleri için değil, aksine siyahlar olmadan kendilerinin kim olduğunu bilmediklerinden ırkçı olduklarını belirtmiştir. Müslüman olan diğerlerinin Avrupa’da ve Batı’da kesinlikle 11 Eylül 2001’in akabinde ilk kez oluşturulmaya başlanmayan fantastik imgesi sayesinde Avrupa kendi seçkinliğini onaylamaktadır.

Almanya ve Avrupa’da sığınmacılar, Kuzey Afrikalı erkekler, Müslümanlar hakkında neden bu denli aşağılayarak konuşulduğuna ilişkin ikinci düşüncem de imgelem ve egemenlik ile bağlantılı.

Kaçan insanların burada olmalarının bize jeopolitik koşulları ve böylece jeopolitik diğerlerinin darlığını ve acısını salt her gün gösteriyor olmasına değil, hiçbir şey yapmadan elde ettiğimiz kendi ayrıcalıklığımızı da gözler önüne seriyor olmasına nasıl yaklaşmalıyız? Belki de ampirik olarak gözlemlenebilen üç tepki biçimi vardır. Birincisi: Ayrıcalıkları iade etmek ve paylaşmak, ikincisi: kayıtsızlık ve üçüncüsü: özel bir öfke. Bu, acı çeken diğerlerine karşı duyulan çelişkili bir öfkedir. Almanya için özellikle 20. yüzyılda önemli olan ve “ikincil antisemitizm” olarak adlandırılan bir antisemitizm tipiyle, yani Auschwitz’e rağmen değil, Auschwitz nedeniyle duyulan Yahudi düşmanlığı bağlamında bunu akla getirmek mümkün. İsrailli psikoanalizci Zvi Rex bunu alaycı bir şekilde şu çarpıcı ifadeyle özetlemiştir: “Almanlar Yahudileri Auschwitz nedeniyle hiç affetmeyecek”. Buna istinaden düşüncemi açmak istiyorum: Jeopolitik açıdan ayrıcalıklı olan bizler, Batılı aktörlerin ve mercilerin azımsanmayacak katkılarıyla kurulan ve batının sınırsız boyutta yarar sağladığı bir dünya düzeninin artıkları olan sığınmacıları, acı çektikleri ve çektikleri acılarla refahımızın düzenli semtlerinde, sözcüğün tam anlamıyla burnumuzun dibine sokuldukları için affetmiyoruz. Onlar bu nedenle şeytanlaştırılmak, aşağılanmak ve insanlıktan çıkartılmak zorundadır.

Avrupa çelişkilidir, Avrupa barbarlığın, Yahudi Soykırımı'nın (Shoa), dünyanın ekolojik-ekonomik sömürsünün, sömürgeciliğin yeri ve projesidir ve Avrupa aydınlanmanın, insan haklarının ve tüm insanlara iyi bir yaşam sağlama gayretinin yeri ve projesidir. Dolayısıyla Avrupa çelişkili ve antagonisttir. Biz şu an sembolik ve maddi-fiziksel yönden sığınmacıların sırtında yürütülen bu savaşımın tanıkları ve aktörleriyiz. Tüm insanlara iyi bir yaşam sağlama gayretinin yeri ve projesi olan bir Avrupa için nasıl bir çaba gösterilmeli?

Kısaca ve maddeler halinde iki nokta:

1. Şiddeti bir sosyal düzeni oluşturma ve yeniden oluşturma, koruma ve kurma girişimi olarak kavradığımızda, o zaman kırılma ve düzen için yürütülen savaşım dönemlerinde daha fazla şiddetle karşılaşırız. Şiddetin arttığı koşullarda şiddet hakkında daha sık konuşulması anlamlıdır. Erkek şiddeti, din adına uygulanan şiddet, ırkçı şiddet. Ancak şiddet hakkında konuşmalıyız, ama bu konuşma ve eylemin kendisi kibirli, ölçsüz bir şiddete dönüşmemelidir. NPD, AfD ve saygın oldukları kabul gören partilerin bazı politikacılarının, salt CSU değil, yaptığı gibi dinsel, etnik, göçmen grupları topluca şüpheli konumuna sokanlar, şiddete karşı hareket etmemektedir, aksine değiştirilmesi gereken şiddet ilişkilerinin bir parçası ve devindiricisidir.

2. İnsanlar diğerlerinin zararına olmadan, özellikle uzaktaki yakınların zararına olmadan nasıl yaşar? Kanımca bu 21. yüzyılın etik sorusudur. Bangladeş'teki çocuk ve kadınlar berbat koşullarda yaşamak zorunda kalmadan biz burada nasıl iyi bir yaşam sürebiliriz? Bu sorunun ele alınması öncelikle siyasi bir görevdir. Ama o aynı zamanda pedagojik bir görevdir de ve kanımca, ki bir eğitim bilimci olarak ve duygusal bir dille belirtiyorum, o 21. yüzyılın pedagojik görevidir. Böylece 21. yüzyılda pedagojinin ilk ilkesi şu değildir: İnsan sermayesini nasıl yaratırız? Giderek mutlaklaşan ekonomist mantığa hizmet eden öznelere nasıl katkı sunabiliriz? 21. yüzyılda pedagojinin ilk ilkesi şu da değildir: Ulus ya da halk örneğinde olduğu gibi tikel bir biz oluşumunun korunmasına nasıl katkı sağlayabiliriz? İlk ilke daha çok şudur: Dünya toplumunda dayanışma olarak adlandırmak istediğim, aslında pratik bir bağlantı içerisinde bulunduğum (Bangladeş'teki kadın tekstil işçisi), ama uzakta olan diğer insanlara dönük bir dayanışmaya nasıl katkı sunabiliriz? Bu dayanışmanın, artık (ulus) birlik modeli kapsamında detaylandırılmış dayanışma modeli olmamasına, kardeş olmayanlar arasındaki bu dayanışmanın insanlar için anlamlı ve yapılabilir olmasına nasıl katkı sunabiliriz? Dayanışma şu demektir: Onu ve diğerini özne olarak kabul etmek ve olanaklı kılmak. Bu, Almanya'da yaz boyunca bir çeşit ulusal kendinden keyif duyma olarak kutlanan merhamet duygusundan farklı bir şeydir, dayanışma bundan fazlasıdır ve farklıdır, çünkü diğerlerini kendi adına konuşabilen ve konuşma hakkı olan siyasi özne olarak kabul eder.

Ve bu kabul etmek olayı belki de dünya toplumu olarak çektiğimiz en büyük zorluktur, çünkü o insanın kendisiyle arasına çok esaslı bir anlamda mesafe koyabilmesiyle el ele yürür. Diğerlerini dinleyen ilk başta kendisi sessiz olmalıdır. Ekonomik büyüme yerine mütevazı olmak, kendi özdeşliğine o kadar bağımlı olunmamalı, bu şekilde ve bu yoğunlukta kendi özdeşliğimle ve maddi çıkarlarımınla yükümlü olmamalıyım. Bu eğitim perspektifinin jeopolitik yönden ayrıcalıklı olanlar için ciddiye alınması bence yararlı olacaktır.

*Bu metin yazarın Ocak 2016'da Bremen'de yaptığı bir konuşmanın kısaltılmış ve PoliTeknik için yeniden düzenlenmiş halidir (<http://www.rat-fuer-migration.de/index.php?ID=64>).

Dünya Göç Toplumunda Paylaşım ve Eşitlik Pazarlığının Tarihsel ve Güncel Çatışmaları

Tarihsel Çelişki/İkiyüzlülük

Kimin hatırlanmaya değer insanlar topluluğuna alınacağı sorusunu yanıtlarken, biz aynı zamanda kendimizi kime ait hissettiğimizin ve kimin bizden olup olmadığı sorusunun da pazarlığını yaparız (bkz. Almanların 1904 ila 1908 yılları arasında günümüz Namibya'sında öldürdükleri Herero und Nama'ların Berlin Charité Hastanesi'nde kemik ve kafataslarının iadesi vesilesiyle, Peggy Piesche 2014). Burada gündemdeki soru, aşağıda betimlemek istediğim adalet odaklı bir bakış açısından özellikle sığınmacılara, ama ayrıca yoksullaşmış kişilere uygulanan sistematik hak ihlalleri karşısında gerek tüm insanların asgari hakları sorusu, insanın özerkliği ve katılımı soruları gerekse de dünya genelindeki üretim ve paylaşımada adalet sorusudur. Küresel ve yerel eşitsizlikler temel çatışma nedenidir.

Götz Aly 2011'de, "Neden Almanlar? Neden Yahudiler" başlıklı kitabında, henüz 1800 ila 1933 yılları arasında, tartışmalarda sosyal ve hukuksal açıdan Almanya'ya ve Almanlığa aidiyetleri sürekli reddedilen Yahudilerin kaçına ihtiyaç olduğunun ya da onlara gereksinim duyulup duyulmadığının onun nezdinde konuşulduğu bir ayrıcalıklı Hristiyan Alman söylem figürünün nasıl yapılandırıldığını betimlemiştir ...bu kişilerden kaçının toplum ve ekonomi için yararlı olduğu, onlara hakların ve bunlardan hangilerinin tanınıp tanınmayacağı ve insanın onlara uygulanan şiddete karşı ne kadar mesafeli yaklaşacağı tartışılmıştır. Bu tartışmalarda daima eşitliğe yönelimli sesler de olmuştur. Ancak bu bağlamda önemli olan şey, ayrıcalıklı görülen biz-grubu ve sıkça daha değersiz, daha az söz sahibi olarak görülen, "diğer" kişilere dönüştürülen grubun katılımcılar tarafından söylemsel olarak oluşturulmasıdır. Bu ayrıcalıklı Alman söylem figürü Almanya tarafından sömürgeleştirilen ülkelerde kullanılmış ve zorla uygulanmıştır (bkz. El Tayeb 2001).

Biz bugün kaçış halindeki insanları ele alan tartışmaları ve Almanya'nın "sığınmacı kabul etme kapasitesini" okuduğumuzda, tüm insanların sahip olduğu eşit haklardan yola çıkılmayan, aksine, karar merci olarak tesis edilen bir ulusal biz-grubundan hareketle, insanların getirecekleri yarara göre sınıflandırıldığı benzer bir söylem kompozisyonunu görmekteyiz.

Bu tartışmalar kapitalist göç toplumlarında aidiyet pazarlıklarının temelini oluşturur. Göç toplumu, ulusal devlet ve ırk bazında ayrımcılık uygulayan görünümünün yanı sıra, birincisiyle sınıf ve cinsiyet ilişkileri tarihsel ve güncel olarak iç içe geçmiştir. Bu nedenle maddi/finansal mülkiyet paylaşımının ve de bakım ve üretim ilişkilerinin bir cinsiyet odaklı analizinin yapılmasına ihtiyacımız var. Bununla birlikte giderek daha fazla mülk edinen bir zümre ile artan oranda yoksullaşan toplumun yarısı ile çoğunluğu arasındaki mülkiyet ve gelir odaklı bir analizinin yapılma gerekliliği söz konusudur. Aynı zamanda engelli ve engelli olmayan grupların oluşturulmasının incelenmesi ve her bir ulusal-etnik-kültürel-dinsel-ırksal aidiyet düzeninin analiz edilmesi gerekmektedir (bkz. Melter 2016).

Bu konulara ilişkin bazı rakamlar şunlardır: Yakında en zenginlerin yüzde 1'i küresel zenginliğin yarısına sahip olacak (Oxfam International/ Hardoon, Deborah (2015): **WEALTH: HAVING IT ALL AND WANTING MORE** . Oxford). "Women constitute half of the world's population, Perform nearly two-third of its work hours, Receive one-tenth of world's income and own Less than one hundredth of world's property" <http://www.un.org/esa/socdev/social/meetings/egm10/documents/Nandal%20paper.pdf>.

Yoksulluğun ne nicel ne de nitel boyutları kadın ve erkekler için aynıdır. Burada esas olarak şu parametreler geçerlidir: "Yoksulluk" daha dişildir. Cinsiyetler arası farklar nicel olarak özellikle yetişkinlerde etkisini göstermektedir. Çocuk ve gençlerde bu farklar daha çok nitel ve niceldir. Kadınların daha fazla etkilenmesine özellikle belirli kadın gruplarında rastlanıyor. Cinsiyetlerin yoksulluktan aynı düzeyde etkilenmemeleri, cinsiyetlere toplumsal uzlaşmayla verilen rollerle yakından bağlantılıdır (Wallner 2010).

Kesişimsel Ayrımcılık Eleştirisi

Kesişim ile gendered Racism, classed disability uvm. gibi değişik farklılık (yapı) ilişkilerinin iç içe geçmişi, kesişmesi ve karşılıklı bağımlılığı belirtilmektedir. Burada, oluşturulan gruplara eşit davranılmaması olarak kavranan ya da eşit olmayan kaynak ve yeteneklerin ve olanakların varlığı yüzünden eşit davranmanın gruplara yönelik mağduriyet doğuran etkileri olarak kavranan ayrımcılığın karşılaşılan her biçimiyle savaşılmaktadır. Kesişimsel ayrımcılık eleştirisi daha fazla paylaşım ve söz hakkı adaleti, adil olanaklar anlamında daha adaletli koşullar için çabalar.

Hakların Eşit Olmayan Dağılımı ve Acıma Duygusunun Paylaşılması

"Biz tek bir insanlıgız: Herkes Paris'e bakıyor ve haklı olarak korkunç terör saldırılarında ölü ve yaralıların ve onların yakınlarının acısını paylaşıyor. Birkaç gün önce Beyrut'ta korkunç bir terör saldırısında öldürülenleri, yaralananları ve onların yakınlarını dünya genelinde neredeyse hiç kimse düşünmüyor. Ben her ikisiyle birlikte yas tutuyor ve üzülüyorum (bkz. Birçok internet kaynağına göre: Angelina Jolie 14.11.2015). Bir eğitimcisi ve filozof olan Mich Brumlik yakın ve uzak insan sevgisi talep ediyor (bkz. Brumlik 2004). Ve Peggy Piesche (yukarıda) bu düşünceyi, topluluğumuz içerisinde kimi bu topluluğa ait olarak görüyoruz ve - ister atfedilen vatandaşlık, yapılan ırkçı ayrımlar, cinsiyet ve gelir ilişkileri, dini aidiyet, atfedilen kültür, sığınma öyküsü ya da dil uygulamaları olsun - yaptığımız tanımla kimi bu topluluğun dışına itiyoruz sorusuyla ileri taşıyor.

Küresel dünya göç toplumunda ve de her bir ulusta ülkeye gelen göç, dış göç, süreli göç, çift yönlü göç görüngülerine rastlanmaktadır. Dilsel, dinsel ve sosyal çeşitlilikle ilişkide ayrımcı bir tutum sergilenmektedir (bkz. Mecheril 2010). Genelde "yerli" olarak görülen insan gruplarının "göç kökenli" görülen insan grupları karşısında hak ve olanaklarının hiyerarşisi hayata geçirilmektedir. Oturum ve sığınma hakkı şeklindeki

Prof. Dr. Claus Melter
Esslingen Yüksekokulu

ulusal devlet ayrımcılık biçimleri, nitekim salt devletin yurttaşları tüm haklara sahiptir, AB genelinde sığınma hakkı bünyesinde giderek sıkılaştırılmaktadır. Bu – sığınma hakkının sınırlandırılmasıyla el ele yürüyen 1990'lı yılların ırkçı saldırılarında olduğu gibi –, alaycı bir şekilde, yayınlarda, siyasetçilerin yaptığı açıklamalarda ve sağcı partilerin seçim başarılarında kendini gösteren milliyetçi ve ırkçı pozisyonlarla gerekçelendirilmektedir. İş piyasasında, eğitim sektöründe ve de poliste, adalet ve iş ve sosyal kamu kurumlarında uygulanan ırkçı ayrımcılık biçimleri de buna eklenmektedir.

Göç Toplumlari ve Ayrımcılık

Federal Almanya'da göç olgusu, sosyal ayrımcılık olgusu, sağcı ayrımcılık olgusu, ırkçılık olgusu, sömürgeciliğin ve ırkçılığın inkârı olguları, ırkçılık ve ulusal devlet temelli ayrımcılık konusunda kendini değıştirme çabalarının az olması olgusu, sömürgecilik, Nasyonal Sosyalizm, ırkçılık ve ulusal devlet temelli ayrımcılık arasındaki tarihsel bağlantı, güncel gelişmelerin ve söylemlerin temeli olarak görülebilir.

Adalet Yönelimli Çabalar

Eşitsizlik koşullarıyla ve ayrımcılık uygulamalarıyla eş zamanlı ve bu koşullarla çelişkili olarak, özellikle direnen, kendiliğinden örgütlenmiş, özellikle çok mağdur edilmiş gruplar tarafından, **tüm insanların saygınlıklarına** ve **tüm insanların eş değeriğine** saygı gösterme düşüncesi, adalet yönelimli eylemin temeli olarak talep edilmiştir ve edilmeye devam etmektedir. Saygınlıklar bedensel, psikolojik, bilişsel boyutlarla olduğu kadar sosyal ve hukuksal boyutlarla da ilgilidir (Oevermann'ın 2013 ve Brumlik'in 2004 tasarılarının genişletilmesi). Öte yandan mekânsal ve gruplara yönelik saygınlık boyutlarından söz edilebilir (bkz. Bliemetsrieder 2016). Adalet hedefleyen bu çabalar, tüm insanların aynı değeri görmesi, tüm katılımcılar arasında kaynak ve olanaklar ilişkisinin adil olması, kendini gerekçelendirme, söz hakkı, dinlenilme ve kendi yaşamıyla ilgili özerklik ve seçme hakkı gibi eşit haklar nezdinde herkesin kendi olanak ve çıkarlarını hayata geçirebilmesi için, katılım, kaynak, mevki ve birlikte şekillendirmeye, adil desteğe eşit erişim talebiyle birleştirilebilir.

Kaynak:

Aly, Götz (2011): Warum die Deutschen? Warum die Juden? Gleichheit, Neid und Rassenhass 1800 –1933. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung

Appiah, Kwame Anthony (2007): Der Kosmopolit. Philosophie des Weltbürgertums. München: Verlag C.H. Beck

Bliemetsrieder, Sandro (2016): Die Idee der Integritäten. Eine Erweiterung. Esslingen (mündliches Protokoll).

Brumlik, Micha (2004): Aus Katastrophen lernen? Grundlagen zeitgeschichtlicher Bildung in menschenrechtlicher Absicht. Berlin/ Wien: Philo.

El Tayeb, Fatima (2001): Schwarze Deutsche. Der Diskurs um "Rasse" und nationale Identität 1890-1933. Frankfurt am Main: Campus-Verlag

Forst, Rainer (2013) Kritik der Rechtfertigungsverhältnisse. Berlin

Habermas, Jürgen (1991): Erläuterungen zur Diskursethik. Frankfurt a.M.

Mecheril, Paul (2006): Was Sie schon immer über Rassismuserfahrungen wissen wollten. In Leiprecht/Kerber (Hrsg.): Schule in der Einwanderungsgesellschaft. Schwalbach/Ts.

Mecheril, Paul (2010): Migrationspädagogik: Hinführung zu einer Perspektive. In: Mecheril, Paul; Castro Varela, María Do Mar; Dirim, İnci; Kalpaka, Annita; Melter, Claus: Migrationspädagogik. Weinheim und Basel, Beltz: S. 7-22

Mecheril, Paul; Melter, Claus (2010) Gewöhnliche Unterscheidungen. Wege aus dem Rassismus. In: Mecheril, Paul; Castro Varela, María Do Mar; Dirim, İnci; Kalpaka, Annita; Melter, Claus: Migrationspädagogik. Weinheim und Basel, Beltz: S. 150-178

Melter, Claus (2006): Rassismuserfahrungen in der Jugendhilfe. Eine empirische Studie zu Kommunikationspraxen in der Sozialen Arbeit. Münster u.a.: Waxmann.

Melter, Claus (Hrsg.) (2015): Diskriminierungs- und rassismuskritische Soziale Arbeit und Bildung. Weinheim/ München

Melter, Claus (2016): Koloniale, nationalsozialistische und aktuelle rassistische Kontinuitäten in Gesetzgebung und der Polizei am Beispiel von Schwarzen Deutschen, Roma und Sinti. Erscheint Mitte 2016 in Fereidooni, Karim/ El, Merat (2016): Transnationale Rassismuskritik. Trans)National Racism: (Trans-)National Racism: Interdependence of racist phenomena and resistance forms.

Pateman, Carole/ Mills, Charles (2008): Contract & Domination. Cambridge/ Malden: Polity Press.

Prantl, Heribert (2015): Flüchtlingsschutz. Jetzt erst recht! Süddeutsche Zeitung, München 16.11.2015, S. 4

Rorty, Richard (1991): Kontingenz, Ironie und Solidarität. Frankfurt a.M.

Scherr, Albert (2010): Diskriminierung – eine eigenständige Kategorie für die soziologische Analyse der (Re-)Produktion sozialer Ungleichheiten in der Einwanderungsgesellschaft? In: Hormel, Ulrike/Scherr, Albert (Hrsg.): Diskriminierung. Wiesbaden

Sen, Amartya (2010): Die Idee der Gerechtigkeit. München

Spieker, Suanne (2015): Die Entstehung des modernen Erziehungsdenkens aus der europäischen Expansion. Frankfurt am Main: Peter Lang

Wallner, Claudia (2010): Hat Armut ein Geschlecht? In: Mattes, Christoph (Hg.): Armut ohne Ausweg: Sozialberatung im aktivierenden Sozialstaat. Freiburg 2010

“Köln’de Faslı Genç Erkekler” Sığınmacıları Önlemenin Yeni Ana Motifi

Konu: İletişim

Televizyon’da yayınlanan *talkshowlar* Pegida ve AfD’nin ardından Ocak 2016’nın başından itibaren yeni bir yem buldu: Fas’tan gelen tehlikeli genç erkekler. Aslında olay akışı hakkında, polis şimdi titizlikle çalıştığından, bilinen pek birşey yok. Ve nitekim bu ayrıntıları bilmeme durumu, ampirik temelini sınamak zorunda olmayan ve istemeyen söylemler için idealdir. Burada medyadan konu ile ilgili bilgi edinen milyonların beynindeki tasarımlar ve fanteziler söz konusudur.

Kamuoyu tartışmasında, kutuplaştırma ve sisteme duyulan güvenin sarsılması nedeniyle yaşanan toplumsal belirsizlik karşısında kullanılan görüşler oluşturulmakta ve yönelim modelleri aktarılmaktadır. 2015’te talkshowlar aylar boyunca PEGIDA’yla dolup taşmıştı; ardından AfD aynı biçimde kendini tanıtmaya fırsatı buldu. Bu şovlar en saldırgan ve göze çarpan görüşlerin en fazla ödüllendirildiği bir mantık izliyor. Dolayısıyla şiddet ve kriminalite, ahlak dışı ve aykırı davranışlar ödüllendirilmektedir. Aynı zamanda “hukuka sadık yurttaşların” betimlenmekte olan her uymacılığı (Konformitât) “normallik” olarak oluşturulmaktadır. Medya, ajitasyon yaptığı suçlamasıyla karşılaşmadan, kendini saygın olarak tanıtan her aşırılıkçı tutuma bir platform sunuyor. Gazeteciler çoğulculuk yaratmak için verdikleri kararlarla aynı zamanda kendi görüşlerini gizleyebilmektedir. Yakından incelendiğinde bu açığa çıkmaktadır.

Sığınma, kriminalite ve tehdit algılamasının daha başka biçimlerinin sunulduğu ikinci bir öğeyi içeriyor. Özellikle Köln’deki yılbaşı gecesini gösteren ve çoğu kez içeriği hiçbir şey ifade etmeyen resimlerle tehlike “vurgulanmış oldu”, belki de özellikle resim bulanık olduğu için bu yapılabildi. Resimler aracılığıyla yapılan dramatikleştirme, algılama anında bilincine varıldığından daha fazla dehşet yaratmaktadır. Her an harekete geçirilebilir, sağlam, kolektif bir bilinçsizlik oluşmaktadır. Bu bilinçsizliğin içeriği belirli tasarımlar ve atıflarla bağlantılı korku ve dehşettir.

Dikkat çekmek ve reklam gelirleri için girişilen kontrolsüz rekabette medyanın yaptığı haberler giderek daha telaşlı ve kızgın bir hal alıyor ve böylece korkuların artmasına neden oluyor. Ve örneğin “Almanya’da yaşayan birçok Müslüman’ın barışsever” olduğu tespith çeker gibi tekrarlınsa da – resimler farklı bir dil konuşuyor. Kişilere ve gruplara ya da durumlara ilişkin resimlerle taşınan tasarımlar, korkuların kimlere dayanabileceğini belirlemektedir. Özellikle şu izlenim sağlamlaşıyor, ki bu eski bir milliyetçi motiftir: Tüm felaketler “dışarıdan”, yurtdışından gelir. Şu model güçlendirilmektedir: Tehlikeler, krimineller ve teröristler *dışarıdan* “bizim” topluma girmektedir. “Biz” insan haklarının sığınacağı barışçıl bir yeriz ve özgürlük ve eşitliğin mirasçılarımız. Tehdit oluşturan “diğerleridir”. Oysa özellikle terör çoktan buradadır, “kendi elimizle” yarattığımız terör: Gerek Fransız banliyölerinde ve Belçika kentlerinde, gerekse de Almanya’nın milliyetçi muhitlerinde – salt Doğu Almanya’da değil. Sığınmacılara ve yaşadıkları geçici konutlara karşı 2015’te işlenen bini aşkın suç ile kendi ülkemizde terörü yarattığımız, ancak buna terör denmediği, IŞİD’in Orta Avrupa’dan giden binlerce genç insandan beslendiği, Paris ve Brüksel’deki teröristlerin Avrupa’da yetiştiği – tüm bunlar bir kenara itiliyor.

Ancak yakından bakıldığında bunlar bile yalnızca zayıf bir rol oynuyor. Dış dünyanın olguları, gerçekleri ve bağlantıları, bir kişinin iç dünyasındaki koşullardan ve iç dünya

koşulları tarafından belirlenen iletişim süreçlerindeki algılamalarından daha önemli değildir. Kendi yaşamından memnun olmayan biri, düş kırıklığını ahlaki olarak değersizleştirebileceği kişi ve gruplara aktarmaktadır. Panu Poutvaara ve Max Steinhardt (birbirine benzeyen birçok sosyal-psikolojik bulgunun ardından bir kez daha) kişisel düş kırıklığı, acı ve diğerlerinin başarısını çekememe duygusunun, yabancılara karşı nefret duyulmasını körüklediğini göstermişlerdir („Bitterness in Life and Attitudes Towards Immigration“, CESifo Working Paper No. 5611, November 2015). Ve böylesi duygular sosyal-yapısal statü, yaş, cinsiyet ve eğitim derecesinden daha önemli görünmektedir.

Fas'tan Almanya'ya

Sığınmacı hareketlerini ortaya çıkaran koşulların ne denli sıradan olduğunu, 2015'in yılbaşı gecesi Köln'de hırsızlık yaptıkları, tacizde bulundukları ve cinsel şiddet uygulamaları için dikkatleri üzerine çektiği belirtilen Faslı genç erkekler örneğinde görmek olanaklı. Almanya 1963'te Fas'tan konuk işçi alımına başlamıştır. Bu konuk işçilerin küçük bir bölümü Almanya'da yaşıyor ve Fas'ta yaşayan akrabalarıyla ilişkideler. 33 Milyon nüfuslu bu ülkeye şu an yılda sekiz ila on milyon turist geliyor, Almanya'dan tahminen 500.000. Ekonomik ilişkiler de “mükemmel”: Fas'taki Alman Ticaret ve Sanayi Odası 2016'da “Fas'ın otomobil sektöründeki ihracatı büyüyor”, diye bildiriyor. Avrupa'nın otomobil üretimindeki küresel oyuncularını ara malları tedarikçilerinin ucuz olmasına seviniyor. 2004 tarihli yatırım güvenliği anlaşması Alman aktörleri Fas'ta yaşayabilecekleri olumsuzluklardan koruyor. Aynı biçimde bir veri anlaşması kârın Fas'tan çıkarılmasını sağlıyor. AB ile serbest ticaret ve hizmet anlaşması üzerinde henüz pazarlık yapılıyor. O zaman Fas ekonomik fethinin bir sonraki aşamasına hazır olacak. Küresel göç hareketleri temel çizgileriyle paranın geçtiği yolları izler. Bu, yoksul ve varlıklı ülkeler arasındaki ilişkide kendini gösterir.

Konu çok az kalkınma yardımı veriliyor olması değil. Konu ülkelerden çok fazla alınmasıdır. Çünkü “Uluslararası Vergi Adaleti Ağının” hesaplamalarına göre gelişmekte olan ülkeler olarak adlandırılan ülkelerden dünyanın vergi cennetlerine ve zengin ülkelere büyük bir para akımı gerçekleşiyor. “Gelişmekte olan ülkeler yasadışı mali akımlar nedeniyle her yıl kamusal kalkınma yardımı aracılığıyla aldıkları yardımlardan kat kat fazlası bir sermayeyi kaybediyor. Yalnızca şirketlerin fiyat manipülasyonları nedeniyle yoksul ülkeler yılda 160 milyar dolar vergi kaybı yaşıyor; bu, aldıkları kalkınma yardımlarının çok üstünde bir rakamdır” (Markus Meinzer: Der neue Kolonialismus, SZ 12.4.2013, S.2). Almanya'nın Fas ile arasındaki ticarette dış ticaret fazlası 2012'de “yalnızca” 820 milyon Euro olmuştur; çünkü ne Almanya Fas için ne de Fas Almanya için çok önemli bir ticaret ortağı değildir. Ancak burada söz konusu olan şey, görüldüğü kadarıyla Fas'tan Almanya'ya gelen ve yasal ve yasadışı yollarla para kazanmaya çalışan ve kazandıkları parayı Fas'ta yaşayan ailelerine (de) gönderen Faslı genç göçmenlerin içinde bulunduğu bağlamdır.

Almanya'dan Fas'a

Ülkenin birçok adımda gerçekleşecek modernizasyonu, “bizim” de özgürlüklerimizi, olanaklarımızı ve zenginliklerimizi beraberinde getirecek olan, ama meyvelerinin ise yalnızca Avrupalı ülkelere toplanması istenen, Avrupa tarafından tetiklenen bir dönüşümdür. Elbette turistler ülkede para da bırakmaktadır – ama orantısız kârı Avrupalı turizm organizatörleri yapmaktadır. Ve turistler paralarıyla Fas'ta neler alabildiklerini bayılarak anlatıyor. Fas'taki genç insanlar paranın yolunu izleyebileceklerini düşündüğünde, o zaman yasadışı, istenmeyen kişiler olmakta ve onlara sığınma hakkı verilmemektedir.

Bu örnek özellikle şu an Avrupa için önem taşıyan sığınma nedenlerini betimlemek için uygun değil. Çünkü Fas her ne kadar “İltica Paketi 2'de” güvenli ülke statüsüne alınsa da ve göçü önemli ölçüde engelleyecek önemli bir karar alındığı görüntüsü verilse de,

sadece göçmenleri geri püskürtmek için yapılmış kısa vadeli bir önleme stratejisidir. Bu siyasetin karakteri Faslı gençlerin yurtdışı edilmesi durumunda yaşanacak olanlar düşünüldüğünde daha da açıklık kazanmaktadır. Onlar o eski zamanların feodal Avrupası'nda olduğu gibi Fas Krallığı'nda da hâlâ geçerliliğini koruyan izinsiz yurtdışı seyahati nedeniyle suçlu konumuna düşmektedirler. Hapse atılmaları durumunda sonraki yaşam ve göç yollarının nasıl olacağını tasarlamak mümkün. Ancak yarıdan fazlası işsiz olan Faslı gençlerin durumunu değiştirebilecek olan şey, ProAsyl'ün yıllardır talep ettiği, az sayıda insan için gerçek bir fırsat, ama büyük bir bölüm için bir dereceye kadar gerçek bir umut ifade edecek olan, Afrika için *yasal* göç yolunun açılmasıdır.

Almanya ve Fas Arasında

Ama bu örnek, Mağrip ile Avrupa arasında, Akdeniz'i çevreleyen devletler arasında uzun vadede etkili olacak yapısal ilişkiler için iyi bir örnektir. Federal İçişleri Bakanı de Maizière Şubat 2016'nın sonunda Mağrip devletlerine gerçekleştirdiği bir ziyarette, Tunus, Cezayir ve Fas'ın "güvenli ülkeler" olarak tanımlanıp tanımlanamayacağını açığa kavuşturdu. Bu sayede herşeyden önce yurtdışı etme işlemleri kolaylaştırılmak istenmektedir; aynı zamanda sığınma başvuru işlemlerinin hızlandırılması gündemdedir. Kişisel evrakın olmaması durumunda parmak izi karşılaştırılarak, yurtdışı etme işlemleri gerçekleştirilebilecektir. "Durumun aydınlatılmasının parmak izi aracılığıyla gerçekleşmesi planlanıyor, Fas'ın bu yönde 'fevkalade bir veri bankası' bulunuyor", de Maizière bunu söylemiştir (SZ, 1.3.2016, S.1). Dikkatli okur en geç bu söz nedeniyle şüpheye düşebilir. İstihbaratı ve halkın polis tarafından kontrolüyle tanınan bir devletin böylesi bir veri bankası bulunması neyi ifade eder? *Amnesty International* yıllık raporunda şunu yazıyor: "The authorities restricted rights to freedom of expression, association and assembly, arresting and prosecuting critics, harassing human rights groups and forcibly dispersing was required." (Amnesty International Report 2015/2016; 23.2.2016). İçişleri bakanının seyahatine medyanın eşlik etmesi, bu bağlamda, içişleri bakanlığının, göç istatistiklerinde hiç yer almayan ya da yalnızca çok az belirtilmiş göç verilerine işaret etmektedir. Öyle ki göç veren ülke olarak Fas 2015 sığınma başvurusu istatistiğinde yalnızca bir kez belirtilmiştir: Göçmenlerin ilk ayak bastıkları Avrupa ülkelerine göçmenlerin geri alımı için yapılan ricalar, 2014'te bu ricaların %2,3'ünü oluşturması. Bu 824 vakanın 147'si geri alımla sonuçlanmıştır; 2015'te 112 kişi geri gönderilmiştir. Reşit olmayan ve refakatsız göç ederek 2014'te sınırlarda yakalanan 66 Faslı genç kaydedilmiştir, 2015'te Fas göç veren en önemli ülkeler arasında yer almıştır (Bundestagsdrucksache 18/7625 vom 22.2.2016).

2014 yabancı istatistiğinde Almanya'da 65.000 Faslının yaşadığı belirtilmiştir; ikamet süresi açısından bakıldığında 30 ve üzeri yaş grubu en büyük kitleyi oluşturuyor. Fas kökenli insanların toplam sayısının 180.000 olduğu tahmin ediliyor. Başka tahminler 140.000'den hareket ediyor ve bunlar arasında 7.000 kişinin ikinci kuşak üniversite öğrencisi olduğuna işaret ediyor (de.quantara.de). Ve daha başka kaynaklar da Almanya'da 130.000 Faslının yaşadığını belirtiyor (SWR international, 21.5.2013). 2006 ila 2012 yılları arasında yılda 3.500 kişi Almanya'ya gelirken, 2.500 kişi de ülkeyi terketmiştir. Burada göç etmiş "konuk işçi nüfusunun" tipik bir dalgalanması söz konusudur (Federal Hükümetin Göç, Mülteci ve Entegrasyondan Sorumlu Devlet Bakanının Almanya'da Yaşayan Yabancıların Durumu Hakkındaki 10. Raporu, Ekim 2014).

Fas ve Almanya arasındaki ilişkiler şu an yürümekte olan sığınmacı tartışmasının ön planında durmasını gerektirecek kadar kapsamlı değil. Fas'ın Fransa, İspanya, Belçika ve Hollanda ile bağları daha sıkıdır. Ancak Alman-Fas ilişki yapıları göç süreçlerinin uzun vadeli dinamiği için tipiktir. Ve Fas diğer Kuzey Afrika devletleri gibi Afrika ve Asya'dan gelen göçe karşı aşılabilir bir kaleye dönüştürülse, hükümdarları bu nedenle bolca ödüllendirilse ve halklarından daha bağımsız hüküm sürebilse bile, bu yapılar, yalnızca sığınmacılarla mı yoksa sığınmacıların kaçış nedenleriyle de mi mücadele edilip edilmeyeceğinin belirlendiği nokta olacaktır.

Bir kez daha: Sorunun ne olduğu üzerine

Kendi toplumunun etnosantrik “arılığını” oluşturma denemesinde iki mekanizma önemli bir rol oynar: Mekanizmalardan biri – bir kötülük söz konusu olduğunda – kendisiyle ilgili olanın küçük, diğeriyle ilgili olanın büyük gösterilmesini hedefler. Dışarıdan gelenlerin olumsuz özellikleri abartılırken, kendine özgü sorunlar azımsanır. “Yılbaşı gecesinde Köln’de bulunan Faslı genç erkekler” sabit bir steryotipe dönüşürken, Cinsel İstismar Federal Hükümet Temsilcisi’nin 22.2.2016’da yayınladığı rapor basının yalnızca kenar sütunlarında yer almış ya da ona hiç değinilmemiştir. Görünen o ki Köln olayları tümüyle aydınlatılamayacak ve birkaç saat süren bu olay, gerçekten yaşanmış olandan çok polisin başarısızlığıyla ilgilidir. Gerçek belirsiz bir alacakaranlıkta kalıyor. Cinsel İstismar Federal Hükümet Temsilcisinin raporu ise bir grup saygın bilim adamı tarafından hazırlanan kapsamlı bir bilimsel bilirkişi incelemesini dayanak almaktadır. Onlar Almanya’da bir milyondan fazla çocuk ve gencin cinsel şiddet kurbanı olduğu sonucuna varıyor (Andreas Jud, Miriam Rassenhofer, Andreas Witt, Annika Münzer & Jörg M. Fegert: EXPERTISE Häufigkeitsangaben zum sexuellen Missbrauch Internationale Einordnung, Bewertung der Kenntnislage in Deutschland, Beschreibung des Entwicklungsbedarfs, hrg. vom Unabhängigen Beauftragten für Sexuellen Kindesmissbrauch). Bu durum Almanya’daki birçok insanın özanlayışı için o denli utanç verici ki, neredeyse saldırganca bir kabullenmemeye yol açıyor. Diğerlerinin işlediği suçlar ise tehlikeli bir korku fantezisi düzeyine dek tırmandırılabilir. Burada, kendini feda edecek kadar toplumuna uyum sağlamış ve şimdi yabancı erkekte düşmanını bulan Schwarzer (Alman feminist Alice Schwarzer kastediliyor, redaksiyonun notu) gecikmiş yerli feminizm de bir rol oynuyor.

İkinci bir mekanizma kendinden olduğu inkâr edilemeyen aforozudur. Saksonya’nın Clausnitz ve Bautzen belediyelerinde yaşanan pogromların ardından Eyalet Başbakanı Stanislaw Tillich şunları söylemiştir: “Bunları yapanlar insan değil. Bunları yapanlar canidir”. Her bir olayın nasıl değerlendirileceğinden bağımsız, Götz Eisenberg’in de saptamış olduğu gibi (Nachdenkseiten 22.2.2016), kişiler canavarlaştırılarak kötüleniyor ve insanlığın toplumundan dışlanıyor. Ama tam da bu tutumun kendisi, aydınlanmış asaletin çizdiği sınırı aşmaktır. Sorumlulardan biri olan bir siyasetçi konuyu kendi ihmallerinden daha demagogik bir tarzda saptıramazdı. Ancak önemli olan aşırı sağ terörizmin, çocuk ve gençlerin milyonlarca kez gerçekleşen cinsel istismarının ait olduğu toplumun dışına fırlatılmasıdır. Öyle ki 2015’te aşırı sağcılar tarafından gerçekleştirilen 13.800 suç ve şiddet olayına da (www.tagesschau.de/inland/rechtsextremismus-gewalt-101.html) en iyi ihtimalle bir kereliğine kıyıda köşede değinilmektedir. Ve sığınmacıların geçici olarak yaşadığı konutlara bir yılda yapılan 1.000 saldırı siyasetin yalnızca küçük bir kısmında ciddiye alınıyor. Bazı siyasi gruplar bu terörün kendilerini önüne katmasına seve seve izin veriyor. Ancak 15 Eylül 2015’e dek sağ eğilimli 372 suçlu hakkında çıkarılan 450 tutuklama kararının infaz edilmemiş olması son derece kaygı veren bir durumdur. Bunun anlamı: Polis nerede olduklarını bildiği halde ya bu kişiler tutuklanmıyor ya da suçlular gizlendiği için tutuklanmaktan kurtuluyor (SZ, 11.1.2016). Ve eğer Bavyera Başbakanı sığınmacıların engele takılmadan sınırları aşıp Almanya’ya gelmesini (orada kayıt altına alınmalarına rağmen) “hukuksuzluğun egemenliği” olarak adlandırıyor ve bunun için sözleri olsa olsa “şaşkınlıkla” karşılıyorsa, o zaman bu düşüncenin milliyetçi öncülü son derece sapık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu ifade şu ana kadar Doğu Almanya ya da Nazi Almanyası için kullanıldı.

Bu konular ve olgular kesinlikle gizlenmiyor, ama medya tarafından görüş oluşturulmasında hiçbir rol oynamıyor. Kamuoyunun *anaakımı*, toplumu, kendi anayasasını önemseyip önemsemediğinden ve göçmenlerden “entegrasyon” beklentisinde olma gibi bir hakkının olup olmadığından kuşkulananmasından “korumaktadır”. Belki de Faslı genç erkekler ülkelerini modernize etmiş, işgücünü tüketmiş, anıtlarını sahiplenmiş ve zenginliklerini kuzeye taşımış olan Avrupa’da, kendilerinden alınanı – en azından kendi öznel bakış açılarından hareketle – yeniden elde etmek için daha büyük bir meşruiyet hissediyor.

Yeni Göçmen Öğrencileri Alman Eğitim-Öğretim Sisteminde Nasıl bir gelecek Bekliyor

Hoşgeldin sınıfları, hazırlık sınıfları, ders yoğun sınıflar, geçiş sınıfları ya da ikinci dil Almanca sınıfları: Kısa süre önce Almanya'ya göç etmiş çocuk ve gençleri kapsayan özel sınıfların ad çeşitliliği, onların eğitim durumuyla ilgili tanıdık bir yaklaşımı yansıtır. Almanca bilmeyen çocuk ve gençleri hedefleyen bu özel çalışmalar aslında yeni bir fenomen değil, aksine, her ne kadar geçen yıl birçok yerde ve büyük sayıda yeniden kurulmuş olsalar da, aslında bunlar “konuk işçi döneminde” olağan uygulamalardır. Yıllar süren yoğun araştırmalara ve dilsel heterojenliğin okul ve öğretmen eğitimi için daima önemli bir konu olduğu gerçeğine rağmen, birçok okul ve öğretmen, üstesinden gelinmesi zor ve yerine getirmek için bilgiye ve alet çantasına ihtiyaç duydukları bir görevle yüz yüze bırakıldıklarını düşünüyor. Aynı zamanda ikinci dil Almanca alanında iyi eğitilmiş elemanlar ve kurumsal gündelik yaşamlarında çokdillilik ve göç ile yılların deneyimine sahip okullar bulunuyor. Hangi koşullarda okul başarısının olanaklı olduğunu ve yeni göç etmiş öğrencilerin haksızlığa uğramasının nasıl önleneceğini onlardan öğrenmek gerekir. Güncel araştırma sonuçları göçmen ailelerden gelen çocuk ve gençlerin Alman eğitim sisteminde eğitim süreçleri boyunca iki kere haksızlığa uğradığını gösteriyor – birincisi büyük ölçüde sosyal ve göç kökenleri nedeniyle¹. Bu durumun kalıcı olmaması ve tekrarlanmaması için yeni göç eden çocuk ve gençlerin katılım olanaklarına ileride yoğun ilgi gösterilmelidir. Alman eğitim sistemine geçiş ve Almancayı öğrenme ortamları olarak hazırlık sınıflarının, ancak bir eğitim ve dil destek tasarısı bünyesinde gerçekleştirildiğinde, sürekli izlendiğinde, değerlendirmesi yapıldığında ve öğretmen kadroları için vasıflandırma olanakları hazır bulundurulduğunda bir anlamı olur.

Almanya'ya varışın ardından okula devam edilmesi

Eğitim hakkı ve okula devam etme zorunluluğu Almanya okul yasasında ve federal eyaletlerin eyalet yasalarında yer alıyor. Okula devam etme zorunluluğu için her 16 eyalette ikamet yeri ya da “sürekli ikamet” belirleyicidir, ancak sığınma başvurusu yapanlar söz konusu olduğunda bu genelde yeterli değil. Bunun dışında onlar için bazı

eyaletlerde ikamet statüsü ve bir belediye, belde ya da ilçeye yöneltilmiş olmaları belirleyici. Bu durum örneğin Bavyera ve Sachsen-Anhalt'ta çocuk ve gençlerin üç aya kadar okula devam etme zorunluluğunun dışına çıkmalarına neden oluyor ve dolayısıyla bunlar eğitim alamıyor. Başka eyaletler okula devam etmeyi yabancı hakları kriterlerine bağımlı kılan düzenlemeleri kaldırıyor ve eğitim zorunluluğu için bağımsız kriterler belirliyor, örneğin Berlin, Hamburg ve Bremen². Öğrenciler ya da ebeveynleri, uygun görülen okul türü ve sınıfın belirlenmesi için çoğu kez bir merkeze (örneğin eğitim dairesi) başvurmak zorunda. İlkokul çağında (1./2. sınıf) genelde derslere doğrudan girme olanağı mevcut. Buna rağmen geçen yıl birinci ve ikinci sınıflar için de hazırlık sınıfları açılmıştır. 3. ve 4. sınıf ve devamında öğrenciler bir yıla kadar – bazı eyaletlerde daha da uzun bir süre – hazırlık sınıflarında öğrenim görme olanağına sahip. İleri yaş gruplarında (15-18 yaşındakiler) lise üst sınıflara geçiş mümkün değilse, ilk aşama okul diploması alma ya da mesleğe hazırlık çalışmasına katılma olanağı tanınıyor.

Hamburg Örneğiyle Hazırlık Sınıflarında yapılan Ders³

Eğitim biyografilerine bağlı olarak öğrenciler Hamburg'da ilkin iki tür hazırlık sınıfına ayrılıyor. Latin alfabesini ve temel aritmetik işlemleri bilmeyen ortaokul öğrencileri ilk olarak bir yıl boyunca temel sınıfta öğrenim görüyor. Diğer tüm öğrenciler uluslararası hazırlık sınıfları adı verilen, ilk yarıyılında (ilk aşama) günlük yaşam diline ve ikinci yarıyılında (geliştirme aşaması) eğitim diline özgü becerileri edinmeleri planlanan sınıflara devam ediyor. Süre genelde bireysel bazda bir yılı kapsıyor, hızlı bir başarı gösterildiğinde ise bu süre kısaltılabiliyor. Dolayısıyla bir eğitim yılında bu sınıflara sürekli başlayan ve söz konusu sınıfları bitiren öğrenciler oluyor. Şu anda Hamburg'da 228 temel ve hazırlık sınıfı bulunuyor. Ana hedef başta Almanca'nın öğrenilmesi ve de düzenli ders ortamlarına geçilmesini sağlamak.

Almanya'ya geldikten sonra yaşlarına göre 9. ya da 10. sınıfta olanlar için Hamburg'da iki yıl süren bir hazırlık yapılıyor ve ilk aşama okul diplomasına hazırlıyor. Öğrenciler için bu mezuniyetin ardından meslek ortaokulu ya da lise diploması almak ya da meslek eğitimine geçmek olanaklı.

Asıl Görev Düzenli Sınıf Sistemine Geçmektir

Yaşlılarıyla ve yaşlıları gibi aynı dersi gördükleri düzenli sınıflara geçmelerinin ardından, öğrencilere üçüncü aşamada bireysel destek ve Almanca dil desteği sunuluyor. Böylesi bir geçişi başarmanın en iyi yolu, öğrenci gönderen hazırlık sınıfı öğretmenlerinin, öğrencilerin devam edeceği düzenli sınıflardaki öğretmenlerle ve sürece katılan diğer sosyal pedagoji ve okul psikolojisi çalışanları ile sıkı bir işbirliği yapmasıdır. Her öğrenci için bu tarz bir işbirliği olanağı günlük okul yaşamında pek bulunamıyor, öğrencilerin hazırlık sınıfı sonrası başka okullara gitmesi ya da taşınma veya kapasite darlığı nedeniyle başka okullara devam etmek zorunda kalması karşılaşılan durumlardan biridir. Öğrenci kabul eden düzenli sınıflardaki öğretmenler ise bireysel destek sunabilmelidir. Bu bireysel destek, öğrenciye o ana dek sunulmuş olan destek çalışmaları, öğrencinin başarı düzeyi hakkında edinilen bilgiler ve de onun öğrenim deneyimlerinin üzerinde yükselmelidir. Bu başarılamadığında, düzenli sınıflara geçiş baştan başlamaya dönüşür, ki öğrencilerin eğitim biyografilerinin geleceği açısından bu belirleyici olabilir.

Eğitim-öğretim sisteminde yapılan hazırlık çalışmaları ile hazırlık sınıflarındaki öğrenim ve başarı durumları bilimsel olarak araştırılmamıştır. Kavramsal olarak hazırlık sınıfları örgün eğitim sistemine geçişi kolaylaştıran ve bu sisteme hazırlayan, öğrencileri toplandırmak anlamında güvenli bir çevre, koruma altında bir ortam olarak tasarlanmıştır. Entegrasyona ters bir etki belirlenen bu hedefin önünde durmaktadır: Özel bir sınıf oluşturulmasının sözde birbirine bağlı bir grubun yapılandırılmasını

fade ettiği dikkate alınmalıdır. Bu gruba aidiyet ne doğaldır ne de kişilerin isteğiyle gerçekleşmiştir. Göç pedagojisi perspektifinden bu yapılandırma süreci, dilsel olarak ifade edilen ve eylem modellerinde beliren ayrımcılık formlarına bakıldığında ve bu formlarla yapılandırılan “diğerleri” ile ilişkide eleştirel yorumlanmaktadır.⁴

Nereye Gidiyoruz?

Almanya’ya yeni göç etmiş öğrencilerin geleceği, bugün göç kökenli başarılı öğrenci olarak, Alman göç toplumunun bir parçası veya hüt eğitim-öğretim sisteminin kaybedenleri olarak tanımlanan birçok kişinin geçmişiyile bağlantılıdır. Anayasaya göre Alman eğitim-öğretim sisteminin görevi, topluma katılımlarını sağlamak için tüm öğrencileri bireysel becerilerine uygun bir şekilde desteklemektir. Alman okullarındaki ilk durak olma özelliğiyle hazırlık sınıflarının yeni göç eden öğrenciler için işlevi, onların eğitim biyografilerindeki “son durak” ile Alman okul sisteminde devam edecek olan eğitim süreçleri arasındaki geçişi sağlamaktır. Hazırlık çalışması, sosyal bir çevreye girmek, yeni okulun günlük yaşantısında yön bulmak, dilsel engellerin aşılması ve de son olarak örgün eğitim sisteminde yer edinme süreci ve bununla bağlantılı iyi bir mezuniyet fırsatı yakalamak gibi başka geçiş fenomenlerini de bünyesinde barındırıyor. Bu karmaşıklığın üstesinden gelmek için kurum olarak okulun ve öğretmenlerin öğrencilerle profesyonelce ilgilenmeleri yetmez; insanlarla karşılaşma ve alışverişte bulunma fırsatları yaratmak ve böylece kendi seçtikleri daha büyük bir topluluğa aidiyeti olanaklı kılmak için, toplumsal etkinliklere katılmak üzere okul dışı sunular yapılmak zorundadır. Gençlerin geleceğini etkileyen önemli kararlarda onlara danışmanlık yapacak ve onları destekleyecek kişilere ve başarılı örneklere ihtiyaç var, ve bu gençlerin arzuları, gereksinimleri ve hedeflerine açıklıkla yaklaşmak gerekiyor. Lise mezuniyeti çoğu kez erişilemez gibi gösteriliyor, birçok kişi boş kalan çıraklık kontenjanlarını doldurmak için göçü bir fırsat olarak görüyor. Çıraklık, her öğrencinin kendi eğitimi, mesleği ve böylece yaşamında izleyeceği yol hakkında kararını verebildiği eğitim-öğretim sistemimizin hedefi olamaz. Yeni göçmenlere, eğer Almanya’da genç nüfusun geleceği söz konusu ise, yükseköğrenime, çıraklık ve iş piyasasına engelsiz geçişi sağlanmalıdır.

¹ Siehe hierzu den Forschungsbericht des Sachverständigenrates deutscher Stiftungen für Integration und Migration: Doppelt benachteiligt? Kinder und Jugendliche mit Migrationshintergrund im deutschen Bildungssystem. Eine Expertise im Auftrag der Stiftung Mercator. Mai 2016.

² Eine detaillierte Übersicht über die rechtlichen Grundlagen für den Schulbesuch von neu zugewanderten Schülerinnen und Schülern bietet Massumi/ von Dewitz (2015): Bestandsaufnahme und Empfehlungen. Neu zugewanderte Kinder und Jugendliche im deutschen Schulsystem. Hrsg. vom Mercator-Institut für Sprachförderung und Deutsch als Zweitsprache und vom Zentrum für LehrerInnenbildung der Universität zu Köln.

³ Siehe Rahmenvorgaben zur schulischen Integration zugewanderter Kinder und Jugendlicher in Regelklassen, Hrsg. Behörde für Schule und Berufsbildung Hamburg (2012) zur Konzeption der Vorbereitungsmaßnahmen in Hamburg.

⁴ Vgl. Mecheril, Paul/ Shure, Saphira (2015): Natio-ethnokulturelle Zugehörigkeitsordnungen über die Unterscheidungspraxis „Seiteneinsteiger“. In: Bräü, Karin/ Schlickum, Christine (Hrsg.): Soziale Konstruktionen in Schule und Unterricht. Zu den Kategorien Leistung, Migration, Geschlecht, Behinderung, Soziale Herkunft und deren Interdependenzen. Opladen, Berlin, Toronto, S. 109-122.

1709 Sığınmacı Krizi. Londra'da Alman Dilekçiler

“Ülke genelinde insanlar artık Pfalzlılar dışında birşey konuşmuyor”. Öfkeli bir Londra’lı 1709 Ağustos’unda, o yaz günlerinde Britanya kamuoyunu meşgul eden tartışmalı ve gerilimli konu hakkında mektubunda şunu yazıyor: Kıta Avrupası’nda Fransa ile yürüyen savaş değil, hayır – “Pfalzlı Protestan Alman sığınmacılar”. Yaklaşık 13.000 Güneybatı Almanyalı bu adla ya da kısaca “Poor Palatines”, “yoksul Pfalzlılar” olarak birçok resmi belgeye ve yayına girmiştir. 1709 yazında Büyük Britanya’da yaşananlar, en geç 2015 yazından bu yana Avrupa’da sözü edilen kriz gibi, aynı haklılık ya da haksızlıkla “sığınmacı krizi” olarak nitelendirilebilir. Konu ilk etapta yaza denk gelen her iki olayın olaylar silsilesi, ilişkiler, koşullar açısından birbirine benzemesi değildir. Tekerrür eden tarih değil – tekerrür ediyor görünen şey daha çok yaşananlar hakkında nasıl *konusulduğudur*. Nereden gelirse gelsin „yabancılar“ üzerine yürütülen aynı *söylemler* onları bir görge gibi izlemekte – kara bir tablo ve bir boyut kısaltılmış. Eylül 2015: İnsanlar ülke genelinde Suriyeli sığınmacılar olayı dışında hiçbirşey konuşmuyor...

“Poor Palatines” – 1709 ilkbaharında Güneybatı Almanya’daki çiftliklerini ve evlerini terk eden erkek, kadın ve çocuklardan söz ediliyor. Aslında hepsi „Palatines“, yani Kurpfalzlı değil – ama gerçekten de “yoksul”. Zamanın Güneybatı Almanya’sı on yıllar süren savaşlarda yıkıma uğramış, yabancı işgalciler ve kendi prensleri tarafından sömürülmüş, her şeyiyle yoksulluğun izlerini taşıyan bir bölgeydi. 1708/1709’da yaşanan bin yılın en soğuk kışı da son darbeyi vurmuştu: Soğuk, ekilecek tohumları çürüttü ve hayvanların ölmesine neden oldu.

Christoph Bongert

Alman Göç Müzesi

İnsanların böyle bir durumda kulağa mucize gibi gelen söylentilere inanması şaşırtıcı mıdır? Britanya Kraliçesi Anne kendisinden ricada bulunan herkese Amerika'daki kolonilerinde toprak dağıtıyormuş! Ve "vaadedilmiş topraklara" ulaşmak için deniz yolculuğunun masraflarını dahi karşılıyormuş! 1709'da üç baskısı yapılan ve Güneybatı prensliklerinde dolaşan küçük bir kitap, bunları birebir yaşayan bir göçmen grubundan söz ediyor. Kitap öte yandan Britanya kolonisi Carolina'daki yaşam koşullarını öylesine altın renklerle çiziyor ki, belki de günümüz de dahi bilinen adı buradan geliyor: "Altın Kitap". Aslında kitap önyargısız okunduğunda o kraliyet vaadine rastlamak pek de olanaklı değil – ama çaresizlik en küçük imada dahi bir vaat görmeye elverişli değil midir?

Her halükârda, sayılmamış binlerce kişi Rotterdam üzerinden Londra'ya geçmek için Ren Nehri'ndeki gemilere biniyor. "İsterseniz Almanya'nın yarısına sahip olabilirsiniz; çünkü hepsi kaçıyor", diye yazıyor Den Haag'daki Britanya elçisi, Rotterdam dışındaki geçici kamplarda kalan insan kitlesine bakarak. Sefaletle çare bulmak için Kraliçe Anne'in izniyle Kıta Avrupası'na asker taşıyan gemiler, dönüşte çoğu durumda hiçbir şeyi olmayan bu insanları Londra'ya taşımak için kullanılmıştır. Henüz Mayıs'tan Haziran'ın ortasına kadar geçen süre içerisinde sayıları 11.000'i bulmuştur. Birkaç hafta içinde kentteki konutlar "Palatines" ile dolmuş, taşmıştır. Yazar Daniel Defoe muhtemelen herkesin aklından geçenleri şöyle ifade ediyor: "Şimdi kendi kendimize sormamız gereken önemli soru şu: Onları ne yapacağız?"¹.

Defoe'nin kendisi büyük planlar çiziyor. Onların ("Palatines") Amerika'ya gitmek istediklerini biliyor, ama bu onu pek de ilgilendirmiyor. İngiltere'nin ekonomik ve siyasi gücü için onları bir fırsat olarak görüyor. Her defasında ekonomik konjonktürün gerilediği, işsizlik rakamlarının yüksek olduğu ve on yıllar süren, kaynakları tüketen savaş nedeniyle ülkeye bu kadar çok yabancı almanın iyi olmayacağını belirten itirazlara rağmen Daniel Defoe şunu söylüyor: Biz bunu başaracağız!² Alman köylüler ve zanaatkarlar ormanlarda ağaç kessin ve kullanılmayan toprağı işlesin. Zira onlar, Defoe öyle düşünüyor, çalışkan ve çevik insanlar – "kol emeğinde çalışkan ve mesleklerinde yaratıcı ve de olası her işte çalışmaya istekli; tek sözcükle, açıkçası insan olarak kendilerini kabul eden her yer için lanet değil, bir nimet olan, önerilebilir insanlar"³. Yabancıların kullanılması noktasında merkantilist söylem böylece başlamış oluyor.

Ancak büyük planların hayata geçirilebilmesi için önce yaşanmakta olan sıkıntının giderilmesi gerekmektedir. "Palatines" geçici barınaklarının yer aldığı kent merkezinde artık salgın hastalık beklentisi içine girildiğinde, belki de Yeniçağ'ın ilk sığınmacı kampları oluşuyordu: Kent surları dışında kalan bir dizi bölgede başlı başına çadır kentler oluşturulmuştur. Blackheath çadır kentinde örneğin özel bağışlarla ve de devlet desteğiyle ekmek, giyecek ve İncil ile tedarik edilen 4.500 Alman bulunuyordu. Bu girişimlere yayınlar düzeyinde Hristiyan-ahlak çıkışlı "Charity" söylemi eşlik ediyordu (yayınlar girişimleri başlatıyordu).

"Palatines" kısa bir süre sonra meraklı ziyaretçilerin ilgisini uyandırıyor ve acıma ile iğrenme duygusunu dışa vuran bakışları üzerlerine çekiyordu. Ağustos ayında kaleme alınmış özel bir mektubun yazarı, mektubu gönderdiği, Blackheath'te yaşayan, hastalığa yakalanmış bir kadına geçmiş olsun dileklerini iletmekle kalmıyor: "Size Pfalzlılardan daha iyi birer komşunuz olmasını diliyorum, korkarım havanızı kirlettiler. Kitleler halinde ülkemizde bulunuyorlar; hemşerilerimiz onlara 'Çingene' diyor, çünkü dillerini bilmiyor ve sefil durumdaki elbiselerini görüyorlar"⁴.

Çağın tanığı bir Alman sonraları şunları anımsıyor: "Almanlar İngilizlerin gözünde tamamen kokuşmuşlardı, hatta alay ve merak konusu ve bir oyun olmuşlardı; ve şimdi her alay edilen kişiye Palatein deniyor ve sokakta çocukların üzerine tükürmesine maruz kalıyor"⁵.

“Palatines yazı” ilk haftasında merkantilist yarar düşüncüsü ile Hristiyan insan sevgisi arasında gidip gelen “hoşgeldin söyleminin” etkisi altındayken, bu söylem yıl içerisinde yerini açıkça yabancı düşmanı görüşlere terketmiştir. Diğerleri gibi aynı şekilde bakıma muhtaç “kendi” yerli yoksullarını işaret eden alaycı göndermeler yığınladır. Aynı dönemde İngilizce kaleme alınan bir yergide “yabancıların” karalanması şöyle yansıyor: “Tembelliğe yatkınlıkları ve tanınmış cömertliğimizden haberdar olmaları onları buralara sürüklemeseydi, ülkelerinde hiç de kötü bir yaşam sürmeyecek olan birer aylak bunlar”⁶. O zamanlar yılın en çirkin sözü ödüllü “sosyal-turist” sözcüğü kullanılmıyordu, ama burada o sözcük kastediliyor. Öte yandan “Palatines” kabul eden bir dizi İngiliz belediyesi yabancılar karşı şiddet olaylarından söz ediyor. “Onlar için dua ediyoruz, ama ülkeyi terketmelerini istiyoruz”⁷ – İngilizce yürüyen bir polemik sözü bu basit çözüme getiriyor ve birçok kişinin düşündüklerini dile getiriyor görünüyor.

Sonuçta 13.000 kişiden 3.000’i İngiltere’de kalıyor. Geriye kalan “Palatines”lere ne oldu? Rakamlarda ifadesini bulan bilanço tatsız. Yaklaşık 3.000’i İrlanda’ya yerleştirildi. Çok daha az sayıda insan Britanya Krallığı dışındaki koloni kurma projelerine katıldı. Çektikleri tüm acıya, çileye ve aşağılanmaya rağmen neredeyse tüm katolikler için yolculuk başladığı yerde bitti: 2.200 Katolik “Palatines” Britanyalılar tarafından gerisin geri Rotterdam’a gönderildi. Yalnızca 3.000’i için yola çıkmalarına neden olan umut gerçek oldu: Gemiyle New York’a gönderildiler – ancak onları “vaadedilen” topraklar değil, angarya işler bekliyordu. Yolda ölenler ise hesaplanmamıştır. Bu konuda son söz 1709 olaylarını incelemekle görevlendirilen resmi komisyona ait. Komisyonun vardığı sonuç şuydu, “her kim zavallı Pfalzluların bu krallığa getirilmelerini salık ver-diye, o, kraliçenin ve krallığın düşmanı olarak görülmelidir”.

Ancak bu son söz olarak kalmalı mıdır? Yüz yıllardan beri farklı sözcüklerle, ama daima aynı içeriklerle tekrarlanan ekonomik yarar, ahlaki değerler ve yabancı düşmanlığı söylemlerinin, ters yönlü siyasi içermelerine rağmen bir ortak noktaları vardır: Hepsi de Defoe’nin sorduğu sorunun yanıtıdır: “Onları ne yapacağız?” Ancak sorunun bu şekilde yöneltilmesi, “durumun gerektirdiği şeyler” dışında diğerlerine ataerkil tarzda egemen olmak anlamına gelmez mi? Kendilerine ne yapılacağının sorgulandığı pazarlık ve karar verme ortamından dışlanmalarını ifade etmez mi? Yapılacak olan şey her *iki tarafı* etkileyen şu noktadır: “Biz” ve “siz”. Yapılacak olan öyle birşey ki, bizi farklı olmaya yöneltecek ve farklı olanların bizim olmasını sağlayabilecek. Ama bunun için yeni sözcükler bulmamız gerekiyor – *ve birbirimize söz tanımamız*. Ancak bu şekilde eski nakaratı tekrarlamayı bırakabiliriz.

¹ Daniel Defoe: Review of the State of the British Nation, 2. Juli 1709.

² Bkz. Daniel Defoe: A Brief History of the Poor Palatines Refugees lately arriv’d in England. London, 1709.

³ Daniel Defoe: Review of the State of the British Nation, 6. August 1709.

⁴ John Floyer an Lady Dartmouth, 23. August 1709.

⁵ Das verlangte / nicht erlangte Canaan bey den Lust-Gräbern. Franckfurt und Leipzig, 1711, S. 21.

⁶ A View of the Queen and Kingdom’s Enemies In the Case of the Poor Palatines. London, o. J., S. 7.

⁷ The Palatine’s Catechism, or, A True Description of their Camps at Black-Heath and Camberwell. In a Pleasant Dialogue between an English Tradesman and a High-Dutchman. London, 1709.

migration policy

Küreselleşmiş Ulusal Devlet Çağı

2015'te AB sınırları sığınmacı baskısı altında yıkıldığında ve Balkan güzergâhı üzerinden neredeyse 900.000 sığınmacı Almanya'ya geldiğinde, insanlar transit hattı boyunca empati göstermiş ve o ana dek hiç görülmemiş bir hoşgeldin kültürü örneği sergilemişlerdir. Sığınmacıların sefaleti karşısında, sıkıntıların son derece büyük olduğu bir anda, insan haklarına yaklaşımda yeni bir tutum kendini kabul ettirmiş gibi görünüyordu ilk bakışta. Bununla birlikte ilgili hükümetlerin ve nüfusun bir bölümünün bu gelişmeyi reddetmekle kalmadığı, aksine insanları sıra dışı tarzda hiçe sayarak etkin olmaya ve kısa sürede sığınmacıları skandallaştırmaya, aleyhlerinde propaganda yapmaya ve hatta onlara saldırmaya başladığı gözlemlenebilmiştir. Burada kendini belli ettiren şey, muhatap ülkelerde toplumun bölünmesiydi. Bazı ülkeler dikkate alınacak bir direniş gösterilmeksizin sınırlarını hemen kapatmışlardır. Başka ülkelerde durum bugüne dek hâlâ farklıdır. Bu noktada – özellikle Almanya – bir tarafta çaba gösteren bir sivil toplum ile, diğer tarafta öfkesi giderek artan, nüfus içerisindeki yerleşik gruplar karşı karşıya gelmiştir. Bu gruplar en başta Avrupa karşıtı olan, şimdi de giderek sığınmacı düşmanlığına bürünen AfD tarafından, ama aynı zamanda yerleşik partilerden popülist siyasetçiler ve Bavyera örneğinde görüldüğü gibi az ya da çok Almanya tarafından seferber edilmektedir. Bu arada devlet de Türkiye ve AB sınır ülkeleri ile hükümet sözleşmeleri imzaladı ve AB ülkeleri çoktan Balkan güzergâhına tel duvar ördü. Bugün sığınmacı akınları yeniden AB sınırları tarafından engellenmektedir. Böylece 2015'ten önce uygulanan *migration policy* (göç politikası) tekrar devreye girmiştir.

Özellikle Almanya'da hoşgeldin kültürü hâlâ yükümlülük üstlenen bir sivil toplum tarafından canlı tutuluyor, ama toplumdaki sığınmacı karşıtı gruplar, kısmen doğrudan ve kısmen dolaylı olarak siyasetin eski gündemine dönmesi ve sınırları kapatması için propaganda yapmıştır. Bu nasıl başarılı olabilmıştır? Sığınmacılar ülke için bir yük mü oldu? Hiç de öyle görünmüyor, çünkü nitekim sığınmacılar gerçekten de ekonomik büyümeye katkı sağladı. Sığınmacılara IŞİD saldırıları üzerinden iftira atılması mı bir nedendi? Hiç de öyle görünmüyor, çünkü “yabancılar” karşı taşkınlıklar çok uzun süre önce başlamıştı. Bu taşkınlıklar, gerçekten de iki Almanya'nın birleşmesi döneminde moda olan taşkınlıklara ayrıntısına kadar uyuyor.

Bu gelişmelerin arkasında neyin olduğu, nihayet küresel bir çatışma durumu ile karşı karşıya olunduğu dikkate alındığında açıklık kazanmaktadır. Bu çatışma şu an iki düzlemde ilerlemektedir:

1. a) Bir tarafta tüm ülkeleri etkileyen, birbirinden çok farklı üç toplumsal grup arasında, nitekim devlet aygıtı, sivil toplum ve köktenci gruplar arasında yürüyen çatışkılar söz konusudur. Her üç grup hem merkez ülkelerde hem de Akdeniz ülkelerinde mevcut. Her üç grup, teknolojisiyle (ulaşım araçları, silahlar), iletişim biçimleri (internet ve sosyal ağlar) ve öncü değerleriyle (kentsellik ve refah) çağdaş dönemi

kullanıyor. Ancak bu üç grup arasında varolan dinamik, bölgelere göre büyük farklılık gösteriyor. Bu dinamik çerçevesinde, Avrupa'da, kamuoyunu hedefleyen propaganda siyaseti üzerinden toplum içerisinde kendini kabul ettirme amacı izleniyor. Libya'dan Mısır'a ve Suriye'ye kadar bu dinamik artan oranda acımasızca ve askeri tarzda organize edilmektedir.

2. b) Öte yandan ülkeler arasında varolan bir çatışkı hattı söz konusudur. Bu çatışkı hattı çok daha eskiye dayanan, uzun süredir merkez ülkeler ile kenar ülkeler arasında devam eden ayrılık temelinde yükselen bir çatışkı dinamiği tarafından çevrelenmektedir. Ve bu noktada her devlet aygıtı özgül bir rol oynamaktadır. Merkez devletlerdeki devlet aygıtları çatışkı dinamiklerini siyasi ittifaklar ve ticaret antlaşmaları üzerinden sürekli olarak yeniden organize ediyor. Ancak merkez ve kenar ülkeler arasında yapılan böylesi bir çatışkı düzenlemesi giderek direnişle karşılaşılıyor. Bu direniş ağırlıklı olarak köktenci akımlar tarafından, merkez ülkelerde ise ulusal-köktenci hareketler ve kenar ülkelerde dini-köktenci akımlar tarafından yürütülüyor.

Her iki çatışkı alanı birbiriyle yakından bağlantılı ve birbirine eşzamanlı etkide bulunuyor: Birinci alana, üç grup arasındaki çatışkıya bakıldığında, her üç grubun, söz konusu ülkelerde belirli bir yakınlık göstermesi, yani açıkça tümleyici davranmalarını gözlemlemek ilginçtir. Hoşgeldin kültürünün bir sivil toplumun dayanışmacı temsilcileri ve sempatizanları ile çok ilgisi var; onlar küresel ölçekte birbirine yakındır. AfD'nin bu ülkedeki köktenciligi saldırganlığı ve insan karşıtlığı ve de insan haklarını hiçe sayması itibarıyla İslam ülkelerindeki köktenci akımlarla açıkça uyum halindedir; bu noktada da küresel ölçekte birbirine yakınlık söz konusudur. Devlet aygıtları da düzenlemelerinde tümleyicidir; ancak bu durumda *asimetrik nitelikte tümleyicidir*. Bu devlet aygıtlarının sorunu, merkezi oluşturan demokratik devlet aygıtlarının, genelde despotik, olağanüstü popülist, ya gerici ya da berbat durumdaki kenar ülke devlet aygıtları karşısında, merkez-kenar dinamiğini kendi çıkarına istikrarlı tutmak zorunda görmeleridir; bu noktada onlar birbirlerine olumsuz tümleyici tarzda yakın durmaktadırlar, çünkü böylece bu tarafta gelişim ve orada gelişmemişlik ve sömürü sağlamlaştı- rılıyor. Ve öte yandan bu, kenarda devam eden altüst oluşların temel nedenidir.

İlkin tüm Akdeniz bölgesi boyunca uzanan birinci çatışkı durumunun kurbanları olan sığınmacılar böylece merkez ülkelerdeki tuzaklara düşüyor. Onlar kurbanlar olarak, köktenci akımlar, antidemokratik, popülist tutum sergileyen zorbalar ile çağdaşıya yönelimli, ama daha çok farklı örgütlenmiş sivil toplum arasında yaşanan çatışkıda, şimdi merkez ülkelerde cereyan eden, yukardaki çatışkıyı tamamlayan çatışkı durumlarıyla karşılaşılıyor.

Ve bu noktada ikinci çatışkı alanı, merkez-kenar çatışkısı etkili oluyor. Sivil toplum içerisindeki dayanışma birinci çatışkı durumu çerçevesinde kısa süreliğine yardım edebiliyor olsa da, kalıcı bir destek sunamıyor, çünkü merkez devletler ikinci çatışkı durumu çerçevesinde çok hızlı etkin olabiliyor. Onlar Avrupa kalesini kısa süreliğine açtıktan sonra onu yeniden onardı bile ve bugün ülkelere gelmeyi başarmış olan sığınmacıların sayısını geniş bir yelpazeye yayılan idari önlemlerle azaltmaya çalışıyor.

Bu onarım sürecinde elbette küresel bir sivil toplumun dayanışması rahatsız ediyor. Buna karşın merkez ülkelerde de geniş bir köktenci akımın varolduğu, burada somut olarak popülist tarzda kullanılabilen milliyetçi-köktenci akımların bulunduğu gerçeği ise işe yaramaktadır. Burada söz konusu olan şey bu akımların doğrudan saldırganlığı değil, daha çok temel hareket noktalarının ele geçirilerek kullanılmasıdır. Küresel sivil toplumun dayanışmasını azaltmak için endişeli yurttaştan alıntı yapılıyor. Ve sonra IŞİD saldırı düzenlediğinde ya da ikamet alma olasılıkları bulunmayan, alkolün etkisindeki gençler çetevari taşkınlıklar yapmaktan kendilerini alıkoyamadıklarında, o

zaman motivasyonel olarak bu olaylar, sınırların kapatılması ve sığınmacılara baskıcı yaklaşımı gerekçelendirmek için mükemmel bir şekilde kullanılıyor. Dünya genelinde merkez ülkelerin en güçlüsü olan ABD'nin başkanı Trump, bunu hiç kimsede görülmediği bir açıklıkla gözler önüne sermiştir. Öyleyse küresel çifte bir çatışki dinamiği tarafından belirlenen, dünya ölçekli bir durumla karşı karşıyayız, ancak eski merkez-kenar dinamiği hâlâ baskındır. Ve dolayısıyla geleneksel *göç politikası* durumu belirlemeye devam etmektedir.

Geriye iki soru kalıyor: Birincisi bu *göç politikasının* tekrar tekrar bu denli etkili olabilmeyi nasıl becerdiği. Özünde burada birbirini tamamlayan iki kontrol ögesi, yani hareketlilik ve farklılık sistemleri söz konusudur[1]. Hareketlilik sistemi, köken ülkeden hedef ülkeye gelebilmek ve burada yerleşebilmek için hangi yollara başvurulabileceğine ilişkin olanakları düzenler. Farklılık sistemi kime hangi olanakların tanınıp tanınmayacağını düzenler. Bunun anlamı *göç politikasının* hareketlilik formatlarını şart koyduğudur, ancak o bu formatları belirli insanlara tanımaktadır. Kolayca ele alınabilen formatlardan biri uluslararası bir üniversite öğrencisi formatıdır. Örneğin her kim bir Şilili olarak Köln'de okumak istiyorsa, o bir başvuruda bulunabilir, hatta başvuru sürecinde farklı kuruluşlar ona danışmanlık yapar ve kabul edildikten sonra, taşınma işlemlerini tamamlayıp hedef üniversiteye kaydını yaptırabilir. Buna karşın söz konusu üniversite öğrencisinin yaşıtı ve aynı amacı izleyen Eritreli bir gencin Kuzey Afrika üzerinden Akdeniz kıyılarına doğru yola koyulması gerekmekte ve son derece tehlikeli ve pahalı bir güzergâh üzerinden, ne yapıp edip fiilen kapatılmış Balkan güzergâhı ya da Akdeniz üzerinden Almanya'ya ulaşmayı denemelidir. Ona ancak yasadışı sığınmacı formatı kalıyor, hedef ülkeye ulaşmayı başarsa da, Köln'de yükseköğrenime kabul edilmekten hâlâ çok uzak olacaktır. Bu noktada *kimin nasıl* yola çıkacağını tanımlayan çok farklı formatlar göstermek mümkün. Ve aynı zamanda bu formatlar, *göç politikası* yalnızca beyazların kolayca ülkeye seyahat edebilecekleri tarza düzenlenmiş olduğu için ve coloured people (siyahiler) fiilen ancak yasadışı formatlara itildiklerinden, kimin nasıl salt yasadışı yollarla ülkeye geleceğini de tanımlamaktadırlar. Hareketliliğin temel bir biçimi olarak göçün somutta hiçbir zaman engellenemeyeceği gerçeği karşısında günümüzün alışılmış *göç politikası* resmi olarak yalnızca yasadışı göç formatlarını olanaklı kılabilir. Ama buna rağmen *göç politikası*, engellenmesi fiilen olanaksız hareketlilik karşısında, aynı zamanda, bir de olağanüstü büyük bir riskle bağlantılı göç formatları yaratmaktadır. Ve o ayrıca hareketliliğin yasal ticarileştirilmesinin yanında yasadışı tarzda da ticarileştirilmesine neden olmaktadır.

İkincisi bu *göç politikasının*, insancılığıyla gurur duyan demokratik bir toplumda nasıl kalıcı olarak kabul ettirilebileceği sorusu bir yanıt aramaktadır. Çünkü bu gerçekleştiği oranda *göç politikası* “verimli” çalışabilir. Bir tarafta ülkenin AB'ne girmesi koşulunda hareketliliğin normalleştirilmesine hazır olduğu sinyali veriliyor, ama AB'ne girmeye elbette farklılık sistemine uyumlu olduğu koşullarda izin veriliyor. Ve kritik durumlarda gevşeklik gösteriliyor. Öyle ki şu ana kadar sınırlar kısmen de olsa üç kez açılmıştır, Yugoslavya dağıldığında, iki Almanya birleştiğinde ve Arap Baharı sonrası. Diğer tarafta, diğerine newcomer (yeni gelen kişi) statüsünü vermemek, onu yabancı ilan etmek, skandallaştırmak, dışlamak, ona ayrımcılık yapmak ve gönüllü olarak ülkeyi terk eden ya da gerektiğinde zorla gönderilene dek perspektifsizlik koşullarına itilmesi için, köktenci milliyetçiliğin el altında hazır bulundurduğu geniş bir ırkçı anlatı repertuarı var. Böyle bir strateji karşısında her sivil toplum dayanışması uzun vadede etkisiz kalır. “Biz bunu başarırız” sözleri, yerini gerçekten de artık sınırlandırma, perspektifin daraltılması, dışlama ve insanların ülkesine geri gönderilmesi stratejisine bırakmıştır.

¹ Wolf-D.Bukow (2014): Gute Forschung verlangt eine gute Theorie. In: Wassilios Baros, Wilhelm Kempf (Hg.): Erkenntnisinteressen, Methodologie und Methoden interkultureller Bildungsforschung. Berlin. Verlag Irena Regener 81ff., S.88.

Göç ve Sosyal Haklar

Tarih boyunca insanlar yemek, barınma, iklim koşulları gibi nedenlerle yer değiştirmişler. Dolayısıyla göç tarihin belirleyici temel özelliklerinden biri olmuş. Bugün geçmişte göçebe halkların farklı yaşayış şekilleri hakkında bilgiye sahibiz. Türkiye sınırları içerisinde bazı evliyaların kırk günden fazla bir yerde kalmanın ahlaki açıdan doğru olmadığını düşündüklerini ve bunun için sürekli olarak yer değiştirdiklerini biliyoruz. Demek ki, göç her zaman bugünkü şekliyle sorunsallaştırılmamış. Yerleşik hayatın norm olduğu, ulus-devletlerin sınır koruyucusu olarak görev aldığı günümüzde ise, göç konusu oldukça problemli sayılıyor. Göçmenler gittikleri ülkelerde (sahip oldukları maddi ve sosyal sermayeye bağlı olarak) dışlanıyorlar. Doğdukları ülkelerde ise (hele ki Türkiye gibi milliyetçi duyguların yüksek olduğu ülkelerde) vatan haini olarak damgalanabiliyorlar.

Amerika Birleşik Devletleri – Meksika sınırı, 2002.

Fotoğraf Stephen Castles'a aittir.

http://sydney.edu.au/arts/transformation_migration/images_words/mexico_us_border.shtml

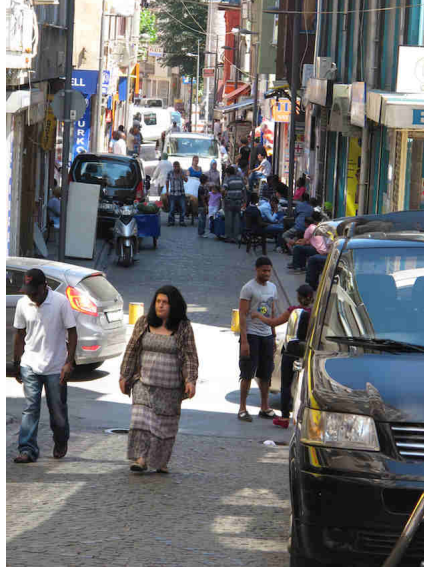
Ayrıca günümüzde uluslararası göçmenlerin sayısı her geçen gün artıyor. Bugün dünyada 230 milyonun üzerinde kişi ülkeler arası yer değiştiriyor. Sadece göçmen sayısı değil, göçmenlerin göç etme nedenleri ve içlerinde bulundukları sosyal koşullar da değişiyor. Giderek daha fazla sayıda insan, gittikleri ülkelerde kısa bir süre için kalabiliyor; orada yerleşim izni olmadığı gibi, eğitim, sağlık gibi sosyal haklarından da mahrum bırakılıyor.² Eskiden beri göç ülkesi olarak bilinen Kanada, Avustralya gibi ülkeler bile, 1980 sonrası dönemde göçmenlere süresiz kalma izni vermek yerine, giderek onların ancak kısa bir süreliğine kalmalarına izin vermeye başladı. Örneğin, yakın zamana kadar göçmenlerine nispeten kolaylıkla vatandaşlık veren Avustralya'da, geçici göçmenlerin sayısı, geçtiğimiz yıllarda yerleşmeye izin alan göçmenlerin sayısını geçti.

Diğer taraftan, sınırları korumak için inşa edilen duvarların sayısı her geçtiğimiz yıl arttı. Türkiye'nin komşusu Yunanistan, deniz yoluyla ülkesine (ve dolayısıyla aynı zamanda Avrupa Birliği'ne) ulaşan göçmenleri engellemek için – içinde bulunduğu ekonomik krize rağmen – duvar örmeye başladı. Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika arasındaki duvar da bilindiği üzere benzer nedenlerle örülmüştü. Ancak bu duvarlar gelen göçmenlerin azalmasını sağlamak yerine arttırdı. Aynı zamanda sınırda ve göç edilen yol boyunca öldürme vakaları büyük oranda arttı. Aşağıdaki sınır resminde, göçmenler arasında güvenlik güçleri tarafından vurularak öldürülenlerin sayısı gösteriliyor.

Dr. Derya Özkul

Sydney Üniversitesi, Sosyal ve Siyasi Bilimler Okulu

Ekonomik eşitsizlik dışında, dünya üzerinde artan etnik, dini ve siyasi kökenli iç savaşlar, milyonlarca insanın ülkelerinden kaçmalarına sebep oldu. Bugün günümüzde 16.7 milyon mülteci, 1.2 milyon sığınmacı, 33.3 milyon da ülkeleri içerisinde yerlerinden edilmiş insan var. Guardian gazetesinin bir haberine göre³, savaş, siyasi baskı gibi nedenlerle yerlerinden edilmiş bu insanlar kendi ülkelerini kurabilselerdi, bu ülke dünyanın en kalabalık 24. ülkesi olurdu!

İstanbul, Kumkapi, 2012.

Fotoğraf: Stephen Castles'a ve yazara aittir.

http://sydney.edu.au/arts/transformation_migration/images_words/tarlabasi_kumkapi_turkey.shtml

Ekonomik eşitsizlik dışında, dünya üzerinde artan etnik, dini ve siyasi kökenli iç savaşlar, milyonlarca insanın ülkelerinden kaçmalarına sebep oldu. Bugün günümüzde 16.7 milyon mülteci, 1.2 milyon sığınmacı, 33.3 milyon da ülkeleri içerisinde yerlerinden edilmiş insan var. Guardian gazetesinin bir haberine göre³, savaş, siyasi baskı gibi nedenlerle yerlerinden edilmiş bu insanlar kendi ülkelerini kurabilselerdi, bu ülke dünyanın en kalabalık 24. ülkesi olurdu!

Yerlerinden edilen insanlar, elbette sadece iç savaşlardan dolayı değil, yaşadıkları toprakların değer kazanması nedeniyle de oldu. Dünyada ve Türkiye'de gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleri nedeniyle, birçok insan oturdukları binalardan zorla çıkarıldı. Aşağıdaki fotoğraf, altı ay kadar kısa bir süre içerisinde boşaltılan İstanbul'daki Tarlabası semtini gösteriyor. Bu fotoğrafın çekilmesinden birkaç ay kadar önce Tarlabası, yoksulluk sınırında yaşayan, Türk, Kürt göçmenler ile uluslararası göçmenlerin ortak yerleşim alanıydı. Bugün ise, üst zengin yerli ve uluslararası yatırımcılara hitap ediyor. Benzer şekillerde, devlet eliyle desteklenen, hızlı kentsel dönüşüm projeleri, İspanya, Güney Kore gibi giderek inşaat sektörüne yönelen tüm ülkelerde gözlemlendi.

Eğer araştırmacıların beklentilerine göre, önümüzdeki yıllarda savaş, iklim değişikliği, eşitsiz endüstrileşme nedeniyle yerlerinden edilen halkların sayısı giderek artacaksa, dünyanın hâlihazırdaki siyasi ve yasal düzeni, bu kişiler için uygun mudur? Eğer uygun değilse, bunun bedelleri nelerdir? Ben bu yazıda özellikle geldikleri yerlerde kısa bir süre kalmaya zorlanan bu göçmenler üzerinde durmak istiyorum.

Özellikle düşündüğüm, bu 'geçici' göçmenlerin işyerlerinde yaşadıkları yüksek riskli çalışma koşulları, topluma açık alanlarda maruz kaldıkları yine görünmez ayrımcılık

Dr. Derya Özkul

Sydney Üniversitesi, Sosyal ve Siyasi Bilimler Okulu

vakaları, zaruri olarak pasaportlarına el konulması, yasal engeller nedeniyle eşlerinden ve çocuklarından ayrı kalmaya zorlanmaları; eğer çocukları ile birlikte olabiliyorlarsa onların temel eğitim hizmetlerinden mahrum bırakılması, eğer okula gidebiliyorlarsa fahiş fiyatlar ödemek zorunda bırakılmaları, kısa süre kaldıkları ve asgari şartlarda çalıştıkları yerlerde sağlık haklarından faydalanamamaları, aksine ihtiyaç duyduklarında yine fahiş ücretler ödemeleri ya da sınır dışı edilmekle tehdit edilmele-ri gibi örnekler.

Özellikle düşündüğüm, bu ‘geçici’ göçmenlerin işyerlerinde yaşadıkları yüksek riskli çalışma koşulları, topluma açık alanlarda maruz kaldıkları yine görünmez ayrımcılık vakaları, zaruri olarak pasaportlarına el konulması, yasal engeller nedeniyle eşlerinden ve çocuklarından ayrı kalmaya zorlanmaları; eğer çocukları ile birlikte olabiliyorlarsa onların temel eğitim hizmetlerinden mahrum bırakılması, eğer okula gidebiliyorlarsa fahiş fiyatlar ödemek zorunda bırakılmaları, kısa süre kaldıkları ve asgari şartlarda çalıştıkları yerlerde sağlık haklarından faydalanamamaları, aksine ihtiyaç duyduklarında yine fahiş ücretler ödemeleri ya da sınır dışı edilmekle tehdit edilmele-ri gibi örnekler.

Bugünkü dünya düzeninde bu vakaları çözebilecek, doğru düzgün çalışan bir mekanizma yok. Elbette Birleşmiş Milletler’in yaratmış olduğu çeşitli insan hakları konvansiyonları ve bunları her ülke için denetleyen çalışma organları var. Ancak bunların hiçbiri etkili bir şekilde işlemiyor, çünkü ulus-devletlerin karşısında yaptırım güçleri yok. Bu durumu şahsen İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisinde çalışırken yakından gözlemleyebildim. Aylarca gece gündüz üzerinde çalıştığımız Suriye, Azerbaycan gibi uluslararası arenada yaptırım gücü az olan ülke çalışanları, uyarılarımıza yarım ağızla cevap veriyor; yaptırım gücü yüksek ülke çalışanları ise, bazen toplantılarımıza gelmeye bile tenezzül etmiyordu. Tersine, yakın zamanda bu ülkeler, gelir düzeyi düşük göçmenleri olası ‘teröristler’, sorun çıkartıcı fazlalıklar olarak görmeye başladılar.

Amerika Birleşik Devletleri – Meksika sınırı, 2002.

Fotoğraf Stephen Castles’a aittir.

http://sydney.edu.au/arts/transformation_migration/images_words/mexico_us_border.shtml

O halde, iki ülke arasında kalmış, sayısı giderek artan bir şekilde ‘geçici’ olmaya zorlanan bu ‘ulus-ötesi’ insanların başvurabilecekleri mekanizmalar nelerdir? Bu kişiler haklarını klasik bir ulus-devlet çerçevesi dışında nerelerde arayabilirler? Bu soruyu sorarken, aklımda Avrupa Birliği gibi sınırları duvarlarla örtülmeye çalışılan bölgesel bir kale hayal etmiyorum. İnsanların doğrudan başvuruda bulunabildikleri, ulus-devlet kavramını aşmış, yaptırım gücü olan, küresel ve yerel düzeylerde işleyen kurumlar ve

Dr. Derya Özkul

Sydney Üniversitesi, Sosyal ve Siyasi Bilimler Okulu

O halde, iki ülke arasında kalmış, sayısı giderek artan bir şekilde ‘geçici’ olmaya zorlanan bu ‘ulus-ötesi’ insanların başvurabilecekleri mekanizmalar nelerdir? Bu kişiler haklarını klasik bir ulus-devlet çerçevesi dışında nerelerde arayabilirler? Bu soruyu sorarken, aklımda Avrupa Birliği gibi sınırları duvarlarla örtülmeye çalışılan bölgesel bir kale hayal etmiyorum. İnsanların doğrudan başvuruda bulunabildikleri, ulus-devlet kavramını aşmış, yaptırım gücü olan, küresel ve yerel düzeylerde işleyen kurumlar ve kooperatifler hayal ediyorum. Bunun örnekleri nelerdir? Bu örneklerdeki güç mekanizmaları nasıl işlemektedir? Kim haklarını arayabilmekte, kimler dışarıda bırakılmaktadır?

Bu soruları sorarken, elbette ulus-devletlerin de hâlihazırda kendilerini giderek sosyal hak tedarikçiliğinden çektiğinin de farkındayım. Zannediyorum ki aramızda günümüzde dalgalar halinde ilerleyen neoliberalizmin etkilerini hissetmeyen yoktur. (Varsa, devletin elini çektiği temizlik, çocuk-yaşlı bakımı gibi alanlarda çalışan güvencesiz göçmen işçilere baksın.) Sorun, göçmenlerin kendileri değil. Göç insan tarihinin her zaman bir parçasıydı, her zaman da olacak. İşte tam da bu nedenle, bugün göç konusunun asla tek başına değil, ancak dünya düzenin neoliberal dayatmalarla değiştirildiği dönem içerisinde ele alınması gerektiğini savunuyorum.

¹ İletişim bilgileri: derya.ozkul@sydney.edu.au.

² Daha detaylı bilgi için bakınız: James F. Hollifield, Philip L. Martin and Pia M. Orrenius. 2104. Controlling Immigration: A Global Perspective, Third Edition. Stanford, CA: Stanford University Press.

³ <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/20/global-refugee-figure-passes-50-million-unhcr-report>.

Geçmişe bir Bakış: 1989/90'dan Bu Yana Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya İşçi Göçü

›Soğuk Savaş'ın‹ bitmesi ve 1989/90 yıllarında ›Demir Perde'nin‹ aralanmasıyla birlikte Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa yönünde yeni göç hareketleri başladı. Batı Avrupa devletleri artan göçe hızla önleyici adımlarla karşılık vermiştir: Yalnızca iş piyasasındaki istikrar tehdit altında görülmüyordu, daha çok yükselen yabancı düşmanlığı nedeniyle toplumsal çatışmaların artma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu düşünülüyordu. Bu gelişmeler temelinde geliştirilen önlemler Doğu-Batı göçünün kapsamını sınırlandırmış ve örneğin zamansal kısıtlamalarla onu istenen yöne kanalize etmiştir. Ancak bu, Doğu-Batı göçünün, 2000 yılının on yıl öncesi ve sonrasında Avrupa göç koşullarını kalıcı olarak belirlemesinin önüne geçememiştir. Sonuçta Avrupa Birliği'nin 2004 ve 2007 yıllarında doğu yönünde genişletilmesi ve buna bağlı olarak birçok Doğu Avrupa devletinin Avrupa Birliği entegrasyon sürecine dahil edilmesi, göç koşullarının yeniden değişmesine neden olmuştur. Birliğin tüm vatandaşlarına tanınan serbest seyahat olanağı nedeniyle, başta Doğu-Batı göçünü engellemiş ya da sınırlandırmış olan birçok engel anlamını yitirmiştir.

1. AB Doğu Genişlemesi Öncesinde İş Göçü

1989'dan itibaren gerçekleşen yeni Doğu-Batı göçünün büyük bir bölümü başta ›Demir Perde'nin‹ arkasında, batıda bulunan komşulara yönelmiştir: İtalya ya da Yunanistan özellikle Güneydoğu Avrupa göçünün hedefi olmuştur, ki bu göçte bilhassa Arnavutların göçü büyük bir ağırlığa sahipti. Avusturya'ya göç daha çok Yugoslavya'dan, bir diğer ifadeyle yıkılışının akabinde oluşan devletlerden besleniyordu, Federal Almanya'da ise ağırlıklı olarak Polonyalı göçmen işçiler çalıştırılıyordu. Sınır aşırı iş göçünün kayda değer bir bölümü sarkaç hareketli ya da sezonluk göçlerdi: Birçok Doğu Avrupalı inşaat sektöründe, tarımda, otellerde ya da evlerde bakım hizmetlerinde çalışıyordu.

Doğu-Batı göçünde ilkin Polonyalı göçü baskın olmuştur. Avrupa Toplu-luğu'nda/Avrupa Birliği'nde kayıt altına alınan Polonyalıların dörtte üçü Almanya'da çalışıyordu. Kalıcı göçü engellemek ve alınan göçü yoğun gereksinim duyulduğu düşünülen iş alanlarına yönlendirmek için Federal Almanya 1990'lı yıllarda Doğu Avrupa ülkelerinin

birçoğu ile – Bosna-Hersek ve Bulgaristan’dan Hırvatistan’a, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Sırbistan, Letonya, Makedonya, Polonya ve Romanya’dan Slovenya ve Macaristan’a kadar – anlaşmalar yapmıştır. Bir yandan göçün hacmini iş piyasasının gereksinimi temelinde ve de öte yandan sezonluk ve kısa vadeli işlerle (genelde bir ila üç aya kadar) sınırlandırmak bu anlaşmaların ana öğelerini oluşturuyordu. Başka batı ve orta Avrupa devletleri de 1990’lı yıllarda ve 21. yüzyılın başlarında benzer ikili anlaşmalar yapmışlardır. Bu anlaşmalar çerçevesinde örneğin 2003 yılında toplam 320.000 Polonyalı işçi göçmen çalıştırılmıştır, bunların yüzde 95’i de Almanya’da bulunmuştur.

Almanya’nın iş göçünü sezonluk işçi uygulamasına giderek sınırlandırması, Batı Avrupa’da farklı hedeflerin Polonyalı göçmenler için daha cazip hale gelmesini sağladı. 1990’lı yılların ortalarından itibaren İspanya, Büyük Britanya, Belçika, Fransa, İtalya ve nihayet İrlanda’ya yönelen göç hareketlerinde artış görülmüştür. Almanya’da özellikle Polonyalı işçileri talep eden ücretli emek alanlarının 1990’lı yılların sonundan itibaren artan oranda Doğu Avrupa’nın uzak bölgelerinde işgücü aramaya koyulma nedeni, başta Polonya’daki ekonomik gelişmelerin kendisiyle bağlantılı olmuştur: Polonya göç alan bir ülkeye dönüşmüştür, aralarında yüksek nitelikli işgücünün de yer aldığı Polonyalı göçmen işçiler kazanç olanaklarının düzelmesi nedeniyle ülkelerine geri dönmüşlerdir. Zira bu gelişme de 2004’te Polonya’nın AB’ne girmesiyle beklenen Orta ve Batı Avrupa’ya Polonyalı göçünün gerçekleşmemesinin artalanını oluşturmuştur.

2. AB Doğu Genişlemesinin Sonuçları

AB’nin Doğu genişlemesi, birçok Doğu Avrupa devletinin birliğe alınması ve buna bağlı seyahat serbestisi ile, Doğu-Batı göç koşulları temelden değişmiştir.

Özellikle 2015/16 yıllarındaki sığınmacı hareketler karşısında sergilenen farklı tepkiler, AB’nin hiç de tek tip bir göç bölgesi olmadığını bir kez daha açığa çıkarmıştır. Avrupa’nın doğusunda azınlıkların (özellikle Romanların) kısmen çok sıkıntılı olan durumları ve Doğu-Batı arasında ekonomik verimlilik ve gelir noktasında varolan uçurum, Doğu-Batı göçünün AB’ndeki göç koşullarını gelecekte de belirlemesine katkı sunacaktır.

Almanya’da 2015 yılı sonuna dek diğer AB üyesi devletlerden 4 milyon vatandaş yaşıyor ve bu rakam nüfusun %4.8’in oluşturuyordu. 2004’te AB’ne üye olan 8 Doğu Avrupa devletine ve de Malta ve Kıbrıs’a bakıldığında, 741.000 ila Federal Almanya’da çok sayıda Polonya vatandaşının yaşıyor olduğu görülür. Diğer tüm köken ülkeler bu rakama kıyasla çok daha gerilerden seyretmektedir: Macaristan vatandaşları 178.000 ila ikinci büyük grubu oluşturmakta olup, onu 54.000 ile Çekya izlemektedir. Karşılaştırıldığında AB’ne 2007’de üye olan Romanya ve Bulgaristan’dan çok daha fazla göç alınmıştır. Onlar Federal Almanya’da 2015 yılı sonunda 680.000 göçmenin köken ülkesini teşkil etmişlerdir, nitekim Romanyalılar 453.000 nüfusla Bulgarları (227.000) açık ara geçmiştir. Bulgar ve Romanyalıların büyük bir bölümü ülkeleri AB’ne üye olduktan sonra Federal Almanya’ya göç etmiştir: AB vatandaşlarının Almanya’da ortalama ikamet süresi 2015’te 16 yılın üzerinde iken, Bulgaristan vatandaşlarında bu oran 4,8 yıl ve Romanyalılarda 4,4 yıl olmuştur.

Buna karşın en yeni AB üyesi olan Hırvatistan’dan alınan göç çok farklı olmuştur: Aslında sayıları 2013’te 25.200’den 2015’te 57.412’ye yükselerek ikiye katlanmıştır (ancak eş zamanlı olarak ülkeyi terk edenlerin sayısı da yüksektir), fakat Hırvatistan vatandaşlarının büyük bir bölümü uzun yıllardır Federal Almanya’da yaşıyor: Hırvatlar Almanya’da ortalama 24,4 yıldan bu yana ikamet ediyor – bu rakam, Yugoslavya’nın bir parçası olarak Hırvatistan’ın ‘konuk işçi’ göçü bağlamında işçi alımı için sözleşme imzalanan ülkeler arasında yer aldığına işaret ediyor. Aşırı dalgalanma da dikkate alınmalıdır: Doğu Avrupa’nın AB’ne katılan devletlerinden alınan göç genelde Almanya’da

sürekli ikamete odaklıdır, bu nedenle de gelen ve giden göçmenlerin oranı örtüşmektedir: Öyle ki, 2015'te gelen Romanyalı göçmenlerin sayısı 213.000'ken, gidenlerin sayısı 127.000 olmuştur, 84.000 Bulgar gelmiş ve 46.000 ayrılmıştır.

Aşırı dalgalanmanın nedeni nitekim Almanya'nın yüksekokul ve bilim alanında sahip olduğu mevkiinin çekici olmasıyla ilgilidir: Bulgar ve Romanyalı göçmenler arasında örneğin Almanya'daki ikametlerini eğitimleri için değerlendiren çok sayıda öğrenci ve genç kuşak bilimsenisi bulunmaktadır. Köln'de bulunan Alman Ekonomi Enstitüsü'nün verilerine göre 2001-2011 yılları arasından AB ülkelerinden gelen 25 ila 65 yaş arası göçmenlerin %29'u yüksekokul mezunuydu, bu oran Romanyalılar ve Bulgarlar arasında %25'tir, Alman nüfusundaki oran %19 ila çok daha düşüktür. Bu veriler baz alındığında olağanüstü yüksek bir işsizlik oranı görmek mümkün değil: Federal Almanya'da toplam işsizlik Ağustos 2014'te %7,8'e yükselmişti, Romanyalılar ve Bulgarlarda da %9,2'ye, ancak nicel ağırlığı olan Romanyalıların işsizlik oranı %6,5 ile federal ölçeğin ve tüm diğer göçmen oranlarının (%15,1) altında seyretmiştir. Göçmenler mekânsal hareketleriyle yeni fırsatlar yaratmaya çabalar, bu özellikle iş ve eğitim fırsatlarını içinde barındırır. Bu açıdan federal eyaletler arasında çekicilikleri bakımından fark görmek mümkün: Özellikle en güçlü ekonomiye sahip Baviera ve Baden-Württemberg eyaletleri yeni göçmenler için başlıca hedefleri oluşturuyor.

Medyatik ve siyasi tartışmalar göçün küçük bir bölümüne odaklanıyor. Özellikle 2012-2014 yılları arasında Romanya ve Bulgaristan'dan gelen 'yoksul göç' yoğun olarak ve kısmen 'sosyal güvenlik sistemlerinden yararlanma amaçlı göç' adı altında tartışılmıştır. Bu noktada özellikle de ağır yük altında olduğu izlenimi veren belediyelere odaklanılmıştır. Gerçekte göçmenlerin eyaletlere göre eşitsiz dağıtılmasının yanı sıra, büyük şehirlerde bir yoğunlaşma saptanabilmiştir: 2014'te Münih'te 23.000 Romanya ve Bulgaristan vatandaşı yaşıyordu. Bu kenti 14.000 ila Frankfurt, 12.000 ila Berlin ve de 11.000 ila Duisburg takip etmiştir. Bu bağlamda değişik belediyelerde Romanyalı ve Bulgar göçmen nüfus için farklı sosyal bileşimler olduğu görülmüştür: Öyle ki, Bulgar ve Romanyalıların Duisburg'daki işsizlik oranı %33, Dortmund'da %26'dır, bu rakamlar, yukarıda Federal Almanya ortalamasında oldukça düşük olduğu belirtilen işsizlik oranları dikkate alındığında, diğer belediyelerde çok daha düşüktür. Bu nedenle de belediye harcamaları büyük farklılık gösteriyor. Dolayısıyla Bulgaristan ve Romanya'dan alınan göç belediyelere kesinlikle bir bütün olarak yük teşkil etmiyor, bu durum daha çok mali olanakları kısıtlı, bu göçten kaynaklı ve belediyenin üstlendiği yükün yoğunlaştığı az sayıda kenti etkiliyor.

Göç Toplumu Bakış Açısından Kırsal Bölgeler

Kırların durağan ve kentlerin hareketli olduğuna inanan herkes bir algı yanılsaması yaşıyor. Farklı biçimlerde ve farklı sonuçlarla da olsa, hareket ve katılma deneyimleri ve bunlara ilişkin davranış kalıpları daha çok her iki alanda da mevcuttur. Bir göç toplumunun şekillendirilmesi söz konusu olduğunda, bu deneyim ve modeller bir hareket noktası sunuyor, bir çerçeve yaratıyor, belki de gelişimleri için sınırlar çiziyor, aynı zamanda, bu yönergeler hesaba katıldığında kendileriyle bağlantı kurulabilecek fırsatlar da sunuyor. Göç toplumu ülkeye daha fazla göçmen geldiğinde ya da varolan toplumun göç olayıyla ortadan kaldırılması ya da ona topluca nüfuz edilmesi tehlikesi görüldüğünde oluşmaz. Burada gündemde bulunan olgu, daha çok, – birkaç istisna dışında, Nazi döneminin sonunda Almanya’da olduğu gibi, şiddet, yokluk ya da siyasi terör yoluyla tamamlanmış, bir diğer ifadeyle acımasızca ve zorla homojenleştirilmiş toplumlarda – kendi göç öyküsü bulunmayan, hatta onun aracılığıyla oluşmamış ve gelenekleri ve birleşimi ve tarihi ile göçten etkilenmeyen, ve hatta belki de sahip olduğu özel biçimiyle göçün kendisi tarafından yaratılmayan bir topluma neredeyse hiç rastlanmadığı olgusudur. Bu salt Truva’dan gelen sığınmacıların torunları tarafından kurulduğunu benimseyen Roma’nın ilk yılları ya da kendilerini “beyaz” olarak kavrayarak, köklerini İngiltere’den gelen ilk göçmenlere dayandıran ABD için geçerli değil. Tüm İngilizce sözcüklerin yaklaşık yarısı, Normanlarla İngiltere’ye gelen Fransızcadır. Siyaset bilimci Christian Graf Krockow yıllar önce Almanya’da bir dönem kol gezen, Lehlere karşı duyulan nefret karşısında şaşırmıştır, zira Almanya’nın kuzeyinde ve doğusunda bulunan nüfusun büyük bir bölümü çokluk Slav kökenlidir.

Şimdi ise genelde kentler asıl “kaynaşmanın gerçekleştiği yerler” olarak, bazen de çatışma bölgeleri ve elbette göç deneyimlerinin müzakere edildiği mekânlar olarak görülüyor ve bu, dünya genelinde yaşanan göç hareketleri için küresel kentlerin sahip olduğu cazibeye bakıldığında, elbette doğru da olabilir. Tabi göçün her daim çeşit çeşit toplumlara belirlediği, hatta belli ölçüde oluşturduğu kırsal bölgelere bir göz atan herkes, olayın boyutlarını görecektir. Bunun çoğu kez böyle görülmemesi, kırsal bölgelere ilişkin az ya da çok romantik bir anlayıştan, yani 19. yüzyılda popüler bir tasarım olarak oluşan ve herşeyden önce halk kültürüne yönelimler ve örgütlenmeler üzerinden, örneğin dernekçilik ve de eğitim profillerinin (“halk okulları”) yaygınlaştırılması üzerinden nüfusun geniş bölümlerinin hayal

dünyasına giriş yapan modern bir anlayıştan kaynaklanmaktadır. Romanya doğumlu Amerikalı tarihçi Eugen Weber (1925-2007) “Köylüler Nasıl Fransız Oldu” (1976) başlıklı büyük bir araştırmasında, bir yandan 1870 ile 1914 yılları arasında Fransa’nın birçok farklı kırsalında köylülerden “Fransız” yapan dört bağı açıklamıştır: Vergi sistemi, ilkokullar, yol ve ulaşım ağı ve nihayet ordu. Weber diğer yandan eski kırsal toplumlara özgü göç biçimlerine olduğu gibi, sanayi devriminden önce de mevcut, kırsal dünyanın normal hali olan gezgin işçilik, göçebe hayatı, mevsimlik işçi, dış göç ve felaketlerden kaçışlara (savaş, iç savaş, yoksulluk ve baskı deneyimleri de buna dahil) işaret etmiştir.

Mutlu ve doğayla iç içe yaşayan, herşeyden de önce zamanın durduğu bir hayat sürdüren “kadın ve erkek çobanlar” hayali henüz soyluların bir izdüşümü olduğu zamanlarda, ki çobanları çekici kılan şey de yapaylıklarının bilincinde olunması ve bu bilincin olanaklı kıldığı söz konusu mizansenin, “Çobanın saatini” de içeren (cinsel ilişkiye girmek kastediliyor) oyunsu karakteri buna dahildi, o zamanlarda pitoresk köylü evleri ve köyler, geleneksel kıyafetler ve buna uygun şölenler izdüşümü için uygun zemini sunmakla kalmamış, aksine 18. yüzyıldan itibaren herşeyden önce burjuvazinin gerek doğmakta olan sanayi toplumu koşullarında dönemin deneyimlerini ele almaya gerekse de kendi arzularını ve umutlarını yansıtmaya çalıştıkları faaliyet alanlarını da hazır bulundurmuştur. Bu perspektiften bakıldığında kırsal nüfusun yaptığı bir buluştan söz edilebilir, yazın ve resim kadar opera ve bilhassa halk okullarındaki okuma kitapları. Özellikle geleneksel kıyafetlerin renkliliği, ama ayrıca çok gelişmiş bir tarımın resmi, ve en çok da tımarlı çiftçi hayali, azimli erkekler ve çocuklar doğuran güçlü kadınlar, binlerce yıllık gelenekler ve hatta “etnik” yönünden “ırksal” yönüne kadar arı olan aşiret kültürü ve aile soyağacı bu bağlamda elbette tümüyle ideolojiler, bir diğer ifadeyle anlatılar diyarına aittir. Tüm genişlikleriyle bu ideoloji ve anlatılar, sanayi toplumlarının revâ gördüklerine karşı tepki oluşumları ve bu toplumların kapitalizm tarafından tetiklenmiş ya da sürdürülmüş alt üst oluş süreçlerinde oluşmaktadır ve bu bağlamda kavranabilir. Yerleşik durum elbette kırlarda da vardı ve ilk olarak Yeni Çağ’da toprağa bağlı egemenlikler kurulması süreçlerinde de desteklemiştir, hatta 17. yüzyıldan itibaren görülen “büyük kapsamlarda” (Michel Foucault) zorla gerçekleştirilmiştir. Ama aynı zamanda kırsal nüfusun büyük kesimleri sokağa atılmıştı, göçebelige, gezgin işçiliğe ya da eşkıyalığa zorlanmış, kıt kanaat yaşamıştır; belki de günümüzün hiçbir aile araştırması yoktur ki, soyluluk sıfatına ilgi duyan müşterilerinin, araştırma sonucu “seferi halkla” (en alt tabakalar) biten bir aile soyağacıyla moralini bozmasın. Avusturyalı tarihçi Rüdiger Wischenbart’ın da Karpatlar örneğiyle betimlediği gibi, 19. yüzyılın ilk kesitlerine dek sıradan kırsal nüfusun giysi rengini kesinlikle renkli şeritler, sivri ya da beyaz takviyeli geleneksel bluzlar belirlemiyordu, aksine renkler kirli gri ya da kirli kahverengiydi. Nitekim yoksulluk ve evsiz barksız olma, yani yolda olma ve hiçbir yerde “sabit” bir evde yaşamama deneyimi, Avrupalı kırsal nüfusun büyük bir bölümünün çağdaş dönem öncesinde de günlük yaşantısını ve yaşam deneyimlerini belirlemiştir. Orta Çağ’ın ileri dönemlerine kadar soylular ve krallar dahi, besin ve diğer kaynakların kıtlığı, ama ayrıca koşulların güvenli olmaması tekrar tektekrar hareket etmeye ve dolayısıyla dönüşüme zorladığından, sürekli yollardaydı. Kaleler de kentler gibi zaman sınırlaması olan yerleşiklik durumudur, saldırılara uğramış ve köyler gibi çok farklı etkilere maruz kalarak Yeni Çağ’a kadar sürekli terkedilmek zorunda kalmıştır. Nedenleri çok çeşitli ve güncel olarak göçün tüm neden ve sonuçlarının kolayca planlanabilir, şekillendirilebilir ve gerektiğinde engellenebilir olmadığına ilişkin bize ders verebilir; iklim değişikliği kadar savaş ve yerinden yurdundan edilmek de bu nedenler arasındadır, baskıdan, açlıktan, darboğazdan ve hastalıktan (özellikle veba zamanında) kurtuluş yollarını aramak, ve nihayet mutluluk arayışı, Bremen Mızıkacıları masalı bu arayışı bilir: “...ölümünden iyisini bulursun her yerde”. İlkın toprağa bağlı devletlerin oluşması, Yahudiler, Sinti ve Romanlar, Avrupa dışından gelen insanlar ya da hâlâ sığınmacı olanlar, muhalifler ve göçmenler gibi dışta kalmamaları, en azından statüleri itibarıyla güvence altında ve daima takip edilebilir olmaları istenen kırsal nüfusun ve o zamana dek “vatansız”, yani “yurtsuz” proletaryanın kendine bir

Dr. Derya Özkul

Sydney Üniversitesi, Sosyal ve Siyasi Bilimler Okulu

yer bulabilmesi için bir çerçeve oluşturmuştur. Bu toprağa bağlı devletler, 1800'lerden itibaren baş gösteren ulusal iç bağıllık hayali ve aynı zamanda, başta burjuvaziye özgü eğitim ve birlik tasarımlarının bir ulusa ait olması düşünülen herkese aktarımı aracılığıyla birbiriyle kesişmiştir – bu gelişmenin arka planında ise elbette 19. yüzyılda Avrupa'nın sömürgecilik tarihi aracılığıyla Avrupa dışındaki toplumlarla aralarına fark konulmasının istenmesi ve desteklenmesi yatmaktadır.

Güncel olarak kırsal bölgelerin ve burada yaşayan nüfusun, bu dile getirilen mekânsal hareketlilik ve göç deneyimlerini anımsatmak gerekir. Bir yandan, özellikle de Almanya'da ideolojik-ırkçı gerekçelerle unutulmaya çalışılan sosyal güvence yokluğu, mekânsal hareketlilik, takip altında olmak ve de yasal korumadan yoksun olmak deneyiminin anımsanması gündemdedir. Unutulmaya çalışılan deneyim olarak belki de o, göç toplumu olarak kendini algılaması açısından Alman toplumunun hazmetme sorununu biraz da olsa açıklayabilir, ama en azından göçmenler ve sığınmacılar nedeniyle bu unutmaya çalışmak öyküsüne batan (ve acıtabilen) o diken de betimlenebilir kılar. Öte yandan burada, anıdan ya da kırsal alanda varolan göç öykülerinin ve evsiz barksız olma deneyimlerinin ele alınmasından, yabancı diyarlardan yabancılarla, sığınmacı ve göçmenlerle birlikte yaşamın şekillendirilmesi için çıkış noktaları bulmak konusunda bağlantı kurma olanağı vardır. Bundan otuz yıl önce Tübingenli Kültürbilimci Herrman Bausinger, güncel olarak yeniden yurt kavramını aşırı ölçüde vurgulayan tasarımları sorgulamakla kalmayan, aksine gerçekten de, özellikle de kırsal görünüşleriyle birlikte güncel göç toplumu için uygun olan ve uygun olmaya da devam eden bir hareket noktası tanımlayabilen bir yurt kavramı önerisinde bulundu: Bausinger'e göre "günümüzde", bu sözlerini 1986'da yazmıştır, kentlerimizde ve köylerimizde, "yurdun hâlâ güzel rivayetler cephaneliği olarak görülüp görülmediğini belirlemeye yarayan, hizmete koşulabilir ya da düşünce olarak insani koşullar oluşturulmasını sağlayacak oldukça sağlam bir kriter mevcuttur. Bu kriter, yabancı vatandaşlara yaklaşımımızdır. Onlara hiç yer vermeyen bir yurt kavramı, istediği kadar tarihsel araç-gereçlerle bezensin, yeterli bir tanım olmaktan uzaktır".

Kent Kültürü: Azınlıkların Anayurdu mu?

Medeniyetler tarihi açısından bakıldığında, kent, sosyal azınlıkların ilk etapta görüldüğü, biçim kazandığı ve organize olduğu yerdir. Çünkü onlar yalnızca kentte, kendi ve kendilerinkinden farklı yaşam stillerini herkese açık olarak sergileme ve yerleştirme olanağı tanıyan “kritik kütle” çapına erişebiliyordu. Ve azınlıklar salt orada, kendilerini “özdeşlikçi” (identitär) olarak yeniden keşfetmekle kalmadıkları, aynı zamanda siyasi özgürleştikleri ve oldukça pratik bir biçimde, yaşam ve hukuksal durumlarını düzelttikleri kendi kültürel ifade biçimlerini geliştirirler. O bakımdan çağdaş kentler, azınlık grup ve kültürlerin doğduğu yerlerdir, ve tam tersi olarak azınlıklar da, kuşaktan kuşağa, kent kültürünü ayrıca etkilemektedir.

Bu, farklı zaman ve bağlamlarda, işçi kültürleri kadar göçmen grupları için, Yahudi cemaatleri ve de özgür düşünürler, eşcinsel erkekler ve kadın hareketleri, ama aynı zamanda siyasi içerikli barış ve protesto hareketleri, ekolojik girişimler ve muhitler, alt kültürel müzik ve moda akımları, vejeteryan ve sığınmacı inisiyatifleri için de geçerlidir. Onların değer ve düşünceleri, uygulama ve ritüelleri, yazınsal ve müzikal tezahürleri, beden siyaseti üzerine ve de ortaklaşa performansları, günümüzde, kent kültürünü, Amerika first tarzındaki, yerli müdahim masalarının kültüründen çok daha fazla ve daha kalıcı olarak etkilemektedir.

Çünkü çoğunluk toplumun gözünde azınlık olan şey, aynı zamanda çoğu kez sıradışı, egzotik olan şeydir. Bu, bir tür “Indie-Cultur” olarak anaakımın karşısına çıkmaktadır. Böylece o, birçok açıdan pekâlâ günümüz gençlik ve kent kültürlerinin aklından geçen vizyon gibi, kişisel otonomi ve özgürlük tasarımlarını da temsil etmektedir. Ve bu da sonuçta neredeyse Avrupa’nın tüm büyük kentlerinde, Boccia oyununun, kent içinde yaratılan kumsallar, Asya sokak yemekleri ve barbekü partileri, dünya müziği ve CSD geçitlerinin (eşcinsellerin bir kutlaması) neden başarılı olduğunu açıklıyor. Ya da Londra’da düzenlenen Notting Hill Karnavalı veya Berlin’de yapılan Kültürler Karnavalı gibi büyük çaplı etkinliklerin başarısını ortaya koyuyor.

Ve azınlıkların bu kültürel çevresi ve uygulamaları, çoğu kez yavaş ve zorluklarla yerleşik hale geldiğinden, onlar günümüzde de özel tarzda devam ettiriliyor ve korunuyor. Çünkü rekabetçi kent kültüründe fethedilen toprak ve işgal edilen alan daima etkin biçimde savunulmak zorunda. Azınlıkların herkesin önüne çıkıp çıkamayacağı ve nasıl

Prof. Dr. Wolfgang Kaschuba
Berlin Humboldt Üniversitesi

çıkacağı ve özel hayatlarını nasıl yaşayabilecekleri özellikle o savunmaya bağlıdır. O yüzden de onların kentlerdeki kültürel nüfuzu öylesine kalıcı olmaktadır.

Ama bu nedenledir ki, bu yeni “muhteşem kentsel reklamın” arka yüzü özellikle görünür hale geliyor. Nitekim bizim kent toplumunun yeni çeşitlemesi olarak övdüğümüz ve kozmopolit kent kültürü olarak kutladığımız şey, yani azınlık ve çoğunlukların karşılıklı hoşgörü ortamları olarak kentler, başkaları için kırmızı bir pelerin görmüş gibi bir etki yaratıyor. Öyle ki, Avrupa’daki sağ popülistler, Batı toplumlarının sosyal bölünmesini, 1968’de azınlıkların yükselişi ve savaş sonrası otoriter toplumların buna bağlı çözülüşüyle doğrudan bağlandırıyor.

Onlar “milli ırkta bölünmenin” büyük ölçüde 68 kuşağının bu yeni çoğulculuğundan kaynaklandığını iddia ediyor: Ekoloji ve barış inisiyatiflerinin, kadın ve eşcinsel erkek hareketlerinin sosyal ve siyasi açıdan yerleşik hale gelmesi ve de göçmen ve sığınmacıların siyasi olarak kabul edilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir bölünme. Bunların tümünün toplumumuzun kültürel ve zihinsel açıdan “yabancılaşmanın aşırı etkisi altında bozulmasına” yol açtığını düşünüyorlar. O yüzden özellikle eski kuşak üyelerine ve daha çok kırsal çevrelere, kendi yaşam stilleri ve geleceklerinin tehlikede olduğunu aşıyorlar. Onlara yabancıların istilasına uğradıklarını, kendi evlerinde söz hakkı olmadıklarını, aksine unutulmuşlar ve ihmal edilenler grubuna dahil olduklarını telkin ediyorlar. Özgürlük – bunu biliyoruz – yorucu da olabilir. Ve ben bunu sadece alaysı sözlerle söylemiyorum...

Sağ cenahtan, bu “diğerlerinin” tamamının şimdi toplumlarımızı el geçirdiklerine ilişkin, özünde histerik bir vurguyla ve kışkırtma amaçlı bir korku körükleniyor. Ve çıkış yolu olarak adeta toplumsal bir sıfırlama tuşu gibi 1950’lerin sosyal kulislerini ve kültürel değerlerini yeniden sahneye taşıyacak “kültürel bir karşı hamle” öneriliyor: Yani çok sesli post modern müzakere toplumu yerine, savaş sonrası modern dönemin otoriter uzlaşma toplumunu istiyorlar. Bu oyunu şimdilerde Avusturya’da, başbakan rolünde sahne alan başarısız bir üniversite öğrencisi örneğinde hayranlıkla izlemek mümkün.

Zira bu görüşlerin bir bölümü çoktan yeni muhafazakâr merkezde kabul gördü. Öyle ki CSU Almanya’da “muhafazakâr devrimi” açıklamak istediğinde, bir Berlinli karikatürist, CDU ve CSU yönetiminin de söz konusu ahlaki tutum ve görüşleri benimsemeye hazır olup olmadığını sordu. Çünkü 1950’lerde Almanya Başbakanı Angela Merkel kadın rolüne bürünmek ve evde ocağın başına geçmek zorunda kalırdı. Bir İçişleri, İmar ve Anayurt Bakanı Horst Seehofer evlilik dışı çocuğu nedeniyle istifa etmek zorunda kalırdı. Ve eşcinsel Sağlık Bakanı Jens Spahn – sıkça Angela Merkel’in “veliaht” prensi olarak anılır – eşcinsel kocasından boşanmak zorunda olurdu. Bu üçünden herhangi biri bugüne dek gerçekleşmedi.

Sınırlamanın En Kibar Çerçevesi: “Misafirlik”

“Almanya’da Türk ‘Göçmenler’ ve Türkiye’de Suriyeli ‘Sığınmacılar’ – Statü Kaybının Sonuçları” –

En geniş şekliyle “insani hareketlilik” olarak tanımlanan göç, medeniyetin gelişmesinin en önemli motivasyonudur. Yerinden, konumundan, kariyerinden, yaşam standartlarından memnun olmayan insanların büyük mücadelesinin adı olan göç, aynı zamanda mikro düzeyde kahramanlıklar alanıdır. Çünkü hayata karşı bir meydan okumadır göç. Yaşadığı yeri ve imkanlarını değiştiremeyenler, bulundukları yeri değiştirmek için göç ederler. Onun için hırslıdırlar, kararlıdırlar, cesurdurlar. Anadolu’nun en ücra köşesinden çıkıp, dilini, insanlarını, yaşam şeklini, kültürünü, suyunu, havasını hiç bilmediği bir yere gitme kararlılığındaki insanlar dünyayı değiştiren, geliştiren insanlardır. Bunu bazen bizzat kendileri yapar, bazen çocukları, torunları. Ama en zor olan var olunan alışlageldik yerden kopmaktır. Bunu başardıktan sonra Münih’de aynıdır, Malmö’de, Strazburg’da, Sydney’de San Francisco’da... Göç, daha iyi bir hayat arayışının adıdır aslında. Hayatlarının riskini alarak, “dünya için küçük ama kendileri için büyük” adım atan göçmenler, S. Castles ve M. J. Miller’in Göçler Çağı kitabında yazdıkları gibi sadece sınırları değil, zihinsel duvarları da yıkarlar. Aradan yıllar geçer, ya azınlıkta olanlar genele zorla yada kendi istekleri ile tabi olur, ya da (çoğunlukla) “hibrid” kültürler gelişir, bu kültürler önceden yabancı olan alanlarda yeni kimlik inşaları yaratır, yani bu sefer onlar “yerli” olurlar ve yeni gelenleri “göçmen” olarak görürler... Hatta hızlıca kendi geçmiş tecrübelerinden koparak, bir kısmı gelenleri tehdit olarak bile görür. Öyle ya da böyle, göç hayatın vazgeçilmezi ve insanın dünyaya meydan okumasının bir yansımasıdır. Dünyada 250 milyonu aşkın uluslararası göçmen olduğu tahmin ediliyor. İnsani hareketlilik çoğunlukla hem göçmene hem geldiği ülkeye hem de yeni yerleştiği ülkeye katkı sunuyor.

Ama keşke göçün sadece bu türü olsaydı. Ne yazık ki göç her zaman kişilerin ya da toplumların kendi isteği ile gerçekleşmez. Bir gün kapınıza gelirler ya da etrafta silahlı insanlar dolaşır, çevrenize bombalar düşer, hayatınızı kurtarma kaygısı ile evinizden ve hatta gerekirse ülkenizden kaçarsınız. Bu sefer “daha iyi bir hayat arayışının adı” olan göç, en dramatik, en travmatik şekliyle sadece bir kaygı ile şekillenir: kendinizin ve yakınlarınızın hayatlarını kurtarmak. Statünüzü, işinizi, evinizi, yakınlarınızı, her şeyinizi bir anda başkalarının kararları ile kaybedersiniz, “mülteci” olursunuz. Bu yetmezmiş gibi, bir de gittiğiniz yerde sizitehdit olarak görürler; “yük” olan, istenmeyen, korkulan olursunuz. Bir gün içinde bir ekmeğe, başınızı sokacak bir çadıra, bir yudum suya mahkum kalırsınız. Çoğunlukla da gittiğiniz yeni yaşam alanı, geldiğinizden çok iyi değildir, hatta kötüdür.

Prof. Dr. M. Murat Erdoğan

Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi Müdürü

Türkiye, göçün bütün türlerini yakından yaşayan ülke olarak önemli bir “insani hareketlilik” tecrübesine sahiptir. “İç göç” olarak adlandırılan göç hareketliliğinin dünyada en yoğun yaşandığı ülkelerden birisi olan Türkiye’de yılda 2,4 milyondan fazla insan bulunduğu şehri terk ederek başka kentlere göç ediyor. Türkiye nüfusunun ülke içindeki hareketliliği, Türk toplumunu, ekonomisini, kültürünü en fazla dönüştüren husustur. Türkiye yurtdışına göçveren bir ülkedir aynı zamanda. 1960’lı yıllarda Almanya ile başlayan Avrupa’ya işçi gücü göçü, beklentilerin aksine kısa zamanda öyle bir boyuta ulaştı ki, “işçi istemiştik, insanlar geldi” denilen yeni bir sosyal fenomen hem Türklerin hemde Almanların gerçeği oldu. Halen 6,5 milyonu aşkın Türkiye kökenli başta Almanya olmak üzere Türkiye dışında yaşıyor. Artık yeni bir Türk göçmen kimliğinden söz ediyoruz. “Gurbetçi”, “Alamancı” ve hatta “göçmen” Türklerden değil, artık “Türk diasporası”ndan sözediliyor. Türkiye, kendi toprakları dışında en fazla insanı bulunan ilk on ülke arasında sayılıyor. Zorunlu göç de Türkiye’nin göç tarihinin ayrılmaz bir parçası. Balkan Savaşlarından bu yana, Osmanlı bakiyesinin sığındığı yer olan Türkiye topraklarının yeni insanları, çoğunlukla zorunlu göç mağdurları. Kemal Karpat üstadın dediği gibi Türkiye Cumhuriyeti göçlerle kurulan bir ülke...Ama bu süreç de acılı bir süreçti. Bunun n çarpıcı örneği “Mübadele”de yaşanır. Türkiye’ye Yunanistan’dan gönderilenler ve Türkiye’de Yunanistan’a gidenlerin özlemi, hasreti, travması hala yaşanır. Türk toplumu sadece kendi içinde göçler yaşamadı, bir de “dışarıdan” gelenler oldu. Türkiye’nin 1923’te kurulan yeni Cumhuriyeti bir ulus devlet yaratmak istiyordu. Onun için Osmanlı bakiyesi sayılan topraklardan herkese kapısını açtı. Bunlara “Türk” dedi. Kısa zamanda vatandaşlık verdi, hatta 1934’te çıkardığı İskan Kanunu ile bu kişilerin hukuki ve yerleştirme biçimlerini de belirledi. Oldukça geniş tanımlanan ve ırksal bağlılığı aşan bir tanımla belirlenen “Türk soylular” dışındakilerise “yabancı” kabul edildi.

Soğuk Savaş sonrasında Türkiye’nin bölgesinde yaşanan karmaşa dahada yoğunlaştı. İran, Irak ve en son da Suriye’de yaşananlar, komşu Türkiye’yi doğrudan etkiledi. Ama 2011 sonrasında yaşananlar kadar hiçbir insani akımkalıcı olmadı. Mart 2011’de Suriye’de başlayan rejim karşıtı hareketler, “Arap Baharı” rüzgarının bir parçası olarak algılandı. Halkın sokaklara taşan taleplerinin karşılanacağı, bu olmazsa yönetimin değişeceği beklendi. Ama Suriye’de durum hiç de beklendiği gibi olmadı. Önce rejim güçleri acımasızca barışçıl eylemleri ve hak taleplerini silahlarla bombalarla susturmaya çalıştı. Aradan geçen kısa zamanda katliamlar yaşanmaya başlandı. Ardından bölgesel ve küresel güçler devreye girdi. Suriye Orta Doğu’nun Akdeniz’e açılan önemli ülkesi bir anda vekaletler savaşının ortasında kaldı. Yönetimin acımasızlığı yetmezmiş gibi, güçler savaşının vahşi ortamı Suriyelileri ülke dışına kaçmaya zorladı. Türkiye, Ürdün ve Lübnan Suriye’den kaçanların doğal olarak ilk geldikleri yerler oldu. Rejimin özellikle Türkiye sınırında yaşayan Sünni Araplara yönelik saldırıları nedeniyle büyük çoğunluk, 911 km’lik sınırı olan Türkiye’ye geldi. Türkiye’ye ilk olarak 29 Nisan 2011’de girişler başladı, 2012 başında sayı 15 bine çıktı. 2012’de ise bu sayı 225 bin olmuştu. Ama asıl sıçrama Suriye’de IŞİD’nin devreye girmesi ile yaşandı. Türkiye’deki Suriyelilerin sayısı 2014’te 1,5 milyonu, 2015’te 2,5 milyonu, 2016’da 2.8 milyonu, 2017’de ise 3.4 milyonu aştı. Eylül 2018 itibari ile Türkiye’deki kayıtlı ve kendilerine “geçici koruma” statüsü verilen Suriyeli sayısı 3.559.262’ye ulaştı. Bu arada kayıtlama sürecinin devam ettiğini, günde ortalama 600 civarında yeni kayıt alındığını da unutmamak gerekiyor. Sadece Türkiye’nin değil, dünya tarihinin bile gördüğü en büyük insanlık krizlerinden birisinde Türkiye sadece hedef değil, aynı zamanda transit ülke olarak kullanıldı. Özellikle 2014-2016 arasında en az 1,5 milyon Suriyeli ve Suriyeli olmayan mülteci Türkiye üzerinden Avrupa’ya geçti. Suriyeliler için uygulanan “açık kapı politikası” diğer mültecilerin de kolayca Türkiye’ye gelmesine neden oldu. Oysa Türkiye’de 2008 yılında sadece 14 bin, 2011 yılında ise toplam 58 bin mülteci vardı. Halen Türkiye’de 3,5 milyonu Suriyeli olmak üzere en az 4.1 milyon mülteci bulunuyor.

Prof. Dr. M. Murat Erdoğan

Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi Müdürü

Mültecilik ile göçmenlik arasında sadece ürecin işleyişi ve statü bakımından değil, pek çok anlamda ciddi farklılıklar bulunuyor. Onun için göçmenler genelde gelişmiş ülkelerde, mülteciler ise genelde gariban, yoksul komşu ülkelerde yer alırlar. Nitelikli göçmenler ülke ister, ama mülteciyi her ülke potansiyel tehdit olarak görür. Ama neticede sözünü ettiklerimiz bir statü farklılaşmasına uğrarlar. Genelde de gayet sempatik gelen “misafir” sözcüğü ile ilişkilendirilirler. Oysa bir süre sonra “misafirlik” statüsünün sosyal bir sınırlamanın aracı olduğu anlaşılır. İster Almanya’da Türk, ister ABD’nde Meksikalı, ister Fransa’da Faslı, Cezayirli, Türkiye’de Suriyeli ya da İranlı, statünüzden bağımsız “öteki” olursunuz. İsmi bile yoktur artık. Siz asıl topluma entegre olmanız beklenen ve hatta bazen bağır bağır talep edilen birer “eklenti” olarak etiketlenirsiniz. Hele işler kötüye giderse, başarısızlıklar, ekonomik çöküntüler, hayat pahalılığı, işsizlik, kriminalite artarsa, zaten hazırda bekleyen “günah keçileri” siz olursunuz. Önce size “misafir” olduğunuz hatırlatılır. Sonra da yük olduğunuz vurgulanır. Oysa sizler o ülkenin vatandaşlarından çok daha fazla katkı veriyor olabilirsiniz yaşadığınız ülkeye. Bu birşeyi değiştirmez çok. Mevcut olan, hakim olan ve orada yerleşik olan sizi ancak onlar gibi oldukça sever. Daha garibi, hem onlara katkı vermenizi ister hem de onlar kadar da iyi olmanızdan haz etmez. “Türkler iyidir, eğer sadece işçi olarak kalırsa!”

Her göç ve hele de mültecilik büyük bir insani dramdır, travmadır. Bu aynı zamanda bir statü kaybıdır. Yeni basit statüler için savaşmanız gerekir. Bu mücadele de genelde eşit koşullarda yaşanmaz. Bunları aşmaya da sadece sizin gücünüz yetmez. Bazen toplumların çeşitliliği, zenginliği ve vizyoner yöneticiler, bu konularda kapıları açarlar. O zaman kaybedilen statülerin yerine çok daha iyileri bile konulabilir. Ama artık siz ne geldiğiniz yerin insanısınız, ne de şu an bulunduğunuz yerin. Ya da her ikisinin birden. Buna imkan sağlayan o toplumun hoşgörüsü kadar yeni gelenlerin çabalarıdır. Kitlel insanı akınlarda bu tedirginlik illa düşmanlıkla da ırkçılık olarak da etiketlenemez. Almanya’da 1990 sonrası yaşanan “Ossi-Wessi” uyum sürecinde gördüğümüz gibi. Ama kitlel akınlarda sayılar çok büyükse, yerleşik toplumun huzursuzluğunu anlamak durumundayız. Herkes iyiliksever, yardımsever, vicdanlı olmak, empati kurmak zorunda değil. Yabancılık ve duygusal ve kimlikli statü kayıpları hep yaşanacaktır. Önemli olan bir arada huzur içinde yaşama kültürünü nasıl geliştirebileceğiz ve bunu nasıl çeşitlendirebileceğiz, bunun arayışı içinde olmaktır. Bütün bunların anahtarı ise insanın etnisitesi, dini, kültürü ve yaşam tercihlerinden bağımsız insan olarak ele almak ve insan temelli bir politik alan yaratmaktır.

Milliyetçilik Sonrası bir Göç Politikasının Avrupa'nın Başat Ayrımına Nasıl Dönüşeceğine Dair

Avrupa Birliği, uzunca bir süre, herşeyden önce yurttaşlarının başarılı ve barışçıl birlikte yaşamını olanaklı kılmak için, hukuk devleti, ekonomi, araştırmacılık ve bölgesel gelişim alanlarında gayret gösteren bir değerler birliği olarak kendini kavıyor gibi göründü. Son büyük Avrupa Birliği genişlemesine dek, AB, yeni devletlerin ilkin AB değerler birliğine yakınlaşmasına ve ancak ondan sonra AB'nin bir parçası olmasına önem gösteriyordu. Ancak son on yılda bu değerler birliğinin birleştirici gücü oldukça gerileri ve her bir devlet bağımsızlığını yeniden daha fazla vurgulamaya başladı. Bunu özellikle artan sözleşme ihlalleri nedeniyle her bir ülkeye karşı başlatılan işlemlerde görmek mümkün. Bu noktada sağcı, milliyetçi akımların güçlenmesi önemli bir rol oynadı, ki onlar kazanımlarını herşeyden önce başarılı bir yenilemeye ve özellikle de eskimiş ırkçı-milliyetçi düşünce dünyalarını kültürleştirmelerine borçludur. Aynı durumu, İtalya'dan Orta Avrupa devletlerine, oradan İskandinavya'ya kadar, henüz çok farklı şekillere bürünen bu yenilenmiş, milliyetçi kılıf giydirilmiş kültür ırkçılığının göz ardı edilemez bir güç faktörüne dönüştüğü AB içerisinde de görmek mümkün. Bu gelişme her ne kadar henüz baskın olmasa da, yine de eskimiş Avrupa değerlerinin birleştirici gücü azalmıştır ve o giderek ulusal anlatılara seslenilmesi nedeniyle sorgulanır hale gelmiştir. Ve bazı yerlerde AB'nden çıkılması talep ediliyor ya da *Brexit* ile bu talep gerçekten de hayata geçiyor.

Ancak AB adım adım çözülecekmiş gibi görünmüyor. AB'nin verdiği izlenim, daha çok giderek eğilimini değiştirdiği izlenimidir. Yeni sağcılar AB'ni kesinlikle ortadan kaldırmak istemiyor, aksine baskılarının amacı AB'ni yeniden şekillendirmektir. Gerçekten de zira bu hareketlerin yenilenmesi çerçevesinde, hem *retrotopik* (Baumann 2017) olarak geçmişin geri gelmesini ısrarla isteyen, hem de modern sanayi ve teknolojik olanakların tümüyle hazır bulunmasını destekleyen post-gerçekçi bir kültür ırkçılığı oluşmuştur. AB böylesi bir post-gerçekçi kültür ırkçılığına kesinlikle engel değil. Tam tersine, bu "hem biri hem diğeri" yaklaşımı, bir taraftan retrotopik bir Avrupa'yı ısrarla talep etmeyi, diğer taraftan Avrupa'nın sunduğu olanakların bütünüyle hazır bulundurulmasını istemeyi olanaklı kılıyor. Ve bu noktada göç politikası herşeyi belirleyen bir rol oynuyor. Göç politikası üzerinden üye ülkelerde, her yerde gelenekselleştirilen milliyetçi anlatıları yeniden devreye sokmak, o anlatıları Avrupa'nın çoktan yerleşik hale gelmiş dışlama politikasıyla birleştirmek ve yeni bir *göç politikasına* dönüşecek şekilde yoğunlaştırmak elverişlidir, ki bu yeni göç politikası, sonradan dışa dönük bir *hareketlilik rejimi* ve içeriye dönük bir *farklılık rejimi* çerçevesinde geliştirilmeye müsaittir (Bukow 2019).

Bu şekilde AB'ne uzun süre şekil veren değerler birliği bir bakıma içeriden dönüşmektedir – daha doğrusu bu, üye devletlerin merkezinden hareketle ve neredeyse fark edilmeden gerçekleşmektedir. Böylece, şu anda, yeni sağcıların etkisi altında sadece ulusal özdeşliğin farklı bir tanımlaması yapılmıyor, aynı zamanda ve neredeyse doğal olarak bir Avrupalı özdeşliği doğuyor, konu bağlamında, Avrupa'ya özgü merkezi bir başat ayırım olarak *milliyetçilik sonrası bir göç politikası oluşuyor* ve şimdi de bu politika içerisinde ısrarla tekrar tekrar talep edilen milliyetçilikler yeşeriyor (bkz. Benhabib 2019).

Burada kısaca değinilen bu gelişmeyi tüm güncelliğiyle kavramak için dört adım gerekiyor. Birincisi, AB üye devletlerinde, sıklıkla ırkçılığa banılmış milliyetçiliklerin nasıl hayatta kaldığı ve tam da onların yenilenmiş olduğu açıklık kazanmalıdır: Toplumun merkezinde bir başat ayırım olarak yenilenmiş bir ırkçılığın rutinleşmesi. İkincisi, bu noktada “hem biri hem diğer mantığını” seçebilmek gündemdedir: Retrotopik meşruiyeti sağlanmış ve aynı zamanda küresel konumlandırılmış ve aşırı olan bir hak talebi düşüncesinin gelişimi. Bu temelde, *milliyetçilik sonrası bir göç politikası* çerçevesinde her ikisinin nasıl bir Avrupa'ya özgü başat ayırma yoğunlaştığı gözle görülür hale getirilebilir: Milliyetçilik sonrası, hareketlilik ve farklılığa odaklı bir *göç politikası*. Son olarak, geriye kalan şey, önünde sonunda böylesi kurmaca ve gerçekten uzak bir siyasi yapının toplumsal gerçekliğe nasıl bir etkide bulunduğunu kontrol etmektir – ki bu gerçeklik, ayırma ve hatta değerlendirmeye ilişkin çıkarsama yapmaya olanak sunmayan, hareketliliğin/göçün ve farklılığın/değişik olmanın bayağı olduğu kadar belirsiz ve küresel konumlandırıldığı bir gerçekliktir: *Milliyetçilik sonrası göç politikası* çerçevesinde stilize edilmiş kurmaca ayrımlar, birlikte yaşamaya nasıl bir etkide bulunur?

Burada kaba taslak anlatılan adımları gerçekten de seçilmiş olaylar üzerinden çok iyi bir şekilde yeniden yansıtmak mümkün, ne var ki böylesi olayların, buradaki gelişmeyi ne denli temsil edebildiği hakkında birşey belirtilmiş olmuyor.

1 a) 19 Ocak 2001'de Türkiye'den göç etmiş bir manava karşı saldırı düzenlendi ve işyeri sahibinin kızı bu saldırıda ağır yaralandı. Daha sonraları bu olayın, NSU'nun gerçekleştirdiği saldırı serisinin başlangıcı olduğu tesadüfen saptanmıştır. Diğer tüm NSU saldırılarında olduğu gibi ilkin aile odak noktaya oturtulmuştur ve önce bir evlilik sorunu, ardından kumar ve nihayet mafya ilişkileri üzerine spekülasyonlar yapılmıştır. Aslında ırkçı bir neden hemen göze çarpmış olsa da, diğer olayların çoğunda olduğu gibi “önyargı tutkunluğuyla” yıllarca aileler baskı altına alınmıştır. Saldırılarından 18 yıl sonra bile bunların ırkçı içyüzü hâlâ tümüyle aydınlatılmamıştır (KStA 19./20. Jan. 2019)

2 b) İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch – HRW) 21.12.2018'de Yunanistan ve Türkiye sınırında sürekli tekrar eden ve Yunanistan'da yakalanan sığınmacıları yasaya aykırı bir biçimde Türkiye'ye sürmeye yarayan geri iadelerden söz etmektedir. “Bize sopalarıyla vurdular ve ‘Fuck İslam’ diye bağırdılar”. Bu şekilde sınır dışı edilen insanlar tekrar tekrar “darp edilerek, tekmelenerek ve insanlık dışı muamelelerle ve hatta düzmece infazlarla” Türkiye'ye dönmeye zorlanıyor. Avrupa Konseyi'nin insan hakları komisyonu bu tutumu, Yunan makamlarının, şu an özellikle Kuzey Afrikalıları etkileyen, “çoktandır kullanıma girmiş bir uygulaması” olarak görüyor.

Birinci örnek Almanya'nın en büyük metropollerinden birinin ortasında yaşanan bir olayı ele alırken, ikinci örnek AB'nin Türkiye sınırında, Meriç Nehri kıyısında yaşanmıştır. Her iki örnek de benzer bir dizi örneği temsil ediyor. İlk örnek, hepsi de makamlar tarafından yalnızca yanlış değil, ayrıca analog olarak kültürel-ırkçı bir şekilde değerlendirilmiş birçok NSU saldırısından sadece bir tanesidir ve dolayısıyla, adeta tabii olarak ve hiçbir şüphe duymadan, kurbanlar faillere dönüştürülmüştür. İkinci olay,

sınır polislerinin salt her gün yaptıkları kalmadıkları, aksine bir de sorumlu makamların mutlak suretle reddettiği, çoktandır kullanımda olan bir uygulamanın parçasıdır. Bunun dışında bu söz konusu olay, İspanya-Fas sınırında her gün yaşanan olaylarda olduğu gibi tipiktir. Ceuta'daki tel örgülü sınır duvarı, Fas ve Cebelitarık güzergahında, Kuzey Afrika anakarası üzerinde yer alan İspanyol şehri Ceuta arasında sağlamlaştırılmış bir sınırdır. Hatta tahkim edilmiş sınır hatlarında insanların geldiği yere geri sürülmesi için kapılar yerleştirilmiş durumda. Örnek gösterilen her iki olay sadece yaşanan diğer benzer olayları temsil etmiyor, ayrıca onlar, 18 yıl arayla gerçekleşmiş ve çok farklı çerçevelerde yaşanmış olsa da, birbiriyle karşılaştırılabilir olsa gerek. Birinde saldırı, diğerinde ülkeden sürülmek söz konusu. Her iki olay örneğinin birbiriyle ilişkili olduğu, en geç yukarıda belirtilen başlıca sorunun nasıl dikkate alındığına bağlı olarak görünür hale gelir.

Milliyetçilik sonrası bir göç politikasının yeni başat ayrım olarak benimsetilmesine dair yukarıda formüle edilen başlıca görüş açıları dikkate alındığında, bazı önemli bağlantılar açıklık kazanır. Görüldüğü kadarıyla son yirmi yılda aşamalı olarak toplumun merkezinde, hem günlük yaşamda hem de resmi kurumlarda, yenilenmiş bir kültür ırkçılığı rutinleşti ve o, “diğerleri” söz konusu olan yerde tümüyle doğalmış gibi uygulanmaktadır. Kültür ırkçılığı içerikli anlatılar, beklenmedik bir gelişme için hem durumu (yabancı muhit), hem de eylem yollarını (kriminalleştirme) ve de eylem hedeflerini (dışlama) tanımlar. İkinci olarak şu görülmektedir: Kültür ırkçılığına tamamen doğal olarak isnatta bulunmak, bir taraftan geriye dönük bir birliktelik inancına (İslam'a karşı “biz”) bağlılığını göstermeye, diğer taraftan da kendinin sahip olma hakkını karşılamaya (burada bulunma hakkı olmaması) izin verir. Tamamen doğal olan bu isnat, her iki olay açısından salt resmi kurumlar tarafından uygulanmıyor, aksine, o, her ne kadar en elverişsiz durum karşısında titiz bir sınavdan geçirildiğinde nihayet tutunamayacak olsa da, kamuoyunda sürekli destek görüyor. Üçüncüsü burada, her iki olayın gerçekleştiği zamanı ve de o arada yaşanan, sınırların kısmen açılması ve Balkan güzergahı boyunca sınır hattına tel örgüler çekilmesi şeklindeki siyasi gelişme hesaba katıldığında, çok açık bir gelişim çizgisi belirginleşmektedir. Zamanla, geçmişte büyük ölçüde ulusal yönelimli bir *göç politikasının* aşamalı şekilde Avrupalılaşılarak AB ölçekli bir *göç politikasına* dönüşmesi gerçekleşmektedir. Gerçekten de günümüzde artık milliyetçilik sonrası bir hareketlilik ve farklılık odaklı bir *göç politikasından* söz edilebilir. Böylece Avrupa'ya özgü yeni bir başat ayrım için son adım atılmış oluyor. Örneğin CDU'nun Berlin'de yapılan 9/10 Şubat 2019 tarihli atölye görüşmesinde, salt 2015'te sınırların zorla açılmasına tepki olarak örgütlenen hoş karşılama siyasetiyle arasına nihai bir mesafe koymakla kalmaması, aksine AB'nden Avrupa'ya özgü çok daha radikal bir tecritçi politika izlemesini talep etmesi sürpriz değildir. Ve bunun için kurmaca ayrımların dayanak alınması rahatsızlık vermiyor. Dolayısıyla bir hat üzerinde tümüyle tecrit ve başka bir hat üzerinde refahın devamını sağlayacak bir göç talep ediliyor.

Kaynak:

Bauman, Zygmunt (2017): Retrotopia. Berlin: Suhrkamp.

Benhabib, Seyla; Resnik, Judith (Hg.) (2009): Migrations and mobilities. Citizenship, borders, and gender. New York, NY: New York Univ. Press.

Wolf-D. Bukow (2019): Migration im Kontext alltäglichen Zusammenlebens. In: Klomann, Verena u.a. (Hg.): Forschung im Kontext von Bildung und Migration. Wiesbaden Springer VS. S.25ff.

Bukow, Wolf-D. Cudak, Karin (2017): Vom Beharrungsvermögen einer rassistisch imprägnierten Migrationsdebatte. In: For-

PoliTeknik

Türkçe Gazete
Türkische Zeitung

Erscheinungsweise:
Üç ayda bir
Quartalsweise
Unentgeltlich
Ücretsiz
ISSN 2198-8706

Yayımlayan Kurum/
Herausgeber:
Zeynel Korkmaz
Verein für Allseitige Bildung e.V.

Genel Yayın Yönetmeni/
Visdp / Chefredakteur:
Zeynel Korkmaz

Posta adresi:
Postfach 25 03 48
40092 Düsseldorf
www.politeknik.de
info@politeknik.de
